

ZÁRÓJELENTÉS **(2009. december 1.)**

a 2006/18/176.02.01 számú Átmeneti Támogatás projekt keretén belül „Natura 2000 területek fenntartási tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése” című projekthez

1/1. sz. melléklet **Alsó-Zala-völgy (HUBF 20037) Natura 2000 terület** **fenntartási terve**

Készítette az KvVM FI irányításával, a KvVM megbízásából a

VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési
és Urbanisztikai Nonprofit Kft.

VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és
Urbanisztikai Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság
1016 Budapest, Gellérthegy u. 30-32
Budapest 2009.

A megbízó témafelelőse: Pallag Orsolya
projektfelelős, vezető főtanácsos, KvVM TSZÁT
Nemzeti parki és tájvédelmi Főosztály, Tájvédelmi
és Ökoturisztikai Osztály

A megbízó projektasszisztense: Vozár Ágnes tanácsos, KvVM TSZÁT
Természetmegőrzési Főosztály

Az érintett nemzeti park igazgatóság kapcsolattartója:
Megyer Csaba
osztályvezető, BfNPI

Vállalkozó képviselője: Göncz Annamária
projektvezető helyettes VÁTI Nonprofit Kft.

Vállalkozó szakmai témafelelőse: Dr. Podmaniczky László
projektvezető, egyetemi docens, SZIE KTI

Vállalkozó projektasszisztense: Faragóné Huszár Szilvia
területrendezési tervező, VÁTI Nonprofit Kft.

Felelős területi szakértő: Vidéki Róbert
biológus, Doronicum Kft.

További szakértők, tervezők:
Kelemen Eszter
kommunikációs szakértő, SZIE KTI
Dr. Skutai Julianna
agrárkörnyezet-gazdálkodási szakértő, SZIE KTI
Sipos Balázs
gyakornok, SZIE-KTI
Schneller Krisztián
területrendezési tervező, VÁTI Nonprofit Kft.
Fejes Ágnes
gyakornok, VÁTI Nonprofit Kft.
Dörömbözi Enikő
gyakornok, VÁTI Nonprofit Kft.

Budapest, 2009. december

Tartalomjegyzék

<i>Bevezető</i>	1
I. Natura 2000 fenntartási terv	3
1. A terület azonosító adatai	4
1. 1. Név	4
1. 2. Azonosító kód	4
1. 3. Kiterjedés	4
1. 4. A kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek és/vagy fajok	4
1. 5. Érintett települések	5
1. 6. Jogi helyzet	5
1. 7. Tervezési és egyéb előírások	5
2. Veszélyeztető tényezők	8
3. Kezelési feladatok meghatározása	8
3. 1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	8
3. 2. Kezelési javaslatok	9
3. 2. 1. Egységes kezelési előírások	11
3. 2. 2. Kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatok	16
3. 2. 3. Élőhely-rekonstrukció és élőhely-fejlesztés	46
3. 2. 4. Fajvédelmi intézkedések	46
3. 2. 5. Kutatás, monitorozás	47
3. 2. 5. 1. Faj szintű monitorozás	47
3. 2. 5. 2. Közösség szintű monitorozás	47
3. 2. 5. 3. Élőhely szintű monitorozás	47
3. 2. 5. 4. Területkezelések hatásainak monitorozása	47
3. 3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében	47
3. 3. 1. Agrártámogatások	48
3. 3. 1. 1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer	48
3. 3. 1. 2. Javasolt agrártámogatási rendszer	49
3.3.2. A javasolt NATURA 2000 kifizetés integrálása egyéb támogatási programokkal	51
3. 4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	52
3. 4. 1. Felhasznált kommunikációs eszközök	52
3. 4. 2. A kommunikáció címzettjei	53
3. 4. 3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	55
4. Felhasznált irodalom	57
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	58
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	59
1. 1. Környezeti adottságok	59
1. 1. 1. Éghajlati adottságok	59
1. 1. 2. Vízrajzi adottságok	59
1. 1. 3. Geológiai, geomorfológiai adottságok	60
1. 1. 4. Talajtani adottságok	60
1. 1. 5. Tájhasználat-változás	61
1. 2. Természeti adottságok	62
1. 2. 1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	66
1. 2. 2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	78
1. 2. 3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	79
1. 2. 4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	94

1. 3. Területhasználat	96
1. 3. 1. Művelési ág szerinti megoszlás	96
1.3.1.1. A terület jellemzése az ökotípusos földhasználati modellben	97
1. 3. 2. Tulajdoni viszonyok	103
1. 3. 3. Területhasználat és kezelés	103
1. 3. 3. 1. Mezőgazdaság	103
1. 3. 3. 2. Erdőgazdálkodás	105
1. 3. 3. 3. Vadgazdálkodás halászat, horgászat	106
1. 3. 3. 4. Vízgazdálkodás, halgazdálkodás	108
1. 3. 3. 5. Turizmus	
1. 3. 3. 6. Ipar	109
1. 3. 3. 7. Infrastruktúra	109
1. 3. 3. 8. Települési viszonyok, területfelhasználási konfliktusok	109
2. Felhasznált irodalom	110

III. MELLÉKLETEK

Térképek	
1. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti légifotója	112
2. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti topográfiai térképe	113
3. sz. melléklet: A tervezési terület DTA-50 átnézeti térképe	114
4. sz. melléklet: A tervezési terület jogi oltalom alatt álló területei	115
5. sz. melléklet: A tervezési terület érintettsége az országos ökológia hálózatban	116
6. sz. melléklet: A tervezési terület kiemelten és fokozottan érzékeny felszín alatti vizei	117
7. sz. melléklet: A tervezési terület talajtérképe	118
8. sz. melléklet: A tervezési terület felszínborítási térképe	119
9. sz. melléklet: A tervezési terület szántóföldi művelési alkalmassága	120
10. sz. melléklet: A tervezési terület erdőtelepítési alkalmassága	121
11. sz. melléklet: A tervezési terület környezeti érzékenysége	122
12. sz. melléklet: A tervezési terület ökotípusos földhasználati rendszere	123
13. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős növényfajai	124
14. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős állatfajai	126
15. sz. melléklet: A tervezési terület Á-NÉR élőhelyeinek térképe	132
16. sz. melléklet: A tervezési terület Natura 2000 élőhelyeinek térképe	133
17. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési egységei	134
18. sz. melléklet: A tervezési terület AKG célprogramja	136
19. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek jellemző adatai	137
20. sz. melléklet: Natura 2000 területek egységes kezelési előírásai	146
21. sz. melléklet: Alkalmazott kommunikációs eszközök és eredmények	159
22. sz. melléklet: Az érintett települések településszerkezeti tervei	180
23. sz. melléklet: A fenntartási terv véleményezése	192
Ábrák, táblázatok	197
Digitális melléklet	208
IV. Natura 2000 fogalomtár	209

Bevezető

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok illetve élőhelyeik hálózatát alkotják. Kijelölésük célja a közösségi szinten kiemelt fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvében határozta meg, amelyekben egyben kötelezi is a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. Magyarországon 2004-re 512 db, összesen közel 20000 km² (2 millió ha) kiterjedésű Natura 2000 terület került kijelölésre. Ezzel hazánk a pannon biogeográfiai régió tagjaként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek kijelölését az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) sz. kormányrendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletről szóló 45/2006. (XII. 8.) sz. KvVM rendeletben található.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási terveket készíthetnek. Ezekben többek között rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal *együtt* kialakított kezelési előírásokat javaslatok formájában. Ezek alapját képezhetik az egyes területeken igényelhető agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknek, amelyek az aktuális agrár-környezetgazdálkodási jogszabályokban jelennek meg. A fenntartási terv kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.

Hazánkban a fenntartási tervek készítése 2008-ban, jelen projekt keretében, uniós forrásból finanszírozott formában indult el. A tervezést végigkísérte egy új típusú, széles körű és nyílt kommunikáció, amely lehetőséget biztosított minden érintett számára a tervezésbe való bekapcsolódásra.

A fenntartási tervek kiemelt céljai a következők:

1. Az egyes Natura 2000 területek érintettjei – földtulajdonosok, gazdálkodók és egyéb területhasználók – megismerhessék azokat a természetvédelmi értékeket, szempontokat, amelyek a terület kijelölését szükségessé tették.
2. Az érintettekkel közösen olyan gazdálkodási előírások fogalmazódjanak meg, amelyek betartásával – egyfajta önkéntes feladatvállalás formájában – a területen gazdálkodók közreműködnek a természeti értékek megőrzésében és gyarapításában.
3. A területek részletes ismertetésével, a javasolt kezelési és földhasználati módok bemutatásával segítséget, iránymutatást nyújtson a gazdálkodóknak, valamint rajtuk kívül egyéb földhasználóknak, önkormányzatoknak, lehetséges beruházóknak, fejlesztőknek és a Natura 2000 területtel érintett lakosságnak.
4. A nyílt tervezési folyamatban a különböző érdekcsoportok álláspontja tükröződjön és párbeszéd alakuljon ki a területek jó kezelése érdekében és mindez tanulságul szolgáljon majd a további Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítésekor.

A megalapozó dokumentáció a felhasználók széles körének információkat nyújt az élő és életelen természeti értékekről, valamint összegzi és értékeli a jelenlegi területhasználatot. A terv tartalmazza azokat az agrártámogatási rendszerbe illeszthető, művelési ághoz köthető, illetve nem köthető kezelési előírásokat, melyeket a felhasználók tervek, pályázatok készítésekor, konkrét területkezelési tevékenységek megvalósítása során fel tudnak használni, illetve amelyeket a hatósági szervek államigazgatási döntéseknél alkalmazni tudnak. A fenntartási terv az

ideális területkezelések végrehajtását segítő támogatási rendszerek mikéntjére vonatkozóan is javaslatokat fogalmaz meg, amiket a különböző állami, uniós stb. támogatási rendszerek kialakítása, pályázati támogatások megítélése során tudnak figyelembe venni a döntéshozók. A terv mellett egy tájékoztató kiadvány is készül az érintett területhasználóknak, gazdálkodóknak, kezelő szervezeteknek. Szakmai anyagként kidolgozásra kerül a további fenntartási tervezést megalapozó tervezési és kommunikációs tapasztalatok összefoglalásával egy módszertani segédlet is.

Jelen dokumentáció a Natura 2000 terület fenntartási terv teljes – tervi és megalapozó anyag – egyeztetés utáni változata. A tervi anyagrész 2009.szeptemberében egyeztetési anyagként az országos és területi illetékességű érintett szervezeteknek, valamint gazdálkodóknak véleményezés céljából kiküldésre került. A tervek egyeztetése az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm.rend szerint történt.

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A területazonosító adatai

1. 1. Név

Alsó-Zala-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

1. 2. Azonosító kód

HUBF20037

1. 3. Kiterjedés

6535 ha¹

1. 4. A kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek és/vagy fajok

Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

Közösségi jelentőségű élőhelytípus

Natura 2000 kód

Természetes eutróf tavak <i>Magnopotamion</i> vagy <i>Hydrocharition</i> növényzettel	3150
Természetes disztróf tavak és tavacskák	3160
Alföldektől a hegyvidékekig előforduló vízfolyások <i>Ranunculion fluitantis</i> és <i>Callitriche-Batrachion</i> növényzettel	3260
Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)	6210
Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)	6410
Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai	6430
<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárretjei	6440
Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	6510
Mészkedvelő üde láp- és sásrétek	7230
* Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	91E0
Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>)	91F0

* kiemelt jelentőségű

A kijelölt Natura 2000 területek adatlapjai (Standard Data Form) alapján 2008

Megjegyzés: A fenntartási tervek készítését megalapozó botanikai/zoológiai felméréseknek a SDF adatbázistól eltérő, illetve azt módosító eredményei is lehetnek mind a jelölő élőhelyek, mindpedig a jelölő fajok vonatkozásában. Ezek ismertetése és indoklása a megalapozó dokumentáció részét képezi. A tervi munkarészben

¹ (Standard Data Form 2008.) alapján. A vizsgálati elemzések egy része GRID formátumú adatokkal készült, a cellák kiterjedése 1 hektár volt. A térinformatika elemzések és statisztikák készítése kapcsán előfordulhatnak olyan típusú pixelhibák, mely a területek kis mértékű eltérését okozzák a megalapozó dokumentációban.

szereplő fenntartási javaslatok az új felmérések eredményein alapulnak

Közösségi jelentőségű állatfaj

Hosszúfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>)	1014
Hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>)	1016
Tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>)	1032
Vérfü-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>)	1059
Sötét hangyaboglárka (<i>Maculinea nausithous</i>)	1061
Halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>)	1124
Ragadozó őn (<i>Aspius aspius</i>)	1130
Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>)	1134
Dunai tarajosgőte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	1166
Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	1188
Közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>)	1324
Vidra (<i>Lutra lutra</i>)	1355

A kijelölt Natura 2000 területek adatlapjai (Standard Data Form) alapján 2008

1. 5. Érintett települések

Zalaegerszeg, Zalaszentiván, Petőhenye, Alibánfa, Nemesapáti, Kemendollár, Vöckönd, Pókaszepetk, Zalaistvánd, Pakod, Dötk, Zalabér, Batyk, Zalaszentgrót, Zalaszentlászló, Kehidakustány, Zalacsány, Nemesbük, Szentgyörgyvár, Bókaháza, Zalaapáti, Sármellék, Esztergályhorváti, Zalavár

1. 6. Jogi helyzet

Egyéb védettségi kategóriák

Az Alsó-Zala-völgy (HUBF 20037) jóváhagyott kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület. A terület jelenleg nem áll természetvédelmi oltalom alatt, kezelési tervvel rendelkezik, amely az országos jelentőségű védelemre tervezését szolgálja. Az Alsó-Zala-völgy ex lege védett lápterület. A terület Országos Ökológiai Hálózatban legnagyobb arányban ökológia folyosóként (82,06 %) és kisebb részben magterületként (10,96 %) és puffterületként (4,23 %) azonosított.

Természetvédelmi kezelés szervei

- *Illetékes I. fokú természetvédelmi hatóság:* Nyugat-Dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség (továbbiakban illetékes KőTeViFe)
- *Működési területében érintett nemzeti parkigazgatóság:* Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság (továbbiakban érintett NPI)

1. 7. Tervezési és egyéb előírások

A) A tervezési területre vonatkozó tervek

- Vízgazdálkodási terv

- IV/1. Zala-dél-vasi nagyvadas körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)
- Zalavölgye Vadásztársaság (20-201410-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. június 20. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Zalagrár Mezőgazdasági Termelő Kft. (20-201520-1-4-8) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 16. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Zöld Erdő Vadásztársaság (20-201610-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. szeptember 10. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Zalamenti Vadászklub (20-201710-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 15. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Új Barázda Vadásztársaság (20-201910-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. március 3. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Zalatája Vadászklub (20-201920-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. június 19. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Zalavölgyi Vadásztársaság (20-202010-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. március 26. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Pacsai Vadásztársaság (20-202110-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. január. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Gyöngyösmenti Földtulajdonosok Vadásztársaság (20-202910-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 20. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Hévíz-Felvidéki Vadásztársaság (20-203110-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. április 20. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- A vadászatra jogosultak adott vadászati évre szóló éves vadgazdálkodási tervei.
- Körzeti erdőterv, erdőgazdálkodási üzemterv, erdőgazdálkodási terv.
- Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. Törvény.

Településrendezési tervek

- Batyk: 16/2007. számú határozattal elfogadott településszerkezeti terv, 5/2007. számú rendelettel elfogadott Helyi Építési Szabályzat és szabályozási terv.
- Bókaháza: 59/2005. számú településszerkezeti terv, 8/2005. számú rendelettel elfogadott Helyi Építési Szabályzat és szabályozási terv.
- Dötk: 38/2006. számú határozattal elfogadott településszerkezeti terv, 9/2006. számú rendelettel elfogadott Helyi Építési Szabályzat és szabályozási terv.
- Esztergályhorváti: 5/2006 számú rendelettel elfogadott Helyi Építési Szabályzat és szabályozási terv.
- Kehidakustány: 122/2008. számú határozattal elfogadott településszerkezeti terv, 10/2008. számú rendelettel elfogadott Helyi Építési Szabályzat és szabályozási terv.
- Kemendollár: 38/2006. számú határozattal elfogadott településszerkezeti terv, 15/2006. számú rendelettel elfogadott Helyi Építési Szabályzat és szabályozási terv.

B) A tervezési területre vonatkozó előírásokat tartalmazó jogszabályok

- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 45/2006. (XII. 8.) KvVM rendelet
- A védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett lápok jegyzékéről szóló 8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény
- A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény
- Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009.évi XXXVII. törvény
- A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv alapján az Európai Unió által társfinanszírozott mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtott támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 132/2004. (IX.11.) FVM rendelet
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009. (IV.16.) FVM rendelet
- a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Kormány rendelet

2. Veszélyeztető tényezők

H07	Belvízmentesítés	Vízügyi tevékenység
I23	Amerikai kőris	Amerikai kőris terjedése
M10	Beszántás	Mezőgazdasági tevékenység
M32	Kaszálás elmaradása	Mezőgazdasági tevékenység
M41	Legeltetés csökkenése vagy elmaradása	Mezőgazdasági tevékenység

3. Kezelési feladatok meghatározása

3. 1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Az Alsó-Zala völgy természetes élőhelyeinek helyzetét nagymértékben az emberi tevékenység, azaz a kezelés határozza meg. Az itt előforduló jelölő társulások közül több is a rendszeres kezelés, azaz a kaszálás esetén alakul ki és marad fent. A kezelések folyamatossága is igen fontos tényező, hiszen annak elmaradása esetén azonnal megjelennek az özöngyomok, melyek visszaszorítása, s a terület újbóli természetességének, fajgazdagságának visszaállítása már sokkal nehezebb. Néhány monodomináns jellegű élőhelytípusnál (magassásos, gyékényes) a rehabilitáció gyorsabb.

A puhafa ligetek, bokrosok fűzfa fajai könnyen és gyorsan megjelennek, nőnek a víz jelenléte esetén spontán módon is. Természetesen a keményfa ligeterdők regenerálódási esélyei sokkal kisebbek, ezt jól tükrözi, hogy már csak néhány kis területű, igen veszélyeztetett állományuk maradt fenn. Az özöngyomok szerepe itt is megfigyelhető, honos *Fraxinus excelsior* csemetét alig látni, míg a jövevény, tájidegen *F. pennsylvanica* mára már szinte minden foltban megtalálható, s ahol nincs kaszálás, már erdőszerű újulatot képez.

A humán hatás természetvédelmi- és tájvédelmi szempontból nem kívánatos formái a mindennütt megjelenő, tájképileg sokszor meghatározó vízügyi létesítmények. A térképeken a holtágak jól mutatják, hogy a 60-as évekbeli szabályozás előtt milyen változatos, kanyargós volt a folyó. A „szabályozással” jórészt csatornává vált, egyenes medre mélyen bevág, a víztükör a korábbi 1 m-hez képest 2-3 m mélyen van a talajszint alatt. A felső folyást szalagszerűen követ fűzfásorok a képet kicsit enyhítik, ám Zalaapáti alatt a kétoldali gát közé szorított Zala látványa magáért beszél. Ugyanezen az alsó szakaszon a rengeteg árok ma is viszi le a rétek alatti tőzeg vizét, melynek eredményeként a kotusodás és a gyomosodás, a társulások elszegényesedése figyelhető meg. A beavatkozás további negatív hatása, hogy a folyó nem tud kiönteni, ill. csak igen nagy vizek idején. Mindez az érkező mellékfolyások, árkok szintjét is magával hozza.

Az Alsó-Zala-völgy természeti állapotának megtartása csak a rétek, legelők folyamatos művelésével biztosítható hosszútávon. Ezt azonban a természetvédelem maga nem tudja megoldani, ehhez az állattartás újbóli fellendülése szükséges. Jelenleg ezzel ellentétes tendenciák érvényesülnek, sokfelé a gyepeket ma is felszántják.

Mindezek alapján az alábbi természetvédelmi célkitűzéseket lehet a területre vonatkozóan megfogalmazni:

- Az Alsó-Zala-völgy természeti állapotának megtartása csak a rétek, legelők folyamatos művelésével biztosítható hosszú távon. Ehhez azonban a legeltetés visszaállítása szüksé-

ges, ami a helyi gazdálkodókkal való együttműködés fontosságát jelzi, hiszen ezt a feladatot a természetvédelem önmaga nem tudja ellátni. A gyepek rendszeres művelése az özön-növények agresszív terjedésének megakadályozását is biztosítja.

- Fontos további természetvédelmi célkitűzés, hogy *az emberi beavatkozás természetvédelmi szempontból nem kívánatos formái visszaszoruljanak*. Ezek közé tartozik a gyepek felszántása, illetve a folyószabályozás jelenlegi gyakorlata, amely megakadályozza a rétek elöntését, és elvezeti a rétek alatti tőzeg vizét.

3. 2. Kezelési javaslatok

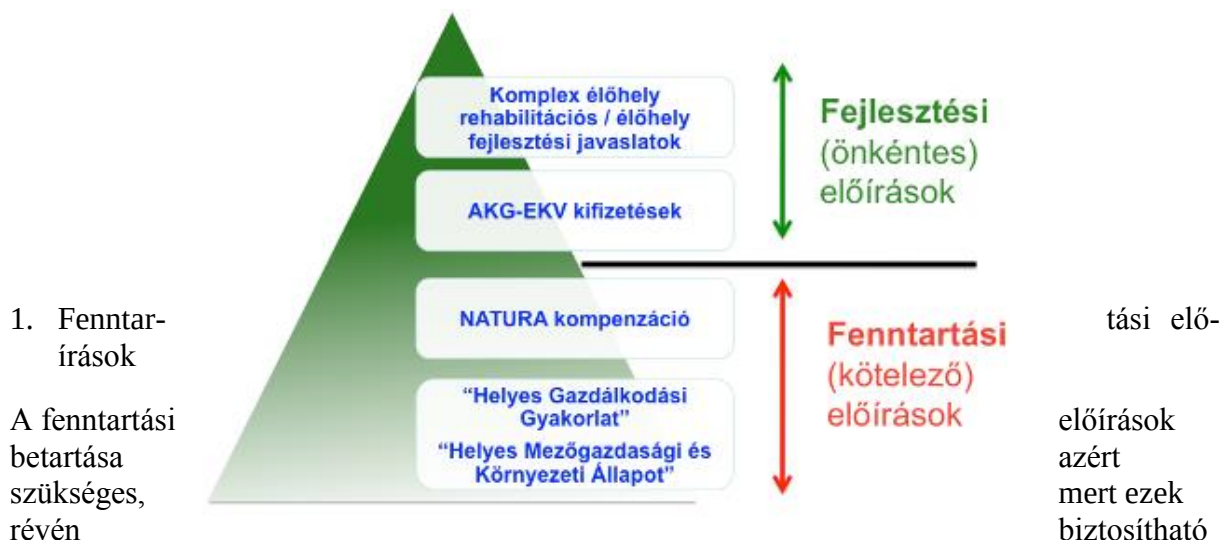
A fenntartási terv ismerteti a tervezési terület Natura 2000 hálózat szempontjából meghatározó botanikai, zoológiai értékeit, és az élőhelyekre vonatkozó adatok alapján meghatározza a közösségi jelentőségű, és egyéb jelentős természeti értékek fenntartása érdekében követendő, illetve javasolt gazdálkodási gyakorlatot. Ezeket a tervben „előírásoknak” nevezzük. Szükséges azonban kiemelni, hogy azok az előírások, amelyek nem képezik részét a jelenlegi jogszabályi rendszernek (pl. 269/2007. Kormányrendelet), nem kötelező érvényűek a gazdálkodók számára, pusztán az érintett Natura 2000 területek élőhelytípusainak megőrzését szolgáló földhasználati ajánlások. A fenntartási tervek kísérletet tesznek arra, hogy meghatározzák azokat az előírásokat, amelyek a jövőben – megfelelő kompenzációs háttér biztosítása esetén – kötelező érvénnyel betartandók lehetnek a gazdálkodók számára. Ezek az előírások azonban csak a későbbi egyeztetések eredményessége (a megfelelő támogatási rendszer kidolgozása) esetén ölthetnek jogszabályi formát, és válhatnak az érintettek számára kötelezővé.

A fenntartási tervben szereplő előírások meghatározása – művelési ághoz kötötten – élőhelytípus szinten történt. A faj- vagy élőhelyvédelmi szempontból azonos kezelést igénylő terület egységeket az egyszerűség kedvéért a terv ún. *kezelési egységként* határolja le, és jelelni meg az 17. sz. térképmellékletben. A kezelési egységekhez olyan, ún. „harmonizált” listát használtunk, amely művelési áganként eltérő számú, de egységes szerkezetben, kódszámmal ellátva tartalmazza a kiválasztott húsz Natura 2000 területre vonatkozóan a lehetséges előírásokat. A Natura 2000 területek egységes kódszámmal jelzett ún. „harmonizált” előírásai a 20. sz. mellékletben találhatók.

A kezelési egységekhez rendelt előírások a működést tekintve a következők szerint csoportosíthatók:

1. Fenntartási előírások:
 - jogszabályokban rögzített, kötelező előírások,
 - Natura 2000 kompenzációs előírások (kötelező formában).
2. Fejlesztési előírások és javaslatok:
 - működő támogatási rendszerekhez – az Agrár-Környezetgazdálkodási Programhoz (AKG) és az Erdő-környezetvédelmi Programhoz (EKV) – kapcsolt, önkéntes formában működő előírások,
 - komplex élőhely-rehabilitációs és élőhely-fejlesztési javaslatok önkéntes formában.

Az előírások hierarchiáját az alábbi ábra szemlélteti:

a Natura 2000 hálózat szempontjából fontos fajok, valamint élőhelyek fennmaradása, a területek jelenlegi állapotának megőrzése. Ezek

- részben jogszabályokban („Helyes Gazdálkodási Gyakorlat”, „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot”) rögzítettek, tehát betartásuk *anyagi ellentételezés nélkül* is kötelező;
- részben a Natura 2000 területekre alkalmazott olyan előírások, melyek esetében az 1698/2005/EK rendelet 38. és 46. cikkelye alapján a Natura 2000 területen gazdálkodók *kompenzációs kifizetésre* lehetnek jogosultak a földhasználati korlátozásból eredő jövedelemkiesés mértékéig. Ilyen kompenzációs kifizetésben a 269/2007 (X. 18.) Kormányrendelet értelmében már részesülnek a Natura-2000 gyepterületeken gazdálkodók. A fenntartási tervek további kötelező előírásokat határozhatnak meg a szántó, erdő és vizes élőhelyek vonatkozásában, valamint pontosíthatják a gyepterületek előírásait.

Hangsúlyozzuk, hogy a kompenzációt igénylő előírások csak akkor válnak kötelezővé, ha sikerül megteremteni a kifizetések anyagi háttérét.

2. Fejlesztési előírások

A fejlesztési előírások a területek természeti értékeinek növelésére irányulnak olyan gazdálkodási formák ösztönzésével, amelyek a fajok populációjának növekedését, valamint az élőhelyek állapotának javítását célozzák meg. Ezek

- egyrészt olyan, az agrár-környezetgazdálkodási és erdő-környezetgazdálkodási logika mentén, önkéntes vállalat alapján és kifizetés ellenében megvalósítható *új előírások*, amelyek a területi sajátosságok figyelembevételével kerültek kialakításra, és amelyek a gazdálkodási módok meghatározása révén alapvetően a területek kezelésére vonatkoznak;
- másrészt komplex élőhely-rehabilitációs, illetve élőhely-fejlesztési javaslatok, amelyek megvalósulásának eredményeként a terület arculata jelentősen megváltozik, természeti értékessége nagymértékben nő. A célok eléréséhez beruházási, fejlesztési feladatok elvégzése szükséges, ezért ezek is csak önkéntes formában, megfelelő támogatási programok mellett valósulhatnak meg.

Az előírások és a támogatási rendszerek tervezett kapcsolatát az alábbi táblázat tartalmazza:

Előírások	Támogatási forma
Fenntartási előírások	Önálló Natura 2000 kompenzáció formájában
Fejlesztési előírások	Agrár-környezetgazdálkodási, Erdő környezetvédelmi támogatásokkal integráltan
Komplex élőhely rehabilitációs, élőhely fejlesztési javaslatok	Erdősítésre vonatkozó, agrár-erdészeti, nem termelő beruházásokkal, KEOP támogatásokkal integráltan

Egyéb javaslatok

A Natura területek fenntartása érdekében megfogalmazott, a gazdálkodással összefüggő tevékenységeket meghatározó előírások hatásainak az értékelése érdekében monitoring rendszert kell működtetni. E rendszernek biztosítania kell az adatok gyűjtésével, tárolásával, feldolgozásával, elemzésével és megjelenítésével kapcsolatos igényeket úgy, hogy mindezek eredményeként a rendszer alkalmas legyen a Natura területek kialakításakor megfogalmazott célok megvalósulásának a kimutatására, lehetőleg számszerűsített és a területi hatást is megjelenítő formában.

A monitoring rendszer képezi az alapját azoknak a kutatásoknak, melyek természeti értékek megőrzését szolgáló előírások megerősítését, vagy újak kialakítását célozzák. Légcélszerűbb formája ennek az, amikor a konkrét területhasználó (gazdálkodó) bevonásával, a közös érdekek konszenzusán alapuló kutatási program keretében történik a kutatási programnak nemcsak a megtervezése, hanem annak kivitelezése is.

3.2.1 Egységes kezelési előírások

Először minden egyes művelési ág esetében meghatározásra került az összes olyan fenntartási előírás és fejlesztési javaslat, amelyek valamennyi érintett - az adott művelési ághoz tartozó - kezelési egységen betartandóak, illetve javasoltak. Ezt követően a kezelési egységeknél már csak azok az előírások jelennek meg, amelyek a művelési ágankénti egységes előírásokon felül kimondottan csak az adott élőhelytípushoz kötődnek.

A, Erdőkre vonatkozóan

Érintett kezelési egységek: KE11, KE12, KE13, KE14, KE15, KE16, KE17, KE18, KE19, KE20.

Erdőkre vonatkozó egységes fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E17	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.

Kód	Megnevezés
E18	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok minden egyedének megkímélése.
E19	Fokozottan védett madárfaj fészkének (madárfajtól függően) 100-300 m-es sugarú körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása vagy teljes tiltása.
E22	Az egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) teljes vagy részterületének háborítatlanságát biztosítani kell.
E50	Természetes, természetszerű és származék erdőkkel határos erdőterületek felújítása csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal végezhető.
E51	Természetközeli állapotú fátlan élőhelyekkel határos erdőterületek felújítása csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal végezhető.
E52	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.
E53	Az erdősítések során a közösségi jelentőségű élőhelynek, illetve a természetes erdő-társulásnak megfelelő természetes elegyfajok biztosítására kell törekedni.
E60	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban célállományként és elegyfaaként sem alkalmazható.
E63	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő fafajok ellen, ellenőrzött körülmények között engedélyezhető.
E65	Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyakorlati kivételével – kizárólag fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.
E66	A tűzpásztákon, nyiladékokon gondoskodni kell az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorításáról.
E68	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezést csak különleges esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) szabad végezni.
E69	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.

Erdőkre vonatkozó egységes fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó (erdőtörvény 9. § c) pont) létesítése tilos. (EKV41)

Erdőkre vonatkozó egységes fenntartási előírások és fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
E02	A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése.
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E06	Idegenhonos fajok telepítésének mellőzése a teljes területen.
E08	Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.
E23	Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.
E24	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E30	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fajok teljes mértékű eltávolításai.
E38	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészt területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tö- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E39	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.
E42	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés tiltása.
E45	A vágásterületen történő égetés tilos.
E61	Meghatározott szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítandók.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lág- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás) kell megakadályozni.
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

B. Gyepek és füves területek esetén

Érintett kezelési egységek: KE4, KE5, KE6, KE7, KE8, KE9

Gyepekre és füves területekre vonatkozó egységes fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY06	A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
GY08	Dobkaszó és talaj meghajtású rendszóró, rendkezelő használata tilos.

Kód	Megnevezés
GY15	Tűzpászták létesítése nem megengedett.
GY16	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY30	A természetes gyepekben szórtan jelentkező őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerint érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyez
GY32	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerint érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyez
GY42	A legeltetési sűrűséget a működési területében érintett NPI-gal egyeztetni szükséges.
GY43	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.
GY45	Téli legeltetés a KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY52	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 20-ha-nál.
GY55	Villanypásztor csak a működési terület szerint érintett NPI írásos véleménye alapján alkalmazható.
GY57	Legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerint érintett NPI-gal.
GY61	A gyepon legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 30%-át.
GY65	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY68	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
GY70	Kaszálás június 30. után lehetséges.
GY71	Kaszálás július 15. után lehetséges.
GY72	Kaszálás augusztus 1. után lehetséges.
GY73	Kaszálás augusztus 10. után lehetséges.
GY74	Kaszálás szeptember 1. után lehetséges.
GY75	Kaszálás október 1. után lehetséges.
GY76	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő kaszálási terv készítése kötelező, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő, a működési terület szerint érintett NPI-vel, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY79	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
GY80	Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
GY81	Vadriasztó lánc használata kötelező.
GY83	Szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.
GY87	Mozaikos kaszálás folytatása, egybefüggő kaszált terület nem haladhatja meg az 5 ha-t, vagy a terület 30%-át. A kaszálások között legalább 1 hétnek el kell telnie.

Kód	Megnevezés
GY88	A gyepterület kaszálása, szárazúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY89	5-10% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY90	10-15% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY91	15-20% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY92	20-30% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY95	A kaszátlan területet évente más helyen kell kialakítani.
GY96	A kaszátlan területet a földön fészkelő fokozottan védett madarak fészke körül kell kialakítani.
GY97	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezelni
GY99	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján.
GY103	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
GY105	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY108	Tisztító kaszálás, szárazzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazzás.
GY110	Hengerezés nem megengedett.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
GY112	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.

Gyepekre és füves területekre vonatkozó egységes fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY33	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát a vegetációs időszak kezdetén (április-május) kell elvégezni.
GY104	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.

C. Szántóföldi hasznosítás esetén

Érintett kezelési egységek: KE_1, KE_2, KE_3.

Szántóföldekre vonatkozó egységes előírások

Kód	Megnevezés
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
SZ02	Évelő szűlő pillangós takarmánynövények teljes területének kijelölt legalább 50%-án az első növedék június 30. után vágható le, a teljes terület másik legfeljebb 50%-án az első növedék április 25-ig vágható le.
SZ05	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül a természetvédelmi szerv köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ19	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.

Szántóföldekre vonatkozó fenntartási előírások és fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
SZ06	Évelő szűlő pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszátlan területet kell hagyni, a tábla szélével érintkezően.

3. 2. 2. Kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatok

KE1

(1) Érintett élőhelyek

–² / T1 Egyéves szántóföldi kultúrák³

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
SZ04	A betakarítást követően tarlóhántás, illetve tarlóápolás kötelező.
SZ09	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.
SZ10	Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.
SZ12	A parcella szélein legalább 6 m széles növényvédő sáv mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ14	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók, kivéve a Natura 2000 területen kívül eső határos szántókon.

² közösségi jelentőségű élőhely kódja és neve

³ az élőhely nemzeti (Á-NÉR) kategória rendszerbeli kódja és neve

Kód	Megnevezés
SZ16	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
SZ17	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ18	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.
SZ20	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.
SZ21	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ22	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
SZ29	5 évente legfeljebb egyszer végezhető középmező lazítás, max. 25 cm mélységben.
SZ30	Talajkímélő gazdálkodást kell folytatni, a talajművelés mélysége legfeljebb 10 cm lehet.
SZ31	Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.
SZ32	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.
SZ39	Szemes kukorica, napraforgó, kertészeti kultúra, rizs, dohány, szudánifű termesztése nem megengedett.
SZ40	Fás szárú energetikai ültetvény, energiafű, kínai nád, olasz nád telepítése tilos.
SZ41	Fóliasátras és üvegházhas termesztés tilos.
SZ42	Öntözés tilos.
SZ43	Melioráció tilos.
SZ44	Meszezés tilos.
SZ45	Drénezés tilos.
SZ46	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 m-es szegélyben talajművelés nem végezhető.

Fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
SZ08	Repce esetén a teljes repceterületnek az illetékes állami természetvédelmi szerv által kijelölt legalább 5, de legfeljebb 10%-án a madarak téli táplálékának biztosítása céljából a hóeltakarítás kötelező.
SZ15	A táblán egy gazdálkodási évben csak egyszeri alkalommal szabad gyomirtó szert használni.
SZ23	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
SZ24	Vegyszeres gyomirtás tilos, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést.
SZ28	Szalma- vagy szénakazal max. magassága 5 m lehet.
SZ36	Kijelölt területen élő szálaspillangós takarmánynövényeket (élő szálaspillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke) kell termesztetni legalább 5 évig.
SZ37	A lucerna felülvetése 5 év alatt egy alkalommal végezhető augusztus-szeptember hónapban.
SZ38	5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása kötelező fővetésű növények tekintetében: legalább 20% kalászos gabona, legalább 20% szálaspillangós takarmánynövény (szálaspillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves
SZ47	Szántó vizes élőhelyé alakítása spontán gyeperesedéssel.
SZ48	Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel.
SZ49	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.

Kód	Megnevezés
SZ50	Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ51	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.
SZ54	Őshonos fafajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges.
SZ57	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes rétekről aratott magkeveréket, illetve kaszálékat szabad felhasználni.
SZ58	Magvetést nyár végén vagy ősszel kell elvégezni.
SZ59	Telepítés előtt műtrágya és bármilyen szerves trágya kijuttatása tilos.
SZ60	Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.
SZ61	A telepítést követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás, illetve kíméletes, pásztoroló legeltetés szükséges.
SZ62	A vetést követő egy vagy két évben júliusi tisztító kaszálást kell végezni a nedves szántó gyomfajainak visszaszorítására.
SZ64	Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.

(3) *A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:* A szántók kezelési előírásai az élőhelyek és a védett, valamint a veszélyeztetett fajok védelme, megőrzésének figyelembe vételével kerültek összeállításra.

(4) *Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat*
Nincs javaslat.

(5) *Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat*
Nincs javaslat.

(6) *Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Erdősítés nem támogatható.

(7) *Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE2

(1) *Érintett élőhelyek*

– / T2 Évelő szántóföldi kultúrák

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*

-

(3) *A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:* Az évelő szántóföldi kultúrák kezelési előírásai az élőhelyek és a védett, valamint a veszélyeztetett fajok védelme, megőrzésének figyelembe vételével kerültek összeállításra.

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslat
Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat
Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Erdősítés nem támogatható.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE

(1) Érintett élőhelyek:

– / T6 Kistáblás mozaikok

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
SZ03	Kalászos gabonák betakarítása esetén min. 25 cm-es tarlót kell hagyni.
SZ04	A betakarítást követően tarlóhántás, illetve tarlóápolás kötelező.
SZ09	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.
SZ10	Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.
SZ11	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ12	A parcella szélein legalább 6 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ13	A parcella szélein legalább 20 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ14	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók, kivéve a Natura 2000 területen kívül eső határos szántókon.
SZ16	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédőszer alkalmazása engedélyezett.
SZ17	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ18	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.
SZ20	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.
SZ21	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ22	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
SZ26	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 5 ha.
SZ27	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 10 ha.
SZ29	5 évente legfeljebb egyszer végezhető középmező lazítás, max. 25 cm mélységben.
SZ30	Talajkímélő gazdálkodást kell folytatni, a talajművelés mélysége legfeljebb 10 cm

Kód	Megnevezés
	lehet.
SZ31	Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.
SZ32	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.
SZ33	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 170 kg/ha/év mértéket.
SZ34	Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.
SZ35	5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása kötelező fővetésű növények tekintetében: legalább 30% kalászos gabona, legalább 20% szálaspillangós takarmánynövény (szálaspillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 10% zöldgaras, legfeljebb 25% egyéb kultúra.
SZ39	Szemes kukorica, napraforgó, kertészeti kultúra, rizs, dohány, szudánifű termesztése nem megengedett.
SZ40	Fás szárú energetikai ültetvény, energiafű, kínai nád, olasz nád telepítése tilos.
SZ41	Fóliasátras és üvegházhasználat tilos.
SZ42	Öntözés tilos.
SZ43	Melioráció tilos.
SZ44	Meszezés tilos.
SZ45	Drénezés tilos.
SZ46	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 m-es szegélyben talajművelés nem végezhető.
SZ52	Mezőgazdasági földterület első erdősítése támogatható.
SZ53	Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható.
SZ55	Őshonos fafajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges.
SZ65	A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fákból álló sövénynek vagy fasornak kell lennie. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességét kizárólag mechanikai eszközökkel kell biztosítani.

Fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
SZ08	Repce esetén a teljes repceterületnek az illetékes állami természetvédelmi szerv által kijelölt legalább 5, de legfeljebb 10%-án a madarak téli táplálékának biztosítása céljából a hóeltakarítás kötelező.
SZ15	A táblán egy gazdálkodási évben csak egyszeri alkalommal szabad gyomirtó szert használni.
SZ23	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
SZ24	Vegyszeres gyomirtás tilos, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést.
SZ25	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 2 ha.
SZ28	Szalma- vagy szénakazal max. magassága 5 m lehet.
SZ36	Kijelölt területen évelő szálaspillangós takarmánynövényeket (évelő szálaspillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke) kell termesztetni legalább 5 évig.

Kód	Megnevezés
SZ37	A lucerna felülvetése 5 év alatt egy alkalommal végezhető augusztus-szeptember hónapban.
SZ38	5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása kötelező fővetésű növények tekintetében: legalább 20% kalászos gabona, legalább 20% szálas pillangós takarmánynövény (szálas pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves
SZ47	Szántó vizes élőhelyé alakítása spontán gyeperedéssel.
SZ48	Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel.
SZ49	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.
SZ50	Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ51	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyeperedéssel.
SZ54	Őshonos fafajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges.
SZ56	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes homoki gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ57	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes rétekről aratott magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ58	Magvetést nyár végén vagy ősszel kell elvégezni.
SZ59	Telepítés előtt műtrágya és bármilyen szerves trágya kijuttatása tilos.
SZ60	Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.
SZ61	A telepítést követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás, illetve kíméletes, pásztoroló legeltetés szükséges.
SZ62	A vetést követő egy vagy két évben júliusi tisztító kaszálást kell végezni a nedves szántó gyomfajainak visszaszorítására.
SZ63	A telepítést követő második évtől évi kétszeri kaszálás (május-júniusban, illetve augusztus-szeptemberben), valamint a kaszálást követő sarjülegeltetés szükséges az aranyvessző és a nád visszaszorítására, valamint a cserjésedés megakadályozására.
SZ64	Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Az kistáblás mozaikok kezelési előírásai az élőhelyek és a védett, valamint a veszélyeztetett fajok védelme, megőrzésének figyelembe vételével kerültek összeállításra.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat
Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat
Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Erdősítés nem támogatható.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE4

(1) Érintett élőhelyek

– / B5 Nem zsombékoló magassásrétek

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY18	Kizárólag legeltetéssel történő hasznosítás.
GY35	Legeltetési sűrűség minimum 0,1 ÁE/ha.
GY36	Legeltetési sűrűség minimum 0,2 ÁE/ha.
GY37	Legeltetési sűrűség 0,1-0,2 ÁE/ha.
GY38	Legeltetési sűrűség 0,2-0,4 ÁE/ha.
GY39	Legeltetési sűrűség 0,2-1,0 ÁE/ha.
GY40	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha.
GY41	Legeltetési sűrűség 0,6-1,0 ÁE/ha.
GY98	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszátlan területbe bele tartozhatnak.

Fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása: A magassásos élőhely és többek között a védett Hosszúlevelű veronika (*Pseudolysimachion longifolium* (L.) Opiz), valamint az egyéb veszélyeztetett fajok védelme, megőrzése érdekében.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat
Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat
Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat
Erdősítés nem támogatható.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE5

(1) Érintett élőhelyek

6410 Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*)/ D2 Kiszáradó kékperjés láprétek

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY05	Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY39	Legeltetési sűrűség 0,2-1,0 ÁE/ha.
GY41	Legeltetési sűrűség 0,6-1,0 ÁE/ha.
GY98	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszátlan területbe bele tartozhatnak.

Fejlesztési javaslatok

-

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kékperjés láprétek foltok és a védett szibériai nőzirom (*Iris sibirica* L.), buglyos szegfű (*Dianthus superbus* L.), kockásliliom (*Fritillaria meleagris* L.), fehér májvirág (*Parnassia palustris* L.), hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata* (L.) Soó), kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe* L.), zanótboglárka (*Maculinea nausithous* Bergsträsser, 1779), vérűboglárka (*Maculinea teleius* Bergsträsser, 1779), valamint az egyéb veszélyeztetett fajok védelme, megőrzése érdekében.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat Ninc javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat Erdősítés nem támogatható.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE6

(1) Érintett élőhelyek

6440 *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei / D34 Mocsárrétek

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY05	Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszással történő hasznosítás.
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY40	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha.
GY98	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszátlan területbe bele tartozhatnak.

Fejlesztési javaslatok

-

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A mocsárrét foltok és a védett kockásliliom (*Fritillaria meleagris* L.), szibériai nőszirm (*Iris sibirica* L.), hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata* (L.) Soó), kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe* L.), zanótboglárka (*Maculinea nausithous* Bergsträsser, 1779), vérfűboglárka (*Maculinea teleius* Bergsträsser, 1779), valamint az egyéb veszélyeztetett fajok védelme, megőrzése érdekében.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

Ninc javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Nincs javaslat

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdősítés nem támogatható.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE7

(1) Érintett élőhelyek

6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai / D5 Patakperti és lápi magaskórósok

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.

GY05	Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY18	Kizárólag legeltetéssel történő hasznosítás.
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.
GY40	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha.
GY98	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszátlan területbe bele tartozhatnak.

Fejlesztési javaslatok

-

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A területen megtalálható magaskórós élőhelyek és a védett Hosszúlevelű veronika (*Pseudolysimachion longifolium* (L.) Opiz), Csermelyaszat (*Cirsium rivulare* (Jacq.) All.), hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata* (L.) Soó), valamint az egyéb veszélyeztetett fajok védelme, megőrzése érdekében.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

Nincs javaslat

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Nincs javaslat

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdősítés nem támogatható.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE8

(1) Érintett élőhelyek:

6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)/ E1
 Franciaperjés domb és hegyvidéki rétek

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY05	Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.

GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY18	Kizárólag legeltetéssel történő hasznosítás.
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.
GY40	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha.

Fejlesztési javaslatok

-

(3) *A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:* A mocsárrét foltok és a területen legnagyobb tömegben található védett kockásliliom (*Fritillaria meleagris* L.), valamint az egyéb veszélyeztetett fajok védelme, megőrzése érdekében.

(4) *Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat*
Nincs javaslat

(5) *Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat*
Nincs javaslat

(6) *Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Erdősítés nem támogatható.

(7) *Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE9

(1) *Érintett élőhelyek:*

6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) / E2
Veres csenkeszes hegyi rétek

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
GY05	Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.

GY39	Legeltetési sűrűség 0,2-1,0 ÁE/ha.
GY112	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.

Fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
GY24	A jogszabályellenes, illegális gyepégetést meg kell akadályozni.

(3) *A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:* A veres csenkeszes gyepek és a védett agárkosbor (*Orchis morio*), mezei szegfű (*Dianthus deltoides* L.), valamint az egyéb veszélyeztetett fajok védelme, megőrzése érdekében.

(4) *Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok*
Nincs.

(5) *Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok*
Nincs.

(6) *Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Erdősítés nem támogatható.

(7) *Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE10

(1) *Érintett élőhelyek*

3150 Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel / B1a
Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
– / A1 Békalencsés, rucaörömös, tócsagazos úszóhínár

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
V01	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.
V09	Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.

Fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
V63	A nádaratás megkönnyítése érdekében az érintett terület vízszintjének megváltoztatása tilos.

(3) *A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása*
A Natura 2000 jelölő állóvízi sulymos, békalencsés, rucaörömös és tócsagazos hínár és a védett tompa folyamkagyló (*Unio crassus* Philipsson, 1788), balin (*Aspius aspius* Linnaeus, 1758) (nem védett, de Natura 2000 jelölő), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus* Lukash,

1933), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus* Pallas, 1776), dunai tarajosgőte (*Triturus dobrogicus*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), vidra (*Lutra lutra*), valamint az egyéb veszélyeztetett fajok védelme, megőrzése érdekében.

(4) *Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat*
Nincs javaslat.

(5) *Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat*
Nincs javaslat.

(6) *Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Erdősítés nem támogatható.

(7) *Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE11

(1) *Érintett élőhelyek*

***91E0 Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)** / J5 Égerligetek, J4 Fűz- és nyárligetek, J2 Égerlápok és égeres mocsárerdők

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E01	A Natura 2000 rendeltetés átvezetése további, illetve (a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében) elsődleges rendeltetésként.
E03	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E04	Közösségi jelentőségű fajpopulációk és élőhelyek, továbbá a természetes és természetyszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének tiltása.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E20	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.
E25	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.

Kód	Megnevezés
E26	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E27	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani.
E28	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell elvégezni.
E32	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.
E43	Mesterséges felújítás, illetve kiegészítés esetén géppel csak részleges tala-jelölke
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E47	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E54	Mesterséges erdősítés során legalább 3 tájhonos fafaj szálánkénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E59	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználatát során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E67	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók.
VA02	A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni.

Fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E14	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
E15	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E48	Őshonos fafajú faállomány csak természetesen (magról, illetve sarjról) újítható fel.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A puhafás ligeterdő, éger- és kőrisliget, illetve láperdő élőhelyfoltok és a védett közönséges denevér (*Myotis myotis*), valamint az egyéb veszélyeztetett fajok védelme, megőrzése érdekében.

(4) *Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat*
Nincs javaslat

(5) *Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat*
Nincs javaslat

(6) *Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Erdősítés nem támogatható.

(7) *Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE12

(1) *Érintett élőhelyek*

91F0 Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmenion minoris*) / J6
Tölgy-kőris-szil ligetek

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E01	A Natura 2000 rendeltetés átvezetése további, illetve (a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében) elsődleges rendeltetésként.
E03	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E04	Közösségi jelentőségű fajpopulációk és élőhelyek, továbbá a természetes és természetsszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének tiltása.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E20	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.
E25	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.

Kód	Megnevezés
E26	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E27	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani.
E28	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell elvégezni.
E32	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.
E43	Mesterséges felújítás, illetve kiegészítés esetén géppel csak részleges tala-jelölke
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E47	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E54	Mesterséges erdősítés során legalább 3 tájhonos fafaj számlankénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E59	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználatát során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E67	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók.
VA01	A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni.

Fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E14	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
E15	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E48	Őshonos fafajú faállomány csak természetesen (magról, illetve sarjról) újítható fel.

(3) *A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:* A keményfás ligeterdő foltmaradványok és a védett közönséges denevér (*Myotis myotis*), valamint a veszélyeztetett fajok védelme, megőrzése érdekében.

(4) *Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat*
Nincs javaslat.

(5) *Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat*
Nincs javaslat.

(6) *Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Erdősítés nem támogatható.

(7) *Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE13

(1) *Érintett élőhelyek*

91G0 Pannon gyertyános-tölgyesek / K2 Hegyvidéki gyertyános-tölgyesek

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E01	A Natura 2000 rendeltetés átvezetése további, illetve (a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében) elsődleges rendeltetésként.
E03	A környezeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E04	Közösségi jelentőségű fajpopulációk és élőhelyek, továbbá a természetes és természetsterű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének tiltása.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E20	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.
E25	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.

Kód	Megnevezés
E26	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E27	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani.
E28	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell elvégezni.
E32	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.
E43	Mesterséges felújítás, illetve kiegészítés esetén géppel csak részleges tala-jelőké
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E47	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E54	Mesterséges erdősítés során legalább 3 tájhonos fafaj számlankénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E59	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E67	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók.
VA02	A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni.

Fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
E10	Meghatározott erdőrészletekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E14	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
E15	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E48	Őshonos fafajú faállomány csak természetesen (magról, illetve sarjról) újítható fel.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A pannon gyertyános-tölgyes élőhelyek és a védett, valamint az egyéb veszélyeztetett fajok védelme, megőrzése érdekében.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdősítés nem támogatható.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE14

(1) Érintett élőhelyek

1. – / P2a Üde cserjések

2. – / P2b Galagonyás-kökényes-borokás cserjések

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E04	Közösségi jelentőségű fajpopulációk és élőhelyek, továbbá a természetes és természetszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének tiltása.
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E20	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.
E25	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E26	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E27	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani.

Kód	Megnevezés
E28	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fajok javára kell elvégezni.
E37	A hagyásfák fenntartása.
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállomány típussal történhet.
E47	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E48	Őshonos fafajú faállomány csak természetesen (magról, illetve sarjról) újítható fel.

Fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
E01	A Natura 2000 rendeltetés átvezetése további, illetve (a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében) elsődleges rendeltetesként.
E03	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E14	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
E_15	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E31	A táj- és termőhelyhonos fafajú faállomány tarvágásos véghasználatoknál csak mikrotarvágások (az összefüggő vágásterület legfeljebb 0,25 ha) végezhetők úgy, hogy a felújítás alatt álló részterületek összege a részlet területének 35%-át ne haladja meg.
E32	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.
E34	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E35	Tájhonos fafajú állományok véghasználata során az idős állomány legalább 5%-ának visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló, egészséges hagyásfa csoportok formájában.
E36	Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% fedettséget biztosító elszórt hagyásfák és hagyásfa csoportok visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E55	A terület természetes erdőtakarója felnyíló erdőtípusba sorolható, így már a 30%-os záródást elérő erdősítést is sikeresnek lehet tekinteni.

Kód	Megnevezés
E56	Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése a cél.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A cserjések költő, pihenő- és táplálkozóhelyül szolgálhatnak számos védett madárfaj számára.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdősítés nem támogatható.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE15

(1) Érintett élőhelyek

RA Őshonos fafajú facsoportok, fasorok, erdősávok

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E03	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E15	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E20	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.

Kód	Megnevezés
E21	Az erdőrésztben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.
E25	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E26	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E27	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani.
E32	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.
E43	Mesterséges felújítás, illetve kiegészítés esetén géppel csak részleges tala-jelőké
E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal történhet.
E47	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E54	Mesterséges erdősítés során legalább 3 tájhonos fafaj szárlankénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.

Fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
E01	A Natura 2000 rendeltetés átvezetése további, illetve (a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében) elsődleges rendeltetésként.
E04	Közösségi jelentőségű fajpopulációk és élőhelyek, továbbá a természetes és természetszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének tiltása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E14	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
E34	Az adott erdőrésztben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E48	Őshonos fafajú faállomány csak természetesen (magról, illetve sarjról) újítható fel.
VA02	A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni.

(3) *A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:* A jellegtelen, honos fajokból álló faültetvények gyakran őriznek a korábbi növényzet elemeiből, beleértve a védett fajokat és szolgálnak költő, pihenő- és táplálkozóhelyül szolgálhat számos védett madárfaj számára.

(4) *Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat*
Nincs javaslat.

(5) *Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat*
Nincs javaslat.

(6) *Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Erdősítés nem támogatható.

(7) *Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE16

(1) *Érintett élőhelyek*

- 1.- / RB Puhafás pionír és jellegtelen erdők
2. - / RC Keményfás jellegtelen vagy telepített egyéb erdők

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E15	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E20	Az erdőrésztletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.
E21	Az erdőrésztletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.
E25	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E26	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E27	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani.

Kód	Megnevezés
E31	A táj- és termőhelyhonos fafajú faállomány tarvágásos véghasználatakor csak mikrotarvágások (az összefüggő vágásterület legfeljebb 0,25 ha) végezhetőek úgy, hogy a felújítás alatt álló részterületek összege a részlet területének 35%-át ne haladja meg.
E37	A hagyásfák fenntartása.
E43	Mesterséges felújítás, illetve kiegészítés esetén géppel csak részleges tala-jelőké
E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal történhet.
E47	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E54	Mesterséges erdősítés során legalább 3 tájhonos fafaj szálankénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E56	Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése a cél.
VA02	A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni.

Fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
E01	A Natura 2000 rendeltetés átvezetése további, illetve (a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében) elsődleges rendeltetésként.
E03	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E04	Közösségi jelentőségű fajpopulációk és élőhelyek, továbbá a természetes és természetszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének tiltása.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E14	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E32	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.

Kód	Megnevezés
E33	A fáhasználattal érintett területen összefüggően legfeljebb 0,5 ha véghasználati terület alakítható ki és tartható fenn, legalább 2 db, a természetes erdőtársulásra jellemző főfafajokból származó életképes magszóró fa meghagyásával.
E34	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E35	Tájhonos fafajú állományok véghasználata során az idős állomány legalább 5%-ának visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló, egészséges hagyásfa csoportok formájában.
E36	Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% fedettséget biztosító elszórt hagyásfák és hagyásfa csoportok visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E48	Őshonos fafajú faállomány csak természetesen (magról, illetve sarjrol) újítható fel.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A jellegtelen, honos fajokból álló faültetvények gyakran őriznek a korábbi növényzet elemeiből, beleértve a védett fajokat és szolgálnak költő, pihenő- és táplálkozóhelyül szolgálhat számos védett madárfaj számára.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdősítés nem támogatható.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE17

(1) Érintett élőhelyek:

– / RD Tájidegen fafajokkalegyes jellegtelen erdők és ültetvények

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E20	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.

Kód	Megnevezés
E25	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E26	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell elvégezni.
E37	A hagyásfák fenntartása.
E43	Mesterséges felújítás, illetve kiegészítés esetén géppel csak részleges tala-jelőké
E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal történhet.
E47	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E_50	Természetes, természetszerű és származék erdőkkel határos erdőterületek felújítása csak táj
E54	Mesterséges erdősítés során legalább 3 tájhonos fafaj számlankénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E59	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználatára során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
VA02	A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni.

Fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
E01	A Natura 2000 rendeltetés átvezetése további, illetve (a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében) elsődleges rendeltetesként.
E03	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E04	Közösségi jelentőségű fajpopulációk és élőhelyek, továbbá a természetes és természetszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének tiltása.
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.

E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E15	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E33	A fahasználattal érintett területen összefüggően legfeljebb 0,5 ha véghasználati terület alakítható ki és tartható fenn, legalább 2 db, a természetes erdőtársulásra jellemző főfafajokból származó életképes magászóró fa meghagyásával.
E34	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E48	Őshonos fafajú faállomány csak természetesen (magról, illetve sarjról) újítható fel.
E49	Idegenhonos fafajú faállomány csak természetesen újítható fel.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználat és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megóvására.

(3) *A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:* tájidegen fajokkal elegyes erdők kis mértékben hordozhatnak értéket, de a többi ültetvényhez hasonlóan költő, pihenő- és táplálkozóhelyül szolgálhat számos védett madárfaj számára.

(4) *Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat*
Nincs javaslat.

(5) *Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat*
Nincs javaslat.

(6) *Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Erdősítés nem támogatható.

(7) *Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE18

(1) *Érintett élőhelyek:*

– / S1 Ültetett akácosok

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.

E37	A hagyásfák fenntartása.
E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállomány típussal történhet.
E52	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos faj alkalmazható.
E56	Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fajok minden tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése a cél.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fajú faállományok véghasználatára és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megőrzésére.
E58	Tájidegen fajokból álló erdősisítés legalább 20% elegyarányban tájhonos fajokkal elegyítendő.
E67	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazzás, kaszálás) alkalmazandók.

Fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
E29	Az idegenhonos vagy tájidegen fajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E43	Mesterséges felújítás, illetve kiegészítés esetén géppel csak részleges tala-jelőké
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E49	Idegenhonos fajú faállomány csak természetesen újítható fel.
E54	Mesterséges erdősisítés során legalább 3 tájhonos faj szálsankénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E55	A terület természetes erdőtakarója felnyíló erdőtípusba sorolható, így már a 30%-os záródást elérő erdősisítést is sikeresnek lehet tekinteni.
E59	Az idegenhonos és tájidegen fajú erdők véghasználatára során a táj- és termőhelyhonos fajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E62	Az idegenhonos és tájidegen fajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása nem kívánatos, azok más művelési ágban (pl. gyp) hasznosítandók.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

Az akácos nem védett élőhely, de költő, pihenő- és táplálkozóhelyül szolgálhat számos védett madárfaj számára. Őrizhetik a korábbi geofiton aszpektus maradványait.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdősisítés nem támogatható.

(7) *Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat*
Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE19

(1) *Érintett élőhelyek*

1. S2 Nemes nyarasok
2. S4 Erdei- és feketefenyvesek

(2) *Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok*

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E37	A hagyásfák fenntartása.
E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállomány típussal történhet.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fajok faállományok véghasználatára és felújítására során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megővására.
E58	Tájidegen fajokból álló erdősítés legalább 20% elegyarányban tájhonos fajokkal elegyítendő.
E67	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás, kaszálás) alkalmazandók.

Fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
E15	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák megőrzése.
E29	Az idegenhonos vagy tájidegen fajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E43	Mesterséges felújítás, illetve kiegészítés esetén géppel csak részleges talajelőkészítés végezhető.
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E49	Idegenhonos fajok faállomány csak természetesen újítható fel.
E54	Mesterséges erdősítés során legalább 3 tájhonos faj szárlankénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E59	Az idegenhonos és tájidegen fajok erdők véghasználatára során a táj- és termőhelyhonos fajok minden egyedének megőrzése kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).

E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása nem kívánatos, azok más művelési ágban (pl. gyepek) hasznosítandók.
-----	--

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A nemesnyarasok és a fenyvesek nem védett élőhelyek, de költő, pihenő- és táplálkozóhelyül szolgálhat számos védett madárfaj számára. Esetenként a pionír jellegű orchidea fajok megtelepedésének is kedveznek.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdősítés nem támogatható.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Fás legelő telepítés nem támogatható.

KE20

(1) Érintett élőhelyek

S7 Nem őshonos fafajú facsoportok, erdősávok és fasorok

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

Kód	Megnevezés
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E37	A hagyásfák fenntartása.
E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal történhet.
E56	Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése a cél.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megővására.
E58	Tájidegen fafajokból álló erdősítés legalább 20% elegyarányban tájhonos fafajokkal elegyítendő.
E67	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók.

Fejlesztési javaslatok

Kód	Megnevezés
E15	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E29	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E43	Mesterséges felújítás, illetve kiegészítés esetén géppel csak részleges talajelőkészítés végezhető.
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E49	Idegenhonos fafajú faállomány csak természetesen újítható fel.
E54	Mesterséges erdősítés során legalább 3 tájhonos fafaj szálsankénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E59	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása nem kívánatos, azok más művelési ágban (pl. gyepek) hasznosítandók.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

Nem védett élőhely, de költő, pihenő- és táplálkozóhelyül szolgálhat számos védett madárfaj számára.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslat

Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslat

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdősítés nem támogatható.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Fás legelő telepítés nem támogatható.

3.2.3. Élőhely-rekonstrukció és élőhely-fejlesztés

Lásd az előírásoknál

3.2.4. Fajvédelmi intézkedések

Lásd az előírásoknál

3.2.5. Kutatás, monitorozás

Az irányelvek a Natura 2000 területekre monitorozási és kutatási feladatokat is előírnak. A közösségi jelentőségű fajok és természetes élőhelyek védelmi helyzetének rendszeres ellenőrzése céljából azok állományát, hazai elterjedését és természetvédelmi állapotát rendszeresen ellenőrizni kell, és különleges figyelmet kell fordítani a közösségi jelentőségű fajok és élőhely típusok kutatására. Az Európában vadon élő madárfajok állományának védelméhez, kezeléséhez és hasznosításához szükséges kutatást is elő kell segíteni. A monitorozás tekintetében még nincsenek egységesített előírások és módszerek, de a hazánkban 1997 óta működő Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében kidolgozott mintavételi eljárások jó alapot nyújtanak majd a Natura 2000 területek monitorozásához.⁴

3. 2. 5. 1. Faj szintű monitorozás

A kockásliliom, fehérhárvirág, lápi nyúl farkfű és a vidra állományfelmérését optimálisan évente el kell végezni.

A telepesen költő madárfajok, barna rétihéja, vörös vércse madárfajok állományainak évközben is folyamatos nyomon követését biztosítani kell.

A vérfű boglárka, zanótboglárka, dunai tarajosgöte és a vöröshasú unka területen előforduló populációját 3 évente fel kell mérni.

5 évente egy alkalommal el kell készítenie a terület védett növény ponttérképét.

3. 2. 5. 2. Közösség szintű monitorozás

A mocsárréteket, kiszáradó kékperjés lápréteket, üde síklápréteket és az inváziós fajokkal fedett foltokat minden 3. évben fel kell mérni.

A nádasok, magassásosok madárfaunájának folyamatos nyomon követése szükséges.

3. 2. 5. 3. Élőhely szintű monitorozás

10 évente egy alkalommal el kell készíteni a terület Á-NÉR alapú élőhely és a közösségi jelentőségű élőhelyek térképét.

3. 2. 5. 4. Területkezelések hatásainak monitorozása

A kaszálások nyomán a franciaperjés gyepek, mocsárrétek szukcessziós változásainak figyelemmel kísérése érdekében 20 helyszínen kijelölt állandó mintaterületen minden évben egy alkalommal szükséges a gyepterület felmérése.

E rendelet kihirdetését követő 1 éven belül arra kijelölt gyepterületen a kezelés teljes kizárásával járó kezelési kísérlet megkezdése javasolt.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

⁴ http://edktvf.zoldhatosag.hu/tartalom/termved/tv_natura.html 2009-12-18 alapján

3. 3. 1. Agrártámogatások

3. 3. 1. 1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

Az Unió csatlakozást követően hazánk támogatási rendszere a többi tagállaméhoz harmonizáltan alakult ki. Ez vonatkozik az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekre is.

SAPS – egyszerűsített területalapú támogatás

Az EMOGA Garancia részlegéből minden hasznosított mezőgazdasági terület jogosult az egységes területalapú támogatásra. A hasznosított mezőgazdasági terület hazánkban a művelt szántó és gyepterületekre vonatkozik, melyek a MePAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. Az egységes területalapú támogatás (Single Area Payment Scheme – SAPS) feltétele a terület művelésben tartása, valamint 2009-től a Kölcsönös Megfeleltetés (KM) rendszerének betartása.

Kölcsönös Megfeleltetés

A Kölcsönös Megfeleltetés (KM) egy harmonizált jogszabályi környezetet jelent, valamint gazdálkodási alapkövetelményeket foglal magába, mely rendszer bevezetése minden tagállam számára kötelező. A KM részét képezi többek között a Natura 2000 területeken való gazdálkodás feltételeinek a betartása is. Jelenleg a 269/2007 sz. kormányrendelet által meghatározott feltételrendszerek betartása kötelező, mely kizárólag gyephasznosítású területeken van hatályban. Ezeknek a feltételeknek a betartása nem csupán a Natura 2000 területekre járó kompenzációs támogatás folyósításának feltétele, hanem a SAPS támogatásé is.

Natura 2000 területek támogatása

Az 1698/2005 EC Tanácsi rendelet 38.§ alapján vidékfejlesztési forrásból kompenzációs kifizetés adható a kijelölt Natura 2000 területen gazdálkodók számára. Tekintettel arra, hogy a 269/2007 sz. kormányrendelet alapján jelenleg gyepterületekre vannak hatályban földhasználati korlátozások, a 38.§ alapján a kijelölt Natura 2000 gyepterületek kompenzációs támogatásban részesülnek, melynek mértéke 38 Euro/ha.

Egyéb támogatások

Natura 2000 program a hazai vidékfejlesztési programozásba integráltan került beépítésre és az alábbi támogatási programokban is előnyt élveznek ezek a területek:

- agrár-környezetgazdálkodási támogatás
- nem termelő beruházások
- erdő-környezetvédelmi támogatások
- 1. tengelyes támogatások

A fenntartási tervek szerepe a jelenlegi támogatási rendszerben.

Egyes vidékfejlesztési támogatások a Natura 2000 területekre vonatkozóan a fenntartási tervekhez kötötték a támogatási részvételt. A mezőgazdasági földterület első erdősítése jogcím, valamint az agrár-erdészeti rendszerek jogcím, melyek művelési ág váltással járó támogatá-

sok, csak abban az esetben engedélyezik Natura 2000 területen a támogatás igénylését, ha az a fenntartási tervvel összhangban van. A fenntartási tervek ilyen módú alkalmazása biztosítja azt, hogy az Unió pénze megfelelően hasznosuljon, nem hatnak egymás ellen, valamint kiküszöbölik azt, hogy az Natura 2000 területeken esetlegesen éppen Uniói forrásból történjen károsodás.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg csupán a 269/2007 számú kormányrendelet alapján van kompenzációs kifizetés. Az ebben a rendeletben meghatározott földhasználati előírások betartása minden Natura 2000 gyepterületen kötelező. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó, erdő, halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezen területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A gyepterületekre vonatkozó földhasználati korlátozások olyan alapvető előírásokat fogalmaznak meg, melyek betartása minden hazai gyepterületen elengedhetetlen, a természeti értékek fenntartása érdekében. Ez a rendelet azonban az általánosságából adódóan nem tud kezelni olyan speciális területi problémákat, melyek a Natura 2000 hálózat esetében fontosak. Ebből adódóan a fenntartási tervek egyik legnagyobb hozadéka az a területiségből eredő specialitás, mely megfelelően képes megalapozni a speciális kezelési irányokat. Ezen túlmenően a fenntartási tervek egy, a jelenleginél pontosabb, a területek igényeihez jobban igazodó támogatási rendszer megalapozását is hivatottak előkészíteni, és szakmailag megfelelően alátámasztani.

Figyelembe véve a Natura 2000 területekre meghatározott célokat, a fenntartási tervek feladata több szintű:

- A jelenlegi állapot szinten tartását célzó előírások meghatározása
- A jelenlegi állapot jobbítását célzó előírások meghatározása
- Élőhely rekonstrukciós irányok meghatározása

Természetesen a fenti szempontok kifejezetten az élőhelyek számára fontos irányokat mutatják be, és a fenntartási tervnek ennél jóval többet kell tartalmaznia, például a monitoring rendszerre tett javaslatot, illetve nem lehet elfelejteni a társadalmi konszenzus kialakítását sem.

A támogatások javasolt területi rendszere

A Natura 2000 területek legkisebb tervezési egysége az élőhely, illetve az élőhely folt. Ez az egység, mely ökológiai szempontból homogén egységet képez, illetve jelölő élőhely esetén is ezek a foltok kerültek azonosításra. A jelölő növény és állatfaj esetében is élőhely szintű azonosítás történt fajvédelmi szempontból, mely állatok esetén több élőhely típust is érinthet. Mind az adatgyűjtés, mind a monitoring élőhely szinten értelmezhető.

A földhasználat esetében a területi egység az ún. *Kezelési egység*, amely azokat az élőhely foltokat nevesíti, melyek egységes kezelése indokolt, illetve amely élőhelyek esetében a célok eléréséhez a földhasználati előírások nem különülnek el. A *kezelési egységek* a Natura 2000 területeket általában nagyobb tömbökbe aggregálják, azonban előfordulhat olyan élőhelyfolt

is, amely két kezelési egységbe tartozik. A kezelési egység szerepe és jelentősége a földhasználati előírások területéhez rendelésénél nyilvánul meg.

A kezelési egységhez az alábbi földhasználati előírások tartoznak:

- kötelező előírások
- ajánlott/elvárt előírások
- komplex élőhely rehabilitációs/ élőhely fejlesztési előírások

A területiség esetében külön figyelemmel kell lenni a jelenlegi területalapú támogatási rendszer működésére, mely a hasznosított mezőgazdasági területeket veszi alapul. Natura 2000 területek támogatása esetében éppen azok a területek lehetnek értékesek, illetve fejlesztésre javasoltak, melyek jelenleg nem minősülnek hasznosított területnek (belvizes foltok, becserjésedett gyepek, felhagyott szántó területek). Ennek az ellentétnek a feloldása alapvetően határozza meg a Natura 2000 területek fenntartásának és fejlesztésének a sikerét.

A Natura 2000 terület lehetséges támogatási szintjei

Kötelező szint

Ezek azok a javasolt előírások, amelyek betartása indokolt a terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében. A fő területhasználati irányok meghatározása mellett olyan előírások meghatározása célszerű, melyek betartása alapvetően meghatározza a fajok, valamint az élőhelyek fennmaradását (pl.: gyepek művelési ág fenntartására való kötelezés, a területről vízelvezetés tiltása stb.).

Az 1698/2005 EC rendelet 38.§-a alapján kompenzációs kifizetésre jogosultak a Natura 2000 területen gazdálkodók a földhasználati korlátozásból eredő jövedelemkiesés, valamint többet költség mértékéig. Ez a jogszabályi háttér a Natura 2000 hálózat alapszintű fenntartásához szükséges. Jelenleg 269/2007 számú kormányrendelet képezi a 38.§ alapján jogosult kifizetés alapját.

A kötelező szint minden Natura 2000 területen gazdálkodó földhasználóra kötelező érvényű.

Önkéntes szint

A második előírás szint már a területek természeti értékeinek a növelésére irányul, olyan gazdálkodási formák ösztönzése mellett, melyek a fajok populációjának növekedését, valamint az élőhelyek állapotának javulását célozzák meg. Ebbe a kategóriába az agrár-környezetgazdálkodási logika mentén, önkéntes vállalkozás alapján, de a területi sajátosságok figyelembe vételével történt az előírások meghatározását. Ebben a kategóriában kizárólag területkezelésre vonatkozó, gazdálkodási módot meghatározó előírások tartoznak.

A Natura 2000 területek értékességének növelése érdekében, speciális előírások kidolgozása mellett önkéntes programban való részvétellel lehet a gazdálkodókat ösztönözni arra, hogy a jelölő fajok és élőhelyek állapotának javításában aktívan részt vegyenek. Az önkéntes szinten

már kezelni kell az egyediséget, illetve a területen belül azonosítani kell az eltérő célokat, és az ahhoz rendelt földhasználati előírásokat.

Komplex élőhely rehabilitációs/élőhely fejlesztési előírások

A harmadik típusú előírások az önkéntes szinten belül megjelenő speciális előírások, melyek a területek vonatkozásában a legjelentősebb változást jelentik. Olyan terület-, tájhasználat-váltási, illetve élőhely rekonstrukciós, rehabilitációs prioritások, irányok tartoznak ide, melyek eredményeként a terület arculata jelentősen megváltozik, természeti értékessége nagymértékben nő. Ebbe a kategóriába inkább prioritások, elérni kívánt célok kerülnek megfogalmazásra, melyek eléréséhez beruházási, fejlesztési feladatok elvégzése szükséges.

A fenntartási tervek jelenlegi formájukban alapvetően az önkéntes szint szakmai megalapozását, terület-szintű definiálását szolgálják.

3.3.2. A javasolt Natura 2000 kifizetés integrálása egyéb támogatási programokkal

Figyelembe véve a jelenleg működő támogatási rendszereket, illetve azok egymásra épülését, indokolt a Natura 2000 támogatások esetében az integrált megközelítés elvét alkalmazva több támogatás harmonizálását megcélozni. A támogatások között a jelenlegi struktúrában is fellelhető az egymásra épülés, ennek továbbfejlesztése a források hatékonyabb felhasználását eredményezheti. Az integrálás alapvető célja a kettős finanszírozás elkerülése, valamint a jogszabályi környezet, adminisztráció harmonizálása.

Az említett kategóriák mellett a jelenleg működő támogatások figyelembevételével az alábbi kapcsolódási pontok kidolgozása javasolt:

Kötelezően betartandó/tiltott előírások	Önálló Natura 2000 támogatás formájában
Ajánlott/elvárt előírások	Agrár-környezetgazdálkodási, Erdő környezetvédelmi támogatásokkal integráltan
Komplex élőhely fejlesztési előírások	Erdősítésre vonatkozó, agrár-erdészeti, nem termelő beruházásokkal, KEOP támogatásokkal integráltan

Ennek az integrált megközelítésnek az elemei a jelenlegi vidékfejlesztési rendszerben már láthatók, hiszen például a *mezőgazdasági földterület első erdősítése* intézkedés, ami felfogható egy komplex területfejlesztési előírásnak, csak abban az esetben támogat bármilyen erdősítést, amennyiben erre vonatkozó területi prioritás a Natura 2000 fenntartási tervben meghatározásra került.

A különböző intézkedések együttes alkalmazása mellett a Natura 2000 területekre jelentős forrás biztosítható abban az esetben, ha a gazdálkodó számára a támogatási programokban való részvételnek több lehetősége is adott. Ezt azonban csak úgy lehet hatékonyan lebonyolítani

tani ha – alkalmazva a Nyugat-Európában működő példákat – akkreditált szakértők bevonásával tervezik meg a gazdálkodók a támogatások optimalizálását célzó földhasználati stratégiájukat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Területileg érintett földhasználók, területkezelők számbavétele, elemzése, tájékoztatása, előzetes konzultáció és egyeztetés az alábbi módon valósult meg:

Eszköz típusa	Dokumentum típusa	Időpont	Érintettek
31 félig strukturált interjú	jegyzőkönyv	2009. március-június	Zalaegerszeg, Polgármesteri Hivatal NYUDU-KÖVIZIG ZMMgSzH, Erdészeti Igazgatóság, MgSzH, Zala megye, Pethőhenye Polgármesteri Hivatal BfNPI Kehidakustány Polgármesteri Hivatal Falugazdász Horgász Egyesület MME helyi szervezete 12 Gazdálkodó
Terepbejárás	jegyzőkönyv	2009.03.25.	
Ötletbörze	emlékeztető	2009.07.07.	Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
Önkormányzati hirdető-tábla	Fényképfelvétel	2009.10. hó	Sármelléki Önkormányzat
Egyeztetési anyag megküldése levélben	levél, tervanyag	2009.10. és 11. hó	Hivatalos szervek
Egyeztető fórum	jelenléti ív és emlékeztető	2009.11.02.	Zalaegerszeg, Polgármesteri Hivatal NYUDU-KÖVIZIG ZMMgSzH, Erdészeti Igazgatóság, MgSzH, Zala megye, Pethőhenye Polgármesteri Hivatal BfNPI Kehidakustány Polgármesteri Hivatal Falugazdász

A széles körű kommunikációnál alkalmazott technikák az alábbiak:

Eszköz típusa	Dokumentum típusa	Időpont	Érintettek
Honlap	www.naturaterv.hu	2008. 12. hónaptól	Minden érdeklődő
Szórólap általános/területi	2000 példány a 20 mintaterületen	2009. 02. hónaptól	Összes/Területi érintettek
Nyomtatott kiadvány	6000 példány a 20 mintaterületen	2009. 11. hó	Gazdálkodók

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A kommunikáció címzettjeinek körét az interjúzás segítségével, az érintett elemzést követően határozták meg. Az Alsó Zala-völgy Natura 2000 terület kapcsán a kulcsérintettek a helyi önkormányzatok, a helyi gazdálkodók és az illetékes falugazdászok, a NYUDU-KÖVIZIG, a helyi vízgazdálkodási társulatok, valamint a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatósága. Kisebb mértékben érintettek az erdőgazdálkodók, a mini-vízerőművet tervező vállalkozók, a horgászattal és halgazdálkodással foglalkozó helyi szervezetek, a vadásztársaságok, a helyi természetvédő civil szervezetek, a helyi lakosság s egyes településeken a turisták.

Érintettségek

- *Zalaegerszeg Önkormányzata*: a város számára közvetlen konfliktushelyzetet a területkijelölés nem eredményezett. Ugyanakkor több, már megvalósult vagy tervben lévő, fejlesztés során is háttérbe szorul(t) (pl. mások elmondása szerint a vasúti pályaudvar építésekor egy hajdani holtágot tett tönkre a rajta zajló rakodó- és építőmunka).
- *Kehidakustány Önkormányzata*: a település két részét a Zala folyó választja el egymástól. A Natura kijelölés érinti a belterületet is, beépítésre szánt telkek, a település sportpályája, valamint a termálfürdő egyik parkolója is a rendelet hatálya alá tartozik. A hosszú távú terveket ennek ellenére nem befolyásolja a rendelet.
- *Sármellék Önkormányzata*: a Natura 2000 területkijelölés közvetlenül a Zala-völgyét érinti, belterületet nem, így sem a fejlesztési tervekkel, sem a belterület esetleges terjeszkedésével nincsen ellentétben. A kijelölt területek jó minőségű (helyenként 30 AK-s), korábban mezőgazdasági hasznosítású területek, rét-legelő, helyenként szántó művelési ágban. A területek többségét ma kaszálják (általában évente egyszer).
- *Gazdálkodók, falugazdászok*: a Zala mellett főként rét- és gyepgazdálkodókat, illetve egy-egy közbeékelődött szántóföld (kukorica és kalászosok) kezelőjét érinti a Natura 2000 területkijelölés, összesen mintegy 70-80 gazdálkodót. A gyepeket korábban legeltették, mára a legeltetéses állattartás visszaszorult, s főleg kaszálnak (általában évente egyszer vagy kétszer). A lekaszált szénát vagy saját állatok takarmányozására használják, vagy gyakrabban helyi, esetleg osztrák állattartóknak értékesítik. A helyi

állatállomány az elmúlt évtizedekben drasztikusan csökkent, jelenleg pár százas hús- és tejelő szarvasmarha állomány, és szintén pár százas nagyságrendű birkanyáj található a területen. Van néhány 200-300 hektáros gazdaság is, de a gazdaságok zöme ennél lényegesen kisebb, és több tagban szétaprózott földterületen tevékenykedik. A gazdák többsége nem igényelt Natura 2000-es támogatást, a túlzott mértékű adminisztrációs kötelezettség miatt: az egész gazdaságról gazdálkodási naplót vezetni pár hektár gyepért nem éri meg számukra, még akkor sem, ha különösebb természetkárosító gyakorlatot nem folytatnak. Szintén problémát okoz a rétek megfogasolásának, valamint a varjak riasztásának tilalma, illetve a szerves trágya kiszórásának korlátozása. Tovább bonyolítja a támogatásigénylést, hogy vannak még osztatlan közös területek, ahol szerződést kellene kötnie a gazdálkodónak a tulajdonosokkal, akik viszont nem feltétlenül elérhetők (távoli örökösök vagy befektetők stb.). A Natura 2000 támogatás elfogadását növelhetné, ha akkora kompenzációt kapnának a gazdák, ami már ellentételezi a kieső bevételt (pl. műtrágya kijuttatásával 10-12 bálát, műtrágya nélkül 2-3 bálát tudnak kaszálni egy hektáron).

- *NYUDU-KÖVIZIG*: a Zala medrét kezeli. A folyószabályozás a Zala esetében nem volt igazán indokolt és pozitív következményekkel járó beruházás. Főleg a VKI hatályba lépése miatt a vizek természetközeli állapotának fenntartása fontos célkitűzés a szervezet számára, így a VKI és a Natura 2000 közötti potenciális szinergiák is kihasználhatók lennének hosszú távon. A Natura 2000 területkijelölés az igazgatóságot a mederkotrás és a fenntartási munkálatok kapcsán sokkal részletesebb kommunikációra, a BfNPI-vel való rendszeres egyeztetésre kényszeríti. A BfNPI-vel való együttműködés kialakításához ugyanakkor nagyon fontos volna, hogy konkrét elvárások (akár technológiai megoldásokkal együtt) jelenjenek meg a BfNPI részéről a vízügyi szervek felé.
- *Vízgazdálkodási társulatok*: a mellékvízfolyások kezelésében érintettek.
- *BfNPI*: A kezelés szempontjából négy kulcskérdés van: a felhagyott területek kezelése, a szántók kezelése, a rétek kezelése, illetve az erdők kezelése. A felhagyott területeken invazív fajok (főleg a solidago) terjednek, cserjésedés, erdősülés indul be, ezért itt szárazúzózni, kaszálni kellene. A terület kiterjedése, és a sok érintett miatt jó volna az intenzívebb terepi jelenlét, ugyanakkor a meglévő alacsony létszámmal erre nem jut elegendő idő.
- *Erdőgazdálkodás*: sok erdőgazdálkodó nélküli erdő található a megyében, így az Alsó-Zala-völgyi Natura 2000 területen is. Emiatt az erdészeti szolgálat különös figyelmet szentel az esetleges illegális fakivágásoknak, szeretnék elkerülni a Sajóládi erdőben történeteket.
- *Helyi természetvédő civil szervezetek*: az MME pókaszepetki csoportja szervezte a Natura 2000 tájékoztató kampányát a térségben, s azóta is aktív szerepet vállal a természetvédelmi tevékenységek terén.
- *Helyi lakosok, turisták*: a területre esetleg kijáró természetkedvelőkként, horgászokként vagy vadászokként érintettek elsősorban. Különösen a Zala alsó folyásánál a tömegturizmus is megjelenik (sármelléki repülőtér, közeli Balaton-part, Kehidakustány termálfürdője).

Mivel az Alsó-Zala-völgy Natura 2000 terület nagyon nagy kiterjedésű, a terület egészében az érintettek közötti kapcsolat viszonylag gyenge, ugyanakkor az is tapasztaltó volt az interjúk során, hogy a településeken belül, illetve közeli települések között az emberek viszonylag szoros kapcsolatban vannak, ismerik egymást, és nyitottak. A gazdálkodókkal való folyamatos kapcsolattartást néhány megkérdezett szerint érdemes volna átgondolni. A Natura 2000-ről

folyamatos tájékoztatásra, a pályázati lehetőség ismertetésére és a gazdálkodók meggyőzésére volna szükség ahhoz, hogy nagyobb hajlandóságuk legyen a természetvédelmi célkitűzések elfogadására. Miközben a Natura 2000 alapján kívánatos az ártéri területek magasabb vízborítása és a Zala folyásának lelassítása, ez ütközik a vízkormányzási elvekkel (ha bármekkora esélye fennáll az árvíznek, a megfelelő védelmet biztosítani kell), és ütközik a termőföld védelméről szóló törvénnyel is, mivel így az ártéri területeken a rétek eliszapolódnak és a kaszálók elértéktelenednek a savanyú fűfélék térnyerése miatt. Ezeknek az ellentéteknek a rendezése törvényi szinten is kívánatos lenne, ugyanakkor már az is nagy előrelépést jelenthetne az egyik interjúalanyunk szerint, ha a természetvédelemmel, a vízgazdálkodással és a gazdálkodással foglalkozó helyi döntéshozók egy asztalhoz ülnének, és közös álláspontra jutnának arról, hogy hol milyen beavatkozásra volna szükség, milyen kezelés volna megfelelő.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Konzultáció országos hatáskörű szervekkel

Az országos szinten érintett államigazgatási szervekkel (mezőgazdasági, erdőgazdasági és vízgazdálkodási témában) a projekt felépítésének megfelelően a projekt vezetői folyamatosan konzultáltak. A konzorcium vezetői az FVM-mel (2008.11.03. Kiss Zoltánnal), az MgSzH Erdészeti Igazgatóságával (2009.03.11. és 2009.03.23. Wisnovszky Károllyal) és a VKKI által megbízott ÖKO Zrt.-vel (2009.03.17. Rákosi Judittal) tartott egyeztetéseket.

Egyeztetés területi és helyi hatáskörű szervekkel

A fenntartási terv egyeztetési anyagát a következő területi és helyi szervek és szervezetekkel szükséges egyeztetni az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormányrendelet 4. § szerint:

- területi államigazgatási szervek,
- nemzeti parkigazgatóságok,
- települési önkormányzatok,
- érintett földrészletek tulajdonosai, vagyonkezelői, gazdasági érdekképviselői szervek,
- környezet és természetvédelmi célra alakult társadalmi szervezetek.

Az elkészült tervváltozat egyeztetése céljából az alábbi két fő egyeztetési módszer került alkalmazásra:

1. Az egyeztetés anyag digitális adathordozón (CD) postai úton való megküldése az érintetteknek (ún. „hivatalos egyeztetés”) azzal a kéréssel, hogy a tervváltozatot írásban véleményezzék megadott határidőre. Elsődleges érintett kör: területi államigazgatási szervek, nemzeti parkigazgatóságok, települési önkormányzatok.
2. Az egyeztetés anyag digitális adathordozón (CD), vagy nyomtatott formában postai úton, vagy e-mailen való megküldése az érintetteknek (kérésüknek megfelelően) azzal a kéréssel, hogy a tervváltozatot a megrendezett egyeztető fórumon szóban véleményezzék. Elsődleges érintett kör: terület tulajdonosai, vagyonkezelői, gazdálkodók, civilek.

1. Hivatalos egyeztetés: 2009.09.15.- 11.20.

Megszólított véleményező	Véleményt küldött
Alibánfa Község Önkormányzata	-
Batyk Község Önkormányzata	-

Bókaháza Község Önkormányzata	-
Dötk Község Önkormányzata	-
Esztergályhorváti Község Önkormányzata	-
Kehidakustány Község Önkormányzata	-
Kemendollár Község Önkormányzata	-
Nemesapáti Község Önkormányzata	-
Nemesbük Község Önkormányzata	-
Pakod Község Önkormányzata	-
Petőhenye Község Önkormányzata	-
Pókaszepetk Község Önkormányzata	-
Sármellék Község Önkormányzata	-
Szentgyörgyvár Község Önkormányzata	-
Vöckönd Község Önkormányzata	-
Zalaapáti Község Önkormányzata	-
Zalabér Község Önkormányzata	-
Zalacsány Község Önkormányzata	-
Zalaegerszeg Megyei jogú város Önkormányzata	-
Zalaistvánd Község Önkormányzata	-
Zalaszentgrót Város Önkormányzata	-
Zalaszentiván Község Önkormányzata	-
Zalaszentlászló Község Önkormányzata	-
Zalavár Község Önkormányzata	-
Nyugat-Dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	-
Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság	-
Nyugat-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	x
Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	x
Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság	-
Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	x
Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Zala Megyei Kirendeltség	-
Zala Megyei Földhivatal	-
Pécsi Bányakapitányság	x
Nyugat-dunántúli Regionális Államigazgatási Hivatal Zalaegerszegi Kirendeltsége	-

A beérkezett vélemények táblázatban kerültek feldolgozásra, és ezt követően a szakértői és megbízási mérlegelés alapján a tervváltozatba beépítésre.

2. Egyeztető fórum: 2009. 11. 02. Sármellék, Általános Művelődési Központ

Meghívottak	Megjelentek
Zalaegerszeg, Polgármesteri Hivatal	2 fő
NYUDU-KÖVIZIG	2 fő
ZMMgSzH, Erdészeti Igazgatóság	1 fő

MgSzH, Zala megye	1 fő
Pethőhenye Polgármesteri Hivatal	1 fő
Kehidakustány Polgármesteri Hivatal	1 fő
BfNPI	4 fő
Falugazdász	1 fő
Gazdálkodók	15 fő

Az egyeztető fórumon elsősorban helyi gazdálkodók jelentek meg. A helyiek részéről a legtöbb kérdés és javaslat a kaszálási, legeltetési előírásokhoz kötődött. Az elhangzottakat részletesen tartalmazza az elkészült jegyzőkönyv, amely a 21. számú mellékletben olvasható.

A kommunikációs tevékenység részletes beszámolóját és eszközeit a 21. sz. melléklet tartalmazza.

4. Felhasznált irodalom

<http://geo.kvvm.hu/tir/>

A kijelölt Natura 2000 területek adatlapjai (Cntryhu2008.mdb)

A kijelölt Natura 2000 területek térinformatikai fedvénye (Natura 2000 shape)

Országos védett területek határa

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1. 1. Környezeti adottságok

1. 1. 1. Éghajlati adottságok

A napfénytartam: 1950-2000 óra/év között alakul, ami azonos szélességi körön levő magyar területekhez viszonyítva a legkisebb érték. Ez visszavezethető az 56-62%-os évi átlagos felhőzetre, amit az atlanti hatás erőssége okoz. Szélirányok közül az észak és dél irányú leggyakoribb, összesen kb. 30%, irányuk megtartására rásegítenek a meridionális völgyek. A szélcsendes időszakok szintén gyakoriak, mintegy 25% értékkel.

A már említett atlanti és a mediterrán hatás a csapadéokra és a hőmérsékletre is erőteljes hatást gyakorol. Az év leghidegebb hónapja a január, de nem sokkal enyhébb a február sem. Ezekben a hónapokban a levegő hőmérséklete a keleties irányokból, azaz az ázsiai kontinens felől áramló légtömegek hőmérsékletének függvénye. A januári középhőmérséklet a térségben átlagosan $-1\text{ }^{\circ}\text{C}$ és $-1,7\text{ }^{\circ}\text{C}$ között ingadozik, ami által a térség ekkor csaknem a legenyhébb tája Magyarországnak, ritkán fordul elő tartósan $-3\text{ }^{\circ}\text{C}$ alatti átlagok. Ez az Adriai-tenger irányából be-betörő légtömegek mérséklő hatása miatt érezhető.

A legmelegebb hónap a július ($20\text{ }^{\circ}\text{C}$). A nyári melegért a keletről jövő kontinentális és a délnyugat felől jövő mediterrán légáramlatok a felelősek. Gyakori, hogy a nyugatról kelet felé vonuló óceáni eredetű ciklonok hűvös levegője beáramlik a térségbe. A nyári félév (IV-IX.) középhőmérséklete az összmagyarországi $17,8\text{ }^{\circ}\text{C}$ -hoz képest csak $16,7\text{ }^{\circ}\text{C}$. A sokévi középhőmérséklet adatok azt igazolják, hogy a térség nyáron a kissé hűvös tájak közé tartozik.

Az atlanti eredetű légtömegek nagyobb hatása miatt a térség hőmérsékleti viszonyai, a hőmérséklet évi járása az összmagyarországihoz képest kiegyenlítettebb. A legnagyobb ingadozás februárban van, $16,1\text{ }^{\circ}\text{C}$.

A fagyos napok számottevő előfordulása november-március időszakban várható. Leggyakoribb a fagy januárban. Ekkor 76-83%-os gyakorisággal fordul elő. A nyári napok száma 64-65 között ingadozik, ám a hőségnapok száma nem éri el a 14-et.

Az évi csapadék mennyisége nyugaton 800 mm, keleten 750 mm körül alakul. A legkevesebb csapadék télen, februárban hullik. A csapadékösszegek jelentős mértékű emelkedése áprilisban indul meg. A legcsapadékosabb hónap azonban általában a június és a július (75-85 mm), a Magyarország többi részén megszokottal szinkronban. Kialakul az ún. őszi másodmaximum, az ún. mediterrán ciklontevékenységek hatására.

A hótakarós napok átlagos száma 45 nap. A legvastagabb takaró februárban alakul ki (8 cm), de a januári sem sokkal kisebb (6 cm), és ez országos viszonylatban kiugróan magas.

A völgyek klímája köd-hajlamos. Gyakori az átmeneti évszakokban az ún. talajmenti, a völgytalpak felszíne felett 5-10 m vastagságban kialakuló köd. Létrejöttében a helyi domborzatnak, a talajminőségnek és a csapadéknak van vezető szerepe.

1. 1. 2. Vízrajzi adottságok

A Zala, mint a folyóink legtöbbje nem a mostani medrét foglalta el az idők folyamán. Az Ős-Zala a középső pleisztocénben még a Rába egy elhagyott völgyét használva folyt a Rábába, amit ma a Marcal tölt ki. Ez a helyzet a Keszthely-Gleichenbergi vízválasztó kiemelkedésekor változott meg, mikor is az Alsó-Zala Túrje térségében hátravágó eróziójával elérte és dél felé fordította. Ezt nevezzük túrjei kaptúrának. Emlékét a Zalaszentgrót környékén látható aszóvölgy őrzi. Az így a Dráva felé kényszerített Zalát a Balaton-medence pleisztocén végi besüllyedése újra irányváltásra kényszerítette, a második kaptúrát okozva Fenékpusztánál.

Újabb aszóvölgy alakult ki, amely ma a Kis-Balaton medencéje. Ekkor vette fel a Zala mai folyásirányát és lett a Balaton fő vízszállítója. A Zala szakaszjellege, a torkolati egyensúlyi jellegen kívül, kanyarogva feltöltő.

A vizsgált terület „tengelyét” képező Zala folyó nyugatról, Apátfánál lép Zalaegerszeg területére, majd keleten a Parkerdőt, és a Válicka-torkolatot követően a folyásirány északkeleti irányba vált. Ez a szakasz az ún. Zala kapturáig, Zalabér-Batykig tart, ahol a folyó dél felé kanyarodik és ezt az irányt tartva torkollik a Kis-Balatonba. A Zalahoz a vizsgált területen több mellékág, kisebb patak (pl: Sárvíz,), csatorna (Felső-Válicka, Foglár), valamint számtalan árok csatlakozik. A völgyben Zalaegerszeg-Pózva, Zalaszentiván, Zalaszentgrót térségében bányatavak is találhatók, melyek a felszíni kavicsbányászat után maradtak fenn.

1. 1. 3. Geológiai, geomorfológiai adottságok

Zala-folyó két partjának mentén, a folyót két oldalt, észak-nyugati és dél-keleti irányban kísérő dombok vonulatán, helyenként tágasabb völgyekben, helyezkednek el, a Zala völgyének - „Zalavölgynek” - nevezik. Az Alsó-Zala-völgy szerkezetileg előrejelzett, észak-déli futású völgy. Erősen aszimmetrikus, nyugati oldalán a lejtők jóval meredekebbek. A Balaton vize egész a történeti időkig elfoglalta a területet.

A dombháton folyóvízi üledékeket találunk, a jégkorszaki szélbarázdákban kialakult völgyek némelyike az egykori Pannon-tó pliocén korú üledékeit is feltárja. A sűrű, csaknem párhuzamos, de dél felé kissé szétterülő völgyek rendszere morfológiailag erősen tagolja.

Az aljzatban a Zágráb-Kulcs-Hernád vonaltól északra új- paleozoos, mezozoos képződmények, délre zöldpala alatti polimetamorf kristályos kőzetek találhatóak. A Kelet-zalai-dombságban nyomozható a felső perm formációcsoport Dióskáltól keleti irányba. Tengeri üledékképződés (márga) és szárazföldi lepusztulás egyaránt zajlott a területen. A terület ezután kiemelkedett, majd az eocénra újra megsüllyedt. Az alsó miocén során folyóvízi hordalékkúpok (kavics) ill. ártéri üledékek (homok, agyag) képződtek. Mura-Dráva-tengermedence felől tengerelöntések érkeztek. A középső miocénban mélyvízi, part távoli üledék (slír, aleurolit és agyag) jellemző. Legvastagabb bádeni üledéksor a Dél-zalai-medencében halmozódott fel, mintegy 2200 méter vastagon. Késő miocénre (14,5-7,5 Ma) még jellemző a mélytengeri üledékképződés, de már megindul a folyóvízi feltöltés ÉNy-Ny felől. (100-200 m vastag, főleg homok). A Pannon-tenger elvonulása után a terület emelkedni kezdett. A pliocén kor legfontosabb eseménye a folyóvízi feltöltésből származó kavicsterületek kialakulása. A pleisztocén során lösz fedett be nagy területeket. A felszínen szinte kizárólag a legfiatalabb korú kőzetek találhatóak, a völgytalpakon azonban kibukkanhatnak a felső pannon korúak is.

1. 1. 4. Talajtani adottságok

A Zala és a nagyobb mellékvizeinek völgyét iszapos üledék borítja néhol 4-6 m vastagságban is. Jellemző talajtípusai a réti talajok. Mechanikai összetételük alapközet szerint változik aszerint, hogy lösz, tőzeg, vagy pannon talajon alakultak ki. A talajképződés során döntően a hidromorf hatások érvényesülnek, amelyek tömődött, pórusszegény, durva poliéderez szerkezetet alakítanak ki. Termékenységüket alapvetően a vízszabályozással lehet befolyásolni.

A Zala-medencéjébe újszerűen benyúló hátakon, a löszös üledékeken agyagbemosódásos barna erdőtalaj és barnaföld található.

1. 1. 5. Tájhasználat-változás

A Zala és melléke a táj meghatározó tere. A régmúltban az emberek többnyire a víz mellé települtek, így volt ez a Zala esetében is. Azokban az időkben a völgyet mocsarak, láperdők borították, melyet a sok ágra szakadt Zala vízerei hálózta be. Az erdők uralkodó fája az éger volt, mint erről Zalaegerszeg neve „egerszeg” is tanúskodik. A Zala rétre – ahogyan a helybeliek nevezik – akkoriban a különböző vizes élőhelyek sokszínű mozaikja volt a jellemző. A török hódoltság után azonban a növekvő népesség szaporodó állatállományának egyre több rétre, legelőre volt szüksége.

Mivel Zala egykor éghajlati adottságaiból adódóan szinte teljesen erdősült volt, a gyepterületeket erdőirtásokkal nyerték. A folyamat elsősorban a vízfolyások menti völgyeket érintette, így a XX. századra ott megfordult az arány, s a gyepek váltak dominánssá.

A Zala régen, tavasszal a hóolvadást követően, ill. a nagy nyári esőzések alkalmával évente többször is kiöntött. A meredek domboldali szántók lemosott termőrétegét elterítő áradások jótékony hatással voltak a folyóvölgyi területekre, a tápanyagban gazdag öntéstalajon dús fű termelt. A kétkézi munka erőgépek híján akkoriban még nem bírta teljesen átalakítani a táj arculatát, így változatos élőhely komplexek alakultak ki. A kaszált, legeltetett gyepek mellett a mélyebb vízjárta területeken, lefűződött holtágakban fennmaradtak a szittyósok, sásosok, magaskórósok, fűz-, köris- és égerlápok. Pózvánál, ahol a völgyben először jelennek meg a karbonátos talajok, olyan növényközösségek is megtelepedtek, melyek a várostól nyugatra uralkodó savanyú (acidofil) talajokon már nem találhatók. Ilyenek a kékperjés láprétek, sudárrozsnokos kaszálók, rétisásosok, gyapjúsásos forráslápok. A múlt században a felgyorsult városiasodás számára a folyóvölgy problémák forrásává vált. A folyamattal együtt járó terjeszkedés során a házak egészen az ártér szélére épültek, amelyekre a kiöntések komoly veszélyt jelentettek. Ennek orvoslására a hatvanas években a folyót szabályozták, csatornaszerű új mederbe, védőgátak közé terelték. A munkálatok nyomán az áradások megszűntek, ezzel a vizes területek, főképp a lefűződött holtágak vízutánpótlása nagymértékben csökkent, illetve megszűnt. A gát megakadályozta a rétek elárasztását, és ehhez még hozzájárult a folyómeder mélyítésével bekövetkezett talajvízsüllyedés. Mindez megpecsételte a holtágak sorsát és a völgy növényzetében is szemmel látható változásokat hozott. A folyamatok eredményeként a gyepek átalakultak, a mocsárréteket a szárazabb franciaperjések váltották fel. Később a privatizációt követő drasztikus állatállomány csökkenés következményeként a gyepek gazdasági jelentősége szinte megszűnt. Művelésükkel sokhelyütt felhagytak, aminek következtében azok degradálódtak, özöngyomokkal fertőződtek. Sokfelé felszántották azokat és helyükön kultúrnövények termesztésébe kezdtek. E negatív tendenciák ellenére a Zala-völgy jelentős része még mindig természetközeli állapotot tükröz, és sokfelé jelentős természeti értéket hordoz. Ma a fennmaradt, hagyományosan művelt réteken többnyire sédbúzások és franciaperjések kaszálók találhatók. Ezek a gyepek nemcsak nagy fűhozamukkal, hanem természeti potenciáljukkal is figyelmet érdemelnek. Jellemző védett növényük a kockásliliom, népies nevén kotuliliom, vagy kakukkvirág. A réteken, március végén, április elején nyíló, kis törékeny növény sakktáblaszerű mintázatú virágjáról kapta nevét. Egykor a Zala-völgyben mindenütt tömeges volt, mára sokfelé visszahúzódott (áreája Zalacsányig húzódik), de még így is állománya országos jelentőségű.

1.2. Természeti adottságok

A tervezési terület élőhelyeinek megoszlása közösségi jelentőségű élőhelyek szerint

A jelölő élőhelyek tekintetében 2009-ben volt változás a 2008. évi Natura 2000 adatlaphoz (Standard Data Form) képest:

A 91G0 Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal élőhely a 2008-as Country adatbázisban nem szerepel, de a 2009-es terepi felmérések alapján előfordul a területen, mint közösségi jelentőségű, de nem jelölő élőhely

Közösségi jelentőségű élőhely (Natura 2000)		Terület	Terület aránya
Kód	Név	(ha)	(%)
Jelölő élőhelyek			
3150	Természetes eutróf tavak <i>Magnopotamion</i> vagy <i>Hydrocharition</i> növényzettel	7,8368	0,4
3160	Természetes disztróf tavak és tavacskák		0,02
3260	Alföldektől a hegyvidékekig előforduló vízfolyások <i>Ranunculion fluitantis</i> és <i>Callitriche-Batrachion</i> növényzettel		
6210	Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)		
6410	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)	12,6592	0,7
6440	<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei	128,8942	7,13
6430	6430 - Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofíl magaskórós szegélytársulásai	9, 1121	0,54
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	1531,3567	84,93
7230	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek		
91E0	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	733,9368	40,62
91F0	Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> Ús <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>)	83,5082	4,62
Nem jelölő élőhely			

91G0	Pannon gyertyános-tölgyesek Quercus petraeával és Carpinus betulusszal	1,4803	0,0819
------	--	--------	--------

A tervezési terület élőhelyeinek megoszlása Á-NÉR élőhelyek szerint

Közösségi jelentőségű élőhelynek megfeleltethető Á-NÉR kategóriák		Terület	Terület aránya
Kód	Név	(ha)	(%)
A1	Állóvízi sulymos, békalencsés, rucaörömös, tócsagazos hínár	7,8368	0,01
B1a	Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	26,1736	0,4
B5	Nem zsombékoló magassárrétek	203,1494	3,0
D2	Kékperjés rétek	14,1205	0,2
D34	Mocsárrétek	144,1793	2,1
D6	Ártéri és mocsári magaskórósok	3,5447	0,2
E1	Franciaperjés rétek	1536,1521	23,3
E2	Veres csenkeszes hegyi rétek	1,8767	0,02
J2	Éger- és kőrislápok, égeres mocsárerdők	1,3374	0,02
J4	Fűz-nyár ártéri erdők	124,5196	1,90
J5	Égerligetek	167,8280	2,55
J6	Keményfás ártéri erdők	83,5082	1,30
K2	Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek	1,4803	0,20
OA	Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek	6,2396	0,90
OB	Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok	285,6127	4,30
OC	Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok	308,4608	4,68
OD	Lágyszárú özönfajok állományai	579,5165	8,80
P2a	Üde cserjések	436,8495,	6,64
P2b	Galagonyás-kökényes-borókás cserjések	23,2838	0,35
RA	Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok	11,9041	0,18
RB	Puhafás pionír és jellegtelen erdők	2,8971	0,04
RC	Keményfás jellegtelen vagy telepített egyéb erdők	68,9776	1,04
RD	Tájidegen fafajokkal elegyes jellegtelen erdők és ültetvények	122,3758	1,86
S1	Ültetett akácok	25,3090	0,38
S2	Nemes nyárasok	90,6787	1,37
S4	Erdei- és feketefenyvesek	5,3234	0,008
S7	Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok	0,7543	0,001
T1	Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák	2054,1597	31,21
T2	Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák	22,9341	0,340
T6	Extenzív szántók	37,3014	0,560
T7	Intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények	0,4263	0,006
T9		0,8099	0,001
U2	Kertvárosok, szabadidő létesítmények	3,1185	0,047
U3	Falvak	9,2472	0,140
U4	Telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók	7,6570	0,116
U5	Meddőhányók, földdel már befedett hulladéklerakók	1,0954	0,016
U6	Nyitott bányafelületek	17,1642	0,260
U7	Homok-, agyag-, tűzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak	7,9775	0,121
U8	Folyóvizek	56,0891	0,852
U9	Állóvizek	27,6471	0,420
U10	Tanyák, családi gazdaságok	1,4143	0,021

U11	Út- és vasúthálózat	43,1082	0,650
-----	---------------------	---------	-------

A közösségi jelentőségű élőhelyek és az Á-NÉR kategóriák megfeleltetése

Közösségi jelentőségű élőhely (Natura 2000)		Közösségi és nem közösségi jelentőségű élőhely (Á-NÉR) kategória	
Kód	Név	Kód	Név
3150	Természetes eutróf tavak <i>Magnopotamion</i> vagy <i>Hydrocharition</i> növényzettel	A1; A3a	Állóvízi sulymos, békalencsés, rucaörömös, tócsagazos hínár; Békaszőlős, süllőhínaras, tündérrózsás, vizitökös, tündérfátylas, sulymos rögzült hínár
3160	Természetes disztróf tavak és tavacskák	A4	Láptavak termofil, lebegő vagy sekélyen gyökerező hínarai
3260	Alföldektől a hegyvidékekig előforduló vízflyások <i>Ranunculion fluitantis</i> és <i>Callitricho-Batrachion</i> növényzettel	-	
6210	Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)	-	
6410	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)	D2	Kékperjés rétek
6430	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai	D6	Ártéri és mocsári magaskórósok
6440	<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei	D34	Mocsárrétek
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	E1	Franciaperjés rétek
7230	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek	-	
91E0	*91E0 Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	J2; J4; J5	Éger- és kőrislápok, égeres mocsárerdők; Fűz-nyár ártéri erdők; Égerligetek
91F0	Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>)	J6	Keményfás ártéri erdők
91G0	Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i> -val és <i>Carpinus betulus</i> -al	K2	Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek
		B1a	Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
		B5	Nem zsombékoló magassásrétek
		E2	Veres csenkeszes hegyi rétek
		OA	Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek
		OB	Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok
		OC	Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok
		OD	Lágyszárú özönfajok állományai
		P2a	Üde cserjések
		P2b	Galagonyás-kökényes-borókás cserjések
		RA	Óshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok
		RB	Puhafás pionír és jellegtelen erdők
		RC	Keményfás jellegtelen vagy telepített egyéb erdők
		RD	Tájidegen fafajokkal elegyes jellegtelen erdők és ültetvények

		S1	Ültetett akácosok
		S2	Nemes nyárasok
		S4	Erdei- és feketefenyvesek
		S7	Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok
		T1	Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
		T2	Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák
		T6	Extenzív szántók
		T7	Intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények
		T9	
		U2	Kertvárosok, szabadidő létesítmények
		U3	Falvak
		U4	Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók
		U5	Meddőhányók, földdel már befedett hulladéklerakók
		U6	Nyitott bányafelületek
		U7	Homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak
		U8	Folyóvizek
		U9	Állóvizek
		U10	Tanyák, családi gazdaságok
		U11	Út- és vasúthálózat

1.2.1 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

I)

Élőhely neve:	Természetes eutróf tavak <i>Magnopotamion</i> vagy <i>Hydrocharition</i> növényzettel
Élőhely kódja:	3150
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. számú melléklet
Élőhely területi aránya:	0,4 % (a terület teljes területéhez viszonyítva)
Élőhely kiterjedése a területen:	7,8368 ha
Élőhely jellemzése:	Apró békalencsés (<i>Lemno minoris- Spirodeletum</i>); keresztes békalencsés (<i>Lemnetum trisulcae</i>); rence-békalencse hínár (<i>Lemno-urticarietum austriacae</i>). Az élőhelyhez tartozó társulások dinamikája a területen egyértelműen a csapadék- s ebből következően a vízviszonyoktól függ. A kisebb bányatavak vize sokszor augusztusra eltűnik, így a békalencsések is szárazra kerülnek. Süllőhínáros békaszőlőhínár (<i>Myriophyllo-Potametum</i>); Keserűfűhínár (<i>Poligonetum natantis</i>). <i>Ranunculus fluitans</i>, <i>Ranunculus circinatus</i>, <i>Potamogeton natans</i>, <i>Potamogeton pectinatus</i> (subsp. <i>pectinatus</i>), <i>Myriophyllum spicatum</i>. A víz különböző mozgásviszonyait elviselő, többnyire nagy termetű, szubmerz és emerz gyökérrel rögzült, évelő, pionír növénytársulások. A víziboglárkák a kavicsbányatavakban, ill. a mellékpatakok kiszélesedő, lassú szakaszain találhatók. A süllőhínár és a békaszőlő a víztestekben mindenütt megtalálható, állandó növényzetet alakotva.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	A kisebb méretű bányatavak vízutánpótlásának elvesztése, feltöltése
Élőhely veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett
Veszélyeztető tényezők:	- bányák feltöltése - bányák kiszáradása - vízhiány - kiszáradás - feltöltődési folyamatok - mederkotrás

II)

Élőhely neve:	Természetes disztróf tavak és tavacskák
Élőhely kódja:	3160
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. számú melléklet
Élőhely területi aránya:	0,02%
Élőhely kiterjedése a területen:	-
Élőhely jellemzése:	Békaliliom-hínár (<i>Hottonietum palustris</i>). Égerlápban, egykori kubikgödrök vizében Zalaegerszeg-Pózvánál található két kis állománya.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	A vízszint változásaira érzékeny.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Nagymértékben veszélyeztetett
Veszélyeztető tényezők:	- talajvízszint csökkenés - kiszáradás

III)

Élőhely neve:	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)
Élőhely kódja:	6410
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. számú melléklet
Élőhely területi aránya:	0,7 % (a terület teljes területéhez viszonyítva) kijelöléskor 0,1%
Élőhely kiterjedése a területen:	12,6592 ha
Élőhely jellemzése:	Pannoniai kékperjés rét (<i>Succiso-Molinietum hungaricae</i>); <i>Molinia hungarica</i>, <i>Juncus effusus</i>, <i>Agrostis stolonifera</i>, <i>Lotus corniculatus</i>, <i>Equisetum palustre</i>, <i>Potentilla recta</i>, <i>Succissa pratensis</i>, <i>Gratiola officinalis</i>, <i>Lythrum salicaria</i>, <i>Lysimachia mummularia</i>, <i>Carex flacca</i>, <i>Deschampsia caespitosa</i>, <i>Frangula alnus</i>, <i>Stachis palustris</i>, <i>Iris sibirica</i>, <i>Gentiana pneumonanthe</i>, <i>Veratrum album</i>, <i>Gymnadenia conopsea</i>, <i>Orchis palustris</i>, <i>Dianthus superbus</i>, <i>Parnassia palustris</i>. Nedves réti növénytársulások, amelyekben kékperje (<i>Molinia</i>) fajok uralkodnak. A talajvíz rendszerint nem éri el a felszínt. A talaj rendszerint erősen humuszos vagy tőzeges.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Változó mértékben degradált a terület hidrológiai viszonyainak megváltozása, talajvízszint csökkenés miatt.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Nagymértékben veszélyeztetett
Veszélyeztető tényezők:	- felszántás - inváziós fajok térhódítása - élőhelyátalakulás - talajvízszint csökkenés - szukcessziós folyamatok - korábbi kezelés (kaszálás, legeltetés) hiánya

IV)

Élőhely neve:	Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofíl magaskórós szegélytársulásai
Élőhely kódja:	6430
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. számú melléklet
Élőhely területi aránya:	0,54 % (a terület teljes területéhez viszonyítva)
Élőhely kiterjedése a területen:	9,1121 ha
Élőhely jellemzése:	Lythro salicariae-Filipenduletum ulmariae; Angelico-Cirsietum oleracei; Cirsietum rivularis. <i>Angelica sylvestris</i>, <i>Cirsium oleraceum</i>, <i>C. rivulare</i>, <i>Filipendula ulmaria</i>, <i>Equisetum telmateia</i>, <i>Hypericum tetrapterum</i>, <i>Epilobium hirsutum</i>, <i>Lysimachia vulgaris</i>, <i>Eupatorium cannabinum</i>, <i>Iris pseudacorus</i>, <i>Lythrum salicaria</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>, <i>Aegopodium podagraria</i>, <i>Thalictrum flavum</i>, <i>Veronica longifolia</i> (<i>Pseudolysimachion longifolium</i>), <i>Heracleum sphondylium</i>, <i>Chaerophyllum aromaticum</i>, <i>Valeriana officinalis</i>, <i>Caltha palustris</i>, <i>Sonchus palustris</i>, <i>Rumex aquaticus</i>, <i>Mentha longifolia</i>, <i>Scirpus sylvaticus</i>, <i>Calystegia sepium</i>, <i>Galeopsis speciosa</i>, <i>Urtica dioica</i>. <i>Iris sibirica</i>. Állandó, jó vízellátottságú, elsősorban hegy- és dombvidéki, ritkábban alföldi területeken kialakuló, 1-2 m magas, dús lombú, nagy levélfelületű kétszikű fajok (<i>Petasites hybridus</i>, <i>Angelica sylvestris</i>, <i>Cirsium oleraceum</i>, <i>Filipendula ulmaria</i> stb.) uralta, gyakran szegély jellegű, üde növényzet.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Változó mértékben degradált a terület hidrológiai viszonyainak megváltozása, talajvízszint csökkenés miatt.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Nagymértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	- szukcessziós folyamatok - talajvízszint csökkenés

V)

Élőhely neve:	<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei
Élőhely kódja:	6440
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. számú melléklet
Élőhely területi aránya:	7,13 % (a terület teljes területéhez viszonyítva)
Élőhely kiterjedése a területen:	128,8942 ha
Élőhely jellemzése:	Csenkeszes nedves kaszálórét (<i>Cirsio cani-Festucetum pratensis</i>); Ecsetpázsitos mocsárrét (<i>Carici vulpinae-Alopecuretum pratensis</i>); Sédbúzás mocsárrét (<i>Agrostio-Deschampsietum caespitosae</i>); Pántlikafüves (<i>Phalaroidetum</i>). <i>Festuca pratensis</i> , <i>Poa pratensis</i> , <i>Poa trivialis</i> , <i>Luzula campestre</i> , <i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Deschampsia caespitosa</i> , <i>Carex hirta</i> , <i>Carex vulpina</i> , <i>Carex flacca</i> , <i>Achillea millefolium</i> , <i>Trifolium pratense</i> , <i>Cardamine pratensis</i> , <i>Trifolium repens</i> , <i>Lathyrus pratensis</i> , <i>Chrysanthemum leucanthemum</i> , <i>Lotus corniculatus</i> , <i>Campanula patula</i> , <i>Lychnis flos-cuculi</i> , <i>Cirsium canum</i> , <i>Ranunculus repens</i> , <i>Ranunculus acris</i> , <i>Daucus carota</i> , <i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Poa pratensis</i> , <i>Poa trivialis</i> , <i>Dactylis glomerata</i> , <i>Carex hirta</i> , <i>Carex vulpina</i> , <i>Cirsium canum</i> , <i>Galium verum</i> , <i>Galium mollugo</i> , <i>Achillea millefolium</i> , <i>Campanula patula</i> , <i>Chrysanthemum leucanthemum</i> , <i>Carum carvi</i> , <i>Galeopsis pubescens</i> , <i>Lathyrus pratensis</i> , <i>Lychnis flos-cuculi</i> , <i>Lysimachia vulgaris</i> , <i>Lysimachia nummularia</i> , <i>Stellaria graminea</i> , <i>Stellaria palustris</i> , Tavasszal vízborítású, nyáron kiszáradó, nem tözegesedő talajok magasfüvű rétjei.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Változó mértékben degradált a terület hidrológiai viszonyainak megváltozása, talajvízszint csökkenés, tavaszi vízborítás (áradás hiánya); kaszálás hiánya miatt.
Élőhely veszélyeztetettsége:	közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	- szárazodás - inváziós fajok térhódítása - gyomosodás inváziós fajokkal - korábbi kezelés (kaszálás, legeltetés) hiánya - élőhelyátalakulás - alacsony fűtarló

VI)

Élőhely neve:	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
Élőhely kódja:	6510
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. számú melléklet
Élőhely területi aránya:	84,93 % (a terület teljes területéhez viszonyítva)
Élőhely kiterjedése a területen:	1531,3567 ha
Élőhely jellemzése:	<i>Pastinaco-Arrhenatheretum</i>; <i>Alopecoro-Arrhenatheretum</i>; <i>Anthoxantho-Festucetum rupicolae</i>. <i>Arrhenatherum elatius</i>, <i>Holcus lanatus</i>, <i>Anthoxanthum odoratum</i>, <i>Dactylis glomerata</i>, <i>Bromus mollis</i>, <i>Trisetum flavescens</i>, <i>Helictotrichon pubescens</i>, <i>Poa pratensis</i>, <i>Lathyrus pratense</i>, <i>L. tuberosus</i>, <i>Ranunculus acris</i>, <i>Salvia pratensis</i>, <i>Tragopogon orientale</i>, <i>Stellaria graminea</i>, <i>Achillea millefolium</i>, <i>Galium verum</i>, <i>G. palustre</i>, <i>Fritillaria meleagris</i>, <i>Cardamine pratensis</i>, <i>C. hirsuta</i>, <i>Lysimachion longifolia</i>, <i>V. chamaedrys</i>, <i>V. serpyllifolia</i>, <i>V. arvensis</i>, <i>Carex hirta</i>, <i>C. acutiformis</i>, <i>C. remota</i>, <i>C. gracilis</i>, <i>Trifolium pratense</i>, <i>T. repens</i>, <i>T. dubium</i>, <i>Coronilla varia</i>, <i>Campanula patula</i>, <i>Symphitum officinale</i>, <i>Luzula campestris</i>. Domb- és hegyvidéki völgyek, teraszok, medencék, magas árterek, tápanyagokban gazdag talajok mezofil rétjei.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	-
Élőhely veszélyeztetettsége:	Kis és közepes mértékben veszélyeztetett a folt elhelyezkedésétől függően
Veszélyeztető tényezők:	- engedély nélküli gyepkezelési munkák (fogasolás, műtrágyázás) - kaszálás hiánya - gyepfeltörés

VII)

Élőhely neve:	*Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
Élőhely kódja:	91E0
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. számú melléklet
Élőhely területi aránya:	40,62 % (a terület teljes területéhez viszonyítva)
Élőhely kiterjedése a területen:	733,9368 ha
Élőhely jellemzése:	Égeres láperdő (<i>Carici elongatae-Alnetum</i>); Éger-kőris láperdő (<i>Fraxino pannonicae-Alnetum</i>). <i>Carex elongata</i> , <i>C. elata</i> , <i>C. acutiformis</i> , <i>C. riparia</i> , <i>Thelypteris palustris</i> , <i>Dryopteris carthusiana</i> , <i>Peucedanum palustre</i> , <i>Oenanthe aquatica</i> . <i>Lemna minor</i> , <i>L. trisulca</i> , <i>Spirodela polyrrhyza</i> , <i>Utricularia austriaca</i> , <i>Hottonia palustris</i> . Tőzeges talajú, többnyire nyáron is vízborította, lápi fajokban (pl. <i>Thelypteris</i> , <i>Carex elata</i>) gazdag éger-, vagy részben kőriserdők. Vizük állandóan pangó jellegű (éger- és kőrislápok), illetve csak csapadékosabb időszakokban mutat gyengébb áramlást (mocsárerdők).
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Nagymértékben degradált a tarvágásos üzem mód, fafajcsere és az inváziós lágy- és fásszárúak térhódítása miatt
Élőhely veszélyeztetettsége:	Nagymértékben veszélyeztetett
Veszélyeztető tényezők:	- tarvágás - talajvízszint csökkenés - fafajcsere - inváziós lágy- és fásszárúak

VIII)

Élőhely neve:	Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmenion minoris</i>)
Élőhely kódja:	91F0
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. számú melléklet
Élőhely területi aránya:	4,62 % (a terület teljes területéhez viszonyítva)
Élőhely kiterjedése a területen:	83,5082 ha
Élőhely jellemzése:	<i>Fraxino Pannonicae-Ulmetum</i>; <i>Knautio drymeiae-Ulmetum</i>. <i>Quercus robur</i>, <i>Fraxinus angustifolia</i>, <i>F. excelsior</i>, <i>Ulmus minor</i>, <i>U. laevis</i>, <i>Acer campestre</i>, <i>Salix alba</i>, <i>S. fragilis</i>, <i>Carpinus betulus</i>, <i>Tilia cordata</i>, <i>Cornus sanguinea</i>, <i>Euonymus europaeus</i>, <i>Crataegus monogyna</i>, <i>Prunus spinosa</i>, <i>Sambucus nigra</i>, <i>Corylus avellana</i>, <i>Viburnum opulus</i>, <i>Frangula alnus</i>, <i>Ligustrum vulgare</i>, <i>Hedera helix</i>, <i>Aegopodium podagraria</i>, <i>Allium ursinum</i>, <i>Galium odoratum</i>, <i>Polygonatum latifolium</i>, <i>Circaea lutetiana</i>, <i>Urtica dioica</i>, <i>Parietaria officinalis</i>, <i>Humulus lupulus</i>, <i>Alliaria petiolata</i>, <i>Galium aparine</i>, <i>Cucubalus baccifer</i>, <i>Stachys sylvatica</i>, <i>Carex remota</i>, <i>C. brizoides</i>, <i>Asarum europaeum</i>, <i>Galeobdolon luteum</i>, <i>Anemona ranunculoides</i>. Síkságok (kisebb kiterjedésben szélesebb dombsági völgyek, hegy-lábak) egykori vagy mai árterének magasabb szintjein kialakult jó növekedésű erdők, amelyeket <i>Quercus robur</i>, <i>Fraxinus angustifolia</i> (vagy <i>F. excelsior</i>), s mellettük számos üde lomberdei vagy ligeterdei fafaj alkot. Cserjeszintjük általában fejlett, gyp-szintjükben üde lomberdei, ill. általános ligeterdei fajok uralkodnak. Mára a területen nagyon visszaszorult, a jelenlegi erdőművelési módban nem képes megújulni, rontott, tájidegen fajok uralta állományok jönnek fel a helyén (<i>Robinia pseudo-acacia</i>, <i>Fraxinus pennsylvanica</i>).
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Nincs adat.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Nagymértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	- tarvágásos üzemmód - fafajcsere - talajvízszint csökkenés - inváziós lágy- és fásszárúak

IX)

Élőhely neve:	Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i> -val és <i>Carpinus betulus</i> -sal
Élőhely kódja:	91G0
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. számú melléklet
Élőhely területi aránya:	0,0819 % (a terület teljes területéhez viszonyítva)
Élőhely kiterjedése a területen:	1,4803 ha
Élőhely jellemzése:	<i>Helleboro dumetoro-Carpinetum. Carpinus betulus, Quercus robur, Acer campestre, A.pseudoplatanus, Corylus avelliana, Cornus mas, Cornus sanguinea, Fagus sylvatica, Prunus avium, Pinus sylvestris, Staphyllea pinnata Galanthus nivalis, Scilla vindobonensis, Anemona nemorosa, Adoxa moschatella, Allearia petiolata, Galeobdelon luteum, Stellaria holostea, Dentaria bulbifera, D. enneaphyllos, Arum maculatum, Corydalis cava, Gagea lutea.</i> Elegyes, <i>Quercus petraea</i> s.l., valamint gyertyán és / vagy bükk uralta üde, többnyire mély talajú hegy-dombvidéki erdők. A völgyek peremén elhelyezkedő, kis területű élőhelyek, dinamikájuk nem ismert.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Nincs adat.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Nagymértékben veszélyeztetett
Veszélyeztető tényezők:	- tarvágásos üzem mód - fafajcsere - talajvízszint csökkenés - inváziós lágy- és fásszárúak

X)

Élőhely neve:	* Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
Élőhely kódja:	91E0
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. számú melléklet
Élőhely területi aránya:	10,26 % (a terület teljes területéhez viszonyítva)
Élőhely kiterjedése a területen:	1091 ha
Élőhely jellemzése:	<i>Salicetum cinereae</i>. Élőhely típusban jellemző fajok: <i>Salix cinerea</i>, <i>Frangula alnus</i>, <i>Viburnum opulus</i>, <i>Carex acutiformis</i>, <i>Iris pseudacorus</i>, <i>Caltha palustris</i>, <i>Calamagrostis canescens</i>, <i>Veratrum album</i>, <i>Lathyrus palustris</i>, <i>Symphytum officinale</i>, <i>Stachys palustris</i>. A kjtt. fűzlápjai többségében természetes állapotban vannak. Mint élőhely kifejezetten fajszegény. Ahol láperdővel, jobb lápokkal, láprétekkel határos vagy azokkal mozaikol, akár jobb fajok állományai is jelen lehetnek. Terjeszkedőben lévő fás növényzet. Láperdőtörténő átalakulásukra is számos példa van. <i>Thelypteridi-Alnetum</i>. Élőhely típusban jellemző fajok: <i>Alnus glutinosa</i>, <i>Fraxinus angustifolia</i> subsp. <i>pannonica</i>, <i>Carex acutiformis</i>, <i>Carex pseudocyperus</i>, <i>Carex elata</i>, <i>Carex appropinquata</i>, <i>Bidens tripartitus</i>, <i>Sium latifolium</i>, <i>Solanum dulcamara</i>, <i>Equisetum arvense</i>, <i>Alisma plantago-aquatica</i>, <i>Thelypteris palustris</i>, <i>Oenanthe aquatica</i>, <i>Hottonia palustris</i>, <i>Dryopteris carthusiana</i>, <i>Urtica dioica</i>, <i>Urtica kioviensis</i>, <i>Veratrum album</i>, <i>Galium elongatum</i>, <i>Scutellaria galericulata</i>, <i>Athyrium filix-femina</i>, <i>Dryopteris dilatata</i>, <i>Lysimachia nummularia</i>, <i>Bidens frondosus</i>, <i>Caltha palustris</i>, <i>Iris pseudacorus</i>, <i>Galium palustre</i>, <i>Equisetum fluviatile</i>, <i>Lycopus europaeus</i>, <i>Valeriana dioica</i>, <i>Carex remota</i>. Hazánk legnagyobb egybefüggő kiterjedésű láperdői e területen fekszenek. Állapotuk sokfelé romlik a talajvízkészlet folyamatos csökkenése miatt – egyes helyeken katasztrófális a helyzet –, mind a mellett még vannak nagy kiterjedésű jó állapotú láperdők. Természetes éger újulat szinte egyáltalán nincs, kizárólag a magyar kőris újul nagy tömegben. Az éger csak ott újul, ahol vízbe dőlt faegyedek vannak. A láperdők nagy területen alakulnak át keményfás ligeterdökké.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Változó mértékben degradált
Élőhely veszélyeztetettsége:	közepes mértékben veszélyeztetett
Veszélyeztető tényezők:	- szárazodás, vízhiány - erdészeti kezelésbe vonás - inváziós fajok térhódítása - korai véghasználat - vadkár

XI)

Élőhely neve/kódja:	Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>)
Élőhely kódja:	91F0
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. számú melléklet
Élőhely területi aránya:	1,771 % (a terület teljes területéhez viszonyítva)
Élőhely kiterjedése a területen:	188,3 ha
Élőhely jellemzése:	<i>Fraxino pannonicae-Ulmetum</i> . Élőhely típusban jellemző fajok: A cserjést <i>Prunus spinosa</i> , és főként <i>Sambucus nigra</i> alkotja, de vannak <i>Viburnum lantana</i> , <i>Acer negundo</i> , <i>Crataegus monogyna</i> , <i>Frangula alnus</i> , <i>Juglans regia</i> egyedek is. A cserjeszint változó mértékben zárt, benne tömeges a <i>Rubus caesius</i> , <i>Equisetum arvense</i> , <i>Carex acutiformis</i> , <i>Brachypodium sylvaticum</i> , <i>Geum urbanum</i> , <i>Alliaria petiolata</i> , <i>Humulus lupulus</i> , egy-két szállal, de már itt van a <i>Solidago gigantea</i> . Bár szép, de viszonylag fajszegény és száraz helyről van szó. <i>Urtica dioica</i> , <i>Deschampsia cespitosa</i> , <i>Carex divulsa</i> . Összkiterjedését tekintve a természetes térszínen, jó állapotban fennmaradt állományok igen szépek, fajgazdagok és egybefüggő nagy területen fekvő állományokat képeznek. Országos viszonylatban is jelentős természeti értéket képviselnek. Természetes felújulásuk sikeres. Ahol azonban erdészeti beavatkozás történt, a fajkészlet sérült és megjelentek és terjednek az inváziós növények. Jellemzően növekszik a területük, mert a láperdők leszáradása ezen folyamatnak kedvez.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	Változó mértékben degradált
Élőhely veszélyeztetettsége:	Nagymértékben veszélyeztetett
Veszélyeztető tényezők:	- szárazodás, vízhiány - erdészeti kezelés - inváziós fajok térhódítása - korai véghasználat - vadkár

A tervezési területen előforduló egyéb fontos nem közösségi jelentőségű élőhelyek

1)

Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások

Á-NÉR2007 kód: B1a

Vizek, vízpartok magas, legyökerezett, tőzeget nem képező, sűrű lágyszárú növényzete a *Phragmites australis*, a *Typha latifolia* és a *T. angustifolia* fajok valamelyikének vagy keverékének dominanciájával. Nádas (*Phragmitetum communis*) Széleslevelű gyékényes (*Typhetum latifoliae*) Tavi kákás (*Scoenoplectetum lacustris*) Réti harmatkásás (*Glycerietum fluitantis*) Métélykórós (*Oenanthe aquatica*-*Rorippetum amphibiae*). Élőhely típusban jellemző fajok: *Phragmites communis*, *Typha latifolia*, *T. angustifolia*, *Schoenoplectus lacustris*, *Glyceria fluitans*, *Oenanthe aquatica*, *Rorippa amphibia*, *Lythrum salicaria*, *Caltha palustris*, *Symphytum officinale*, *Lysimachia vulgaris*, *Solanum dulcamara*

Élőhely területi aránya: 0,0091 %

Élőhely kiterjedése a területen: 0,9675 ha

2)

Nem zsombékoló magassásrétek.

Á-NÉR2007 kód: B5

Legalább időszakosan vízzel borított, tápanyaggal jól ellátott termőhelyen kialakuló gyeses társulások, amelyekre jellemző, hogy a növényzet növekedése révén szembetűnő felszíni egyenlőtlenségek csak kivételesen jönnek létre. A növényzet alatt tőzegképződés rendszerint nem folyik. Éles sásos (*Caricetum gracilis*); Mocsári sásos (*Caricetum acutiformis*); Parti sásos (*Caricetum ripariae*); Rókasásos (*Caricetum vulpinae*); Pántlikafüves (*Carici gracilis-Phalaridetum*). Jellemző fajok: *Carex gracilis*, *C. acutiformis*, *C. riparia*, *C. vulpina*, *C. brizoides*, *Lythrum salicaria*, *Epilobium hirsutum*, *Galium palustre*, *G. verum*, *Lysimachia vulgaris*

Élőhely területi aránya: 0,480 %

Élőhely kiterjedése a területen: 51,072 ha

1. 2. 2 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Az adott Natura 2000 terület közösségi jelentőségű fajainak táblázatos felsorolása és jellemzése rendszertani sorrendben illetve jelölés tekintetében a szerint készült, hogy a terv készítésének időpontjában a Natura 2000 terület hivatalos adatlapján a faj jelölő vagy nem jelölő állománnyal fordult elő. A jellemzésben fajonként megtalálhatóak a részletes információk az adott fajról. A *-gal jelölt faj kiemelt jelentőségű státuszt jelöl az élőhelyvédelmi irányelv alapján.

Faj neve Magyar/Tudományos (latin) név	Élőhelyvédelmi (HD)/Madárvédelmi (BD) Irányelv melléklete	Egyéb hazai jogszabályi védelem FV: fokozottan védett V: védett
Közösségi jelentőségű, nem jelölő faj		
Leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i> Wenderoth)	HD IV.	V

Nem jelölő faj

I)

Faj neve:	Leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i> Wenderoth)
Irányelv melléklete:	II. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	13. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	500 tő
Állománynagyság (tervkészítéskor):	a tervezési terület 2008. évben történő felmérésekor Óvári Miklós nem jelezte a faj előfordulását egyik foltban sem
Állomány változásának tendenciái és okai:	Erősen csökkenő, az állomány nagy részét a kiskert tulajdonosok kiásták, utolsó töve is eltűntek
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A hazai kökörcsinfajok között az egyik leggyakoribb faj, amely Kárpát-medencei elterjedésű, Nyugat felé fokozatosan csökken. Elterjedt a Magyar-középhegységben, valamint szórványosan előfordul a Nyugat- és Dél-dunántúlon. Homoki réteken, sziklafüves és pusztafüves lejtőkön, sziklagyepekben, homoki tölgyesek tisztásain él.
Faj veszélyeztetettsége:	-
Veszélyeztető tényezők:	humán (növénygyűjtés)
Fajvédelmi lehetőségek:	újratelepítés magról

1. 2. 3 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Az adott Natura 2000 terület közösségi jelentőségű fajainak táblázatos felsorolása és jellemzése rendszertani sorrendben illetve jelölés tekintetében aszerint készült, hogy a terv készítésének időpontjában a Natura 2000 terület hivatalos adatlapján a faj jelölő vagy nem jelölő állománnyal fordult elő. A jellemzésben fajonként megtalálhatóak a részletes információk az adott fajról. A * a faj kiemelt jelentőségű státuszát jelenti az élőhelyvédelmi irányelv alapján.

Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

Faj neve	Irányelv melléklete	Egyéb hazai jogszabályi védelem
Magyar/Tudományos (latin) név	HD: Élőhelyvédelmi BD: Madárvédelmi	FV: fokozottan védett V: védett
<i>Jelölő faj</i>		
Közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>)	HD II.	V
Vidra (<i>Lutra lutra</i>)	HD II.	FV
Vöröshasu unka (<i>Bombina bombina</i>)	HD II.	V
Dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	HD II.	V
Halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>)	HD II.	V
Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>)	HD II.	V
Ragadozó őn (<i>Aspius aspius</i>)	HD II.	-
Tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>)	HD II.	V
Hosszúfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>)	HD II.	V
Hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>)	HD II.	V
Sötét hangyaboglárka (<i>Maculinea nausithous</i>)	HD II.	V
Vérfü-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>)	HD II.	V
<i>Közösségi jelentőségű, nem jelölő faj</i>		
Barna ásóbéka (<i>Pelobates fuscus</i>)	HD II.	V
Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	HD II.	FV

Jelölő fajok**I)**

Faj neve:	Közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>)
Írányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	védett (50 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. számú melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	1000
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Nem mérhető fel pontosan, de valószínűleg nem változott.
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Nyugat- és Közép- és Dél-Európában elterjedt denevér. Viszonylag gyakori faj, bár az utóbbi években több ismert lelőhelyéről eltűnt.
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	idős korhadt, lábon álló fák kitermelése; az éjszakázó helyek megszűnése, ill. az éjszakázó helyeken való zavarás
Fajvédelmi lehetőségek:	Védelmét a faj éjszakázó helyeinek megőrzésével az épület optimális feltételeinek biztosításával lehet. Füves területekre jár táplálkozni, ezért a terület minden gyepterületének fenntartása fontos.

II)

Faj neve:	Vidra (<i>Lutra lutra</i>)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett (250 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. számú melléklet
Állománynagyság (jelölés-kor):	20 pld.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Az állomány aktuális méretének felmérésére a program során nem volt mód.
Állomány változásának tendenciái és okai:	nincs adat
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Élőhelyei a vizekhez kötődnek, kedveli a dús növényzetű területeket. Legtöbb élőhelyén a múlt században indult jelentős pusztulási folyamata, melynek következtében Európa nagy területéről eltűnt. Az állománycsökkenés okai a vadászat mellett a vizek szennyezettségének emelkedésében (mosószertartalmú szennyvizek), valamint az élőhelyek drasztikus változásában (partvédő-művek, vízfolyás-szabályozások, zavarás) keresendő. Előszeretettel telepednek meg mesterséges halastavakon.
Faj veszélyeztetettsége:	-
Veszélyeztető tényezők:	vadászat vizek szennyezettségének emelkedése partvédő-művek, vízfolyás-szabályozások, zavarás
Fajvédelmi lehetőségek:	-

III)

Faj neve:	Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. számú melléklet
Állománynagyság (jelölés-kor):	25000 pld.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Az állomány aktuális méretének felmérésére a program során nem volt mód, de valószínűleg nem változott
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Egész Közép-Európában elterjedt. Hazánkban, az Alföld mocsaraiban elterjedt és sokfelé gyakori faj. Márciustól októberig aktív és a kifejlett egyedek ezt az időszakot teljes egészében vízben töltik, a vizek kiszáradása esetén az iszapban rejtőzik el. Téli időszakot talajrepedésekben, laza talajban vagy avarban vészlik át. Békák között viszonylag kis távolságokat vándorol. Hazánkban tavak, pocsolyák, lassú folyású patakok környékén általánosan elterjedt.
Faj veszélyeztetettsége:	kis mértékben veszélyeztetett
Veszélyeztető tényezők:	Az élőhelyek folyamatos pusztulása miatt az utóbbi egy évtizedben egyedszám csökkenéssel kell számolni.
Fajvédelmi lehetőségek:	Vízmegőrzés. Sürgős beavatkozásokat kell végezni a terület területén ahhoz, hogy az egyébként széles ökológiai tűréshatárú és a Duna-síkon potenciálisan a tervezési területen azonban aktuálisan veszélyeztetett vöröshasú unka ne tűnjön el.

IV)

Faj neve:	Dunai tarajosgőte (<i>Triturus dobrogicus</i>)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	védett (10 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. számú melléklet
Állománynagyság (jelölés-kor):	3000 pld.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Az állomány aktuális méretének felmérésére a program során nem volt mód, de valószínűleg nem változott
Állomány változásának tendenciái és okai:	nincs adat
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Kárpát-medencei endemizmus. A faj elterjedését illetően, becslések szerint a magyarországi állomány a világállomány 30-50%-át teszi ki, ami tovább növeli hazai védelmének jelentőségét. Hazánkban elsősorban az Alföldre korlátozódik előfordulása. Élőhelyei a dús növényzetű állóvizek, mocsarak, lassú folyású csatornák. A tarajosgőte fajcsoport legveszélyeztetettebb faja.
Faj veszélyeztetettsége:	Nagymértékben veszélyeztetett
Veszélyeztető tényezők:	Az élőhelyek folyamatos pusztulása miatt az utóbbi egy évtizedben egyedszám csökkenéssel kell számolni.
Fajvédelmi lehetőségek:	-

VII)

Faj neve:	Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i> Pallas)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. számú melléklet
Állománynagyság (jelölés-kor):	P
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Az állomány aktuális méretének felmérésére a program során nem volt mód.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány pontos nagysága nem ismert, a változás tendenciái és okai sem ismertek.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Őshonos halunk, amely Közép- és Kelet-Európa legnagyobb részén megtalálható. Az átlátszó és mély bányavaktól a sekély mocsarakig, a hegylábi patakoktól a folyamokig gyakorlatilag minden olyan vízünkben megtalálható, ahol a szaporodásához szükséges kagylófajok élnek. Legnagyobb tömegben a sekély, nyugodt, vízínövényekben bővelkedő élőhelyeken fordul elő. A mi vizeinkben még gyakori, de Európában a ritka és sebezhető fajok közé tartozik, ezért kapott törvényi védelmet.
Faj veszélyeztetettsége:	-
Veszélyeztető tényezők:	-
Fajvédelmi lehetőségek:	-

VIII)

Faj neve:	Halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i> Lukash, 1933)
Írányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. számú melléklet
Állománynagyság (jelölés-kor):	P
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Az állomány aktuális méretének felmérésére a program során nem volt mód, de valószínűleg nem változott
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Közép- és Kelet-Európában, jobbra a Fekete- és a Kaszpi-tengerbe ömlő folyók vízrendszerében él. Vizeinkben őshonos, de csak 1960 óta tudunk róla, korábban nem különböztették meg a felpillantó küllőtől. Minden nagyobb vízünkben (Duna, Tisza, Körösök, Balaton, Velencei-tó, Tisza-tó) megtalálható. Nagyobb folyókban a paduczónától a torkolatig egyaránt nagy számban található, de még az állóvizekben is. Hegy- és dombvidéki patakjainkba alkalmanként felhatolhat, a kis folyókban megtalálható, főként a sügérzónában.
Faj veszélyeztetettsége:	-
Veszélyeztető tényezők:	-
Fajvédelmi lehetőségek:	-

IX)

Faj neve:	Balin (<i>Aspius aspius</i> L.)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Nem védett
A faj előfordulása a területen:	14. számú melléklet
Állománynagyság (jelölés-kor):	P
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Az állomány aktuális méretének felmérésére a program során nem volt mód.
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Elterjedési területe a Rajnától az Urál hegységig tart. Minden nagyobb vizünkben (Duna, Tisza, Körösök, Balaton, Velencei-tó, Tisza-tó) megtalálható, ennek ellenére a halászsákmánynak csak kis részét adja, mivel a nyílt vízben széteszló állomány sűrűsége igen alacsony. Elsősorban a nagyobb folyóvizek lakója, ahol a márnázónától egészen a torkolatig megtalálható. Kiváló alkalmazkodóképességét mutatja, hogy még a nagyobb tavakban, a holtágakban, sőt még a félsós tengeröblökben is. A kis folyóknak inkább csak az alsó, sügérzónájában található meg. Tavakban elsősorban a nyíltvízen tartózkodik.
Faj veszélyeztetettsége:	-
Veszélyeztető tényezők:	-
Fajvédelmi lehetőségek:	-

X)

Faj neve:	Hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. számú melléklet
Állománynagyság (jelölés-kor):	P
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Az állomány aktuális méretének felmérésére a program során nem volt mód.
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	-
Faj veszélyeztetettsége:	-
Veszélyeztető tényezők:	-
Fajvédelmi lehetőségek:	-

XI)

Faj neve:	Harántfogú törpecsiga v. balogcsiga (<i>Vertigo angustior</i>)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. számú melléklet
Állománynagyság (jelölés-kor):	P
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Az állomány aktuális méretének felmérésére a program során nem volt mód.
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Elterjedés típusa Ehrmann szerint európai. Európa középzónájában terjedt el főleg Közép-Európában és az Alpok vidékén, elterjedésének határai NY: Portugália, K: Irán, Tatarisztán, Kaukázus, É: Finnország déli része, Baltikum D: Dél-Alpok. Hazánkban elsősorban a középhegységekből, azoknak az alacsonyabban fekvő területeiről, ill. a hegyvidék és síkság találkozási pontjairól vannak adatok, az Alföldnek csak a pereméről ismert. Főleg füves területeken él, nedves réteken, legfeljebb bokros területeken vagy erdőszéleken, ha ott stabil, eső által közvetlenül elért gyeppel, ill. erdők (pl. égeres) napos tisztásain, ahol magaskórós növényzet van, és néha mohapárnákban.
Faj veszélyeztetettsége:	-
Veszélyeztető tényezők:	-
Fajvédelmi lehetőségek:	-

XII)

Faj neve:	Tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i> Philipsson)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. számú melléklet
Állománynagyság (jelölés-kor):	P
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Az állomány aktuális méretének felmérésére a program során nem volt mód.
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A teknője vastagabb falú. Fogai tompa kúp, illetve piramis alakúak (innen ered a magyar elnevezés). Leggyakoribb a Dunántúlon, de a Tiszában és mellékvizeiben is él.
Faj veszélyeztetettsége:	-
Veszélyeztető tényezők:	-
Fajvédelmi lehetőségek:	-

XIII)

Faj neve:	Vérfűboglárka (<i>Maculinea teleius</i> Bergsträsser)
Írányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (50 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. számú melléklet
Állománynagyság (jelölés-kor):	5000 pld.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Az állomány aktuális méretének felmérésére a program során nem volt mód.
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A hazánkban a leggyakoribb hangyaboglárka és még így is a ritka nappali lepkék közé sorolhatjuk, mivel élőhelyei folyamatosan pusztulnak. A bonyolult fejlődésmenetű hangyaboglárkák közé sorolandó, mivel életének első fázisában a hernyó őszi vérfűvön (<i>Sanguisorba officinalis</i>) fejlődik, majd <i>Myrmica</i> sp. hangyabolyban növekszik egészen a bábozódásig. A <i>Myrmica</i> sp. fajok a láprétek hidrológiai viszonyainak megváltozására gyorsan reagálnak. Jelentős többlet víz vagy jelentős vízszint csökkenés esetén eltűnnek, ezért ez a lepkefaj eltűnésével járna. Tápnövénye mind a felvizesedést és kiszáradást jobban tűri, kipusztulása jóval lassabban következne be.
Faj veszélyeztetettsége:	Nagymértékben veszélyeztetett
Veszélyeztető tényezők:	a kezeletlen élőhelyeken a korábbi előéletüktől és fekvésüktől függően vagy terjedőben van a <i>Solidago gigantea</i> és/vagy <i>S. canadensis</i> – ezek korábbi bolygatás eredményei -, vagy lassan cserjésednek. A cserjésedés is probléma, azonban az amerikai aranyvessző fajok még ettől is hatékonyabban szüntetik meg a faj élőhelyét.
Fajvédelmi lehetőségek:	Inváziós fajok, cserjésedés visszaszorítása, megfelelő méretű mozaikok hagyása kaszálás esetén

XVI)

Faj neve:	Zanótboglárka (<i>Maculinea nausithous</i> Bergsträsser)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (50 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. számú melléklet
Állománynagyság (jelölés-kor):	5000 pld.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Az állomány aktuális méretének felmérésére a program során nem volt mód.
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Az őszi vérfüves kaszálórétek, láprétek lepkéje de inkább az erdőszéli, magaskórós-cserjés növényzetű, hűvösebb, félárnyékos sávokban tartózkodik. Hazánkban csak a Dunántúlon fordul elő, rendszerint az vérfüzboglárka fajjal egy helyen, azonban egyedszáma alacsonyabb. A lepkefaj összetett kapcsolatban áll az őszi vérfű (<i>Sanguisorba officinalis</i>) növényfajjal, amely a hernyó kezdeti táplálékforrása, később hátralévő egyedfejlődése során hangyák képezik fő táplálékát. A nőstény petéit az őszi vérfű nagyobb, kinyíltabb virágzataiba rakja, amelyekben a 3. lárvális stádiumig több hernyó is kifejlődhet, mivel kevésbé kannibálok, mint a vérfüzboglárka. A hernyó továbbfejlődéséhez itt is specifikus hangyagazda közreműködése szükséges.
Faj veszélyeztetettsége:	-
Veszélyeztető tényezők:	-
Fajvédelmi lehetőségek:	-

Közösségi jelentőségű, nem jelölő faj

I)

Faj neve:	Barna ásóbéka (<i>Pelobates fuscus</i>)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. számú melléklet
Állománynagyság (jelölés-kor):	10000 pld.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	-
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Nagy elterjedésű faj, európai elterjedése Közép- és Kelet-Európára terjed ki. Nyugat-Európában állományai jelentősen megfogyatkoztak ez elmúlt évek során. Hazánk közép-hegységi tájaitól eltekintve mindenhol előfordul. Jelentős állomány-fluktuációja van – a nedves és száraz periódusok hatására. Legjelentősebb állományai hazánkban elsősorban síkvidéken, laza kötésű talajokon elsősorban homok területeinken vannak.
Faj veszélyeztetettsége:	-
Veszélyeztető tényezők:	-
Fajvédelmi lehetőségek:	-

II)

Faj neve:	Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)
Irányelv melléklete:	HD II.
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett (100 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. számú melléklet
Állománynagyság (jelölés-kor):	15-20 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	-
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Hazánkban ma már kizárólag lakott területeken (elsősorban villanyoszlopokon) fészkel. Táplálkozóterületei a nedves rétek, vízpartok, szántóföldek, legelők, tarlók. Az európai, így a hazai állománya is veszélyeztetett, mert csökken a fészkelőhelye körüli vizes élőhelyek száma. Vonuló madár, március közepe és szeptember között tartózkodik hazánkban.
Faj veszélyeztetettsége:	-
Veszélyeztető tényezők:	- fészkek lezuhanása - áramütés
Fajvédelmi lehetőségek:	-

1. 2. 4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

A fenntartási tervekben a közösségi jelentőségű fajokon (ezen belül a jelölők kimelten) kívül még azok a fajok is helyet kaptak, amelyek közösségi jelentőségűeknek nem minősülnek, de kezelési szempontból jelentősek, általában hazai védett, illetve nem védett fajok egyben. Válogatási szempont volt, hogy sok nem közösségi jelentőségű faj rendelkezik olyan speciális élőhelyi igénnyel, területkezeléssel, kapcsolatos érzékenységgel, ill. biogeográfiai jelentőséggel, melyek figyelembe vétele a kezelési irányelvek megfogalmazása során nem hagyható figyelmen kívül. Ezek a legtöbb esetben fokozottan védettek, ill. védettek, de előfordul, hogy mindenféle védettség nélküli indikátor fajok is kerültek a listába. A fajokról adatlap (táblázat) és elterjedési térkép készült.

Faj neve	Egyéb hazai jogszabályi védelem
Magyar/Tudományos (latin) név	FV: fokozottan védett V: védett
<i>Növényfaj</i>	
Kockásliliom (<i>Fritillaria meleagris</i> L.)	V

Növényfajok

1)

Faj neve:	Kockásliliom (<i>Fritillaria meleagris</i> L.)
Irányelv melléklete:	-
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	13. számú melléklet
Állománynagyság (jelölés- kor):	10000000 tő
Állománynagyság (tervké- szítéskor):	az állomány a 1998-as felméréssel megegyezik
Állomány változásának ten- denciái és okai:	Stabil állomány
A faj előfordulási viszonyai- nak jellemzése:	A Zala-völgy és ezen keresztül Észak-Zala legkarakteresebb növényfaja, a zalai táj címernövénye. Országosan is kiemelkedő nagyságrendű; jobb termőhelyeken kisebb csoportokban, de többfelé összefüggő „mezőkben” nyílik, nemritkán 30-50 tő/m ² -enkénti sűrűségben. A faj areája kiterjed Dél-Skandináviától kezdve egész Európára a Volga vidékéig. Sík- és hegyvidéki európai-mediterrán elem. Összefüggő areája Magyarországon át húzódik, de sem súlypontja, sem az areahatár nem nálunk található. Hazánkban a Cserhátan, a Mátrában, a Nyugat-Dunántúlon, a Dráva-mellékén és a Nyírségben fordul elő. A talaj mésztartalmára nézve közömbös, nedves vagy váltakozó vízállású termőhely igényű faj. Láprétek, láp-és ligeterdők, ártéri rétek és cserjések virága.
Faj veszélyeztetettsége:	közepes mértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	- humán (növénygyűjtés) - beszántás, fogasolás, vegyszerezés (lokálisan)
Fajvédelmi lehetőségek:	Az állomány megőrzése az élőhely megőrzésével, károkozások megakadályozásával biztosítható.

1. 3. Területhasználat

1. 3. 1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a CORINE 50 adatbázis alapján jellemeztük. Egyes felszínborítási kategóriákat összevontunk, így alakult ki az alábbi statisztika. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

Területi kiterjedés	Alsó-Zala		Natura 2000 területek		Ország	
Kategória	ha	%	ha	%	ha	%
Belterületek, városi zöldterületek	11	0,17	7139	0,36	395223	4,22
Egyéb mesterséges felszín	12	0,18	11234	0,57	164226	1,75
Kistáblás szántóföld	953	14,41	112974	5,74	1433449	15,31
Nagytáblás szántóföld	977	14,78	337073	17,13	3450242	36,86
Egyéb szántóterület	0	0,00	3468	0,18	48812	0,52
Természetes gyepek	439	6,64	328609	16,70	560491	5,99
Intenzíven használt gyepek	2858	43,22	101291	5,15	401665	4,29
Gyümölcs	0	0,00	2755	0,14	69312	0,74
Szőlő	4	0,06	9019	0,46	140529	1,50
Fűzfa ültetvény	0	0,00	759	0,04	2692	0,03
Komló ültetvény	0	0,00	0	0,00	69	0,00
Tanyás térségek, illetve komplex művelési szerkezet	15	0,23	10071	0,51	247030	2,64
Egyéb mezőgazdasági terület	57	0,86	13377	0,68	84341	0,90
Természetes erdők	639	9,66	638381	32,44	1265314	13,52
Erdő ültetvények	296	4,48	175520	8,92	766975	8,19
Egyéb erdők	0	0,00	640	0,03	946	0,01
Vizenyős terület	236	3,57	74548	3,79	126453	1,35
Felszíni víz	115	1,74	140455	7,14	202992	2,17
Egyéb természetes terület	0	0,00	650	0,03	769	0,01
Összesen	6612	100,00	1967963	100,00	9361529	100,00

A terület legjelentősebb részét a gyepterületek teszik ki. A terület fele gyepek: igaz ennek nagy része intenzíven használt gyepterület (43,22 %). Ez az arány azonban magasan az országos érték felett van, annak ötszöröse, sőt az összes Natura 2000 terület gyepterület arányaihoz képest is sok, azok két és félszerese.

További meghatározó felszínborítási kategória a szántóterületek. Ennek aránya a területen belül 30 %, mely fele-fele arányban kistáblás illetve nagytáblás szántó. Ez 6 %-kal meghaladja az összes Natura 2000 terület szántóarányát, de több mint 10 %-kal alatta marad az országos arálynak.

Az erdőterületek aránya 14 %, melynek kétharmada természetes erdő. Ez az arány sokkal kevesebb, mint az összes Natura 2000 terület erdőterületi aránya, amely kicsivel több, mint 40 %, és kevesebb az országos arálynál is, ami megközelítőleg 21,5 %.

Figyelmet érdemel a vizenyős területek aránya, mely hasonló az összes Natura 2000 területi arányához (3,57 % és 3,79 %) viszont ez az arány több mint duplája az országos területi aránynak.

1.3.1.1. A terület jellemzése az ökotípusos földhasználati modellben

Ökotípusok alatt az azonos ökológiai/alkalmassági/érzékenységi adottságokkal jellemezhető területeket értjük. Az ökotípusos földhasználati modellben részben külön vizsgáltuk a területek mezőgazdasági alkalmasságát, erdőalkalmasságát és környezeti érzékenységet. Ezek után mindhárom tulajdonság három fokozatának egy területi egységre vetített dominanciáját és azok kombinációját fejeztük ki egy-egy ökotípussal. Azaz a fent említett tényezőkkel – agráralkalmasság, erdőtelepítési alkalmasság, környezeti érzékenység – egyenként jellemeztünk egy három fokozatú skálán minden területi egységet. Ezek után megvizsgáltuk, hogy a három értékelt tulajdonság kombinációja miként jellemez egy területet. Mivel ezzel a módszerrel igen sok ökotípus jön létre, ezért ezekből csoportokat alkottunk a tényezők tulajdonság dominanciája alapján. Ennek értelmében az alábbi 10 származtatott ökotípust hoztuk létre:

1. jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek,
2. gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek,
3. környezetileg érzékeny agrárterületek,
4. erdőtelepítésre javasolt területek,
5. védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek,
6. erdőtelepítésre javasolt, környezetileg érzékeny területek,
7. jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek,
8. gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek,
9. környezetileg érzékeny, jó agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek,
10. gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek.

Ezen kívül megjelennek még a jelenlegi erdőterületek és a vizsgálatból egyéb okból kizárt területek.

A későbbiekben ez a metodika szolgált az OTTrT felülvizsgálatában meghatározott övezetek lehatárolására. Mely szerint a

- „Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület” kategóriát az 1. és 7. ökotípus területeiből leválogatott szántóterületek (nagytáblás szántóföldek, kistáblás szántóföldek, melegházak, állandóan öntözött szántó területek, rizsföldek) adják.
- Az erdőgazdálkodási térség „Erdőtelepítésre szánt tervezett erdeit” a 4. és 6. ökotípusok jelölik ki, az
- „Erdőtelepítésre, fásításra alkalmas terület” övezetét pedig a 4., 5. és 6. ökotípusok adják.

Az ökotípusos földhasználatnál bemutatott statisztikai adatok a terület összterületére vonatkozóan kis mértékben eltérhetnek egymástól, mivel a vizsgálat és a statisztikai adatok előállítására térinformatikai módszerekkel történt 1 ha-os pixelmérettel.

Szántóföldi művelési alkalmasság

A szántóföldi művelési alkalmassági vizsgálat alapját a felhasznált talajtani (az Agrotopográfiai térkép fizikai féleség, vízgazdálkodási tulajdonságok, kémhatás és mészállapot tulajdonságok) és klimatikus környezeti változók alkalmasság szerinti súlyozása adja, mely széles szakértői kör bevonásával és az ún. Guilford-eljárással történt. Ezt követően a KIPA-eljárás alkalmazásával a vizsgált öt növény (búza, kukorica, napraforgó, lucerna, cu-

korrépa) termesztési alkalmassága alapján az azonos környezeti változókkal jellemezhető, homogén területek rangsorolása valósult meg.

A vizsgálatból az alábbi felszínborítási kategóriákat zártuk ki:

- mesterséges felszín kategóriái,
- ültetvények,
- erdők,
- vizenyős területek,
- vizek.

A vizsgálat eredményeként az alábbi kategóriákat alakítottuk ki:

- vizsgálatból kizárt terület,
- legkevésbé alkalmas terület,
- alkalmas terület,
- leginkább alkalmas terület.

A terület szántóföldi művelési alkalmassága a területre az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Alsó-Zala-völgy		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Vizsgálatból kizárt terület	868	13,14	989027	50,35	2889136	31,06
Legkevésbé alkalmas terület	210	3,18	342354	17,43	1215097	13,06
Alkalmas terület	4446	67,30	556887	28,35	3962396	42,60
Leginkább alkalmas terület	1082	16,38	75924	3,87	1235049	13,28
Összesen	6606	100,00	1964192	100,00	9301678	100,00

A terület 67,3 %-a szántóföldi művelési alkalmassága közepes, a területi kiterjedése 4446 hektár. Annak az 1082 hektárnak, amely kiválóan alkalmas szántóföldi művelésre a területei kerültek az OTTrT „Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület” övezetében. Ezek a területek a nyugati felén találhatók a területnek.

Erdőtelepítési alkalmasság

Az erdőtelepítési alkalmasságot két fő szempont határozza meg:

a vizsgált terület potenciális erdőgazdálkodási teljesítőképessége - gazdasági alkalmassága és az erdő iránti környezeti igény - a leendő erdőnek a terület környezeti érzékenysége gyakorolt várható kedvező hatása, erdő környezeti teljesítőképessége. Értéke annál nagyobb, minél nagyobb lesz az új erdő várható környezetjavító (talajvédelmi és víztisztító, vízgazdálkodást szabályozó, stb.) szerepe, minél nagyobb mértékben jelentkezik az erdő környezeti érzékenységet befolyásoló hatása iránti társadalmi és földtulajdonosi igény.

Az erdőalkalmasság mértéke a következő képlet segítségével határozható meg:

ERDŐALKALMASSÁG = A TERÜLET ERDŐGAZDÁLKODÁSRA VALÓ ALKALMASSÁGA (E_Galk) + ERDŐ IRÁNTI KÖRNYEZETI IGÉNY (E_KVszuks)

Az erdőalkalmasságot tehát a gazdasági alkalmasság és az erdő iránti környezeti igény együttes értéke adja. Ez azt jelenti, hogy az erdőtelepítésre való alkalmasság gazdasági érdekből vagy környezetérzékenységi okból egyaránt magas lehet, sőt a két érdek összeadódva megelőzheti az esetleg prioritást élvező szántóföldi földhasználati igényt.

A védett területek esetében az erdőtelepítés csak akkor javasolható, ha nem sért természetvédelmi érdeket. A telepítés során honos fafajok alkalmazásával természetszerű erdőket kell létrehozni.

A vizsgálatból kizárásra került területek az alábbiak:

- mesterséges felszín kategóriái,
- ültetvények,
- tanyák,
- természetes gyepek,
- erdők,
- vizenyős területek,
- vizek,
- jogi oltalom alatt álló területek (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület),
- ex-lege területek,
- ramsari területek.

A terület erdőgazdálkodásra való alkalmasságát az alábbi tényezők befolyásolják:

$$EGalk = GENalk + T.VÍZG + T.KÉM + KLIMAalk$$

A képletben szereplő tényezők az alábbiak:

GENalk	A talaj genetikai típusai (Agrotopográfiai adatbázis),
T.VÍZG	A talaj vízgazdálkodási tulajdonságai (Agrotopográfiai adatbázis),
T.KÉM	A talaj kémhatása és mészállapota (Agrotopográfiai adatbázis),
KLIMAalk	Erdészeti klímazónák az alkalmasság szerint pontozva.

Az erdőtelepítési alkalmasságot nemcsak az erdőgazdálkodásra való alkalmasság határozza meg, hanem az erdő iránti környezeti igény, környezetvédelmi szükségesség. Az erdő iránti környezeti igényt az alábbi tényezők befolyásolják:

$$E_KVszüks = T.FIZ + LEJT + VÍZV + KLIMAKv$$

A képletben szereplő tényezők az alábbiak:

T.FIZ	A talaj fizikai félesége (Agrotopográfiai adatbázis),
LEJT	Lejtőkategória,
VÍZV	Felszín alatti vízvédelmi területek,
KLIMAKv	Erdészeti klímazónák a környezeti igény szerint pontozva.

A vizsgálat eredményeként az alábbi erdőtelepítési alkalmassági kategóriákat alakítottuk ki:

- vizsgálatból kizárt terület,
- feltételesen alkalmas terület,
- alkalmas terület,
- kiválóan alkalmas terület.

A terület erdőtelepítési alkalmassága a terület-ra az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Alsó-Zala-völgy		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Vizsgálatból kizárt terület	2452	36,99	1525394	77,73	4103130	44,16
Feltételelesen alkalmas terület	0	0,00	91380	4,66	576091	6,20
Alkalmas terület	3686	55,61	298767	15,22	3855787	41,50
Kiválóan alkalmas terület	490	7,39	46870	2,39	755607	8,13
Összesen	6628	100,00	1962411	100,00	9290615	100,00

Az Alsó-Zala-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület nyugati és északi területein helyezkednek el a kiválóan alkalmas területek, ezek egy része részét képezi az OTTrT „Erdőtelepítésre, fásításra alkalmas terület” övezetének. A keleti oldalon a közepes alkalmasságú területek vannak, ezek kevésbé alkalmasak a gazdasági hasznosításra.

Környezeti érzékenység

A környezeti érzékenységet három tényező összegzéséből állítottuk elő, ezek:

- élővilág-érzékenység,
- talajérzékenység,
- vízbázisok érzékenysége.

A tényezők kapcsán azt vizsgáltuk, hogy adott tulajdonság jelen van-e az egyes területi egységeken avagy nincs.

A környezeti érzékenység szintézis térkép azt mutatja, hogy a három tényezőtől hány fed át adott helyen. A vizsgálatból kizártuk a mesterséges felszíneket.

Az élővilág érzékenységet a jogi oltalom alatt álló területek, az ökológiai hálózat területei, a Natura 2000 területek és az ex-lege területek alkotják.

A talaj érzékenységét az erózió mértékével fejeztük ki. Az eróziós térkép készítésekor azt a módszert alkalmaztuk, amely tulajdonképpen nem az erózió állapotának felmérésére, hanem a talajvesztés lehetséges mértékének becslésére épül. Ezek alapján 2 t/ha/év mennyiség felett érzékenynek tekintettük a területet.

A környezeti érzékenység harmadik összetevőjeként a területtel kapcsolatos vízvédelmi szempontokat vizsgáltuk, ami során a nitrátérzékeny és a felszín alatti vízvédelmi területeket vettük számba.

A fentiek értelmében az alábbi kategóriákat alakítottuk ki:

- nem érzékeny terület,
- legkevésbé érzékeny terület,
- érzékeny terület,
- legérzékenyebb terület.

A terület környezeti érzékenysége a terület-ra az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Alsó-Zala-völgy		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Nem érzékeny terület	40	0,60	23770	1,21	3255279	35,02
Legkevésbé érzékeny terület	136	2,20	905517	46,12	4177749	44,95

Érzékeny terület	6407	96,63	1025916	52,25	1844314	19,84
Legérzékenyebb terület	38	0,57	8285	0,42	17014	0,18
Összesen	6621	100,00	1963488	100,00	9294356	100,00

Az Alsó-Zala-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület szinte egésze két szempontból érzékeny (élővilág-érzékenységi és vizek érzékenysége). A terület nagy része részét képezi az ökológiai hálózatnak és a keleti oldalon található egy ex-lege terület is. Vízvédelmi érzékenységet az adja, hogy a Zala folyó két parti sávja maga a Natura 2000 terület.

Ökotípusos földhasználati meghatározottság

Miután értékeltük az egyes tényezőket (pontértéket adtunk 0-3 között – 0: vizsgálatból kizárt, 1: leggyengébb -> 3: legmeghatározóbb) megvizsgáltuk, hogy az egyes területi egységeken hogyan alakul a három tulajdonság kombinációja és azok dominanciája. Az egyes ökotípusokat az alábbi algoritmussal alakítottuk ki:

1. „jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek”
Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a szántóföldi alkalmasság 3-as volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 2.
2. „gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek”:
a szántóföldi alkalmassági dominancia erősebb az erdőtelepítési dominanciánál, a terület gyenge vagy közepes termőképességű. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a szántóföldi alkalmasság 2-es volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 1.
3. „környezetileg érzékeny agrárterületek”:
jó, illetve kiváló termőképességű területek magas környezetérzékenységi meghatározottsággal, amit a földhasználat során mindenképpen figyelembe kell venni
Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a szántóföldi alkalmasság 3-as volt, az erdészeti alkalmasság kisebb vagy egyenlő, mint 2, de a környezeti érzékenység szintén 3-as értéket vitt az ökotípus jellemzésébe.
4. „erdőtelepítésre javasolt területek”:
Ezt a minősítést kapta egy terület, ha az erdészeti alkalmasság 3-as volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 2.
5. „védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek”:
Az erdőtelepítési dominancia erősebb a szántóföldi alkalmassági dominanciánál, a terület erdőtelepítésre figyelembe vehető. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha az erdészeti alkalmasság 2-es volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 1.
6. „erdőtelepítésre javasolt, környezetileg érzékeny területek”:
Erdőtelepítésre indokolt területek magas környezetérzékenységi meghatározottsággal, amit a földhasználat során mindenképpen figyelembe kell venni. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha az erdészeti alkalmasság 3-as volt, a szántóföldi alkalmasság kisebb vagy egyenlő, mint 2, de a környezeti érzékenység szintén 3-as értéket vitt az ökotípus jellemzésébe.
7. „jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek”:
A területnek az erdőtelepítési és a szántóföldi növénytermesztési alkalmassági dominanciája egyaránt jellemző, mindkét meghatározottsághoz kiváló adottságok tartoznak. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha mind a szántóföldi alkalmasság, mind az erdészeti alkalmasság 3-as volt és a környezeti érzékenység kisebb vagy egyenlő, mint 2.

8. „gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek”:

Mind az erdőtelepítési alkalmasság, mind a szántóföldi alkalmasság közepes. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha mind a szántóföldi alkalmasság, mind az erdészeti alkalmasság 2-es volt és a környezeti érzékenység kisebb vagy egyenlő, mint 1.

9. „környezetileg érzékeny, jó agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek”:

Mind erdőtelepítésre indokolt terület, mind a szántóföldi növénytermesztésre alkalmas terület, magas környezetérzékenységi meghatározottsággal, amit a földhasználat során mindenképpen figyelembe kell venni. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha mindhárom érték 3-as volt.

10. „gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek”:

A környezeti érzékenység dominál, vagy közepes és gyenge termelési adottságok esetén ugyanakkora súllyal határozza meg a területet. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a környezeti érzékenység 3-as vagy 2-es és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 2. Avagy a környezeti érzékenység 1-es vagy 0-ás és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 1.

A terület ökotípusos földhasználati meghatározottsága a terület-ra az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Alsó-Zala-völgy		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Vizsgálatból kizárt terület	27	0,41	12779	0,65	606270	6,53
Jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek	1050	15,88	66053	3,37	1137101	12,24
Gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek	14	0,21	151762	7,74	685599	7,38
Környezetileg érzékeny agrárterületek	5	0,08	220	0,01	750	0,01
Erdőtelepítésre javasolt területek	466	7,05	38492	1,96	640499	6,89
Védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek	10	0,15	33728	1,72	494606	5,32
Erdőtelepítésre javasolt, környezetileg érzékeny területek	16	0,24	350	0,02	1013	0,01
Jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek	5	0,08	5521	0,28	71255	0,77
Gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek	45	0,68	124085	6,32	2077736	22,37
Környezetileg érzékeny, jó agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek	4610	69,73	0	0,00	3	0,00
Gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek	363	5,49	795332	40,54	1722495	18,54

	Alsó-Zala-völgy		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Jelenlegi erdőterületek	0	0,00	733642	37,39	1852347	19,94
Összesen	6611	100,00	1961964	100,00	9289674	100,00

A fentiekben láthattuk, hogy a terület egy részének igen jó a szántóföldi művelési alkalmassága, egy részének pedig az erdőtelepítési alkalmassága. Azokon a területeken, ahol ez az adottság együtt érvényesül, azok a területek a „Környezetileg érzékeny, jó agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek” ökotípusba kerültek. Ez az ökotípus igen jelentős részét teszi ki a területnek: 4610 hektár, a terület 69,73 %-a. Itt további szempontok mérlegelésével kell eldönteni, hogy milyen irányú a terület hasznosítása. Ott, ahol a szántóföldi művelésre való alkalmasság bizonyult jobbnak, azok a területek a „Jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek” ökotípusba kerültek, ezek területi kiterjedése is jelentős: 1050 hektár, 15,88 %. Ott, ahol az erdőtelepítési alkalmasság bizonyult jobbnak, azok a területek a „Erdőtelepítésre javasolt területek” ökotípusba kerültek, ezek területi kiterjedése körülbelül fele az előzőnek: 466 hektár, 7,05 %. A „Gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek” ökotípusba a Natura 2000 területek átlagához képest kevés terület került, csupán 363 hektár, 5,49 %.

1. 3. 2. Tulajdoni viszonyok

A tervkészítés időszakában egységes országos, helyrajzszám alapú tulajdon viszony kataszter nem állt rendelkezésre.

1. 3. 3. Területhasználat és kezelés

1. 3. 3. 1. Mezőgazdaság

Az Alsó-Zala-völgy Natura 2000 terület a Zala folyó középső és alsó szakaszát érinti a Kis-Balaton torkolatig.

A középső szakasza mentén (Zalaegerszeg és környéke) a Natura kijelölés 50-60 gazdálkodót érint. Ezek főleg gyepterületek, melyeket egy évben kétszer kaszálnak: májusban, illetve augusztusban. A szénát osztrák felvásárlóknak vagy nagyobb gazdáknak adják el. A magassásos gyepet, csak alomnak használják, míg a francia perjés gyep nagyon jó takarmány. Kaszálás után már csak legeltetik a területet, azonban a 10-15 számosállat/ha komoly túllegeltetést jelent. A terület állatállománya húshasznú szarvasmarhából és 400 anyajuhból áll. A gazdák esetenként műtrágyázással, fogasolással komoly károkat okoznak a védett gyepekben. A kaszálásnak sem a módja, sem az időpontja nem megfelelő. A bálákat többnyire kint hagyják a területen. A gazdák nem adtak be támogatási igénylést a Natura 2000 területekre.

Az alsó szakasz menti területeken (Zalavár és környéke) 20-30 gazdát érint a Natura kijelölés. Nagyon magas, 30-40 % az osztatlan közös tulajdonban lévő területek aránya. Három község határában 250 hektárnyi földterületen kukoricát, búzát, őszi árpát, repcét termesztnek, valamint 40-50, ha rét tartozik ide. Régebben sok volt a gyepfeltörés a területen. Itt nem igénylik AKG program támogatást. A terület 90 %-án vetésforgót alkalmaznak.

A felhagyott területeken az invazív Solidago és az akác megjelenése gondokat okoz, amit megfelelő műveléssel (szárazúzózás, kaszálás) vissza lehet szorítani. A fakitermelésből, horgászatból, vadászatból származó taposás is jelentős károkat okoz a természetvédelmi területen.

Jelenleg igényelhető támogatások

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére a Tanács 1999. május 17-i 1257/1999/EK rendeletének 13-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők (jövedelmezőségi tényezők, alacsony nép-sűrűség és mezőgazdasági foglalkoztatottság aránya, alacsony hozamú, nehezen művelhető földterületek, valamint kedvezőtlen vízgazdálkodási és talajszerkezeti tényezők, szélsőséges talajsavanyúság és szikesség) hatásainak részbeni kompenzációja.

A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

A támogatás mértéke:

a) a 19. cikk alapján lehatárolt területeken 85,9 euró/ha/év, azaz megközelítőleg 23500Ft/ha/év,

b) a 20. cikk alapján lehatárolt területeken 10,94 euró/ha/év, azaz megközelítőleg 3000 Ft/ha/év.

A 19. cikk szerint lehatárolt területek összterülete 395 402 ha, amely az összes megművelt terület 6,3%-a, valamint az ország területének 4,25%-a. A 20. cikkely feltételeinek összesen 488 156 ha földterület felel meg, amely az összes megművelt terület 7,77%-a, valamint az ország területének 5,24%-a. A kedvezőtlen adottságú területek összterülete 883 558 ha, azaz Magyarország összterületének 9,5%-a, illetőleg a teljes megművelt terület 14%-a.

A Alsó-Zala-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület gazdasági, társadalmi és természeti adottságai alapján nem indokolt, hogy KAT besorolást kapjon, így a területen ez a kompenzációs támogatás nem igényelhető a gazdálkodók számára.

Agrár-környezetgazdálkodás

Az agrár-környezetgazdálkodás célja a természeti erőforrások okszerű, fenntartható biztosítása és az élelmiszerbiztonság elősegítése.

Az agrár-környezetgazdálkodási támogatás együtt igényelhető a Natura 2000 területek támogatásával, azonban a túlkompensációt el kell kerülni.

A Natura 2000 támogatások bevezetésének sikerességére következtethetünk, ha megvizsgáljuk, hogy az adott területen milyen a gazdálkodók elkötelezettsége a környezettudatos gazdálkodás iránt.

A Alsó-Zala-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen (6612 ha) a „Szántóföldi alapprogram”, a „Füves élőhelyek kezelése” és az „Integrált szántóföldi célprogramban” vesz részt két gazdálkodó 134 parcellával, összesen 911,92 hektáron, ami területnek közel egy-hatoda. A célprogramok között a területek a következőképpen oszlanak meg:

- 432,16 hektáron „Szántóföldi alapprogram”,
- 451,25 hektáron „Füves élőhelyek kezelése” és

28,51 hektáron „Integrált szántóföldi célprogram”.

1. 3. 3. 2. Erdőgazdálkodás

Az erdőállomány jellemzése

Az Alsó-Zala-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület erdőállománya 279 alrészletben 428,85 hektáron helyezkedik el. Az alábbi táblázatok bemutatják a jelenlegi faállománytípusok területi kiterjedését, illetve a faállományban megvalósítandó fafajösszetétel, a célállomány területi kiterjedését.

Faállománytípus	Terület (ha)
06 Mézgás égeres	141,36
05 Egyéb kemény lombos	60,68
11 Elegyes-mézgás égeres	30,46
12 Nemes nyáras	29,27
22 Kőrises	23,70
39 Egyéb lomb elegyes-nemes nyáras	18,67
01 Akácos	12,86
24 Egyéb lomb elegyes-kocsányos tölgyes	11,30
15 Egyéb elegyes-kőrises	9,40
04 Kocsányos tölgyes	8,87
30 Fűzes	8,02
35 Elegyes-fűzes	3,66
23 Gyertyános-kocsányos tölgyes	3,47
44 Elegyes-gyertyános	2,80
18 Egyéb lomb elegyes-akácos	2,67
72 Juharos	2,11
32 Egyéb lágylombos	1,13
31 Tölgyes-kőrises	1,10
69 Gyertyános	0,90
57 Elegyes-juharos	0,31
Nincs adat	56,11
Összesen	428,85

Távlati célállománytípus	Terület (ha)
11 Elegyes-mézgás égeres	144,76
06 Mézgás égeres	83,91
08 Egyéb lomb elegyes-hazai nyáras	45,73
23 Gyertyános-kocsányos tölgyes	22,47
30 Fűzes	20,1
05 Egyéb kemény lombos	13,91
50 Egyéb lomb elegyes-gyertyános-kocsányos tölgyes	12,41
31 Tölgyes-kőrises	9,09
01 Akácos	7,91
21 Kőrises-kocsányos tölgyes	6,19
49 Gyertyános-kocsánytalan tölgyes	4,24
18 Egyéb lomb elegyes-akácos	1,04

22 Kőrises	0,77
15 Egyéb elegyes-kőrises	0,21
Nincs adat	56,11
Összesen	428,85

Az Alsó-Zala-völgy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület erdőterületeinek nagy része magántulajdonban van (358,93 ha), 66,78 ha állami tulajdonban és 3,14 ha pedig közösségi tulajdonban van. Az erdőgazdálkodók személyét az erdészeti adattár tartja nyilván.

Az igen csekély része védett természeti terület (4,16 ha), a többi nem védett terület (424,69 ha).

A kezelési üzemmód szerint az erdőterület egésze vágásos erdő (372,74 ha) és 56,11 hektárról pedig nincs adat.

Rendeltetés szerint az alábbi kategóriák fordulnak elő a területen:

Erdők rendeltetése	Terület (ha)
<i>Védelmi rendeltetésű erdők</i>	
Talajvédelmi erdő	10,01
Mezővédő erdő	6,99
Gát-, partvédő erdő	0,78
Településvédelmi és belterületi erdő	0,54
Védett természeti területen lévő erdő	3,94
<i>Gazdasági rendeltetésű erdők</i>	
Faanyagtermelést szolgáló erdő	350,48
Nincs adat	56,11

1. 3. 3. 3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

Vadgazdálkodás

A terület a IV/1. Zala-dél-vasi nagyvadas körzetben helyezkedik el, amely kiemelkedő minőségű gímszarvas állománynak ad otthont. A gímszarvas mellett jelentős a terület vaddisznó- és őzállománya is. A dák elsősorban vadaskertekben, míg a muflon csak elszórtan fordul elő a területen. A körzet nagyvadas jellegéből adódóan az apróvad vadászati és vadgazdálkodási szerepe minimális. A gímszarvasállomány minőségének fenntartása mellett a nagyvadfajok létszámcsoökkentése a fő tervezési, állománykezelési szempont, amelyre a vaddisznó esetében még nagyobb hangsúlyt kell fordítani. Az élőhelyek javításának és a ragadozók gyérítésének elsősorban az apróvadfajok állománysűrűségének növelése érdekében van kiemelt szerepe.

A területet érintő vadgazdálkodási egységek kódszáma, neve és telephelye:

20-201410-1-4-1	Zalavölgye Vadásztársaság (Egervár)
20-201520-1-4-8	Zalagrár Mezőgazdasági Termelő Kft. (Pókaszeptek)

20-201610-1-4-1	Zöld Erdő Vadásztársaság (Zalaistvánd)
20-201710-1-4-1	Zalamenti Vadászklub (Zalabér)
20-201910-1-4-1	Új Barázda Vadásztársaság (Zalaszentgrót)
20-201920-1-4-1	Zalatája Vadászklub (Zalaudvarnok)
20-202010-1-4-1	Zalavölgyi Vadásztársaság (Ligetfalva)
20-202110-1-4-1	Pacsai Vadásztársaság (Pötréte)
20-202910-1-4-1	Gyöngyösmenti Földtulajdonosok Vadásztársaság (Sármellék)
20-203110-1-4-1	Hévíz-Felvidéki Vadásztársaság (Keszthely)

A terület vadállományának értékelése az érintett vadászatra jogosultak 10 éves adatai alapján:

Vadfaj	A körzet jellemző állomány-sűrűsége (pld/100 ha)	A terület jellemzői				
		Állománysűrűség (2000-2009)		Hasznosítási sűrűség (1999-2008)		A vadfajok vadgazdálkodási jelentősége
		pld/100 ha	trend	pld/100 ha	trend	
Gímszarvas	1,92	1,53	stagnáló	0,72	növekvő	nagy
Dámszarvas	0,11	0,05	növekvő	0,01	növekvő	kicsi
Őz	2,74	2,83	stagnáló	0,81	növekvő	nagy
Muflon	0,02	0,00	-	-	-	nincs
Vaddisznó	1,38	1,16	növekvő	1,23	növekvő	nagy
Mezei nyúl	0,83	0,66	növekvő	0,00	-	nincs
Fácán	4,83	8,03	növekvő	1,18	növekvő	kicsi
Fogoly	0,06	0,05	csökkenő	-	-	nincs

(Adatforrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár, SZIE-VMI, Gödöllő, 2009)

A területen az őz és a gímszarvas állománynagysága az évek közötti kis mértékű ingadozás ellenére állandó. Állománynövekedést a dámszarvasnál illetve jelentősebb mértékben a vaddisznónál figyelhetünk meg. A nagyvadállomány hasznosított mennyisége évről-évre növekszik. A mezei nyúl és a fácán sűrűsége a területen szintén növekszik, amely a fácán esetében növekvő arányú hasznosítást is lehetővé tesz. A fogoly egyébként is alacsony létszáma további csökkenést mutat.

A vízivadfajok, mint a vetési lúd, a nagyililik, a tőkés réce, a csörgő réce és a kerцерéce vadgazdálkodási, vadászati jelentősége kicsi. A területen vadgazdálkodási szempontból jelentőséggel bíró egyéb vadászható fajok: balkáni gerle, örvös galamb, szarka, dolmányos varjú, szajkó, róka, borz, nyest, házi görény, aranyasakál, kóbor kutya, kóbor macska.

A területet érintő természetvédelmi előírások alapján korlátozott a használható vadászati módok köre (pl.: vaddisznóhajtás), időpontja, illetve száma; a mesterséges vadtenyésztés és kibocsátás; illetve a vízivad vadászat helye, módja, ideje és gyakorisága. A természetvédelmi hatóság engedélyéhez kötött a vadászati és vadgazdálkodási berendezések létesítése (pl.: vadetető, magasles, szóró, cserkelő út), vadföldek létesítése és művelése, és az élőhely fejlesztési beavatkozások bizonyos köre (pl.: facsoportok telepítése illetve kivágása, gyepek feltörése és felújítása).

A területen a nagyvadfajok általános létszámcsökkenése mellett az elsődleges tervezési és állománykezelési cél a kiváló minőségű gímszarvasállomány megtartása, az őz állomány minőségének javítása, valamint a vaddisznó létszámának megfelelő szintre történő intenzív apasztása és szintén az állomány minőségének javítása. Az apróvadfajok állománysűrűségei-

nek növelése érdekében komplex élőhelyi beavatkozásokra, fejlesztésekre van szükség a meglévő állomány kímélete mellett. A „dúvad” gyérítés során kiemelt figyelmet kell fordítani a védett állatfajok egyedeinek és élőhelyeinek megóvására, kíméletére. Továbbá fontos az esetlegesen megjelenő tájidegen fajok egyedeinek kilövése is.

A vadgazdálkodás, vadászat során biztosítani kell a természetkímélő módszerek alkalmazásával a természet védelméhez fűződő érdekek érvényesülését, a fenntartható használatot, ami a vadon élő vadászható vadfajoknak a biológiai sokféleségre alapozott fenntartását jelenti.

Érvényben lévő vadgazdálkodási tervek:

IV/1. Zala-dél-vasi nagyvadas körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig. (Készítést az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)

Zalavölgye Vadásztársaság (20-201410-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. június 20. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Zalagrár Mezőgazdasági Termelő Kft. (20-201520-1-4-8) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 16. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Zöld Erdő Vadásztársaság (20-201610-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. szeptember 10. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Zalamenti Vadászklub (20-201710-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 15. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Új Barázda Vadásztársaság (20-201910-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. március 3. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Zalatája Vadászklub (20-201920-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. június 19. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Zalavölgyi Vadásztársaság (20-202010-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. március 26. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Pacsai Vadásztársaság (20-202110-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. január. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Gyöngyösmenti Földtulajdonosok Vadásztársaság (20-202910-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 20. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Hévíz-Felvidéki Vadásztársaság (20-203110-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. április 20. Jóváhagyta: Zala Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

A vadászatra jogosultak adott vadászati évre szóló éves vadgazdálkodási tervei.

1. 3. 3. 4. Vízgazdálkodás, halgazdálkodás

Az Alsó-Zala-völgy Natura 2000 terület a Zala folyó Zalaegerszegtől kelet, dél-keleti irányba tartó szakaszát foglalja magában; ez vízrajzi szempontból a Zala folyó középső és alsó szakaszát jelenti a Kis-Balatoni torkolatig. A terület szorosan követi a folyómedret, ennek megfelelően a víztest mellett a parti sáv tartozik a rendelet hatálya alá. A NYUDU-KÖVIZIG kezelé-

sében van a terület. A Natura területeken fekvő gátak, valamint a Natura vizes élőhelyek megfelelő kezelése érdekében a gátörök természetvédelmi szempontú képzéséről is gondoskodnak. A horgászegyesületeknek halgazdálkodási-terv készítési kötelezettsége van, melyet az MgSzH bírál el. A megyében 14 000 horgász van, és sok a külföldi. A Zala mentén 4 kisméretű vízierőművet terveznek, hallépcsőkkel.

1. 3. 3. 6. Ipar

Ipari fejlesztés nem tervezett.

1. 3. 3. 7. Infrastruktúra

Az Alsó-Zala-völgy Natura területet érinti: Zalaszentivánnál és Petőhenyénél az M9 autópálya tervezett nyomvonala; Sármelléken és Zalaapátiban főút; Batykon, Zalaegerszegen, Zalaszentivánon a vasút.

1. 3. 3. 8. Települési viszonyok, területfelhasználási konfliktusok

Az Alsó-Zala-völgy Natura 2000 területen nagyrészt láprétek, kaszálók, legelők találhatók, kisebb részt szántók fás területek, de beépített, vagy építésre kijelölt telkek is. Például Kehidakustánynál, a Natura kijelölés érinti az önkormányzat belterületét is: a település sportpályája, valamint a termálfürdő egyik parkolója is a rendelet hatálya alá tartozik. Ezen kívül magán telkeket is érint a rendelet. A hosszú távú terveket ennek ellenére nem befolyásolja. Zalaegerszeg sportpályája és vasútállomása – melyet feltöltött holtágra építettek – úgyszintén Natura területen van.

Általános adatok: a Natura 2000 területek lehatárolása 103,880 ha-on Alibánfa (a település 17,80%-a), 203,264 ha-on Batyk (25,14%), 173,292 ha-on Bókaháza (25,87%), 60,709 ha-on Dötk (35,45%), 480,348 ha-on Esztergályhorváti (28,82%), 465,373 ha-on Kehidakustány (23,58%), 198,360 ha-on Kemendollár (12,36%), 12,7 ha-on Nemesapáti (1,23%), 53,588 ha-on Nemesbük (5,37%), 233,784 ha-on Pakod (18,64%), 120,962 ha-on Pethőhenye (10,60%), 66,595 ha-on Pókaszepetk (3,57%), 608,463 ha-on Sármellék (17,22%), 330,39 ha-on Szentgyörgyvár (28,46%), 51,412 ha-on Vöckönd (18,38%), 573,912 ha-on Zalaapáti (24,51%), 117,891 ha-on Zalabér (9,23%), 223,294 ha-on Zalacsány (13,91%), 338,048 ha-on Zalaegerszeg (3,39%), 124,482 ha-on Zalaistvánd (11,54%), 971,375 ha-on Zalaszentgrót (Csáford, Zalakoppány, Zalaudvarnok) (11,91%), 157,524 ha-on Zalaszentiván (12,03%), 591,012 ha-on Zalaszentlászló (30,07%), 353,031 ha-on Zalavár (11,37%) település területét érinti.

Településrendezési leírás: 14 település szerkezeti tervét megvizsgálva, a többség nem jelöli a Natura 2000 lehatárolást, ebből 8 településnek 2004 utáni a településszerkezeti terve. Egyéb védelmi kategória a területen: helyi jelentőségű természetvédelmi terület, országos ökológiai hálózat, hidrogeológiai védőterület, tájképvédelmi terület, régészeti terület.

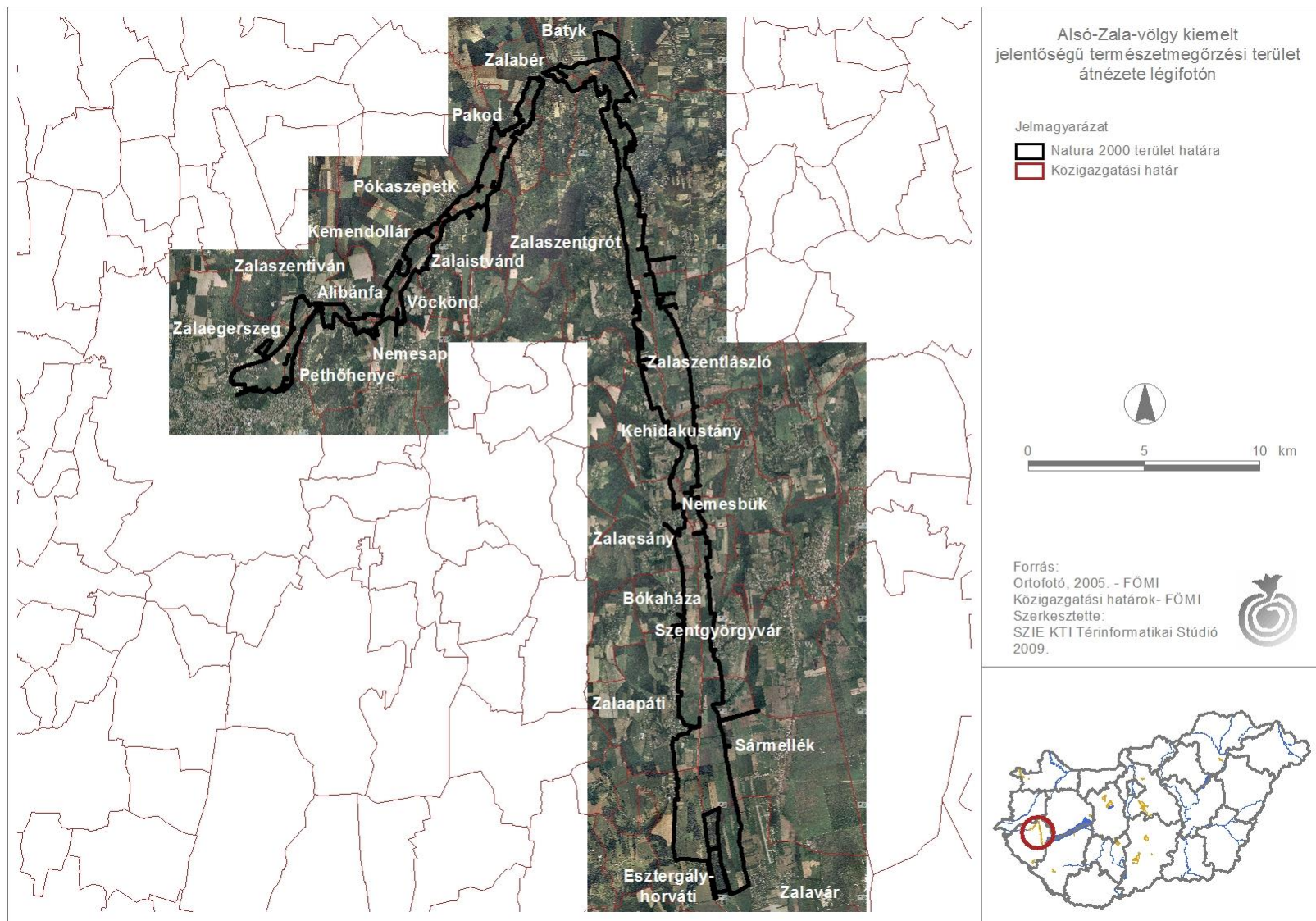
2. Felhasznált irodalom

A kijelölt Natura 2000 területek adatlapjai (Cntryhu2008.mdb)

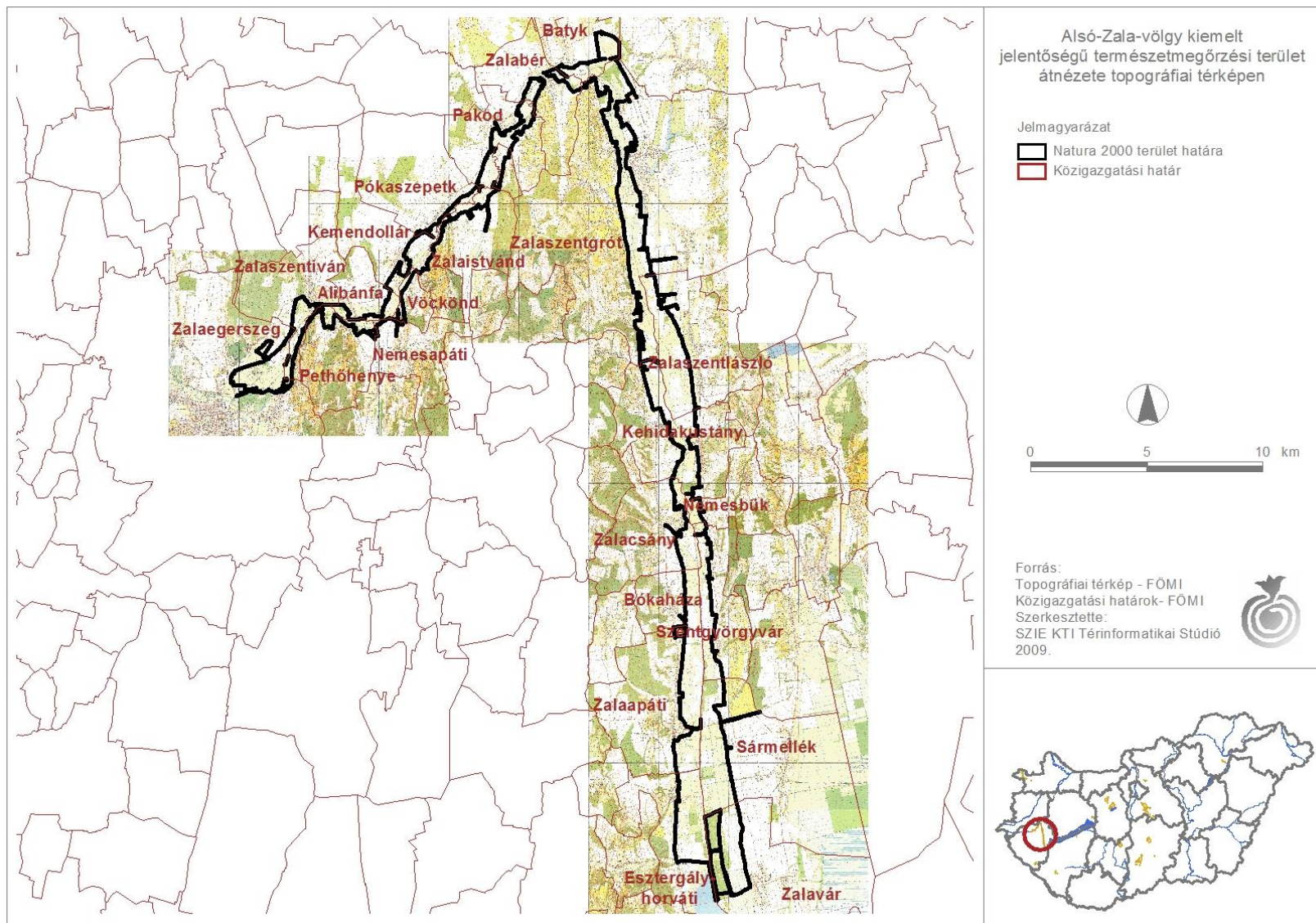
A kijelölt Natura 2000 területek térinformatikai fedvénye (Natura 2000 shape)

Országos védett területek határa

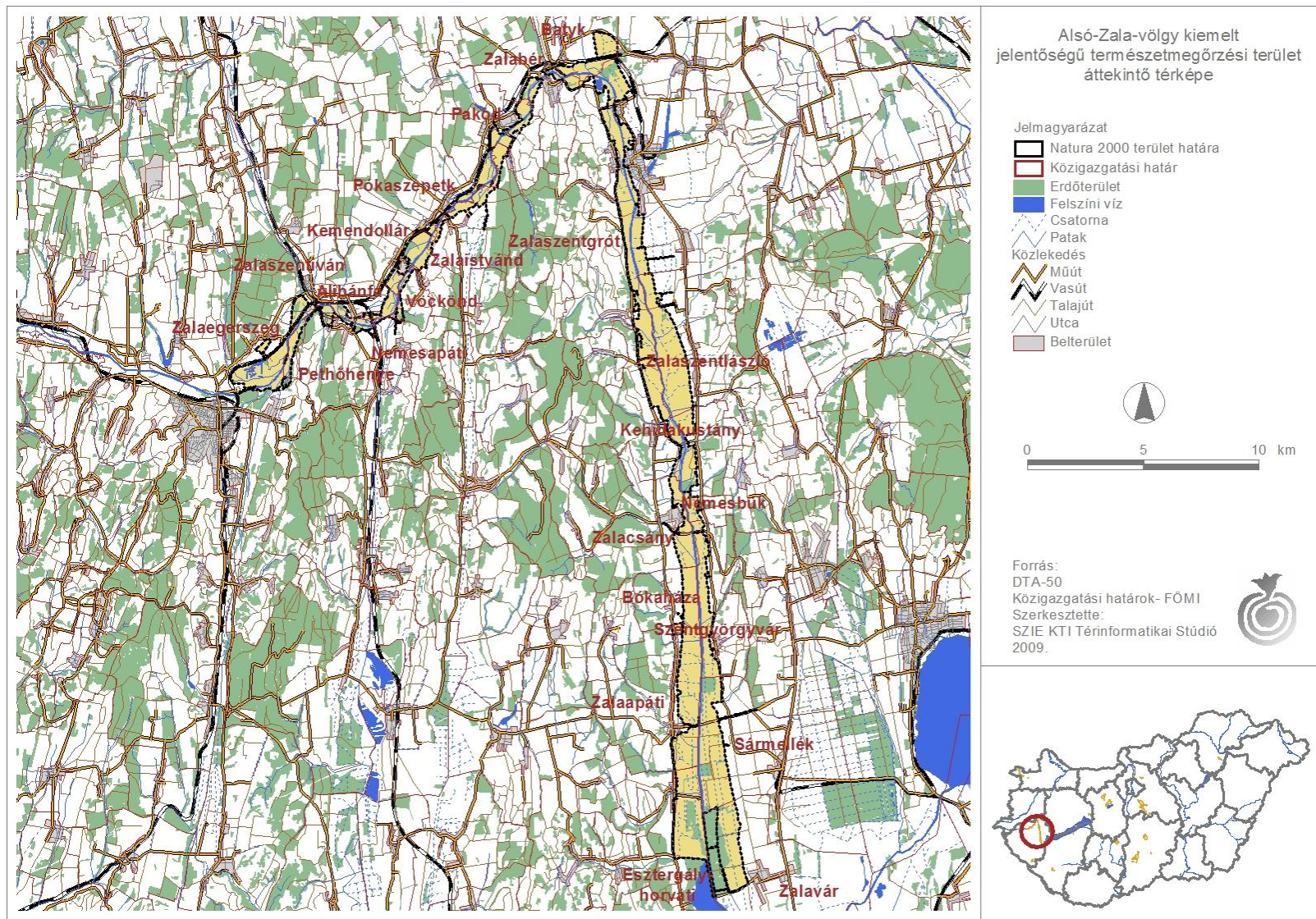
III. MELLÉKLETEK

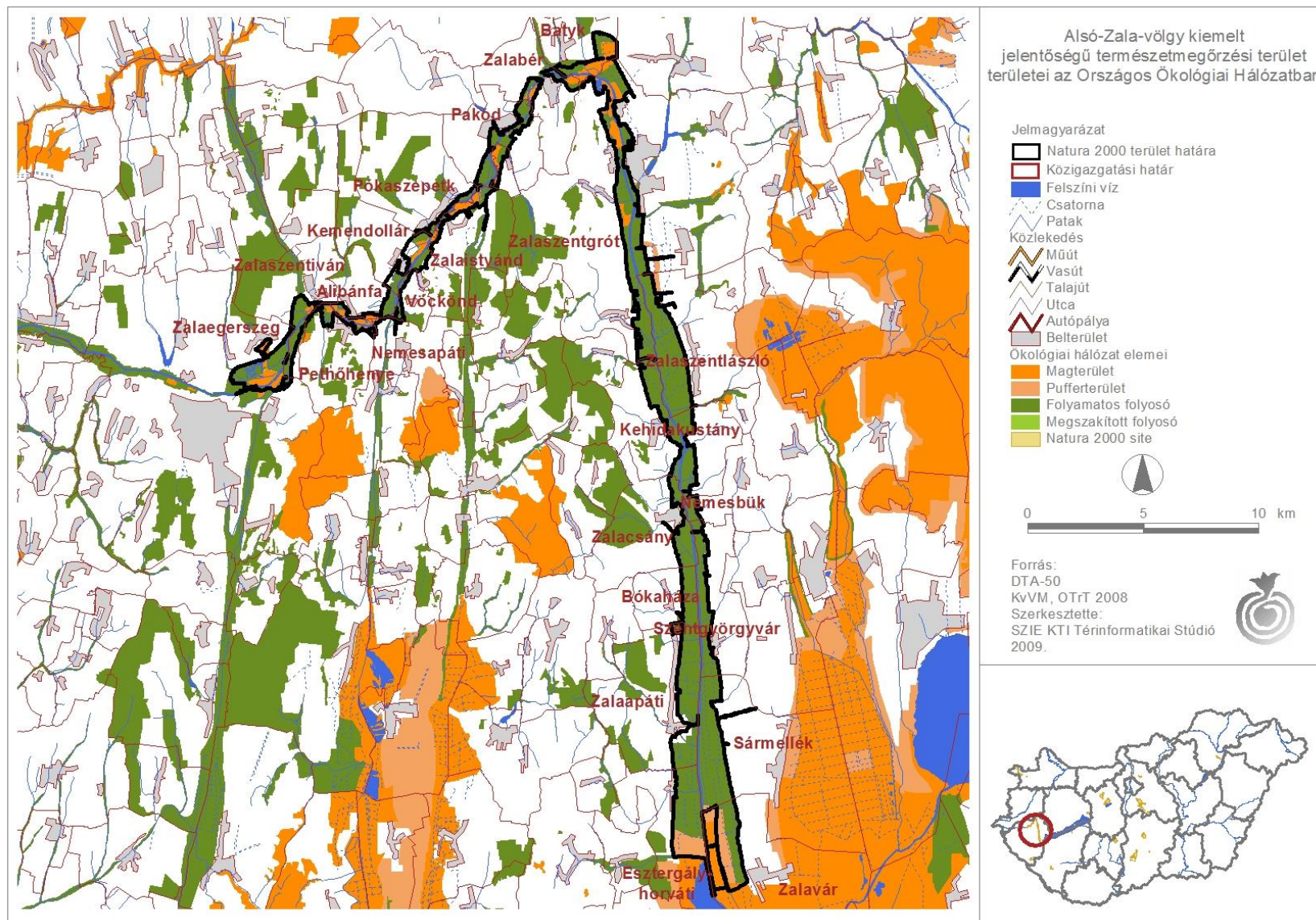
1. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti légifotója

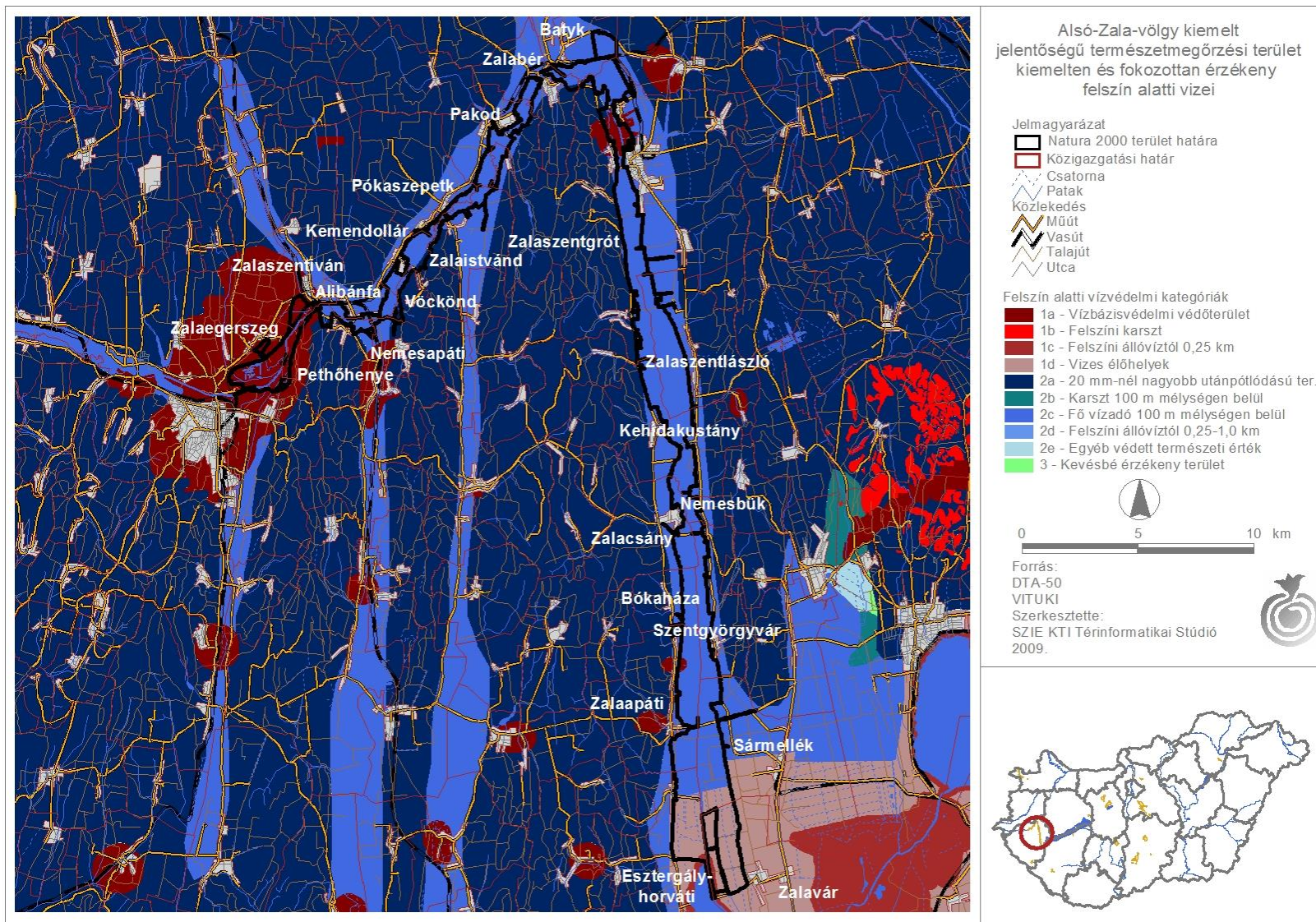
2. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti topográfiai térképe

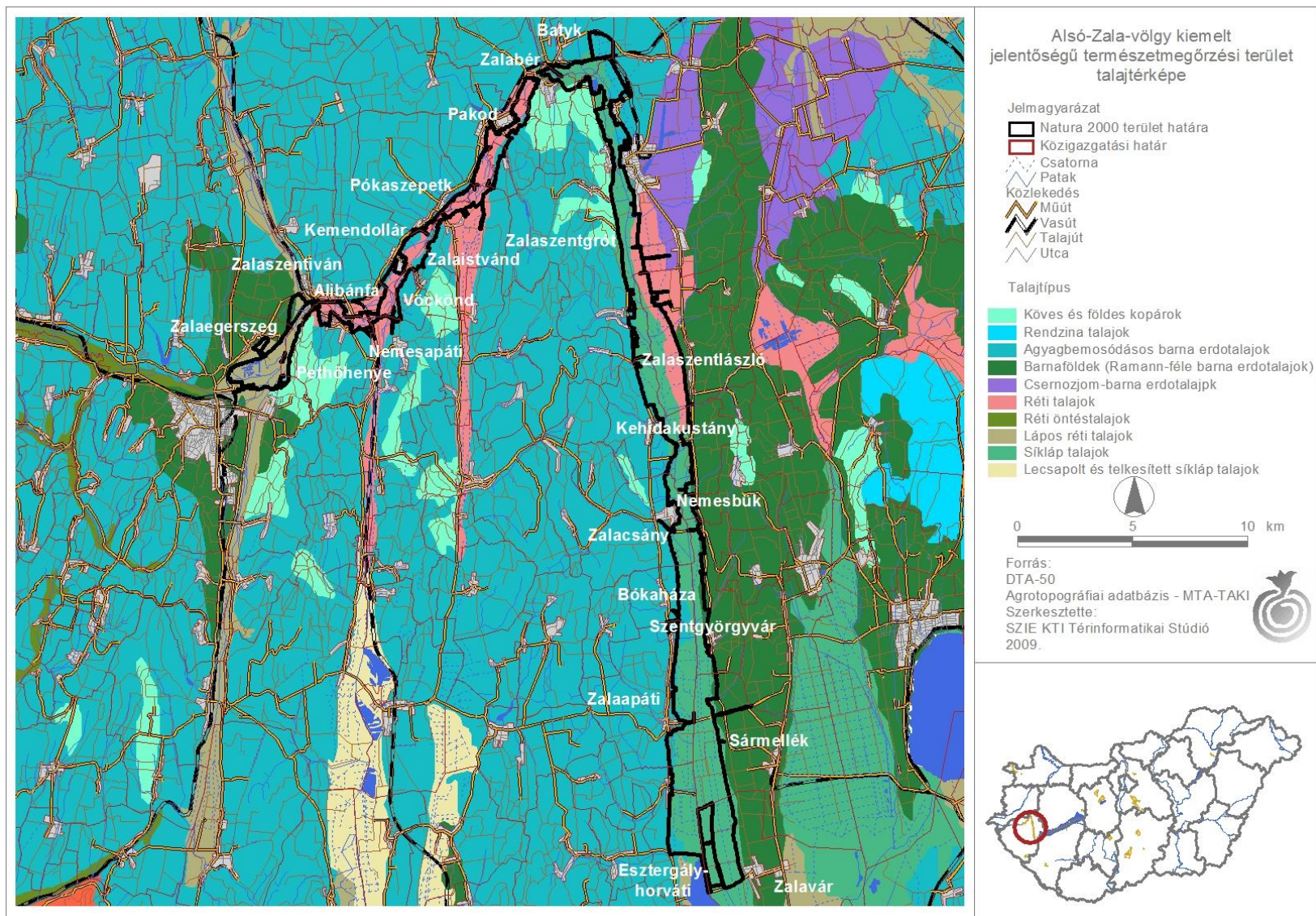
3. sz. melléklet: A tervezési terület DTA-50 átnézeti térképe

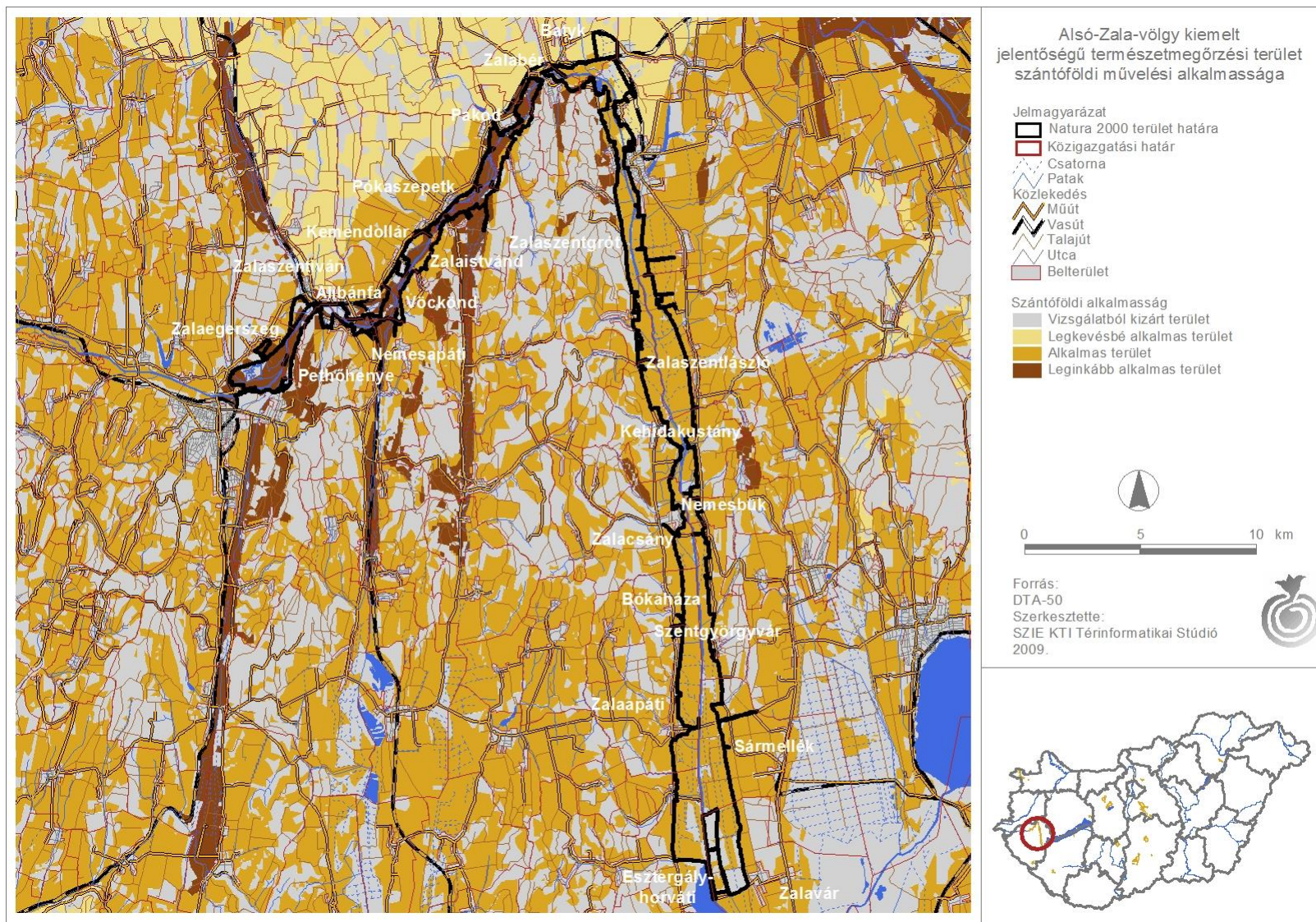
5. sz. melléklet: A tervezési terület érintettsége a országos ökológia hálózatban

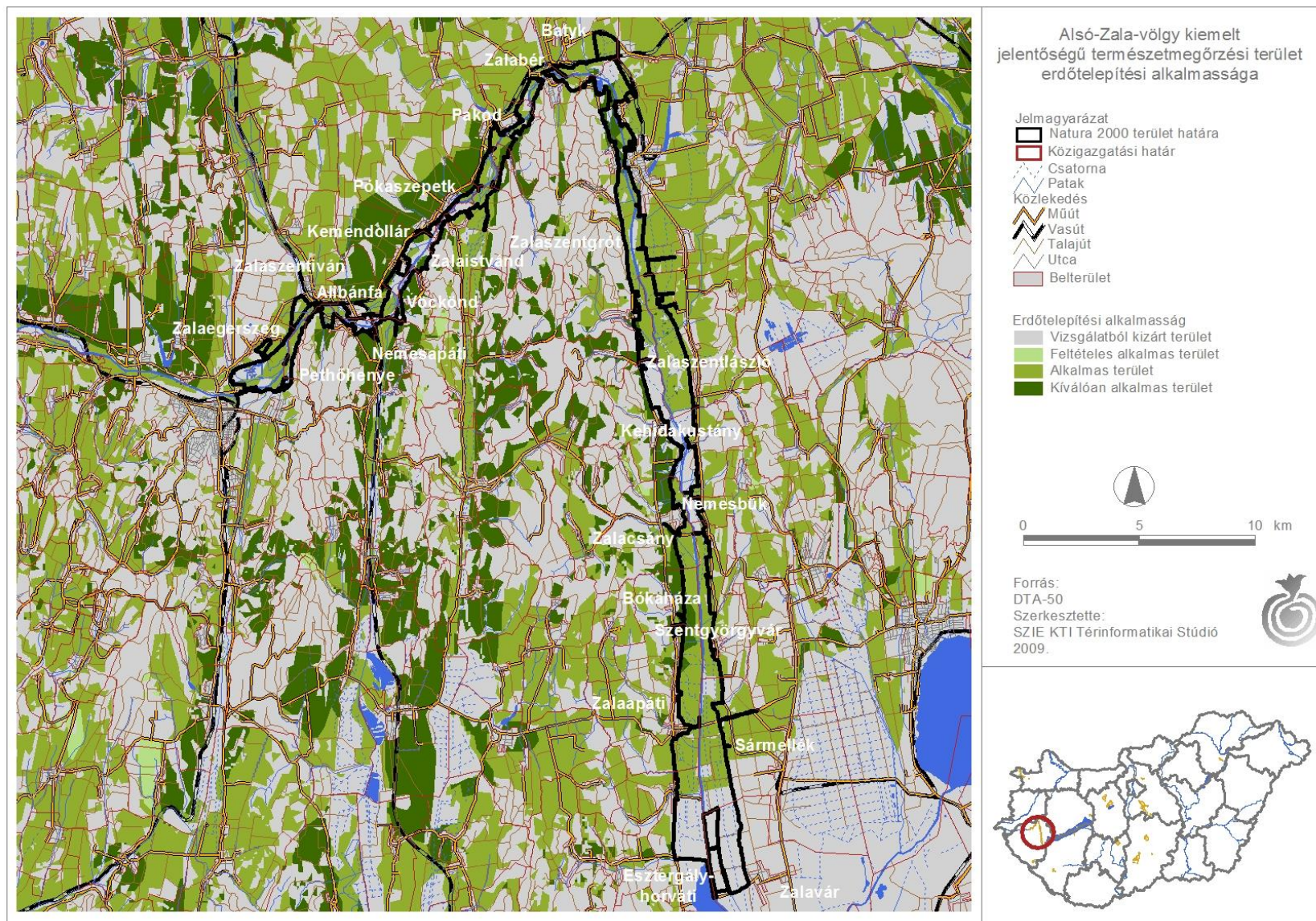
6. sz. melléklet: A tervezési terület kiemelten és fokozottan érzékeny felszín alatti vizei

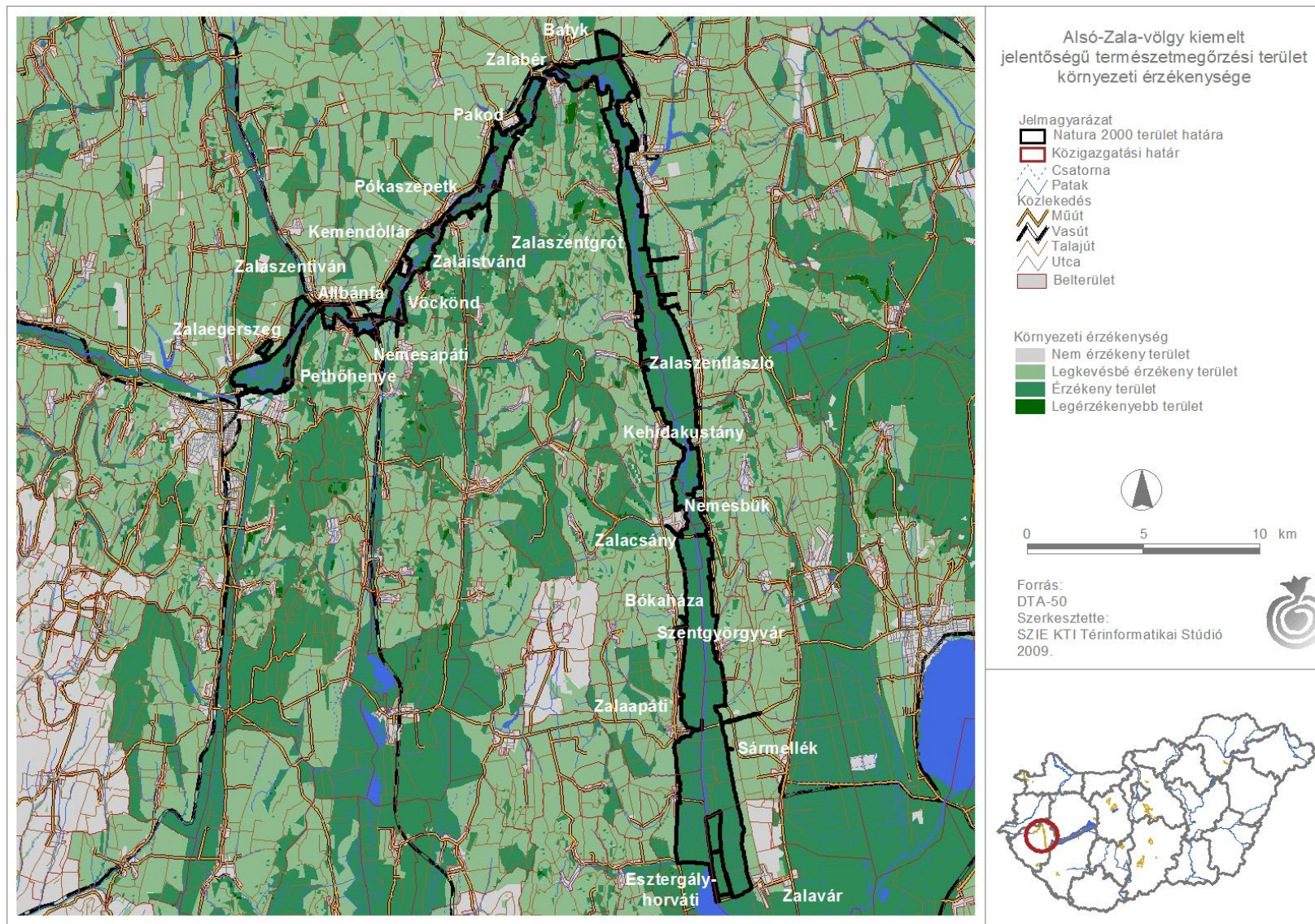
7. sz. melléklet: A tervezési terület talajtérképe

9. sz. melléklet: A tervezési terület szántóföldi művelési alkalmassága

10. sz. melléklet: A tervezési terület erdőtelepítési alkalmassága

11. sz. melléklet: A tervezési terület környezeti érzékenysége

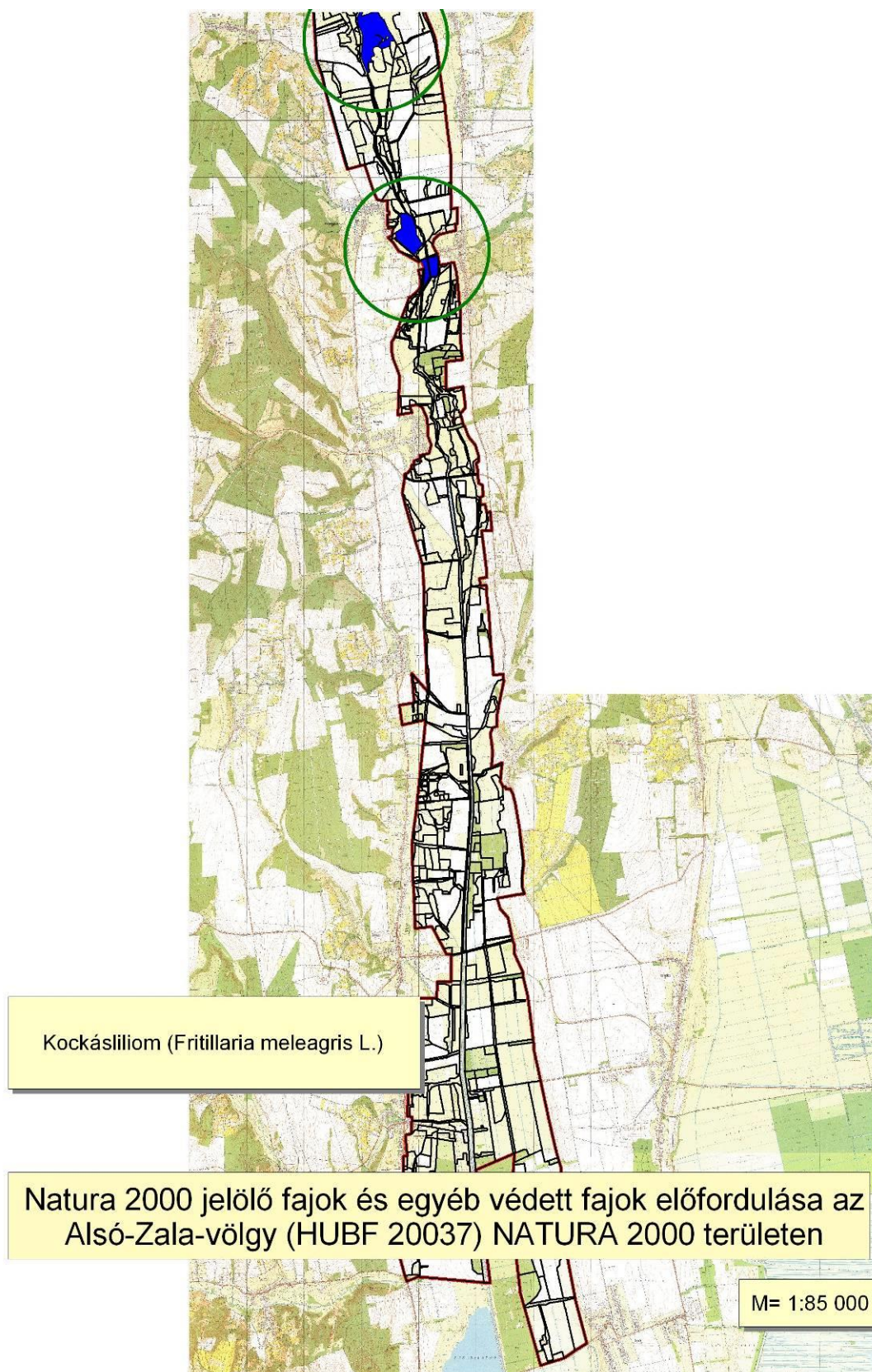
Natura 2000 jelölő fajok és egyéb védett fajok előfordulása az
Alsó-Zala-völgy (HUBF 20037) NATURA 2000 területen

M= 1:85 000

Kockásliliom (*Fritillaria meleagris* L.)

13/1. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős növényfajainak elterjed

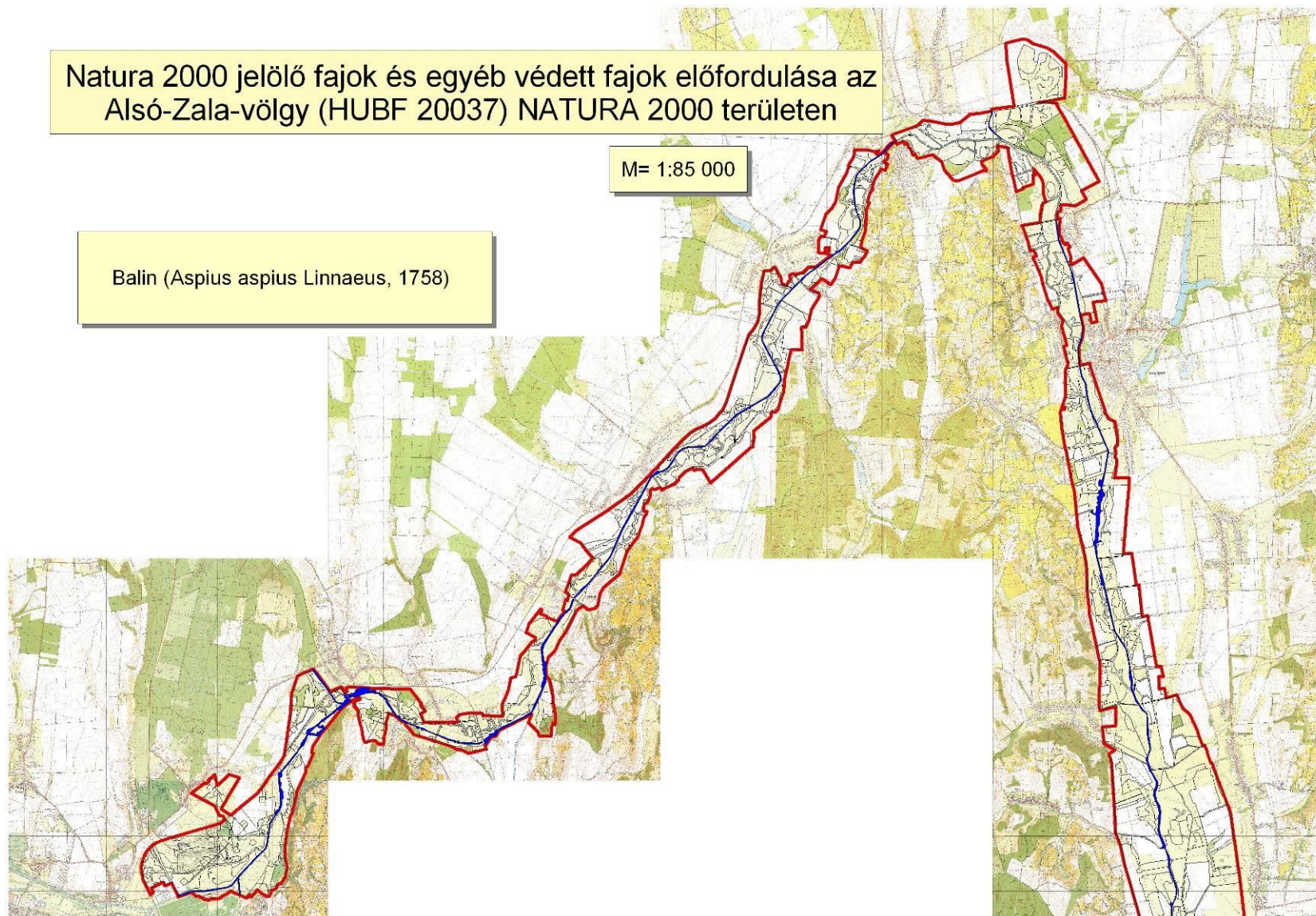

13/2. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős növényfajainak elterjed

Natura 2000 jelölő fajok és egyéb védett fajok előfordulása az
Alsó-Zala-völgy (HUBF 20037) NATURA 2000 területen

M= 1:85 000

Balin (*Aspius aspius* Linnaeus, 1758)

14/1. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős állatfajainak elterjedése

Natura 2000 jelölő fajok és egyéb védett fajok előfordulása az
Alsó-Zala-völgy (HUBF 20037) NATURA 2000 területen

M= 1:85 000

Balin (*Aspius aspius* Linnaeus, 1758)

14/2. számú melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős
állatfajainak elterjedése

Natura 2000 jelölő fajok és egyéb védett fajok előfordulása az
Alsó-Zala-völgy (HUBF 20037) NATURA 2000 területen

M= 1:85 000

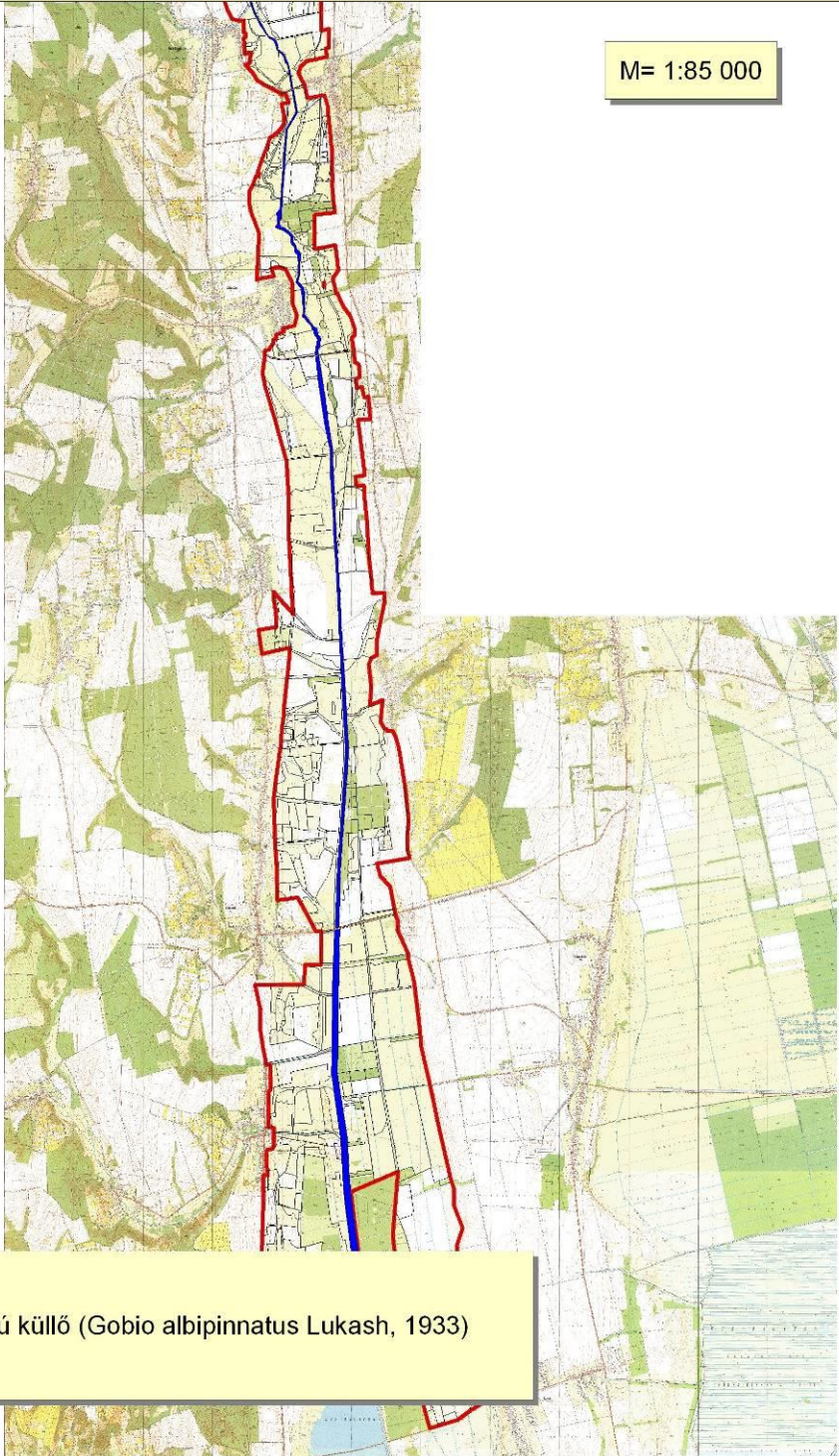
Halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus* Lukash, 1933)

14/3. számú melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős állatfajainak elterjedése

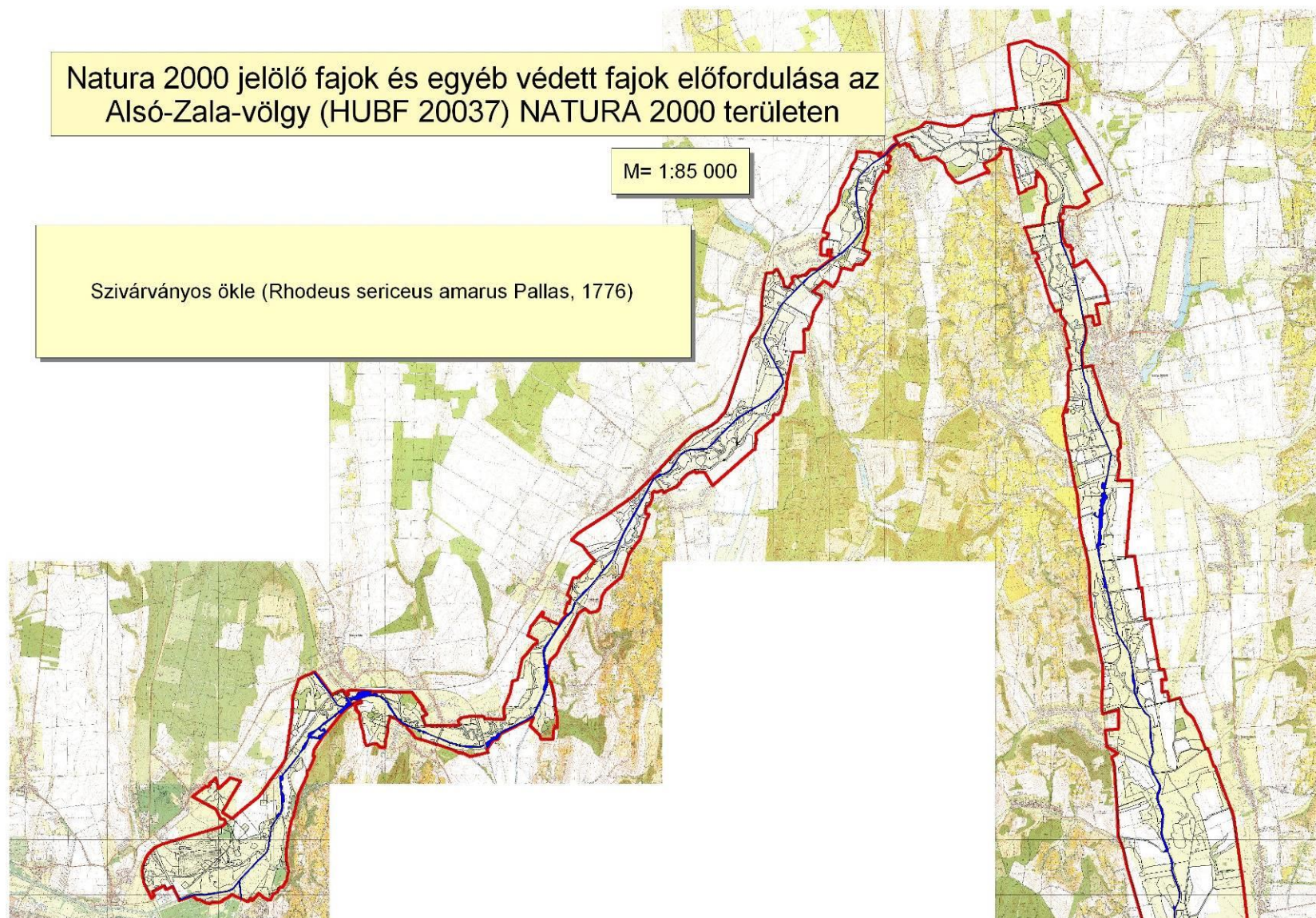
Natura 2000 jelölő fajok és egyéb védett fajok előfordulása az
Alsó-Zala-völgy (HUBF 20037) NATURA 2000 területen

M= 1:85 000

Halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus* Lukash, 1933)

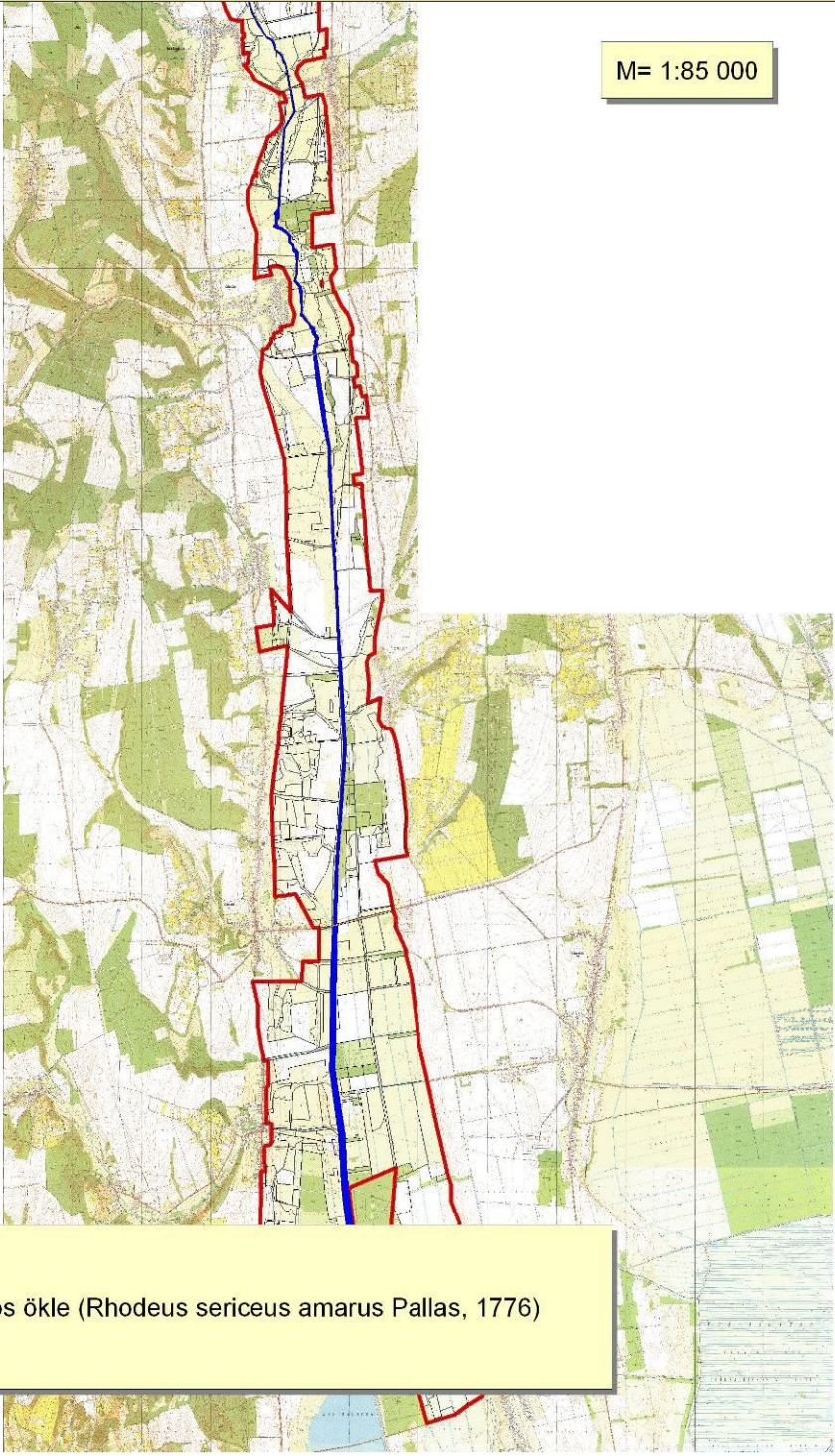
14/4. számú melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős
állatfajainak elterjedése

14/5. számú melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős állatfajainak elterjedése

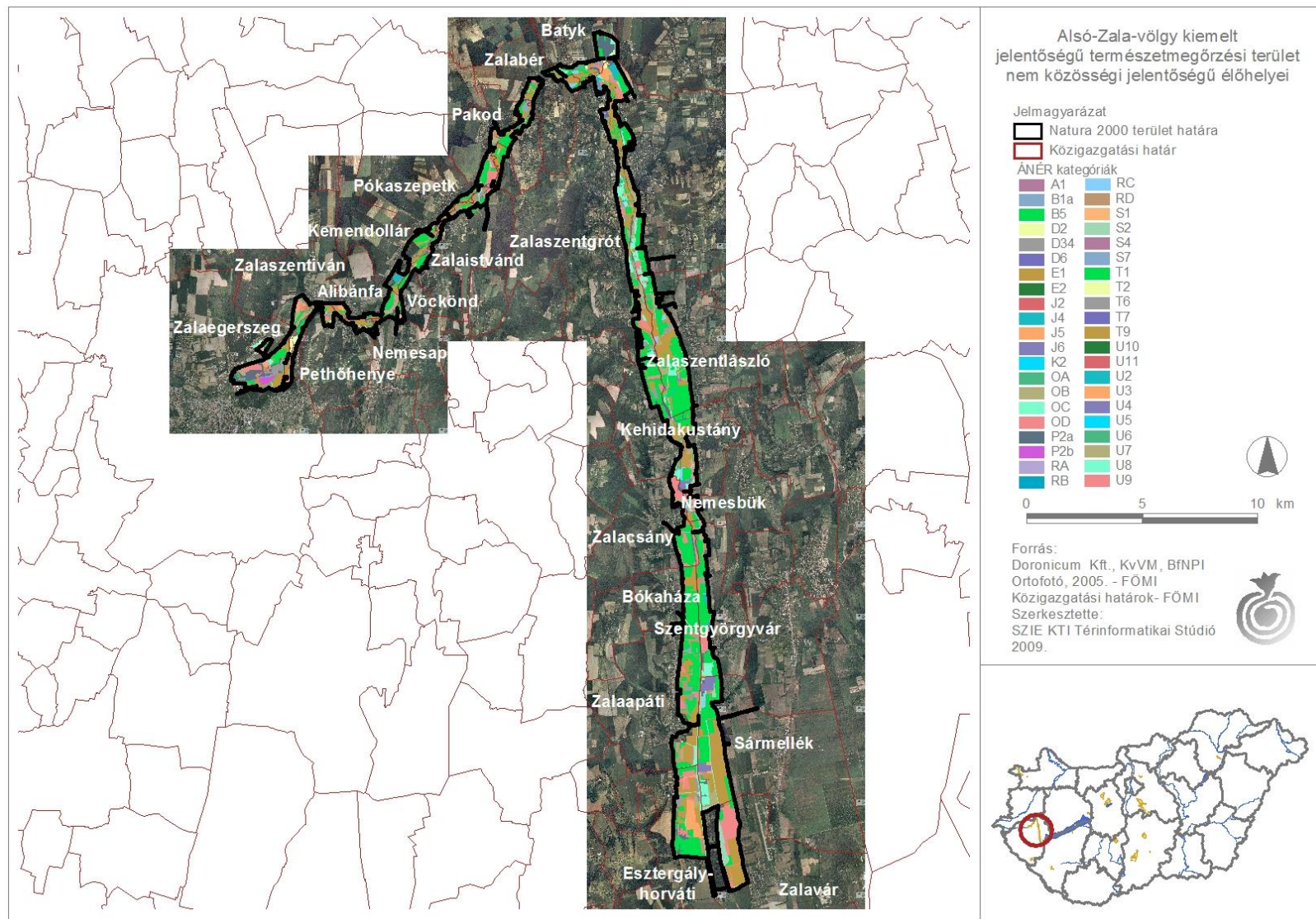
Natura 2000 jelölő fajok és egyéb védett fajok előfordulása az
Alsó-Zala-völgy (HUBF 20037) NATURA 2000 területen

M= 1:85 000

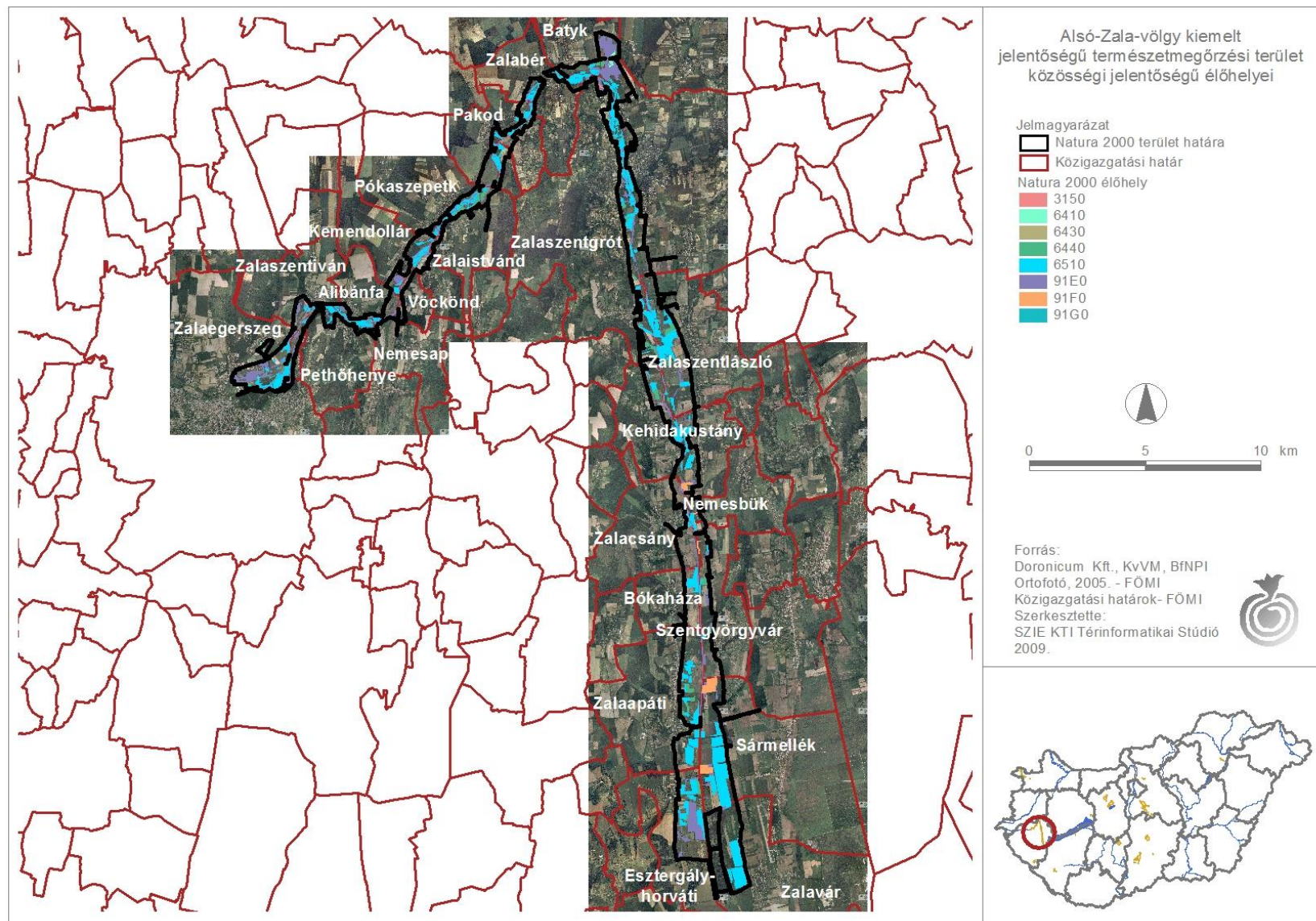

Szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus* Pallas, 1776)

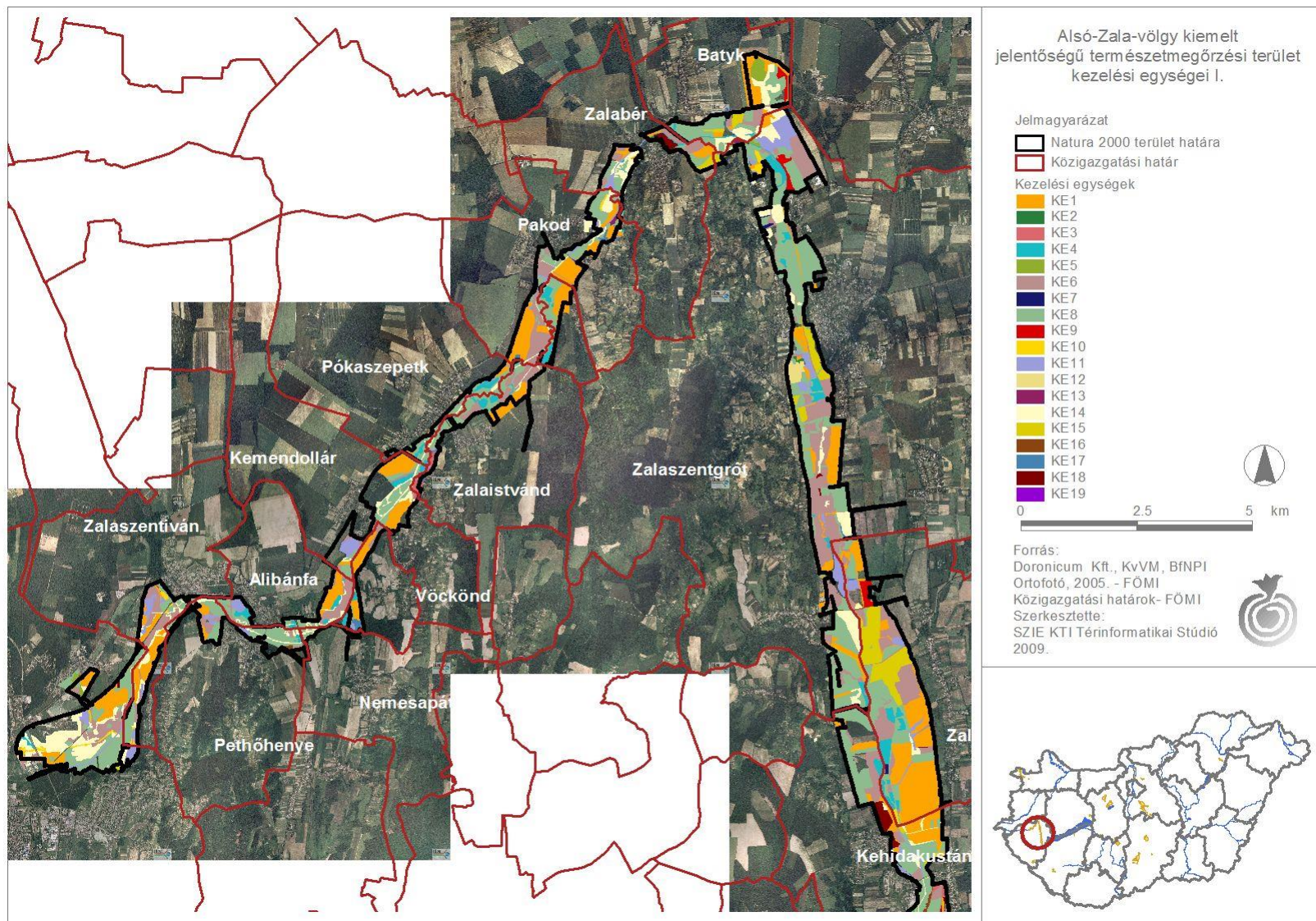
14/6. számú melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős állatfa-
jainak elterjedése

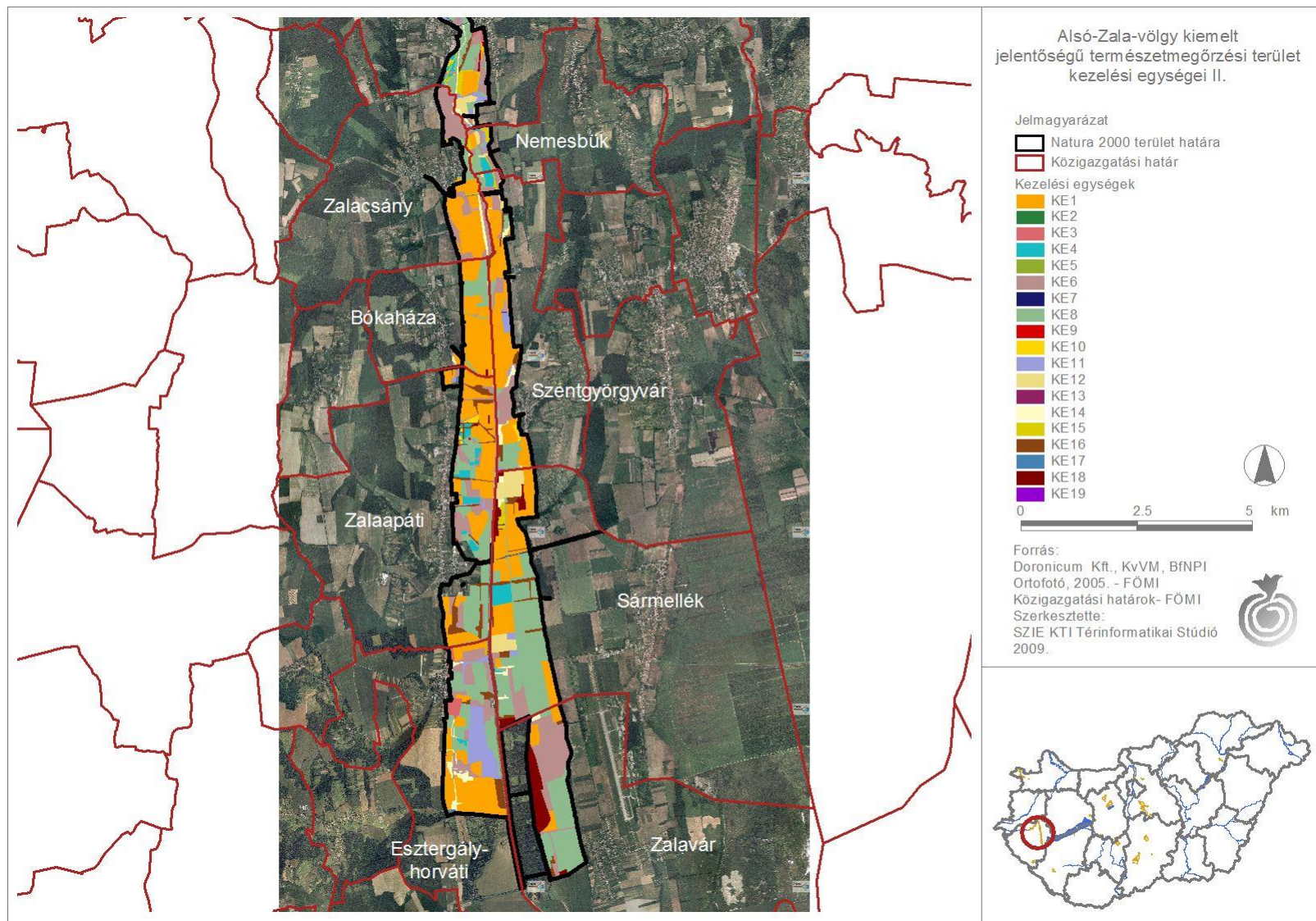
15. sz. melléklet: A tervezési terület Á-NÉR élőhelyeinek térképe

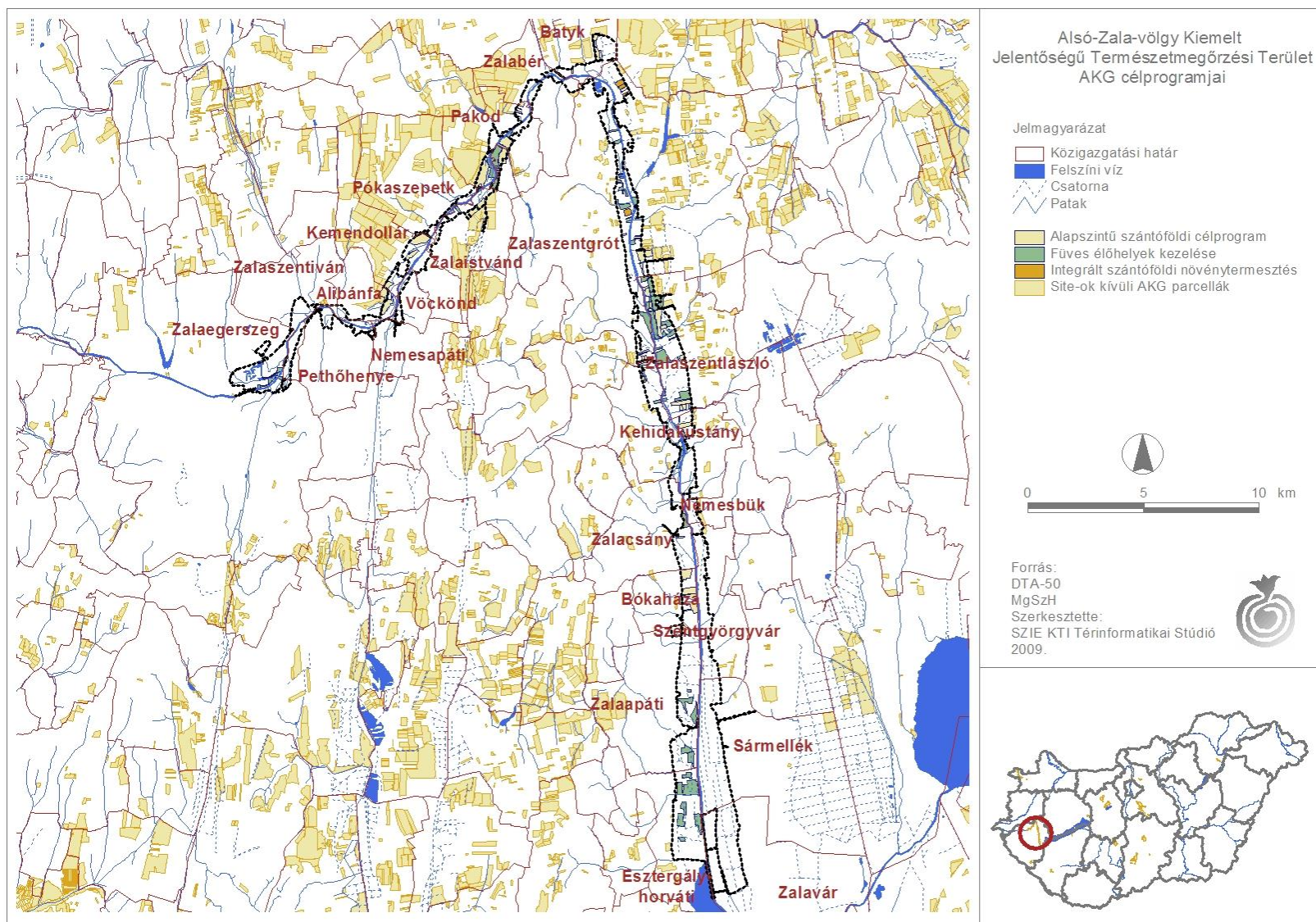
16. sz. melléklet: A tervezési terület Natura 2000 élőhelyeinek térképe

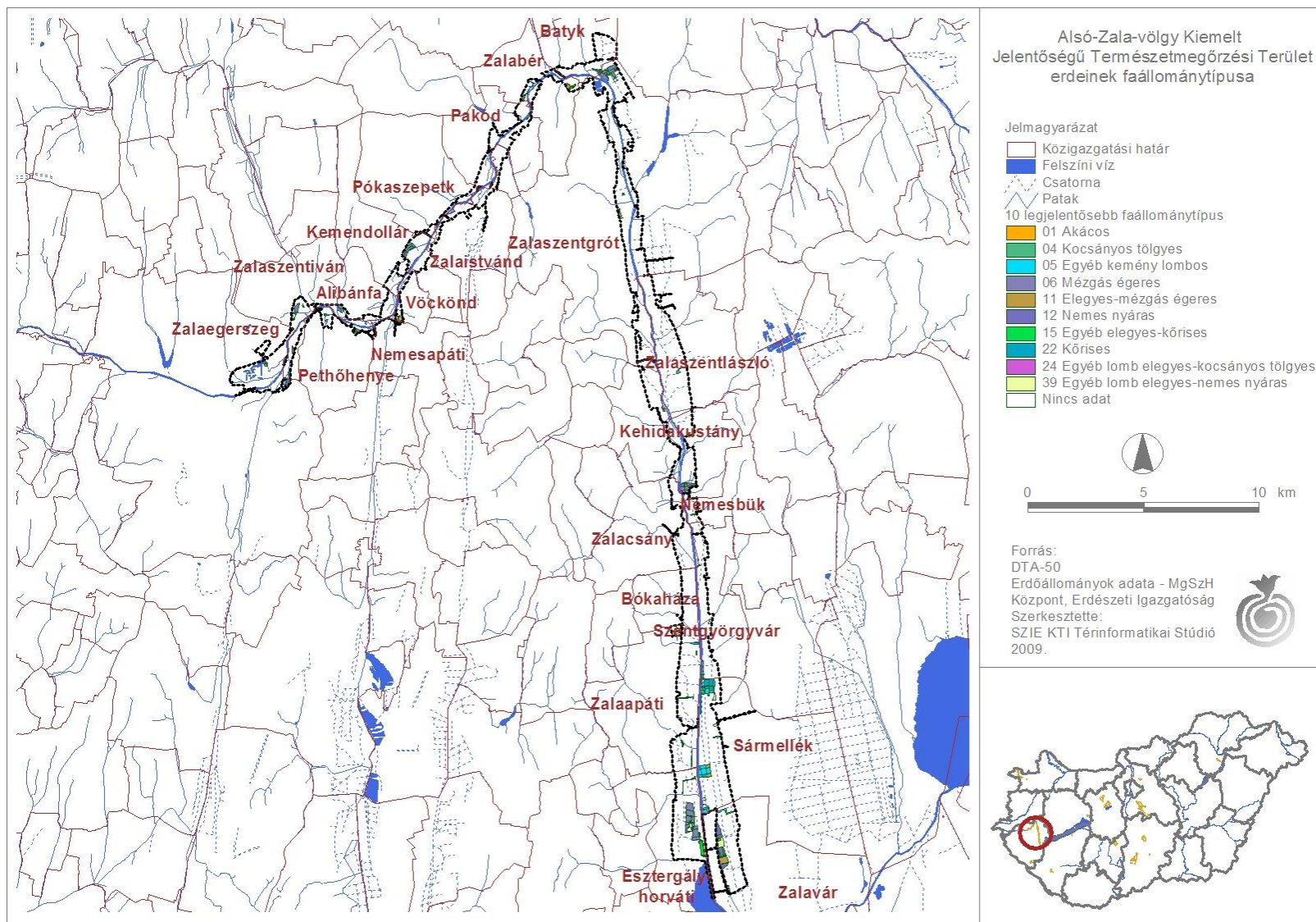
17/1. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési egységei

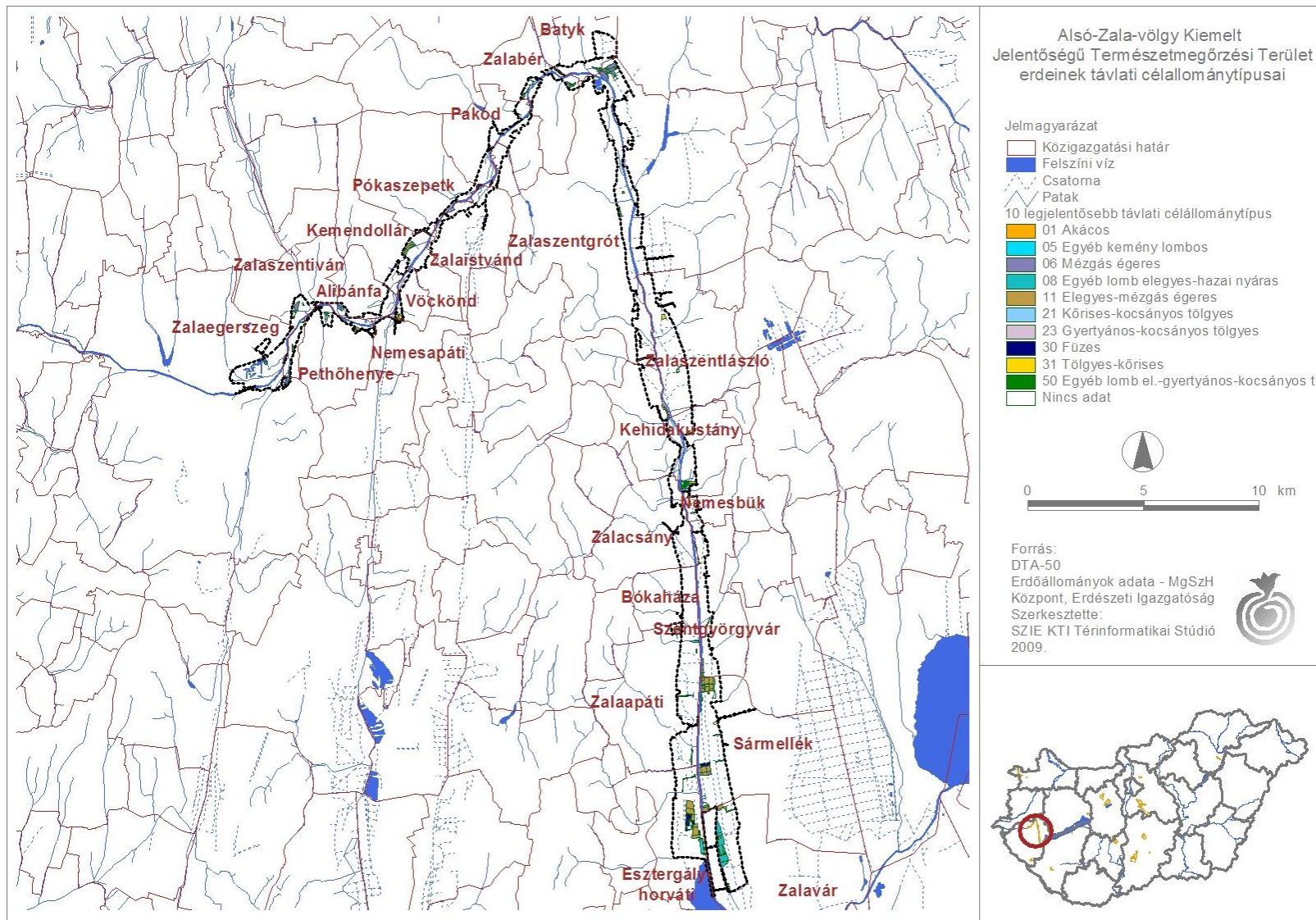
17/2. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési egységei

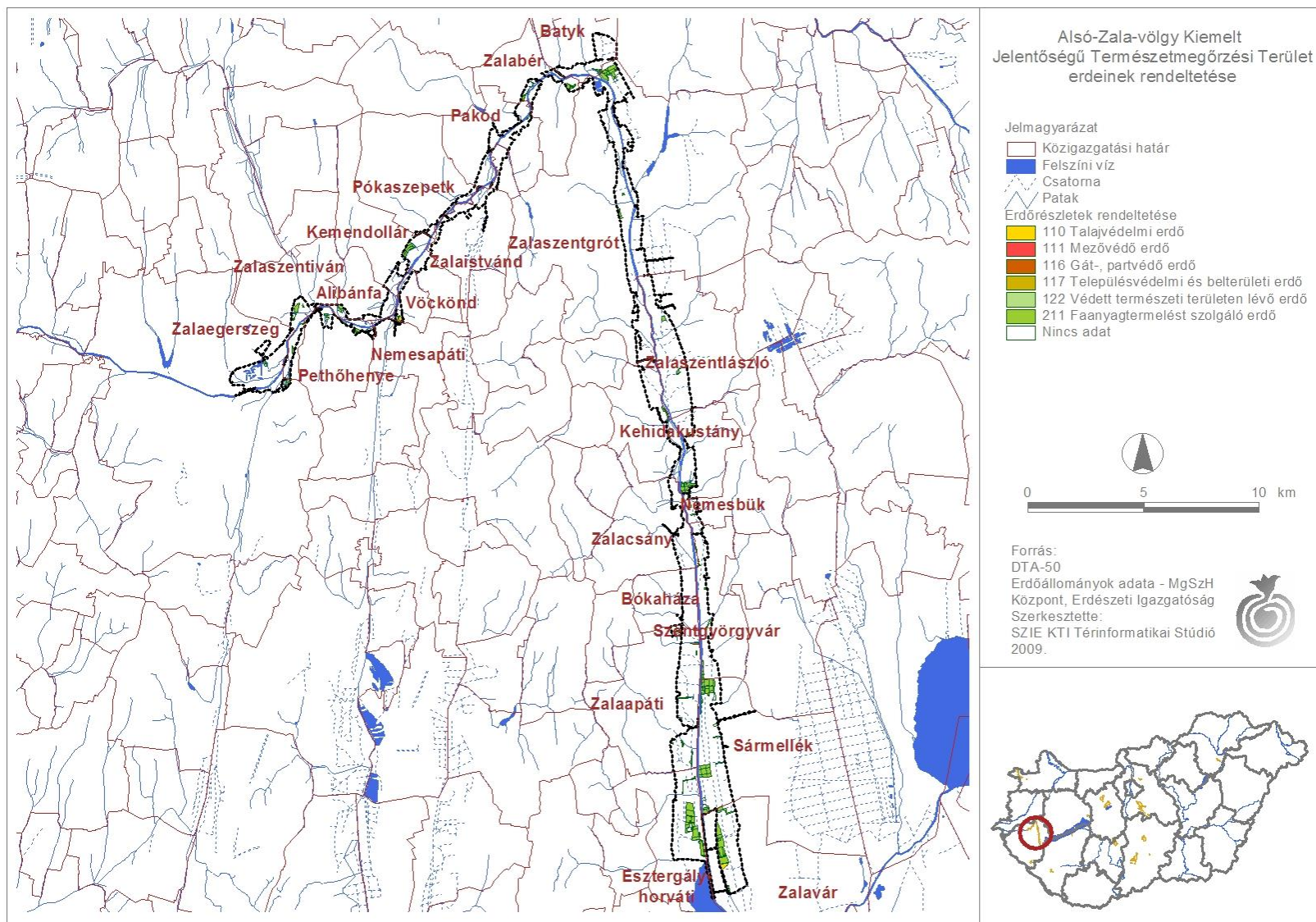
18. sz. melléklet: A tervezési terület AKG célprogramja

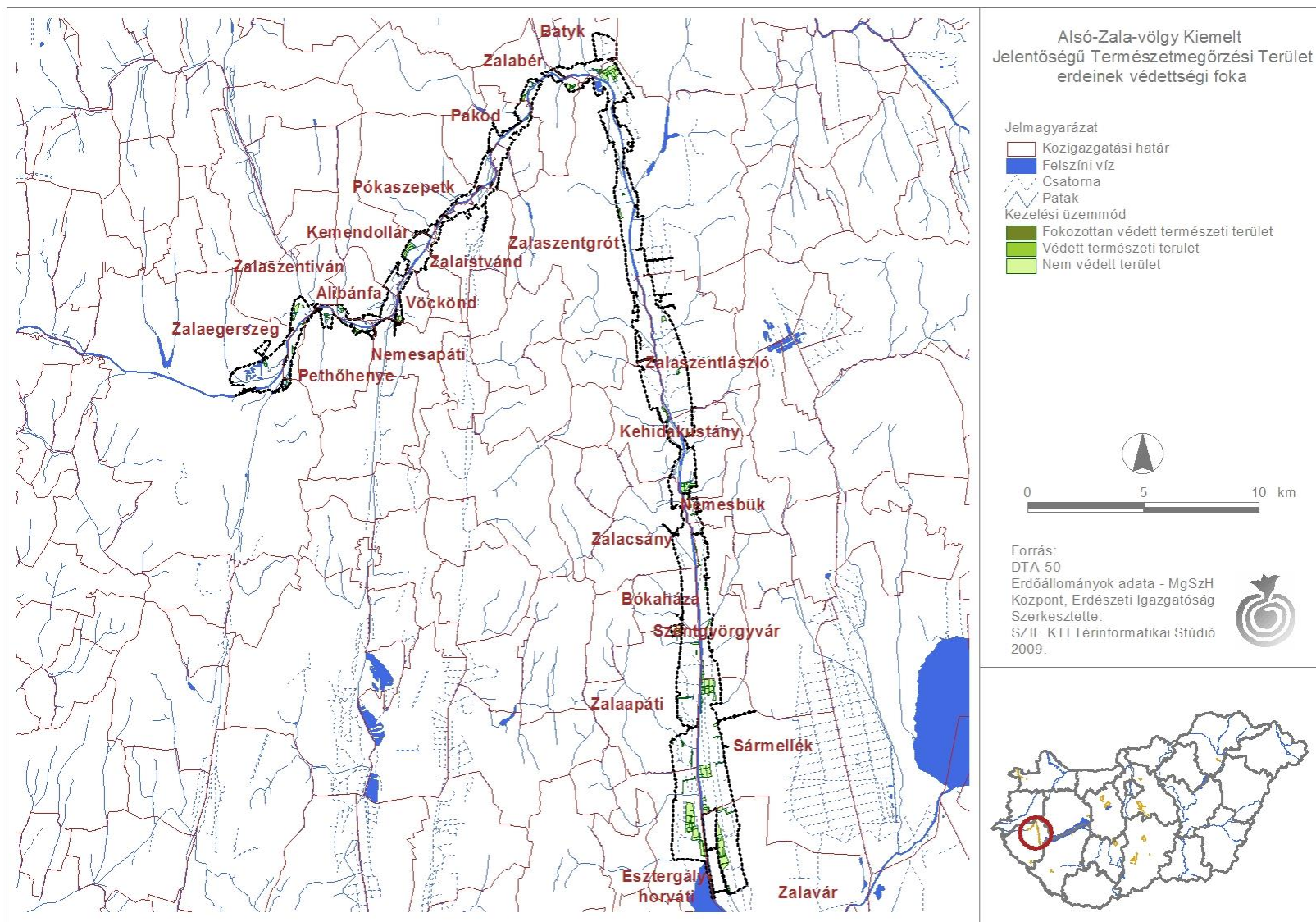
19/1. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek faállomány típusai

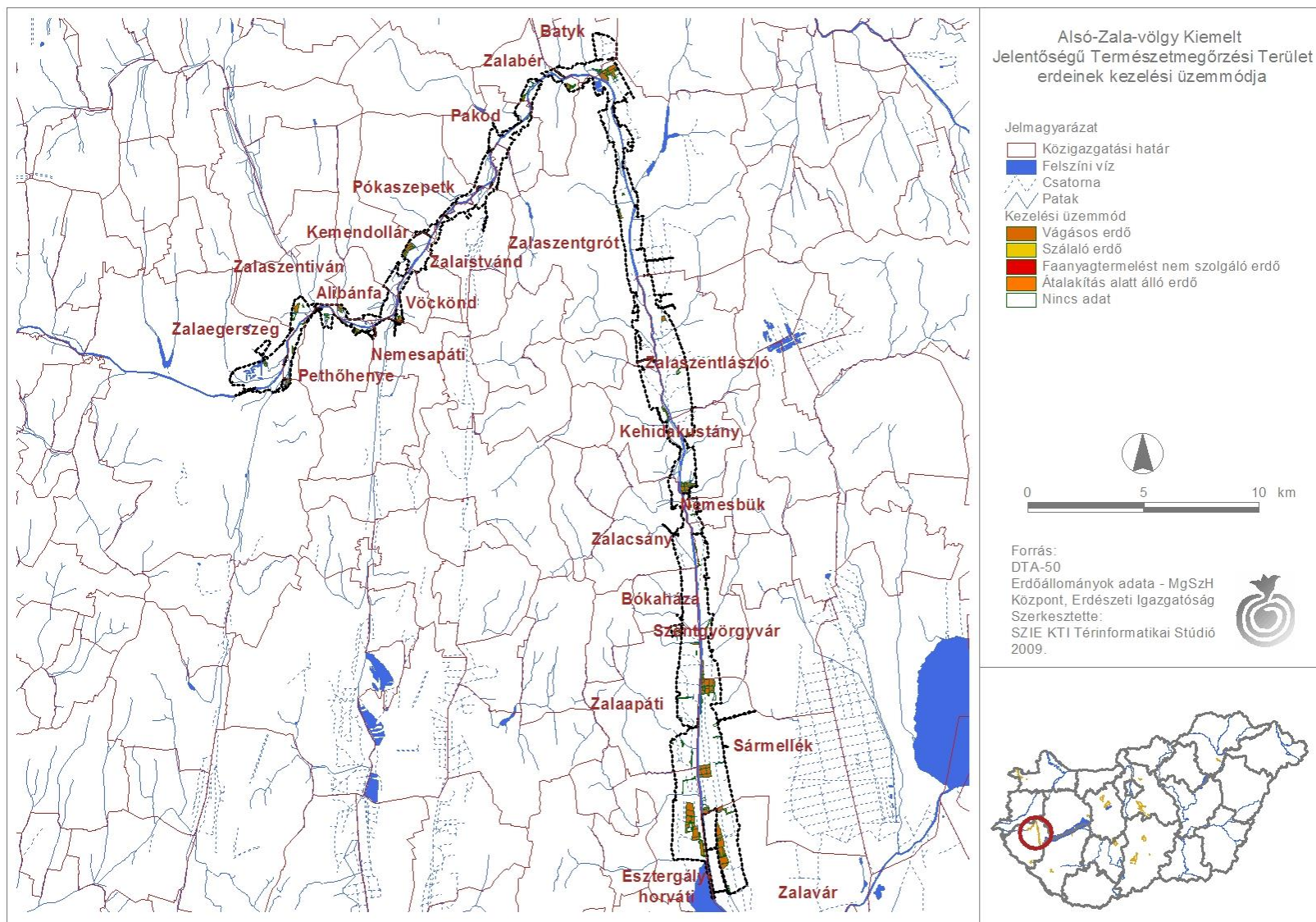
19/2. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek célállomány típusai

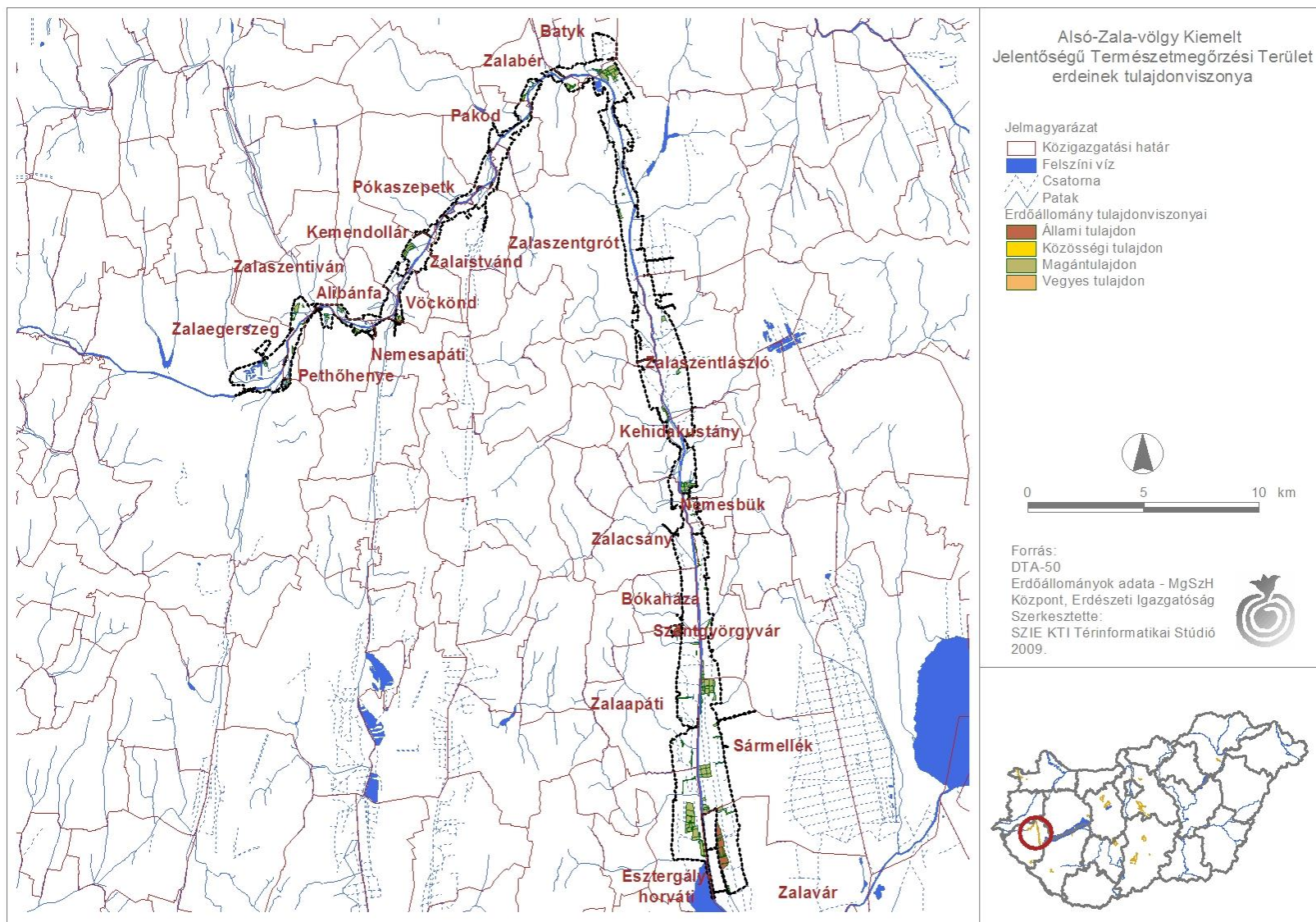
19/3. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek rendeltetése

19/4. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek védeltségi foka

19/5. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek kezelési üzemmódja

19/6. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek kezelési tulajdonviszonya

20. sz. melléklet

Natura 2000 területek egységes kezelési előírásai

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírások
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
SZ02	Évelő szálas pillangós takarmánynövények teljes területének kijelölt legalább 50%-án az első növedék június 30. után vágható le, a teljes terület másik legfeljebb 50%-án az első növedék április 25-ig vágható le.
SZ03	Kalászos gabonák betakarítása esetén min. 25 cm-es tarlót kell hagyni.
SZ04	A betakarítást követően tarlöhántás, illetve tarlóápolás kötelező.
SZ05	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.
SZ06	Évelő szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszátlan területet kell hagyni, a tábla szélével érintkezően.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül a természetvédelmi szerv köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ08	Repce esetén a teljes repceterületnek az illetékes állami természetvédelmi szerv által kijelölt legalább 5, de legfeljebb 10%-án a madarak téli táplálékának biztosítása céljából a hóeltakarítás kötelező.
SZ09	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.
SZ10	Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.
SZ11	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ12	A parcella szélein legalább 6 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ13	A parcella szélein legalább 20 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ14	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók, kivéve a Natura 2000 területen kívül eső határos szántókon.
SZ15	A táblán egy gazdálkodási évben csak egyszeri alkalommal szabad gyomirtó szert használni.
SZ16	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
SZ17	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ18	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírások
SZ19	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.
SZ20	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.
SZ21	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ22	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
SZ23	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
SZ24	Vegyszer gyomirtás tilos, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést.
SZ25	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 2 ha.
SZ26	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 5 ha.
SZ27	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 10 ha.
SZ28	Szalma- vagy szénakazal max. magassága 5 m lehet.
SZ29	5 évente legfeljebb egyszer végezhető középmély lazítás, max. 25 cm mélységben.
SZ30	Talajkímélő gazdálkodást kell folytatni, a talajművelés mélysége legfeljebb 10 cm lehet.
SZ31	Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.
SZ32	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.
SZ33	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 170 kg/ha/év mértéket.
SZ34	Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.
SZ35	5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása kötelező fővetésű növények tekintetében: legalább 30% kalászos gabona, legalább 20% szálaspillangós takarmánynövény (szálaspillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 10% zöldugor, legfeljebb 25% egyéb kultúra.
SZ36	Kijelölt területen évelő szálaspillangós takarmánynövényeket (évelő szálaspillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke) kell termesztetni legalább 5 évig.
SZ37	A lucerna felülvetése 5 év alatt egy alkalommal végezhető augusztus-szeptember hónapban.
SZ38	5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása kötelező fővetésű növények tekintetében: legalább 20% kalászos gabona, legalább 20% szálaspillangós takarmánynövény (szálaspillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 20% zöldugor, legalább 10% őszi repce, legfeljebb 20% egyéb kultúra.
SZ39	Szemes kukorica, napraforgó, kertészeti kultúra, rizs, dohány, szudánifű termesztése nem megengedett.
SZ40	Fás szárú energetikai ültetvény, energiafű, kínai nád, olasz nád telepítése tilos.
SZ41	Fóliasátras és üvegházhasználat tilos.
SZ42	Öntözés tilos.
SZ43	Melioráció tilos.
SZ44	Meszezés tilos.
SZ45	Drénezés tilos.
SZ46	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 m-es szegélyben talajművelés nem végezhető.

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírások
SZ47	Szántó vizes élőhelyé alakítása spontán gyepesedéssel.
SZ48	Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel.
SZ49	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.
SZ50	Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ51	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.
SZ52	Mezőgazdasági földterület első erdősítése támogatható.
SZ53	Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható.
SZ54	Őshonos fafajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges.
SZ56	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes homoki gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ57	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes rétekről aratott magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ58	Magvetést nyár végén vagy ősszel kell elvégezni.
SZ59	Telepítés előtt műtrágya és bármilyen szerves trágya kijuttatása tilos.
SZ60	Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.
SZ61	A telepítést követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás, illetve kíméletes, pásztoroló legeltetés szükséges.
SZ62	A vetést követő egy vagy két évben júliusi tisztító kaszálást kell végezni a nedves szántó gyomfajainak visszaszorítására.
SZ63	A telepítést követő második évtől évi kétszeri kaszálás (május-júniusban, illetve augusztus-szeptemberben), valamint a kaszálást követő sarjülegeltetés szükséges az aranyvessző és a nád visszaszorítására, valamint a cserjésedés megakadályozására.
SZ64	Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyepterület kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.
SZ65	A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fákból álló sövénynek vagy fasornak kell lennie. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességét kizárólag mechanikai eszközökkel kell biztosítani.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY04	Tápanyag-utánpótlás tilos, kizárólag telepítéskor és felülvetéskor megengedett legfeljebb 90 kg/ha nitrogén hatóanyag mennyiség kijuttatása.
GY05	Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY06	A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
GY07	Szerves trágyázás nem megengedett.
GY08	Dobkaszó és talaj meghajtású rendszerek, kezelők használata tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY100	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.
GY101	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY102	Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY103	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
GY104	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.
GY105	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY106	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1.
GY107	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.
GY108	Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás.
GY109	A terület max. 30%-a kezelhető tisztító kaszálással.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
GY112	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.
GY114	Mezőgazdasági földterület első erdősítése támogatható.
GY115	Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása is támogatható.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.
GY16	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos.
GY17	Cserjeirtás nem megengedett.
GY18	Kizárólag legeltetéssel történő hasznosítás.
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.
GY21	Legeltetés és kaszálás tilos, a területet kezeletlenül kell fenntartani.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.
GY24	A jogszabályellenes, illegális gyepégetést meg kell akadályozni.
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben szórtan jelentkező őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerint érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY33	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát a vegetációs időszak kezdetén (április-május) kell elvégezni.
GY34	A terület túllegeltetése tilos.
GY35	Legeltetési sűrűség minimum 0,1 ÁE/ha.
GY36	Legeltetési sűrűség minimum 0,2 ÁE/ha.
GY37	Legeltetési sűrűség 0,1-0,2 ÁE/ha.
GY38	Legeltetési sűrűség 0,2-0,4 ÁE/ha.
GY39	Legeltetési sűrűség 0,2-1,0 ÁE/ha.
GY40	Legeltetési sűrűség 0,4-0,6 ÁE/ha.
GY41	Legeltetési sűrűség 0,6-1,0 ÁE/ha.
GY42	A legeltetési sűrűséget a működési területében érintett NPI-gal egyeztetni szükséges.
GY43	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.
GY44	Március 15. és május 31. között a legeltetés tilos.
GY45	Téli legeltetés a KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY46	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése az érintett NPI-gal.
GY47	Villanypásztor használata nem megengedett.
GY48	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 5-ha-t.
GY49	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 20 ha-t.
GY50	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 50-ha-t.
GY51	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 5-ha-nál.
GY52	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 20-ha-nál.
GY53	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 50-ha-nál.
GY54	Villanypásztor használata esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 100-ha-nál.
GY55	Villanypásztor csak a működési terület szerint érintett NPI írásos véleménye alapján alkalmazható.
GY56	Inváziós növényekkel fertőzött gyepekben csak a mentesítést követően lehet legeltetni.
GY57	Legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerint érintett NPI-gal.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY58	A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 10%-át.
GY59	A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át.
GY60	A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 30%-át.
GY62	Kaszáló sarjülegeltetése megengedett a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
GY63	Sarjülegeltetést ugyanazon a területen csak minden második évben lehet alkalmazni.
GY64	Sarjülegeltetést ugyanazon a területen csak minden harmadik évben lehet alkalmazni
GY65	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY66	Legeltethető állatfaj: juh.
GY67	Legeltethető állatfaj: kecske.
GY68	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
GY69	Kaszálás június 15. után lehetséges.
GY70	Kaszálás június 30. után lehetséges.
GY71	Kaszálás július 15. után lehetséges.
GY72	Kaszálás augusztus 1. után lehetséges.
GY73	Kaszálás augusztus 10. után lehetséges.
GY74	Kaszálás szeptember 1. után lehetséges.
GY75	Kaszálás október 1. után lehetséges.
GY76	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő kaszálási terv készítése kötelező, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő, a működési terület szerint érintett NPI-vel, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY77	A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.
GY78	A gyepet évente legalább kétszer kell kaszálni.
GY79	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
GY80	Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
GY81	Vadriasztó lánc használata kötelező.
GY83	Szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.
GY84	3 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárazzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárazzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárazzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.
GY85	10 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárazzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárazzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárazzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.
GY86	50 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárazzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárazzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárazzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.
GY87	Mozaikos kaszálás folytatása, egybefüggő kaszált terület nem haladhatja meg az 5 ha-t, vagy a terület 30%-át. A kaszálások között legalább 1 hétnek el kell telnie.

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY88	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY89	5-10% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY90	10-15% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY91	15-20% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY92	20-30% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY93	A parcella max. 50%-a hasznosítható kaszálással.
GY94	A kaszálatlan területet kaszálásonként más helyen kell kialakítani.
GY95	A kaszálatlan területet évente más helyen kell kialakítani.
GY96	A kaszálatlan területet a földön fészkelő fokozottan védett madarak fészke körül kell kialakítani.
GY97	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezelni
GY98	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszálatlan területbe bele tartozhatnak.
GY99	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes KöTeViFét. A talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján.

Kód	Vizes területekre vonatkozó előírások
V01	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minősítésű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.
V02	Nyílt vízfelületek hínárvágással történő mozaikos (max. 2 ha) kialakítása kötelező.
V03	Felhagyott tőzegbánya-területek kezelésmentesen kell tartani.
V04	Tilos a kaszálás.
V05	Vegyszer használata kizárólag fainjektálás során lehetséges.
V06	A működési terület szerint érintett NPI által kijelölt területen tilos a nádaratás.
V07	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos.
V08	Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetési állattartás segítségével.
V09	Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
V10	Halastavak medrének meszezése tilos.
V11	A vízi növényzet irtása nem engedélyezhető.
V12	Tókaszálás tilos.
V13	Nyílt vízfelületek hínárvágással történő mozaikos (max. 2 ha) kialakítása kötelező.
V14	A vízi növényzet és a part menti növényzet irtása (vágás, nádégetés, cserjék kivágása) tilos.
V15	Nyílt vízfelületek kotrása nem engedélyezhető.
V16	A halastavak medrének kotrásából származó iszap a parton nem deponálható, azt a területről el kell szállítani.
V17	Április 1. és július 15. között tókaszálás tilos.
V18	Hínárvágással kell nyílt vízfelületet kialakítani, ahol egy kitisztított folt területe nem lehet 5 hektárnál nagyobb.

V19	Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos.
V20	A halastavak népesítése az összes halfajra vonatkoztatva évi 100-400 kg/ha között lehet – kivéve a zsenge és előnevelt ivadékok, valamint az anyaállomány kihelyezését.
V21	A víz leeresztésének megkezdése előtti 30. naptól trágyázni nem szabad.
V22	A természetes hozam javítására legfeljebb 10 t/év/ha istállótrágya használható.
V23	A természetes hozam javítására legfeljebb 5 t/év/ha szerves trágya használható.
V24	A természetes hozam javítására a tavakban csak istállótrágya alkalmazható.
V25	Horgászvízként és halastóként hasznosítani tilos.
V26	A területen élő és táplálkozó madarak riasztása csak korlátozottan végezhető, (15%-os idő és 20%-os területi korlát), ezt a kötelezően elkészítendő madárriasztási tervben konkrétan is meg kell jeleníteni. A területi korlátozás (20%) tőegységenként értendő.
V27	Halastavak nyílt vízfelületein csérek, szerkők, sirályok megtelepedését segítő mesterséges fészkelő szigetek kialakítása és karbantartása szükséges (részletek: 33/2008. (III. 27.) FVM rendelet a nem termelő beruházásokról).
V28	Védett récefajok megtelepedését segítő mesterséges ládák kihelyezése halastavak part menti növényzetébe és szegélyeibe, nádasokba, növényzettel borított szigetekre (részletek: 33/2008. (III.27.) FVM rendelet a nem termelő beruházásokról).
V29	A halastóra a működési területével a működési terület szerint érintett NPI által jóváhagyott „madárriasztási tervet” kell készíteni és alkalmazni.
V30	A halastóterület 5%-át (tőegységenként, a 20%-os riasztási korlátozáson felül) kíméleti területnek kell nyilvánítani (tőgazdaság üzemeltetője működési terület szerint érintett NPI-vel egyeztetve), ahol mindennemű madárriasztás tilos.
V31	A halastavakat elválasztó gátak és csatornák növényzetét egy kaszanyom szélességben szabad kaszálni középen, hogy mindkét oldalon maradjon legalább 1-1 m kaszálatlan sáv.
V32	A halastavakat elválasztó gátak és csatornák hosszának 20%-a kíméleti terület, ahol gépjármű és szervezett közlekedés tilos.
V33	A szaporodási időszakban a tó feltöltését követően a – tervezett lehalászási időszakoktól eltekintve – a tó vízszintje legfeljebb 20 cm-t ingadozhat.
V34	A tavasszal szárazon álló tavakat július 15-ig nem lehet feltölteni.
V35	Vízborítás és szint fenntartása, a területen mindennemű vízelvezetés tilos.
V36	A halastavakat – az őszi lehalászási és az ivadéknevelő tavak kivételével – legkésőbb április 30-ig fel kell tölteni.
V37	A halastavakat – az őszi lehalászási és az ivadéknevelő tavak kivételével – legkésőbb április 1-ig fel kell tölteni.
V38	Őszi lehalászási tavakon április 1. és július 15. között a vízszint ingadozása nem haladhatja meg a napi 5 cm-t.
V39	Őszi lehalászási tavakon április 30. és június 15. között a vízszint ingadozása nem haladhatja meg a napi 5 cm-t.
V40	Csak a keskeny nádszegéllyel rendelkező, illetve nádszegéllyel nem rendelkező tavakat szabad tavasszal és nyáron leeresztetni, illetve feltölteni a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve.

V41	A learatott nád vizes élőhelyről történő kiszállításának nyomvonalát működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve kell kialakítani.
V42	A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerint érintett NPI-gal értesíteni kell.
V43	A nádaratás befejeztéről értesíteni kell a működési terület szerint érintett NPI-ot.
V44	A hagyásfoltok kialakítását a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve kell kijelölni.
V45	November 1. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.
V46	December 1. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.
V47	December 15. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.
V48	A nyílt vízfelszín kialakítás érdekében a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve, annak írásos hozzájárulásával vegetációs időben is végezhető nádvágás elsősorban kézi módszerrel (pl.: kézi adapteres kaszával).
V49	A nádas 10-20%-át nem szabad learatni.
V50	A nádas 20-30%-át nem szabad learatni.
V51	A nádas 30-40%-át nem szabad learatni.
V52	A hagyás foltokat évente eltérő helyen kell kialakítani.
V53	A hagyásfoltot 5 évig fenn kell tartani, az 5. évben aratása kötelező, és a következő hagyásfoltot eltérő helyen kell kialakítani.
V54	A területen nádgazdálkodást kell végezni.
V55	Nádgazdálkodás a területen tilos.
V56	A nádaratás csak fagyott talajon végezhető.
V57	A betakarítás során a nád rizómjának megsértését kerülni kell.
V58	Nádat deponálni, válogatni a területen tilos.
V59	A nádaratást végzőnek, a nád aratásához, a rendelkezésére álló nádvágó gépek közül mindig a talaj és hidrológiai adottságainak megfelelő gépet kell használni.
V60	A nádaratás során természetes, gyorsan lebomló anyagokból készített kötöző anyagot köteles használni.
V61	A nádszegély kontrollált égetését december 1. és február 15. között kell elvégezni, a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetve és annak felügyeletével.
V62	A nádaratás megkönnyítése érdekében az érintett terület vízszintjének megváltoztatása tilos.
V64	Mezőgazdasági földterület első erdősítése támogatható.
V65	Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E01	A Natura 2000 rendeltetés átvezetése további, illetve (a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében) elsődleges rendeltetésként.
E02	A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése.
E03	A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E04	Közösségi jelentőségű fajpopulációk és élőhelyek, továbbá a természetes és természet szerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének tiltása.
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése a teljes területen.
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E08	Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E11	A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszeget létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E14	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
E15	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E17	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E18	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok minden egyedének megkímélése.
E19	Fokozottan védett madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően) 100-300 m-es sugarú körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása vagy teljes tiltása.
E20	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, 30 cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.
E22	Az egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) teljes vagy részterületének háborítatlanságát biztosítani kell.
E23	Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E24	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E25	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E26	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E27	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani.
E28	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell elvégezni.
E29	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E30	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolításai.
E31	A táj- és termőhelyhonos fafajú faállomány tarvágásos véghasználatkor csak mikrotarvágások (az összefüggő vágásterület legfeljebb 0,25 ha) végezhetők úgy, hogy a felújítás alatt álló részterületek összege a részlet területének 35%-át ne haladja meg.
E32	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.
E33	A fahasználattal érintett területen összefüggően legfeljebb 0,5 ha véghasználati terület alakítható ki és tartható fenn, legalább 2 db, a természetes erdőtársulásra jellemző főfafajokból származó életképes magászóró fa meghagyásával.
E34	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E35	Tájhonos fafajú állományok véghasználat során az idős állomány legalább 5%-ának visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló, egészséges hagyásfa csoportok formájában.
E36	Őshonos fafajú állományok véghasználat során átlagosan 5-20% fedettséget biztosító elszórt hagyásfák és hagyásfa csoportok visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E37	A hagyásfák fenntartása.
E38	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E39	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészleten belül csak kötélpálya, facsúszda, lófogat, állati erővel vont közelítő kerékpár, szán vagy a rakomány emelve történő közelítésére alkalmas más eszköz használható.
E41	Felnyíló erdők esetében véghasználat jellegű fakitermelés csak abban az esetben végezhető, ha a záródás 30% alá csökken és az erdő felújítását meg kell kezdeni.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E42	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés tiltása.
E43	Mesterséges felújítás, illetve kiegészítés esetén géppel csak részleges tala-jelőkészítés végezhető.
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E45	A vágásterületen történő égetés tilos.
E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal történhet.
E47	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E48	Őshonos fafajú faállomány csak természetesen (magról, illetve sarjról) újítható fel.
E49	Idegenhonos fafajú faállomány csak természetesen újítható fel.
E50	Természetes, természetszerű és származék erdőkkel határos erdőterületek felújítása csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal végezhető.
E51	Természetközeli állapotú fátlan élőhelyekkel határos erdőterületek felújítása csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállománytípussal végezhető.
E52	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.
E53	Az erdősítések során a közösségi jelentőségű élőhelynek, illetve a természetes erdőtársulásnak megfelelő természetes elegyfajok biztosítására kell törekedni.
E54	Mesterséges erdősítés során legalább 3 tájhonos fafaj szálánkénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E55	A terület természetes erdőtakarója felnyíló erdőtípusba sorolható, így már a 30%-os záródást elérő erdősítést is sikeresnek lehet tekinteni.
E56	Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése a cél.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megóvására.
E58	Tájidegen fafajokból álló erdősítés legalább 20% elegyarányban tájhonos fafajokkal elegyítendő.
E59	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E60	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban célállományként és elegyféként sem alkalmazható.
E61	Meghatározott szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítandók.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása nem kívánatos, azok más művelési ágban (pl. gyepl) hasznosítandók.
E63	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő fafajok ellen, ellenőrzött körülmények között engedélyezhető.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni.
E65	Az intenzíven terjedő fajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – kizárólag fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.
E66	A tűzpásztákon, nyiladékokon gondoskodni kell az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorításáról.
E67	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók.
E68	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezést csak különleges esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) szabad végezni.
E69	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni.
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó (erdőtörvény 9. § c) pont) létesítése tilos. (EKV41)

Alkalmazott kommunikációs eszközök és eredmények

Az Alsó-Zala-völgy Natura 2000 terület a Zala folyó középső és alsó folyását – a folyómedret és az azt övező ártéri területeket – foglalja magába, folyásirány szerint haladva Zalaegerszeg város határában található a terület legnyugatibb pontja, majd számos kisebb települést érintve a Kis-Balatonig tart. Míg a Középső-Zala-völgyig viszonylag jelentős a folyó esése, addig a türjei kanyartól kezdődő Alsó-Zala völgyi szakasz esése csekélyebb. Az Alsó-Zala-völgy Natura 2000 terület teljes egészét jellemzi az „aszimmetrikus teraszos árok” jelleg, ami meghatározza a folyóvölgygel kapcsolatos – a széles és mély folyóvölgy feltöltődése, a víz lelassulása, a meder bevéssődése okozta – vízrajzi problémákat is.

Az Alsó-Zala-völgy Natura 2000 terület összesen 27 települést érint, közülük a jelentősebbek Zalaegerszeg, Zalaszentgrót, Kehidakustány és Sármellék. Az érintett települések lakosság-száma nagy szórást mutat: az alig harmincfős Dötktől kezdve a pár száz és egy-két ezer fős településeken át a megyeszékhelyig tart a sor. A teljes Natura 2000 területen mintegy 83ezer fő él, Zalaegerszeg lakossága nélkül pedig mintegy 22ezer. A megélhetési lehetőségek változatosak: a megyeközpontban illetve a Balaton-parti településeken való munkavállalás (főként az ipar és a szolgáltatás területén), egyes településeken a turizmus és a vállalkozói szféra is jövedelemszerző lehetőséget jelent. A kisebb falvakban helyi munkalehetőséget leginkább az önkormányzat, illetve a mezőgazdaság (akár önálló tevékenységként, akár munkavállalóként, akár csak kiegészítő tevékenységként) biztosít. A mezőgazdaság jellemző ágai a folyót közvetlenül szegélyező területeken a rét- és legelőgazdálkodás, a szántóföldi növénytermesztés, valamint az állattartáson belül a szarvasmarha- és (kisebb arányban) juhtartás. A kisebb falvak szinte mindegyikében az öregedés és az elvándorlás jelent problémát, a civil szféra azonban a legtöbb településen erős (sok aktív civil szervezetről hallottunk, illetve vettük fel velük korábban a kapcsolatot), s kiterjed a környezet- és természetvédelem területére is.

A Natura 2000 tervezési folyamatának helyi előzményei

Az Alsó-Zala-völgy területén az MME pókaszepetki helyi csoportja egy elnyert PHARE pályázatnak köszönhetően részletes tájékoztató kampányt szervezett a Natura 2000 program megismertetésére pár évvel ezelőtt. A pályázat célja a program megismertetésén túl a szlovén tapasztalatok feltárása és alkalmazása volt. A pályázat keretében személyesen keresték fel a potenciálisan érintett gazdálkodók egy jelentős részét, s tájékoztató anyagokat készítettek. A projekt záró konferenciáján közel száz ember volt jelen, köztük a helyi média képviselői, döntéshozók és helyi gazdálkodók, ami jól jelzi a tájékoztató munka sikerességét. A projekt lezárulását követően is aktív kapcsolat maradt fenn egy ideig a gazdák és a projekt vezetői között, például gyakran az MME helyi tagjait keresték fel gazdálkodáshoz kapcsolódó tanácsokért. A projekt vezetői szerint a Natura 2000 programot a helyiek felfokozott várakozásokkal, pozitív hozzáállással várták. Az eseménytelenül eltelt három-négy év alatt azonban a korábbi tájékoztató munka eredményei megfakultak, az átadott információk feledésbe merültek, s a helyiek – látva, hogy a Natura 2000 program egyelőre sem természetvédelmi változásokkal, sem kompenzációval nem jár – kiábrándultak.

Interjúalanyaink véleménye tükrözi a korábbi kampány hatásainak elhalványulását. A megkérdezettek többsége ugyanis nem emlékszik, nem hallott a Natura 2000 program kapcsán korábban szervezett tájékoztatásról, nem kapott részletes információt a terület kijelöléséről hivatalos szervektől. A területileg illetékes falugazdászok között volt, aki részletekbe menően ismerte a programot, mivel korábban egy szakdolgozat megírása kapcsán elemezte már.

Ugyanakkor ő és más falugazdász is megerősítette, hogy a gazdálkodók csekély ismeretekkel rendelkeznek, s általában tartanak a Natura 2000 programtól – leginkább ők maguk látják el a gazdákat információval. A felkeresett önkormányzatok a Közlönyből szerezték az információt, hogy településükön mely helyrajzi számokat érinti a Natura 2000, de szeretnék tudni, hogy pontosan mit jelent maga a program, s miért kerültek kijelölésre az adott területek.

Érintett-elemzés

Az Alsó Zala-völgy Natura 2000 terület kapcsán a kulcsérintettek a helyi önkormányzatok, a helyi gazdálkodók és az illetékes falugazdászok, a NYUDU-KÖVIZIG, a helyi vízgazdálkodási társulatok, valamint a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatósága. Kisebb mértékben érintettek az erdőgazdálkodók, a mini-vízerőművet tervező vállalkozók, a horgászattal és halgazdálkodással foglalkozó helyi szervezetek, a vadásztársaságok, a helyi természetvédő civil szervezetek, a helyi lakosság és egyes településeken a turisták.

Érintettség

- *Zalaegerszeg Önkormányzata:* a város számára közvetlen konfliktushelyzetet a területkijelölés nem eredményezett. Ugyanakkor több, már megvalósult vagy tervben lévő fejlesztés során is háttérbe szorult a Natura 2000 (pl. mások elmondása szerint a vasúti pályaudvar építésekor egy hajdani holtágat tett tönkre a rajta zajló rakodó- és építőmunka).
- *Kehidakustány Önkormányzata:* a település két részét a folyó választja el egymástól. A Natura kijelölés érinti a belterületet is, beépítésre szánt telkek, a település sportpályája, valamint a termálfürdő egyik parkolója is a rendelet hatálya alá tartozik. A hosszú távú terveket ennek ellenére nem befolyásolja a rendelet.
- *Sármellék Önkormányzata:* a Natura 2000 közvetlenül a Zala-völgyét érinti, belterületet nem, így sem a fejlesztési tervekkel, sem a belterület esetleges terjeszkedésével nincsen ellentétben. A kijelölt területek jó minőségű (helyenként 30 AK-s), korábban mezőgazdasági hasznosítású területek, rét-legelő, helyenként szántó művelési ágban. A területek többségét ma kaszálják (általában évente egyszer).
- *Gazdálkodók, falugazdászok:* a Zala mellett főként rét- és gyepgazdálkodókat, illetve egy-egy közbeékelődött szántóföld (kukorica és kalászosok) kezelőjét érinti a Natura 2000 program, összesen mintegy 70-80 gazdálkodót. A gyepeket korábban legeltették, mára a legeltetési állattartás visszaszorult, s főleg kaszálnak (általában évente egyszer vagy kétszer). A lekaszált szénát vagy saját állatok takarmányozására használják, vagy gyakrabban helyi, esetleg osztrák állattartóknak értékesítik. A helyi állatállomány az elmúlt évtizedekben drasztikusan csökkent, jelenleg pár százas hús- és tejelő szarvasmarha állomány, és szintén pár százas nagyságrendű birkanyáj található a területen. Néhány 200-300 hektáros gazdaság található, a gazdaságok zöme ennél lényegesen kisebb, és több tagban szétaprózott földterületen tevékenykedik. A gazdák a támogatásnak örül(né)nek, de a szabályok idegenek számukra, így többségük nem is igényelt Natura 2000-es támogatást. Az adminisztráció elrettentő számukra: az egész gazdaságról gazdálkodási naplót vezetni pár hektár gyepért nem éri meg nekik, még akkor sem, ha különösebb természetkárosító gyakorlatot nem folytatnak. Szintén problémát okoz a rétek megfogasolásának, valamint a varjak riasztásának tilalma, illetve a szerves trágya kiszórásának korlátozása. Tovább bonyolítja a támogatásigénylést, hogy vannak még osztatlan közös területek, ahol szerződést kellene kötnie a gazdálkodónak a tulajdonosokkal, akik viszont nem feltétlenül elérhetők (távoli örökösök vagy befektetők stb.). A Natura 2000 elfogadását növelhetné, ha akkora kompenzációt

kapnának a gazdák, ami már ellentételezi a kieső bevételt (pl. műtrágya kijuttatásával 10-12 bálát, műtrágya nélkül 2-3 bálát tudnak kaszálni egy hektáron).

- *NYUDU-KÖVIZIG*: a Zala medrét kezeli, elismerve, hogy a hajdani folyószabályozás a Zala esetében nem volt igazán indokolt és pozitív következményekkel járó beruházás. Főleg a VKI hatályba lépése miatt a vizek természetközeli állapotának fenntartása fontos célkitűzés a szervezet számára, így a VKI és a Natura 2000 közötti potenciális szinergiák is kihasználhatók lennének hosszú távon. A Natura 2000 az igazgatóságot a mederkotrás és a fenntartási munkálatok kapcsán sokkal részletesebb kommunikációra, a BfNPI-vel való rendszeres egyeztetésre kényszeríti. A BfNPI-vel való együttműködés kialakításához ugyanakkor nagyon fontos volna, hogy konkrét elvárások (akár technológiai megoldásokkal együtt) jelenjenek meg a BfNPI részéről a vízügyi szervek felé.
- *Vízgazdálkodási társulatok*: a mellékvízfolyások kezelésében érintettek.
- *BfNPI*: minél feljebb haladunk a Zala mentén, a terület annál fajgazdagabb, értékeesebb. A kezelés szempontjából négy kulcskérdés van: a felhagyott területek kezelése, a szántók kezelése, a rétek kezelése, illetve az erdők kezelése. A felhagyott területeken invazív fajok (főleg a solidago) terjednek, cserjésedés, erdősülés indul be, ezért itt szárazúózni, kaszálni kellene. Az ártéren található, gyepek közé beékelt szántókat kívánatos volna visszagyepesíteni. A rétek jelentős részén kaszálás, kisebb arányban legeltetés zajlik. Az első kaszálás májusban, a második augusztusban történik, utána helyenként sarjülegeltetés zajlik. A kaszálásnál elengedhetetlen lenne a belülről kifelé történő kaszálás, és az alteráló kasza használata. A rétgazdálkodásban további problémát okoz a rétek rendszeres fogasolása, esetenként égetése, illetve az esetleges műtrágyázás ellenőrizhetetlensége. Azokon a területeken, ahol egész évben legelnek az állatok, ott nagyon nagy nyomást gyakorolnak (10-12 számosállat/hektár). A gazdálkodókön kívül további kérdéseket vetnek fel a Zalára tervezett mini-vízerőművek engedélyezése. A folyó folyásának lassítása miatt kívánatos volna, de a tervekben szereplő vízlépcsők túl magasak (az előzetesen megbeszélt 1,5 m helyett 4 m), és a tervek hallépcsőt sem tartalmaznak. A terület kiterjedése és a sok érintett miatt jó volna az intenzívebb terepi jelenlét, ugyanakkor a meglévő alacsony létszámmal erre nem jut elegendő idő.
- *Erdőgazdálkodás*: sok erdőgazdálkodó nélküli erdő található a megyében, így az Alsó-Zala-völgyi Natura 2000 területen is. Emiatt az erdészeti szolgálat különös figyelmet szentel az esetleges illegális fakivágásoknak, szeretnék elkerülni a Sajóvárdi erdőben történeteket.
- *Mini-vízierőművet tervező vállalkozások*: három vállalkozás négy kisméretű vízerőmű építéséről egyeztetett korábban a BfNPI-vel, és adott be terveket. A vízerőművek a folyás lassítása, a meder kiszélesítése miatt hasznosak volnának, s nem is idegenek a tájtól (hajdanán pl. a zalaistvándi malom örölt és áramot is fejlesztett). Ugyanakkor a beadásra kerülő tervek nem veszik figyelembe a természetvédelmi szempontokat.
- *Horgászegyesületek*: halgazdálkodás a Zalán, a Sárvíz és a Szévíz patakokon, illetve egy zalaszentgróti kavicsbánya-távon folyik, a Horgászegyesületek Zala megyei Szövetsége és a Zalaszentgróti Horgászegyesület kezében vannak a halászati jogok. Elsősorban pontyra, süllőre, keszegre, ezüstkárászra horgásznak a Zalában, nagyobb ragadozó halfajokra ritkán (Zalaegerszegtől lefelé kevesebb a nagytestű ragadozó hal, mivel azok a vízminőségre érzékenyebbek). A megyében összesen mintegy 14 ezer horgász van. Mivel a Natura 2000 nem járt különösebb változásokkal az eddigi tervezési rendhez képest, az egyesületeket a területkijelölés nem befolyásolja.
- *Vadásztársaságok*: az egész Zala-vidék nagyvadas terület, a gímszarvas állomány kiemelkedő, de jelentős még az őz és a vaddisznó populáció is. A vaddisznók

túlszaporodása miatt a gyepek feltúrása problémát okozhat, illetve további érdekellentétet jelenthet a solidago irtása (a vadcsapák ugyanis a solidago-ban jól követhetők). Mindaddig azonban a Natura 2000 különösebb konfliktust nem eredményezett a vadásztársaságokkal.

- *Helyi természetvédő civil szervezetek:* az MME pókaszegetki csoportja szervezte a Natura 2000 tájékoztató kampányát a térségben, s azóta is aktív szerepet vállal a természetvédelmi tevékenységek terén, így széles helyi kapcsolathálóval rendelkezik. Forráshiány miatt azonban lehetőségei korlátozottak.
- *Helyi lakosok, turisták:* a területre esetleg kijáró természetkedvelőkként, horgászokként vagy vadászokként érintettek elsősorban. Különösen a Zala alsó folyásánál a tömegturizmus is megjelenik (sármelléki repülőtér, közeli Balaton-part, Kehidakustány termálfürdője). Mindkét szempontból a Natura 2000 kijelölésről való tájékoztatás, a terület értékeinek interaktív bemutatása lehet kulcsfontosságú.

Kapcsolat az érintettek között:

Mivel a Natura 2000 nagyon nagy kiterjedésű területet érint, a terület egészében az érintettek közötti kapcsolat viszonylag gyenge. A BfNPI munkatársai és a helyi önkormányzatok, lakosok, gazdálkodók közötti kapcsolat a megkérdezettek szerint szintén nem túl gyakori, aminek az elsődleges oka a terület illetékes természetvédelmi őreinek leterheltsége. Ugyanakkor azt is tapasztaltuk az interjúk során, hogy a településeken belül, illetve közeli települések között az emberek viszonylag szoros kapcsolatban vannak, ismerik egymást, és nyitottak (pl. szinte mindenki javasolt újabb és újabb interjúalanyokat, ellentétben más területekkel, ahol a hólabda módszert egyáltalán nem tudtuk követni). Bár formális gazdaösszefogást nem találtunk, a gazdatársadalmon belül is viszonylag konfliktusmentes, együttműködő viszonyokat sejtünk. Az aktív helyi civil szervezetekre – különösen társadalmi beágyazottságuk, helybeli ismeret-ségük miatt – szintén lehet támaszkodni a kommunikációs munka során.

A NYUDU-KÖVIZIG-nél készült interjúk egy további fontos szempontot hoztak be a kommunikációs tevékenység megtervezésébe. A beszélgetések során ugyanis nemcsak azt tapasztaltuk, hogy a szervezet kifejezetten nyitott a természetvédelmi kérdések iránt, és törekszik a természetvédelmi szempontból is megfelelő kezelés elterjesztésére, de azt is, hogy tudatosan képezi a helyi társadalomba jól beágyazott mederőröket, s ennek révén próbál szemléletformálást elérni. Munkánk során részt vettünk egy mederőr-értekezleten, ahol a VKI kapcsán a jó ökológiai állapot (mesterséges és erősen módosított természetes folyóvizeknél a jó ökológiai potenciál) fenntartásának kívánatos módszereit, illetve a kerülendő kezeléseket mutatták be. Az előadást tartó biológus személy szerint ismerte szinte az összes őrt, mivel korábban közös terepbejáráson vett részt velük, ahol szintén megbeszélték a természetvédelemmel összeegyeztethető kezelést. Az örök képzése az ő elmondása szerint azért fontos, mert „*gátőr- és mederőr-dinasztiák vannak, akik ismerik a vizeket, a víz és a termőföld közötti kapcsolatot, és ismerik a falusiakat.*” A lakosok szemléletformálása sokkal sikeresebb, ha közülük jött egyszerű ember a saját szavaival a kocsmában vagy a helyi közösségi helyeken teszi azt, mintha egy biológus vagy egy természetvédelmi szakember. Úgy véljük, hogy a Natura 2000 és a VKI közötti szinergiák jól kihasználhatóak lennének, ha a Nemzeti Park Igazgatóság és a KÖVIZIG között szorosabb együttműködés alakulna ki. A konkrét együttműködés hiányában is megfontolandó azonban az alkalmazott szemléletformálási módszer átvétele, és esetleg helyileg beágyazott önkéntesekkel való kipróbálása.

A Natura 2000-hez kapcsolódó általános vélekedések

Az érintettek többsége közvetlen előnyt nem kapcsolt a Natura 2000 programhoz, ellenben több elgondolkodtató kérdés, változtatási javaslat is megfogalmazásra került. Több település

önkormányzati tisztviselője jelezte, hogy a Natura 2000 kijelölés és a rendezési tervek között nincs összhang. Ezek egy része bonyolult jogi problémát is felvethet (ahol a kijelölés és a rendezési terv módosítása szinte egy időben zajlott), bizonyos helyeken Natura 2000 területeket vontak belterületbe, vagy a kijelölést követően megkezdett, de már befejeződött fejlesztéssel szembesültünk, amelynek köszönhetően a természetes növényzet megszűnt (például sportpálya létesült az ártéren). Azt tapasztaltuk, hogy amennyiben ilyen jellegű érdekütközés van, az nem feltétlenül gátolja meg az önkormányzatokat eredeti fejlesztési elképzeléseik végrehajtásában. Ugyanakkor a már megtörtént fejlesztéseket követően a kijelölés fenntartása – az érintettek egy része szerint – indokolatlan.

A gazdálkodókkal való folyamatos kapcsolattartást néhány megkérdezett szerint érdemes volna át gondolni. A Natura 2000-ről folyamatos tájékoztatásra, a pályázati lehetőség ismertetésére és a gazdálkodók rábeszélésére volna szükség ahhoz, hogy a gazdálkodók körében nagyobb hajlandóság legyen a programhoz csatlakozni. Ez az egyik megkérdezett szerint lehetne kamarai vagy szaktanácsadói feladat, nem feltétlenül a falugazdász feladata. A részletes és érthető tájékoztatás azért is hasznos volna, mert a gazdák eleve gyanakvással fogadják a programot („*Mi az, hogy ráütik a tudtuk nélkül a tulajdoni lapra, hogy naturás!?*”), feltételezik, hogy csak kötelezettséget jelent számukra, és ezért ellenségesek. Szintén hasznos volna az adminisztrációs terhek csökkentése, vagy legalább annak elérése, hogy gazdálkodási naplót ne kelljen a gazdának az egész terület után vezetni még akkor is, ha a Natura 2000 hatálya alá csak pár hektárja tartozik.

Szintén érdekes vélemény kapcsolódik a Natura 2000 rendelet, a termőföld védelméről szóló törvény és a vízügyi jogszabályok összehangolásához. Miközben a Natura 2000 alapján kívánatos az ártéri területek magasabb vízborítása és a Zala folyásának lelassítása, ez ütközik a vízkormányzási elvekkel (ha bármekkora esélye fennáll az árvíznek, a megfelelő védelmet biztosítani kell), és ütközik a termőföld védelméről szóló törvénnyel is, mivel így az ártéri területeken a rétek eliszapolódnak és a kaszálók elértéktelenednek a savanyú fűfélék térnyerése miatt. Ezeknek az ellentéteknek a rendezése törvényi szinten is kívánatos lenne, ugyanakkor már az is nagy előrelépést jelenthetne az egyik interjúalanyunk szerint, ha a természetvédelemmel, a vízgazdálkodással és a mezőgazdálkodással foglalkozó helyi döntéshozók egy asztalhoz ülnének, és közös álláspontra jutnának arról, hogy hol milyen beavatkozásra volna szükség, milyen kezelés volna megfelelő.

Egyeztetés a helyi érintettekkel

Az Alsó-Zala-völgy Natura 2000 területen a fenntartási tervek elkészítéséhez kapcsolódóan 2009. március 2-án és 6-án, valamint június 11-12-én összesen 23 félig strukturált interjút készítettünk. Emellett megfigyelőként részt vettünk egy a NYUDU-KÖVIZIG által mederöröknek szervezett értekezleten, valamint vezető nélkül rövid terepbejárást végeztünk. Az interjúk során felkerestük Zalaegerszeg, Kehidakustány és Sármellék önkormányzatát, az illetékes falugazdászok egy részét (Zalaegerszeg és Keszthely környéke) és a NYUDU-KÖVIZIG Alsó-Zalavölgyi és Kis-Balatoni Üzemigazgatóságát. Interjú készült továbbá a Zala megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóságán, Halászati és Vadászati osztályán, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrével és a Magyar Madártani Egyesület egy helyi képviselőjével. Rajtuk kívül megtörtént a kapcsolatfelvétel helyi gazdálkodókkal, akik közül 9 jelentősebb gazdálkodóval beszéltünk.

2009. július 7-én ötletbörzét szerveztünk a BfNPI munkatársaival, valamint a konzorciumi partnerekkel arról, hogy a helyi tájhasználókat hogyan lehetne ösztönözni a fenntartási tervekben szereplő tájhasználati/gazdálkodási javaslatok betartására.

A Natura 2000 fenntartási terv egyeztetése céljából fórumot szerveztünk november 2-án Sármelléken, az Általános Művelődési Központban. A fórumot megelőzően a legfőbb érintettek

megkapták a tervet, így a fórumon élénk eszmecsere alakult ki, a helyi gazdálkodók, a gazdálkkal közvetlen, vagy közvetett kapcsolatban álló szervezetek képviselői, a helyi önkormányzati vezetők, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai, valamint a tervezők között. A fórum során a gyepek kezelését mutatta be részletesen a terület felelőse (az összes kezelési egység részletes megbeszélésére a terület nagysága és sokfélesége miatt nem lett volna lehetőség). A helyi érintettek részéről felmerült, hogy a gyepegzálkodás differenciálására volna szükség, mivel hajdanán és ma is jól elkülönül a legeltetett gyepek, a kaszált gyepek és a rétek kezelése. A megfogalmazott javaslatok kapcsán többen elmondták, hogy a még meglévő állatállomány megőrzése, felfejlesztése nélkül szinte elképzelhetetlen a gyepek hosszú távon való fenntartása. Azonban az állattartás piaci körülményei jelenleg igen kedvezőtlenek. Várhatóan az állattartást kiemelten díjazó kompenzáció lehet csak megfelelő ösztönző erő ahhoz, hogy a gyepeket a fenntartási tervben foglaltaknak megfelelően, állatokkal kezeljék. Szintén felmerült, hogy a gazdálkodók jelentősen függenek az időjárás változásaitól, s az elmúlt évek tendenciái alapján a kaszálási és legeltetési időszakok rögzítése a gazdálkodás szempontjából igen kritikus lehet. Többek ellentmondást éreztek abban, hogy az időjárás változásait követve, az őszi gazdálkodási bölcsességekhez ragaszkodva kell-e gazdálkodni - hiszen ez a gazdálkodás őrizte meg eddig a táj gazdagságát -, vagy a fenntartási tervben szereplő, az évente változó külső körülményeket követni nem képes szabályokat betartva kell-e kezelni a területeket. További fontos vitapont volt a kompenzáció kérdése, amely a legfőbb kulcsa annak, hogy a fenntartási tervben szereplő előírások vállalhatók-e a gazdálkodók számára.

Az elhangzottakat részletesen tartalmazza az elkészült jegyzőkönyv, amely a mellékletben olvasható. A terv véleményezésére természetesen írásban, a projekt honlapján (www.naturaterv.hu), illetve e-mailben vagy postai úton továbbítva is lehetőséget biztosítottunk.

Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Az országos szinten érintett hatósági és területi kezelő szervekkel (mezőgazdasági, erdőgazdasági és vízgazdálkodási témában) a projekt felépítésének megfelelően a projekt vezetői konzultáltak, a kapcsolattartás e szervekkel a projekt során folyamatos. Az FVM-mel (2008.11.03. Kiss Zoltánnal), az MgSZH Erdészeti Igazgatóságával (2009. 03.11. Wisnovszky Károllyal és 2009.03.23.) és a VKKI által megbízott ÖKO Zrt.-vel (2009.03.17. Rákosi Judittal) tartott egyeztetéseket a II. negyedéves jelentésben dokumentáltuk részletesen. A helyi szinten érintett hatósági és területi kezelő szervekkel való egyeztetést beágyaztuk a területi kommunikációs folyamat menetébe. Az interjúk során személyesen egyeztettünk a BfNPI-val, a Zala megyei MGSZH-val és a NYUDU-KÖVIZIG-gel.

Kiemelt figyelmet kapott az interjúzás során a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság munkatársaival való egyeztetés: az eddigi tapasztalatok, nehézségek és a tervezett természetvédelmi beavatkozások alapos megismerése érdekében személyes találkozóra és több órás terepi bejárásra került sor a BfNPI helyi munkatársaival, továbbá július folyamán ötletribörzét is szerveztünk az Igazgatóság kollégáinak bevonásával, ahol a Natura 2000 programhoz kapcsolódó anyagi kompenzációt kiegészítő lehetséges ösztönzőkről gondolkodtunk közösen.

EMLÉKEZTETŐ

a „Natura 2000 területek fenntartásai tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése” c. projekt keretében tartott

Natura 2000 ötletbörzéről a BfNPI-nál

Csopak, 2009. július 7. 14:30-16:30

A találkozón részt vettek

Klein Ákos	BfNPI
Rozner György	BfNPI
Óvári Miklós	BfNPI
Kenéz István	BfNPI
Nagy Lajos	BfNPI
Simon Pál	BfNPI
Színai Péter	BfNPI (később tudott csatlakozni)
Kovács Zoltán	BfNPI (később tudott csatlakozni)
Faragóné Huszár Szilvia	VÁTI Kht.
Schneller Krisztián	VÁTI Kht.
Kenyeres Zoltán	ACRIDA Bt.
Podmaniczky László	SZIE KTI
Kelemen Eszter	SZIE KTI

A találkozón elhangzottak összefoglalása

Kelemen Eszter köszöntötte az egybegyűlteket a Natura 2000 fenntartási tervek készítésével foglalkozó konzorcium részéről, ismertette a rendezvény háttérét és célját. A találkozó legfőbb céljaként megfogalmazódott azoknak a lehetőségeknek az összegyűjtése és végiggondolása, amelyek a pénzbeli kompenzáción túl ösztönzően hathatnának a gazdálkodók és más tájhasználók számára a fenntartási tervben megfogalmazott tájhasználati előírások betartása terén. A konzorcium részéről bemutatkozott továbbá Podmaniczky László, és arra kérte az egybegyűlteket, hogy az eddig elkészült tervekről kialakult véleményüket (a tervek megközeleltetése, megfogalmazása használható-e) is osszák meg a szakértőkkel. Gondolatébresztőként bemutattunk a KNPI-s ötletbörzén összegyűjtött ötletek közül néhányat. A beszélgetés strukturálása érdekében területenként vettük számba a kedvezőtlen gazdálkodói gyakorlatokat, a gazdákat leginkább érintő korlátozásokat és a lehetséges megoldási lehetőségeket, a javaslatok azonban legtöbb esetben nem területhez kapcsolódva, hanem általánosságban fogalmazódtak meg. Az összefoglaló ezért az elhangzott javaslatok sorrendjét követi (területtől függetlenül).

Reakciók az eddig elkészült tervváltozatok és a Natura 2000 program kapcsán:

Rozner György:

- A fenntartási tervekben szereplő előírások nagyon alaposak, néhány esetben erősebbek, mint akár egy kezelési tervben szereplő előírások. Elképzelhető, hogy a jövőben az előírásokon lazítani kell a különböző érintettekkel való együttműködés (FVM, helyi érintettek) érdekében.

Podmaniczky László:

- A tervek során fontos világosan meghatározni a szabályokat – mit kell tennie a területhasználónak és mit nem szabad tennie – ahhoz, hogy kompenzációt lehessen rendelni az előírásokhoz.

Óvári Miklós:

- A gazdálkodók, helyi érintettek jelentős része nincsen tisztában azzal, hogy területük a Natura 2000 hatálya alá tartozik, s hogy ott bármilyen szabályoknak meg kellene felelniük. A programról való alapos és széleskörű tájékoztatás ezért nagyon fontos volna.
- A kezelési előírások meghatározása során figyelembe kell venni az éghajlatváltozás hatásait. A gyepek esetében pl. a kaszálási időszak előbbre tolódott, már május közepén kaszálni kell, a júliusi kaszálási időpontok irreálisak. Még akkor is, ha egy későbbi kaszálási időpont kedvezőbb lenne valamelyest, figyelembe kell venni, hogy későbbi kaszálással a széna szinte használhatatlan lesz, így várhatóan nem lesz, aki lekaszálja. Természetvédelmi szempontból még a korábbi kaszálás is jobb, mint a kaszálás teljes elmaradása.
- A rétek esetében viszonylag rugalmas kaszálási intervallumokat érdemes meghatározni, amelyek jobban képesek igazodni az időjárási sajátosságokhoz.
- A kaszálási idő bejelentése általában nehézségekbe ütközik: sokan nem jelentik be a kaszálást, vagy már akkor kaszálnak, mire a bejelentés megérkezik az Igazgatóságához. Általában az egyéb kaszálási előírások betartása sem zökkenőmentes (pl. legtöbbször kívülről befelé kaszálnak). Az 5-10% felhagyásakor mindig a gazdasági szempontból kevésbé értékes solidago-s részeket hagyják fenn, aminek köszönhetően a gyom- és invazív fajok felszaporodnak. E problémákat megfelelően kezelni kellene a fenntartási tervekben.
- A Natura 2000 területeken más tájhasználók is követnek nem kívánatos gyakorlatot. Például Natura 2000 láprétek mellett helyi vízgazdálkodási társulatok levezető árkokat alakítottak ki. Másutt a vasútépítés (Zalaegerszeg-Ukk) során tettek tönkre gyepeket. Amíg e természetkárosítások ellen csak a természetvédők emelik fel a hangjukat, alig tudnak elérni eredményt. Amikor azonban a vasútépítés kapcsán helyi tiltakozás indult, sokkal hatékonyabban foglalkoztak az ügygel (mára több per is indult). Ez két dologra figyelmeztet: egyrészt a helyi érintettekkel érdemes összefogni olyan ügyekben, amelyek mindegyik fél számára problémás helyzetet teremtenek; másrészt, ha a helyiek azt látják, hogy másutt folyó természetkárosítás ellen nem lép fel erőteljesen a NPI, akkor fokozottan igazságtalannak fogják érezni a számukra előírt szabályokat.

Kovács Zoltán

- A gazdálkodók számára könnyítést jelenthetne, ha a Natura 2000 támogatás miatt csak a naturás területre kellene gazdálkodási naplót készíteniük, s nem az egész területre.
- Szintén fontos szempont, hogy a támogatási kifizetések időben érkezzenek meg: irreális úgy elvárni előírások betartását gazdálkodóktól, hogy a kompenzációt nem rendeljük (időben) hozzá.

Podmaniczky László:

- A gazdálkodási napló minden esetben üzemszintre vonatkozik, a táblatörzskönyv készíthető el egy-egy területegységre. Tendenciaszerűen inkább várható, hogy az üzemszintű tervezés még szélesebb körben elterjed, s nem csak a támogatásigénylésnek lesz a feltétele. Inkább várható további szigorítás, mint a gazdálkodási napló területegységre való átalakítása.

Rozner György:

- A helyi tájhasználók általában keveset tudnak arról, hogy a Natura 2000 területek után miként igényelhetnek támogatást, hol kell ezt kérni, milyen kötelezettségekkel jár a támogatás igénylés stb. Többen a NPI munkatársait keresik meg ehhez kapcsolódó

kérdésekkel, mivel helyenként a falugazdászok sem tudnak megfelelő információt biztosítani. Ezt kiküszöbölendő fontos volna a falugazdászok részletes tájékoztatása, képzése.

Kovács Zoltán:

- A jelenlegi AKG támogatások esetében probléma, hogy a vizes élőhely programból az ország több területét kizárták, holott a Kis-Balaton és a Dél-balatoni berkek környezében is számos vizes terület van, amelyen a gazdálkodás nehezített (ha a Balaton víz-állása 100 cm felett van, a területek víz alatt állnak, kaszálni lehetetlen, így az MVH-s ellenőrzések során azt rögzítik, hogy az előírt kezelés nem történt meg).
- Kérdésként merül fel, hogy a Natura 2000 területekre járó támogatásokból állami szervek miért nem részesülhetnek, hiszen pl. csak az Igazgatóság megközelítőleg 1400 hektárról gondoskodik.

Rozner György:

- Az erdősítések kapcsán jelenleg kedvezőtlen gyakorlat, hogy gyepek helyén erdősítének, s művelési ág váltás csak akkor történik, amikor az erdő záródott, amikor a természetvédelmi beavatkozás már gyakorlatilag lehetetlen. Tetézi ezt, hogy Somogy megye erdősítési tervében gyakorlatilag szinte kizárólag gyepek és vizes területek (berkek, nádasok) szerepelnek, így ezeknek az élőhelyeknek a tájidegen erdősítéséért még támogatás is igényelhető.

Kenyeres Zoltán:

- Ezért nagyon fontos a tervekben mindenütt feltüntetni, hogy hol tilos az erdősítés.

Rozner György:

- Ugyanakkor az általános tiltás sem jó, hiszen a gyepek felhagyásával több helyütt spontán erdősülés indul meg.

Óvári Miklós:

- A terveknek a legfőbb célja az kellene, hogy legyen, hogy definiálják a kiinduló állapotot, amelyhez képest megítélhető egy természetvédelmi szempontból káros beavatkozás, s amely hivatkozási alapot biztosít a helyreállításhoz vagy bármilyen, az adott területre vonatkozó természetvédelmi intézkedéshez.
- A tervekben egyelőre nem jelenik meg, de fontos kérdés a működő bányatelkek szabályozása (a bányatelek méretét már nem lehet változtatni, de a bányatelken belül nyithatnak új bányát, bővíthetik a meglévőt, amivel esetleg fontos élőhelyeket tüntetnek el, s erre a NPI-nak kevés befolyása van).
- Az Alsó-Zala-völgy fenntartási tervében magára a Zala folyóra is ki lehetne térni: csak a lakott területek legyenek bevédeve, azokon kívül az árvízi védekezés helyett a korábbi lassabb folyású, meanderező folyót kellene visszaállítani. Szintén fontos volna, hogy a szántóterületek ne mehessenek le a vízig.

Javaslatok a helyi tájhasználók ösztönzésére:

Rozner György, Klein Ákos:

- A gazdálkodók (részleges) mentesítése a vízgazdálkodási társulatoknak (VGT) fizetendő díjak alól nem biztos, hogy minden területen kivitelezhető. A jelenlegi helyzetben a vízgazdálkodási társulatok állami támogatást a feladatellátásért nem kapnak, csak a tagdíjakból gazdálkodnak, így több esetben nem tudják ellátni a kezelésükben álló összes vízfelület kezelését. Ilyen helyzetben a társulatok biztosan nem mondanak le a tagdíjak egy részéről.
- A VGT-k a Natura 2000 a kapcsán több területen is összhangba kerülhetnek emiatt az előírásokkal (a gazdasági és technikai kényszerek miatt elmaradó szivattyúzás, kotrás természetesebb állapotokat eredményez a víztesteken).

Klein Ákos:

- Érdemes egyes területeken kompromisszumokat kötni a Natura 2000 előírások betartása kapcsán. Például a Mórchelyi-halastavak esetében az egyik helyi gazdálkodó a meglévő erdőtelepítés körül felszántotta a naturás gyeptűzvédő sáv gyanánt az elmúlt évek sorozatos gyújtogatásait kivédendő. Az ügyben bírságolás helyett az a kompromisszum született, hogy a szomszéd solidagos rét szárazúzóval való kezelése és rendszeres kaszálása esetében, a rét fenntartásáért cserében megtarthatják a tűzpásztát az erdő körül.
- A kárókatona ritkítás a Mórchelyi-halastavak esetében szintén problémaként jelenik meg. Hasonlóan az előző esethez a megfelelő kompromisszum elérése lehet megoldás: a kárókatona ritkításáért cserébe a környező gyepterületeket állítsák helyre.

Kenéz István:

- A kompromisszumos megoldások hátránya, hogy nem lehet jogszabályi szinten lefektetni az esetenkénti kompromisszumok lehetőségét.

Klein Ákos:

- A kompromisszumos megoldásokban a jóindulatra és a jóakaratra egyaránt szükség van, ami sérülékennyé is teszi ezt a megoldást.

Óvári Miklós:

- A kompromisszumok mellett lehetőség a gazdálkodók ösztönzésére a figyelemfelhívás, a jogszabályok általi védettségre (pl. védett növények, állatfajok stb.) való figyelmeztetés.

Klein Ákos:

- A gazdálkodók számára ösztönzést jelenthetnek a nem termelő beruházások. Pl. 12 euró támogatás jár egy-egy odú kihelyezéséért, de odúkon kívül rovarteleltető bakháttakra és egyéb természetvédelmi célú, nem termelő típusú beruházásokra is a szükséges beruházási összegnél lényegesen nagyobb a támogatás összege. Ezekre a támogatási lehetőségekre a NPI munkatársai felhívhatnak a gazdálkodók figyelmét, segíthetnének a pályázatok megkeresésében, szükség esetén megírásában.

Kenéz István:

- Az ösztönzést megelőző lépés kellene, hogy legyen a részletes és széles körű tájékoztatás. A természetvédelmi szervek felelőssége is, hogy a kijelöléskor nem volt megfelelő közzététel.

Klein Ákos:

- Nagyon fontos volna a tájékoztatás. Ennek egyik megfelelő formája lehetne, hogy a Natura 2000 területekre bevezető fontosabb utak mentén tájékoztató táblákat helyezzenek el, a főbb tiltásokat és lehetőségeket is bemutatva (pl. kvadozni tilos, felszántani tilos stb.).

Óvári Miklós:

- A tájékoztatás egyik formája lehet az is, hogy helyben szervezett gazdafórumokra elmennek a természetvédelmi örök, s ott elmondják a legfőbb tudnivalókat.

Kenéz István, Simon Pál:

- Az ösztönzők számba vételekor arra is figyelni kellene, hogy a Natura 2000 területek után járó támogatások és a naturás előírások ne ütközzenek más támogatásokhoz kapcsolódó előírásokkal. Pl. gyepek esetében az MVH elvárja a cserjék kiirtását, míg az élőhely fenntartása szempontjából ez nem mindig kívánatos, az ellenőrzések nyári időszaka miatt ráadásul a cserjeirtás általában arra az időszakra esik, amikor a legtöbb védett madár költ. Ezért szükség lenne a fenntartási tervekben szabályozni a cserjeirtás kezdő és végső időpontját (októbertől márciusig)

Az emlékeztetőt összeállította: Kelemen Eszter

Jelenléti ív
2009.07.07.14 óra BfNPI Csopak
Ötletbörze

Név	Szervezet	Elérhetőség (tel. , email)
dr. Nagy Lajos	BfNPI	30-491-0080 lajos.tihang@gmail.com
Simon Róbert	BfNPI	30-4910072
KLEIN ÁKOS	BfNPI	30-497550
KENÉZ ISTVÁN	BfNPI	kenezistvan5@gmail.com 30-4579918
ROZNER GÖRÖG	BfNPI	30-3749572
Óvári Miklós	BfNPI	30/4910093 ovari@www.bfnp.hu
Körmöcz László	ACRIDA RT.	70/3489345 kormoczfirst@gmail.com
Podmaniczky László	SZIE-KTI	30/250-3614 podmaniczky.laszlo@kti.szie.hu
Kellemen Entor	SZIE KTI	kellemen.entor@kti.szie.hu
Schneller Krisztián	VATI Kft.	30/4506042 kschneller@vati.hu
Faragóé H. Ágnes	VATI Kft.	30/4506143 szhusz22r@vati.hu

Alsó-Zala-völgy Natura 2000 egyeztető fórum

2009. november 2. 16:00

Sármellék, Általános Művelődési Központ

Készítette: Kelemen Eszter (SZIE KTI), Megyesi Boldizsár (SZIE KTI)

*Natura 2000 területek fenntartási tervének elkészítése
és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése (2006/18/176.02.01) c. projekt*

Jelenlévők:

Sümeghy Gabriella, Zalaegerszeg, Polgármesteri Hivatal

Székely Róbert, Zalaegerszeg, Polgármesteri Hivatal

Simon Zoltán, NYUDUKÖVIZIG

Fehér Csaba Endre,

Bereczky Szilárd, gazdálkodó,

Gergán Szabolcs, ZMMgSzH, Erdészeti Igazgatóság,

Molnár Lajos (Molnárné, Dőri Gyöngyi), gazdálkodó,

Pusztainé, Fodor Ágnes, Falugazdász

B. István, MgSzH, Zala megye,

Deák István, gazdálkodó, Pethőhenye polgármester

Tóth László, Tótfarm Bt.,

Kránitz Ferenc

Kozma Sándor, gazdálkodó,

Nagy Zoltán, gazdálkodó,

Bősze Béla, gazdálkodó,

Kovács Zoltán, (Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, BfNPI)

Nagy Kornél, (Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, BfNPI)

Óvári Miklós (Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, BfNPI)

Plótár Istvánné, gazdálkodó

Plótár István, gazdálkodó

Lázár István Kehidakustány Polgármesteri Hivatal

Zentai Györgyné, gazdálkodó

Lágler Géza, gazdálkodó

Beleki István, gazdálkodó

Bertalan József, gazdálkodó

Pomogyi Piroska (NYUDU-KÖVIZIG)

Megyesi Boldizsár (SZIE KTI)

Podmaniczky László (SZIE KTI)

Faragóné Huszár Szilvia (SZIE KTI)

Vidéki Róbert (természetvédelmi szakértő)

Kelemen Eszter (SZIE KTI)

A fórum moderátora köszöntötte a megjelenteket és megnyitotta a fórumot. Ismertette a fórum menetét, jelezte, hogy a fórumon elhangzottakat rögzítjük és a jegyzőkönyvet a résztvevők számára megküldjük.

Faragóné Huszár Szilvia (VÁTI Nonprofit Kft.) bemutatta a Natura 2000 hálózat hátterét, valamint a 20 mintaterületen zajló tervezési folyamatot és az ezt lehetővé tevő projektet. Elmondta, hogy a Natura 2000 hálózat betagozódott az EU természetvédelmi intézményrendszerébe 2004-ben az EU csatlakozáskor.

Az egyik helyi érintett azt a kérdést vetette fel, hogy az egyeztetés során miként lett a tulajdonosok köre meghatározva? Ugyanis tulajdonosi jogokat érint a Natura 2000 területek kijelölése. Nyugdíjazása előtt a BfNPI-nél dolgozott. 1992-ben Haraszthy államtitkár úr ismertette először a Natura 2000 hálózat kijelölésének és működtetésének elveit. Azt ígérte akkor, hogy 2007 előtt nem fogja kihirdetni a Natura 2000 kijelöléseket, mert a Minisztérium szándéka az, hogy ez csak akkor történhet meg, ha megfelelő kompenzációt tudnak fizetni kárpótlásként a tulajdonosoknak. Hogyan képzei azt a KvVM, hogy megterhelik a magántulajdont egy vagyoni joggal, így a terület használatához való jogot korlátozzák, anélkül, hogy a tulajdonossal ezt egyeztetnék volna. Jobb lett volna, ha ezeket a területeket, amelyeket a kárpótlás során kaptak meg a mai tulajdonosok, nem osztották volna ki, és az állam a maga tulajdonán korlátozná saját magát.

Podmaniczky László (SZIE KTI): előadását azzal kezdi, hogy az előző hozzászóló által felvetett kérdéseket szeretné tisztázni. A '70-es, '80-as évek során szemléletváltás ment végbe a természetvédelemben. A természet megőrzését nem a környező társadalomtól és gazdaságtól elszigetelve akarják megoldani, hanem beágyazva a körülvevő gazdasági-társadalmi környezetbe. A Natura 2000 pontosan ezt a célt akarja szolgálni, azáltal, hogy nem csak a végrehajtásba, de a tervezésbe is megpróbálja már bevonni a helyben érintett embereket. Ezt követően bemutatta a Natura 2000 hálózat elvi alapjául szolgáló természetvédelmi területi kategóriákat (magterületek, puffer területek, átmeneti zónák) és az erre épülő földhasználati zónarendszert. Elmondta, hogy a Natura 2000 területek elsősorban a természetvédelmi magzónákat és a természetvédelmi puffer zónákat foglalja magába. A Natura 2000 területeken a kezelési javaslatokat három különböző szinten lehet megfogalmazni:

- Fenntartási előírások, amelyek betartása alapvetően meghatározza a fajok és élőhelyek fennmaradását. Ezek betartásáért kompenzációs kifizetésre jogosultak a tulajdonosok / tájhasználók.
- Fejlesztési előírások, amelyek a fajok populációjának növekedését, valamint az élőhelyek állapotának javulását célozzák meg. Ezek az agrár-környezetgazdálkodási logika mentén kerülnek bevezetésre, önkéntes vállalás alapján, támogatásért fejében.
- Komplex élőhely-fejlesztési előírások, amelyek egyszeri, beruházás-jellegű változásokat eredményeznek, amelyek következtében az adott terület természeti értékessége nagymértékben megnő. Ezeket KEOP és hasonló forrásokból, beruházási céllal lehet finanszírozni.

A fenntartási tervben négy művelési ág szerint (szántó, gyepek, vizes terület, erdő) mindösszesen 302 előírás került megfogalmazásra. Az elkészült 20 Natura 2000 fenntartási tervben ezekből az előírásokból válogattak a tervezők, így természetesen egy-egy területen ezek közül az előírások közül csak bizonyosakat javasoltak a tervezők. Elmondta továbbá, hogy a helyi érintettek visszajelzése különösen fontos a megbízó KvVM számára és a konzorcium számára is, hiszen a cél az, hogy minél elfogadhatóbb terveket lehessen megalkotni a területekre. Kompenzációs összegekről ugyanakkor egyelőre nem áll a konzorcium módjában nyilatkozni, mivel egyelőre nem áll rendelkezésre elegendő forrás, s így várhatóan program szintjén csak a 2013-as tervezési ciklustól kerül bevezetésre a Natura 2000 fenntartási terv és a hozzá kapcsolódó kompenzációs rendszer.

A helyi érintett az elhangzottakra reagálva elmondta, hogy a gyepterületeknél véli úgy, hogy komoly problémák állnak fent. Zala megyében meglehetősen nagy a gyepek (rét, kaszáló, legelő) aránya, ugyanakkor a gyepgazdálkodás fenntartását nagyon nehezen megvalósíthatónak képzeli, mivel nincsen megfelelő állatállomány (nincsen szarvasmarha a falvakban). A gyepterület művelési ág egy Pesten, a városban mesterségesen megkonstruált művelési ág: valójában több művelési ágazatra osztható; úgy mint kaszáló, rét, legelő. Ugyanakkor ezeknek a gyepterületeknek a fenntartása az állatállomány növekedését igényelné, ezért az állatállomány növelését kell támogatni. Különben a jelenlegi gyepek néhány éven belül ruderalis (elhanyagolt, gyomos) területek lesznek.

Podmaniczky László egyetértését fejezte ki az elhangzottakkal kapcsolatban. Ha nincsenek ott az állatok, és mégis úgy gondoljuk, hogy az adott területet a legjobban állatokkal lehetne kezelni, akkor megfelelően nagy kompenzációt kell az államnak biztosítani ahhoz, hogy a gazdálkodóknak megérje újra állatokkal foglalkozni.

Vidéki Róbert (természetvédelmi szakértő) hozzáfűzte, hogy ha a támogatás életbe lépne, akkor az meghozná a kedvet a legeltetéshez, akár nagyobb birtokkoncentráció mellett is (mint pl. ma a Kiskunságban). Viszont az előírásokat akkor is muszáj megfogalmazni, ha egyelőre nincsen megfelelő állatállomány.

Az egyik helyi gazdálkodó két kérdést intézett a tervezőkhöz: pontosan hol húzódik a Natura 2000 területek határa, illetve, hogy miért nem értesítették korábban a tulajdonosokat a kijelölésről, és miért nem a Keszthelyi Egyetem munkatársai végzik ezt a munkát?

Podmaniczky László válaszában kifejtette, hogy a jelenlegi munka nem a kijelöléshez kapcsolódik (a teremben láthatóak a kijelölést is ábrázoló térképek), de az már megtörtént öt évvel ezelőtt; a kijelölés nem változtatható meg. A teljes tulajdonosi kör értesítése a kijelölés kapcsán nem a konzorcium feladata. Természetesen célszerű lenne, ha valamennyi tulajdonossal konzultálni lehetne, de ehhez az alapinformációkat sem kaptuk meg a megbízótól. Megyesi Boldizsár válaszában kifejtette, hogy a különböző források segítségével számos gazdálkodót elért a konzorcium, akik további gazdálkodókat is értesítettek az egyeztetésről, és reményét fejezte ki, hogy a továbbiakban még többen értesülni fognak a fenntartási tervről.

Vidéki Róbert ehhez kapcsolódóan elmondta, hogy azért azt ne felejtjük el, hogy itt egy terv készül jelenleg, aminek ez az első fóruma, de a tervezési folyamat ezzel nem zárul le véglegesen, lesz még lehetőség a tervezési későbbi szakaszába is belefolylni.

Egy másik helyi érintett hozzáfűzte, hogy az előző hozzászóló területei nem is tartoznak bele a Natura 2000 hálózatba.

A vita lezárását követően Vidéki Róbert előadása következett, amelyben beszélt a terület természeti értékeiről, az azokat veszélyeztető tényezőkről, illetve egy kezelési egység példáján bemutatta a kezelési egységekhez rendelt kezelési javaslatokat.

A kijelölt terület 60-65%-a természetes vagy természetközeli terület. Ezen belül a legnagyobb arányban gyepeket találhatunk (közel 60%), viszonylag magas a szántók aránya (kb. 30%), az erdők aránya megközelítőleg 10%, s elhanyagolható a kivett területek aránya. A Zalaszentgróttól északra, nyugatra fekvő területek jóval jobb állapotban vannak, míg onnét délre egyre magasabb a szántók és az egyéb intenzíven használt mezőgazdasági területek aránya. Azért indokolt mégis az egész folyóvölgy kijelölése, mert ökológiai folyosóként szolgál az állatok számára. A közösségi jelentőségű élőhelyek közül szükséges kiemelni az alábbiakat: természetes eutróf sekély tavak és holtmedrek hínárja, természetes disztróf tavak, a kékperjés láprétek, az üde, tápanyag-gazdag magaskórósok, az ártéri mocsárrétek, a sík- és dombvidéki kaszálórétek, a puhafás ligeterdők, keményfás ligeterdők és a sík és dombvidéki kaszáló réteket. A közösségi jelentőségű növényfajok közül a leánykökörcsin kiemelhető, azonban ma már nem lehet megtalálni a területen. A magyar védett növényfajok listájáról 24 növény található meg a területen (pl. buglyos szegfű, szibériai nőszirm, hosszúlevelű

veronika, hússzínű ujjas kosbor, illetve a terület emblematikus növénye, a kockás liliom) – gyakorlatilag Kehidakustántól délre ezek közül a fajok közül egyik sem található meg. A jelölő állatfajok közül meg lehet említeni a zanótboglárkát, a vérfű boglárkát, a tompa folyamkagylót, a hasas törpecsigát, a balogcsigát, a balint, a halványfoltú küllőt, a szivárványos öklét, a vöröshasú unkát, a barna ásóbékát, a dunai tarajosgőtét, a vidrát, a közönséges denevért. A területet *veszélyeztető tényezők* közül kiemelte a folyószabályozást, a helytelen módon végzett kaszálást (a kaszálatlanul hagyott területek hiányát), a beszántást (gyepek feltörését) és az inváziós növényfajok terjedését (ami elsősorban a felhagyott területeken jellemző).

Egy másik *helyi érintett* a veszélyeztető tényezők kapcsán elmondta, hogy a töltésekre azért nagyon nagy szükség van, pl. 1982-83-ban is akkora árvíz volt, hogy elvitte volna Zalaapátit az árvíz, ha nincs töltés.

Vidéki Róbert válaszában elmondta, hogy a települések védelme természetesen kiemelten fontos, de az árvízi védekezést is lehet olyan módon elvégezni, hogy azzal a folyó folyását, természetes életét kevésbé befolyásolják.

Ezt követően a tervező bemutatta az elkészült fenntartási tervet, amely összesen 19 kezelési egységre bontja a területet. Ezek közül a kezelési egységek közül egyet emelt ki, amelynek az előírásait részletesen ismertette: a sík- és dombvidéki kaszálórétet magába foglaló 8. számú kezelési egységet. Úgy gondolja, hogy az előírások között olyan kitételek szerepelnek, amelyek többségét korábban alkalmazták, vagy ma is alkalmazzák a gazdálkodók.

Az egyik *helyi érintett* visszatért a kompenzáció kérdéséhez: miért beszélhetünk most az előírásokról, azelőtt, hogy kompenzációról beszéljünk. Szintén felvetette, hogy az autópályáknál természetvédelmi véleményt kérnek ki, de ennek ellenére hatalmas hibákkal épülnek meg az autópályák – példaként kiemelte az M7-es autópályát, ahol a vadátjáró nem elég széles, hogy a vadállatok átmenjenek rajta, ill. hogy ex lege védett lápokon visz át az autópálya.

Vidéki Róbert, természetvédelmi szakértő elmondta, hogy ezek az előírások még nem kerülnek bevezetésre, jelenleg abban a fázisban vannak, hogy vitára tudjuk őket bocsátani. Az autópályákkal kapcsolatban elhangzottakkal egyetértett.

- Felülvetés nem megengedett.
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
- Műtrágyázás nem megengedett.
- Tápanyag utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürüleből származhat, trágya kijuttatása tilos.
- A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
- Dobkaszó és talaj meghajtású rendsodró, rendezelő használata tilos.

Fórum hozzászólás:

- Ennek kapcsán a helyi érintettek megjegyezték, hogy a dobkaszó sokkal olcsóbb, és véleményük szerint éppúgy beállítható rajta a vágási magasság, mint az alternáló kaszánál.
- Fogasolás nem megengedett.
- Tárcsázás nem megengedett.
- Hengerezés nem megengedett.
- Gyepszellőztetés nem megengedett.
- Gyepszellőztetés nem megengedett.
- Kiszántás nem megengedett.
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
- Tüzpázták létesítése nem megengedett.
- A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.
- Legeltetéssel és vagy kaszálással történő hasznosítás.

- Biztosítani kell a felhalmozott fűavár eltávolítását.
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
- A természetes gyepekben elszórtan jelentkező őshonos méretes fák (30 cm törzsmérő felett) meg kell őrizni.
- A cserjeirtás megkezdését legalább 5 nappal korábban a NPI-nak be kell jelenteni, és egyeztetni kell az igazgatósággal.
- A fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
- A terület túllegeltetése tilos
- A legeltetési sűrűséget NPI-val kell egyeztetni.
- A legeltetési sűrűséget a működési területében érintett NPI-gal egyeztetni szükséges.
- A legeltetés április 24 és október 31 között lehetséges.
- Téli legeltetés a KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
- Villanypásztor használat esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 20-ha-nál.
- Kaszáló sarjulegeltetése lófélékkel (ló, szamár) vagy szarvasmarhafélékkel lehetséges.
- A legeltetés a kaszálás végezte után 30 nappal kezdődhet.
- Kaszálás tervet kell készíteni
- Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
- Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni (mozaikos kaszálás olyan módon, hogy ne szorítsák be az állatokat a gyepek közelébe – ne kívülről befelé történjen a kaszálás).

Fórum hozzászólás:

- Az egyik gazdálkodó hozzátette, hogy amikor ő megmentette kaszálás közben a kisebb állatokat, a gólya akkor is megette őket.
- *BfNPI munkatársa:* hozzátette, hogy a zsinóros kaszálás több ok miatt is nehéz a területen. Vidéki Róbert hozzátette, hogy a Kiskunságban meg tudták tanulni a gazdák és be tudják tartani ezt a kaszálási módszert.
- Vadriasztó lánc használata kötelező.
- A szénát kaszálás után max. 1 hónappal le kell hordani.
- Mozaikos kaszálás folytatni egybefüggő területen nem haladhatja meg az 5 hektárt.
 - Az egyik gazdálkodó megkérdezte, hogy ha az időjárás nem engedi, akkor mit lehet tenni?
 - *Az egyik természetvédelmi őr* hozzátette, hogy az időjárás változása miatt a korábbi kb. 3 hetes kaszálási időszak lerövidült 1 hétre, amikor kaszálásra alkalmas az időjárás, így nincs is lehetősége a gazdának arra, hogy 5 hektáronként más és más napon vágja le a gyepet.
 - *Vidéki Róbert* hozzátette, hogy itt általában nincsenek ilyen hatalmas egybefüggő gyepterületek, úgyhogy nem lesz gyakori, hogy ez egy gazdálkodónak problémát jelentsen. Továbbá van rugalmasság a rendszerben – ha a BfNPI-gal egyeztet a gazdálkodó, akkor sor kerülhet kivételekre. Emellett ugyanakkor azt is elmondta, hogy a Natura 2000 területeken – tekintve, hogy ezért kompenzációt is fognak kapni – a természetvédelmi szempontok betartása előbbre való.
- Minimum 10 cm-es fűtarlót kell biztosítani.
- Kaszátlan területet évente más helyen kell kialakítani.
- A kaszátlan területet kell kialakítani a földön fészkelő fokozottan védett madarak fészke körül.
- Inváziós gyomok virágzás közbeni kaszálása kötelező.
- A lekaszált inváziós növényeket 30 napon belül el kell távolítani a területről.
 - *Gazdálkodók* megjegyezték, hogy inkább permetezni kellene az inváziós növényeket.

- *Vidéki Róbert tervező* hozzátette, hogy bizonyos esetekben ez elfogadható.
- Mások megjegyezték, hogy gyökerestől kellene kihúzni őket.
- *Vidéki Róbert tervező* hozzátette, hogy szarvasmarhával legeltetve lehet a legjobban kezelni (de fiatalon kell a marhákat hozzászoktatni).
- Tisztító kaszálás és szárazúzózás szeptember 1 után kezdhető meg.
- Az inváziós és termőhely-idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni (mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatásával).
- A gyepen trágyaszarvas kialakítása tilos.

Választható előírások:

- Cserjék irtása és eltávolítása kötelező
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
- A 1,5 méternél magasabb tájidegen fafajok eltávolítása kötelező
- Erősen fertőzött területeken sokkoló kaszálás évente háromszor kötelező.
- Élőhely rekonstrukció.

Általános vita

Ezt követően a moderátor vitára bocsátotta az elhangzottakat. Kérte a résztvevőket, hogy egymást végig hallgatva, egymás után szóljanak hozzá a témához.

Az egyik érintett település polgármestere, aki maga is gazdálkodik, hozzászólásában elmondta, hogy itt még meglehetősen sokan gazdálkodnak. Úgy érzi, ellentmondás van abban, hogy útmutatóról szól a terv bevezetése, a végén ugyanakkor kötelező előírások szerepelnek. Felhívja a figyelmet arra, hogy az íróasztal mellől nem lehet meghatározni ezeket az előírásokat (pl. a kaszálási határidőt), mivel az időjárás ezt alapvetően befolyásolja. Az idősek tudták követni az időjárás változásait, és ezt a tudást át tudták adni a mai gazdálkodóknak is – véleménye szerint ezeket az ősi bölcsességeket nagyon fontos betartani. Kérdése az, hogy mit fontosabb betartani: az ősi bölcsességeket, vagy a Naturás előírásokat (amelynek következtében esetleg ott rothad a fű a területen). További kérdése, hogy miért jobb a mechanikus lépőkaszánál az alternáló kasza? Azt javasolja, hogy az eddig leírt, kőbe vésett szabályokat sokkal rugalmasabban határozzák meg a tervben, finomítsák. A dobkasztát is lehet úgy alakítani, hogy megfeleljen az elvárásoknak – meg lehet emelni a tarlómagasságot. Arra is gondolni kell, hogy mivel lehet kompenzálni a gazdát – ha 10 cm-es tarlót hagy a gazda, akkor az aprófűvet hagyja ott, amit a marha a legjobban szeret. Felszólalásában kitért a kockás liliom kitarcsázása kapcsán arra is, hogy hogyan szerezhették meg osztrák tulajdonosok zsebszerződések révén a területeket. Elmondta felszólalásában azt is, hogy az Alföldről jönnek át erre a környékre a gazdálkodók, mert ott lehetetlenné válik a gazdálkodás, mivel ellopják a terményt és az állatot. Itt is problémát okoz, hogy például a szénabálákat meggyújtják, ellopják a terményt (krumplit, kukoricát) ez is indokolja, hogy a bálákat nem rakják össze egy kupacba. Ezért kéri, hogy az előírásokat úgy fogalmazzák meg, hogy a gazdálkodók érdekeit is figyelembe vegyék, a gazdálkodók számára is nyújtsanak segítséget.

Vita alakul ki a BfNPI korábbi alkalmazottja és jelenlegi dolgozója között arról, hogy a tervezési folyamatnak és az elkészült tervnek van-e értelme, vagy törvénysértő, mivel kompenzáció nélkül beszélünk az előírásokról a fórumon.

A környék *falugazdász asszonya* is felszólalt, és elmondta, hogy a gazdálkodók érdekét képviseli. Úgy érzi, hogy a jelenlegi Natura 2000 jogszabályi háttér nem működőképes, nem fenntartható hosszú távon (beleértve a támogatási, ellenőrzési rendszert, adminisztrációt is). Úgy érzi, hogy nem motiválja a gazdálkodó társadalmat a környezetgazdálkodási szabályok betartására az, hogy hatalmas adminisztráció ellenére is sok esetben választ sem kap a gazdálkodó, hogy miért utasítják el a támogatási kérelmét. Mit értenek pontosan azon, hogy

területhez igazodó módon kerültek kialakításra a kezelési egységek? Úgy érzi, hogy a jelenlegi anyag nagyon nagymértékben a kompenzációra épül. De ezt gazdaságossági szempontból is végig kellene gondolni – olyan ésszerű földhasználati szabályozást kellene megfogalmazni, ami olyan földhasználó számára is megvalósítható, aki nem akar támogatást felvenni (nem vállalja a vele járó bürokráciát). Úgy véli, nem kellene átvenni az AKG vagy a nitrát-rendeletben szereplő előírásokat, hanem hivatkozzon az anyag arra, ha más meglévő szabályozásokra épít. A meglévő szabályokat ne szigorítsuk túlzottan – sőt, megfontolandó, hogy a meglévő jogszabályokat enyhítsék, ésszerűsítsék.

Podmaniczky László hozzászólásában elmondta, hogy az előírások között azért lehet felismerni az AKG-s, EKV-s, nitrát-rendeletben szereplő szabályokat, mert az volt a cél, hogy ahol lehet, a meglévő szabályokat építsük be a Natura 2000 rendszerébe is. Sajnos ezeket tovább enyhíteni nem lehet, mert akkor a Natura 2000 elveket nem lehet megvalósítani, sőt, ezekhez a meglévő előírásokhoz hozzá kell tenni annak érdekében, hogy minél magasabb kompenzációt lehessen kifizetni. Alapvetően azért fog csökkenni az aláírások száma, mert annyira nagy a támogatásigénye a jelenlegi listának, hogy nem fogja tudni kifizetni az állam.

A *falugazdász asszony* elmondta, hogy úgy érzi, a jelenlegi összegek sem megfelelően kompenzálják a veszteségeket, mert pl. nem veszi figyelembe azt, hogy a növényvédőszer árak az elmúlt évek során sokszorosára növekedtek.

Podmaniczky László elmondta, hogy ha rossz az összeg, nem feltétlenül azt jelenti, hogy rossz a szándék, hanem hogy rossz a számítás.

A *falugazdász asszony* azzal folytatta, hogy az aggodalma nem az, hogy rossz számítások lesznek, hanem hogy nem lesz elegendő forrás és megfelelő szándék arra, hogy akkora kompenzációt fizessenek, ami valóban képes kompenzálni a növekvő költségeket, vagy kieső bevételeket.

Ennek kapcsán a jelenlévők felvetették, hogy az uniós forrásokból is eddig rendkívül keveset hívott le az ország. Attól tartanak, hogy ez megismétlődhet.

Podmaniczky László elmondta, hogy ezek a kételyek megalapozottak lehetnek, de azt is látni kell, hogy a második pilléres kifizetések felé tolódnak el a támogatások, ami forrást jelenthet a Natura 2000 számára.

A *falugazdász* erre elmondta, hogy hiába nő a második pilléres kifizetések aránya, ha a gazdálkodói kedv addigra elveszik.

Podmaniczky László elmondta, hogy éppen azokban a helyzetekben, amikor nincsen akkora gazdasági konjunktúra, hogy a gazdálkodók a piacról könnyen meg tudjanak élni, akkor a Natura 2000 és hasonló környezet-gazdálkodási támogatások éppen segíthetik a gazdálkodókat.

Vidéki Róbert újra hangsúlyozta, hogy úgy gondoljanak erre az anyagra, hogy ez valóban egy terv, tervi fázisban van, egyelőre a megvalósítás még távol van.

BfNPI helyi munkatársa elmondja, hogy a Natura 2000 területek kijelölése kötelező volt az országban, az EU később ellenőrizni is fogja ezt. Ha elmaradást, problémát talál, akkor az egész ország viseli ennek a következményeit. Elmondta továbbá, hogy a kompenzációhoz kapcsolódó problémákkal nem a tervezőket, hanem az MVH-t kellene felelősségre vonni. Felmerül, hogy nem gazdaságosabb-e kártalanítani a Zala-partra lefutó szántók tulajdonosait árvíz esetén, mint megépíteni egy hatalmas árvízi tárolót több milliárd forintból.

Az egyik *gazdálkodó* több észrevételt mondott el. Attól tart, hogy hiába alkotunk most tervet, és egyeztetni le ezt a konzorcium a helyi gazdálkodókkal, ha a végén kiderül, hogy nem marad pénz a gazdálkodók támogatására. Ő az osztrák példát ismeri jobban, ott hatalmas támogatási összegeket határoznak meg, és nem úgy jelölik ki a területeket, mint Magyarországon. Szintén problémásnak tartja, hogy van olyan terület kijelölve, ahol nincsen semmilyen természeti érték (egy termálfürdő parkolója és egy út is a ki lett jelölve), és több tulajdonossal osztoznak a területen. Ő az itt lévő területét bekerítette, birkákat tart ott, ami a terv szerint

nem megengedett. Kérdéseire válaszokat vár: mennyire végleges a jelenlegi helyzet, lehet-e, s ha igen, akkor hol lehet fellebbezni a kijelölés ellen?

Podmaniczky László elmondta válaszában, hogy a területek kijelöléséért nem ez a konzorcium a felelős. A kijelölés 2004-ben megtörtént, az EU Bizottsága elfogadta. Ugyanakkor azt gondolja, hogy jelenleg is zajlik a területek lehatárolásának felülvizsgálata, és erre szükség is van, hiszen ha túl sok terület marad indokolatlanul a kijelölésben, akkor az, nagyon sokba fog kerülni az államnak (azaz a felesleges kompenzációk kifizetése ezeken a területeken). Hogy ez mikor fog megtörténni, nem tudjuk megválaszolni, de a konzorcium is kompromisszum-kész, mivel senkinek nem érdeke, hogy ezeket a módosításokat, kompromisszumokat ne tegyük meg (az állam részéről is szükség van erre).

Egy másik gazdálkodó elmondta, hogy legeltetni már nem tudnak, mivel nincs, aki az állatokat ki tudná hajtani, így a szénát kaszálják jelenleg. Azért érez ellentmondást a tervben, mert ha csak a legelő állatok elhullajtott trágyájával lehet tápanyag utánpótlást végezni, és nem legelnek az állatok, akkor végül trágyázás nélkül marad a gyepek, holott annak szüksége volna arra. Ellentmondást érez abban is, hogy a turizmus vagy a mezőgazdaság fejlesztése irányába indul-e el ez a terület. Visszaült továbbá az első felszólalóra: van más példa is arra, hogy a tulajdonjogok változnak. Például ha a gazda nem tud, vagy nem akar tovább gazdálkodni, akkor van-e lehetőség az államnak eladni a területeket. Ugyanis a jelenlegi helyzetben a földvásárló nem veszi meg a területet, ha megtudja, hogy Natura 2000 hálózat része. Ha nem lesz gazdálkodó, aki érdeklődik a földre, ha beruházást nem lehet kezdeményezni, akkor mihez kezdhetnek a földtulajdonosok a földjükkel?

Podmaniczky László elmondta, hogy egészen más lenne ez a mai megbeszélés, ha ott az előírások végén a kompenzációs összeget is meg tudnánk mutatni. Az ETT-s fórumokon ez így történt, ott senki nem tiltakozott, hogy bekerült a földje a kijelölésbe, inkább örültek neki. Megérti, hogy ez a mai megbeszélés ilyen formában nem nyújt kielégítő válaszokat a gazdálkodóknak. Ugyanakkor biztosította a résztvevőket arról, hogy mire ezek az előírások korlátozásként megjelennek, akkorra a kompenzáció is elérhető lesz.

Egyik érintett gazdálkodó elmondta, hogy ebben a térségben dolgozik 30 éve. Az 1970-es években szegedi mérnökök jöttek a térségbe, dombvidéki meliorációt akartak kivitelezni, ami Zalaszentgrótiig elkészült. Akkor az volt a cél, hogy a dombvidéki gazdálkodást hozzuk le a völgybe. Most az volna a cél, hogy a Zala-menti szántókat meg kellene szüntetni. Olyan korlátozásokat vezetnek be a szántókon, amelyek szerint nem szükségesek, hiszen most már nincs pl. cukorrépa, burgonya, amit eddig intenzíven termesztettek. A Zala-völgy mozaikos talajszerkezetű, így egyes tilalmakat nem tart értelmesnek (pl. kukorica termesztése helyenként megvalósítható). Ez az átjárhatóságot nem veszélyeztetné. Az általuk használt Natura 2000 területek réti öntéstalajok, barna erdőtalajok, lápi talajtípusok – ezeket a talajtípusokat is figyelembe kellene venni az előírások kialakításánál. Ezek a talajok esetenként bevethetők kukoricával. Évtizedekkel korábban volt értelme a gyepterületnek, manapság az állattárolás hiányában nem lehet a gyepeket fenntartani, ezért nem volna szabad a szántókat olyan szigorúan szabályozni.

Vidéki Róbert újra elmondta, hogy a tervezési folyamat menni fog még tovább, lesz a későbbiekben is lehetőség módosításra.

Falugazdász asszony azt fűzte hozzá, hogy a Natura 2000 kijelölést nem sikerült jól kommunikálni a közvélemény felé. Nem ismerték meg a földtulajdonosok és földhasználók, hogy mivel fog járni a kijelölés. A véleményezésre sem volt megfelelő lehetőség. Éppen ezért célszerűnek tartja, hogy több ilyen fórumot szervezzenek, hallgassák meg az érintettek véleményét, milyen szabályok maradjanak bent a tervekben, és melyeket szükséges kivenni.

Podmaniczky László egyetért az elhangzottakkal, s elismeri, hogy a minisztérium eddigi kommunikációja nem volt megfelelő. A fórumok célja éppen ezért az, hogy most megpróbáljuk jobban bevonni az érintetteket.

A NYUDU KÖVIZIG munkatársa elmondta, hogy az utóbbi években sokat foglalkozott a víz keretirányelvvel. Ennek kapcsán szembetalálkoztak azzal, hogy nem biztos, hogy a vízgazdálkodás és a természetvédelem nem biztos, hogy ismeri egymás szempontjait – ugyanígy, a Natura 2000 és a víz keretirányelv alapelvei nem biztos, hogy teljesen összhangban vannak, holott ennek megteremtése rendkívül fontos (ugyanarra a célra biztosan nem adnak kétszer pénzt). Kérdése az, hogy a Natura 2000 esetében egy referencia állapot van-e, s hogy ez a kijelöléskori állapot-e, s nem pedig egy korábbi, folyószabályozás előtti állapot-e. Elmondja, hogy Kis-Balaton megépítésének is az a célja, hogy amíg a folyó felsőbb folyásán természetes módon csökken a víz szerves anyag tartalma, addig az alsó folyásból érkező szerves anyag terhelés csökkenjen a Kis-Balatonban.

BfNPI helyi munkatársa elmondta, hogy a Zala alsóbb folyószakaszán lévő területeket pont azért vették bele a Natura 2000-be, hogy ne szakadjon meg a természetesség, hanem a későbbiekben lehetőség legyen a déli részeken is a jobb természetességi állapotot elérni.

A falugazdász asszony elmondta, hogy nem azzal van a baj, hogy a kukorica nem való a Zala mellé, hanem hogy olyan kategorikusan tiltja a terv jelenleg, ami a gazdálkodók számára nem elfogadható – például úgy kellene megfogalmazni, hogy a Zala mellett 200 méteren belül nem lehet kukoricát termesztani, de ne a teljes kategorikus tiltás maradjon meg.

Gazdálkodó: Ki fizeti meg azt az állatot, amit megtermelnek itt a gazdák?

Podmaniczky László Pomogyi Piroska felszólalásához kapcsolódóan elmondta, hogy a víz keretirányelvvel való összehangolás valóban szükséges, de úgy látja, hogy a két terv közötti kapcsolat megteremthető.

Az egyik természetvédelmi őr megjegyzi, hogy nagyon hiányzik a fórumról az, aki a támogatások felett diszponál – miért nincs itt képviselője a KvVM-nek, vagy a jelenlegi kifizetésekért felelős FVM-nek? Így nem lehet számon kérni a gazdálkodókon, hogy hogyan gazdálkodnak, ha az elmúlt évi támogatási összeget sem kapta még meg. A BfNPI kollégái között rövid vita alakul ki arról, hogy a támogatások elmaradása esetén a gazdálkodókkal hogyan lehet a kapcsolatot tartani, illetve a természetvédelmi szabályokat betartani.

Podmaniczky László elmondta, hogy az FVM hiányzik innét, mivel az FVM bocsátja az MVH rendelkezésére a kifizetési összeget. Megyesi Boldizsár hozzátette, hogy az MVH részére ment meghívó, de úgy tűnik, nem tudtak eljönni a fórumra.

Egy gazdálkodó: jelenleg birkák legelnek a területen – be lehet-e venni a birkával való legeltetést a szabályok közé? Nem tud legális földbérleti szerződést kötni senkivel, mert egyes tulajdonosok már meghaltak – ezért nem tudja a Natura 2000 támogatást sem igényelni.

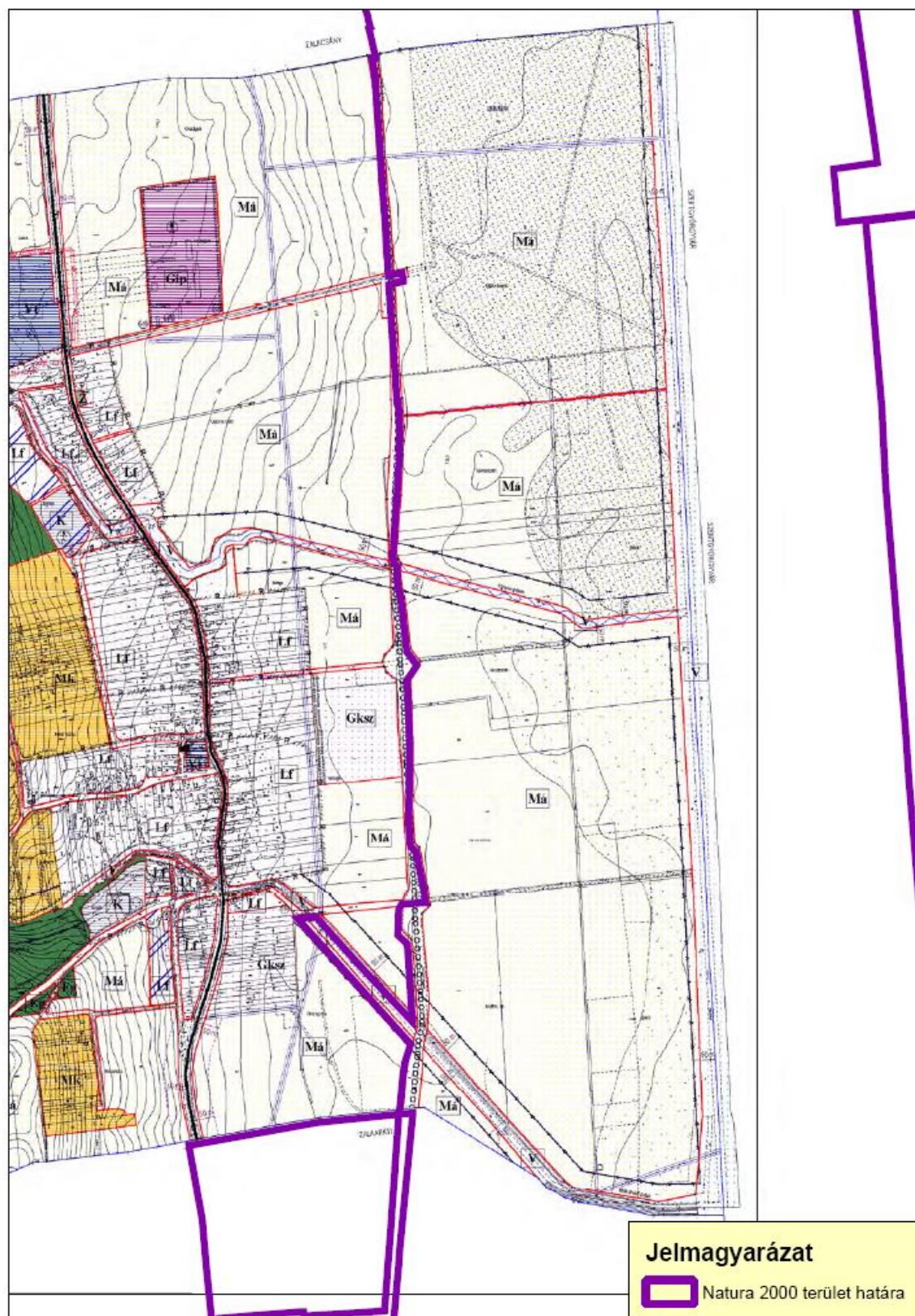
Az egyik polgármester előadja, hogy a Balaton áldásainak élvezőit is be kellene vonni a felmerülő költségek finanszírozásába: a Balaton víztisztasága múlik a Zala megfelelő állapotán – kompenzálják a balatoni üdülőterületeken élők a Zala folyása mellett élő a gazdálkodókat.

A moderátor lezárta fórumot. Megköszönte mindenkinek a részvételt, és köszönetet mondott a terem biztosításáért.

Jelmagyarázat

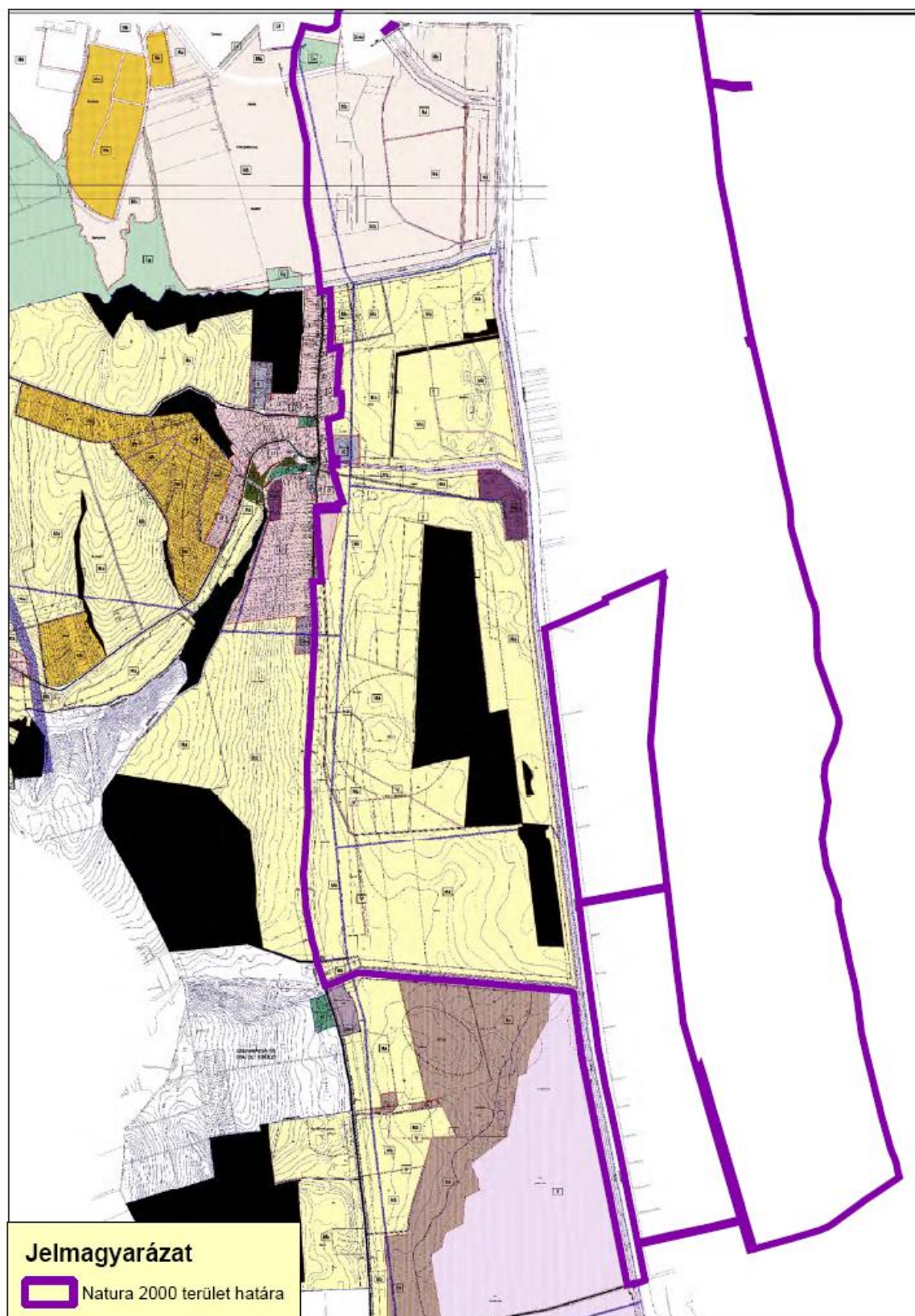
Natura 2000 terület határa

A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Bókaháza településszerkezeti tervén

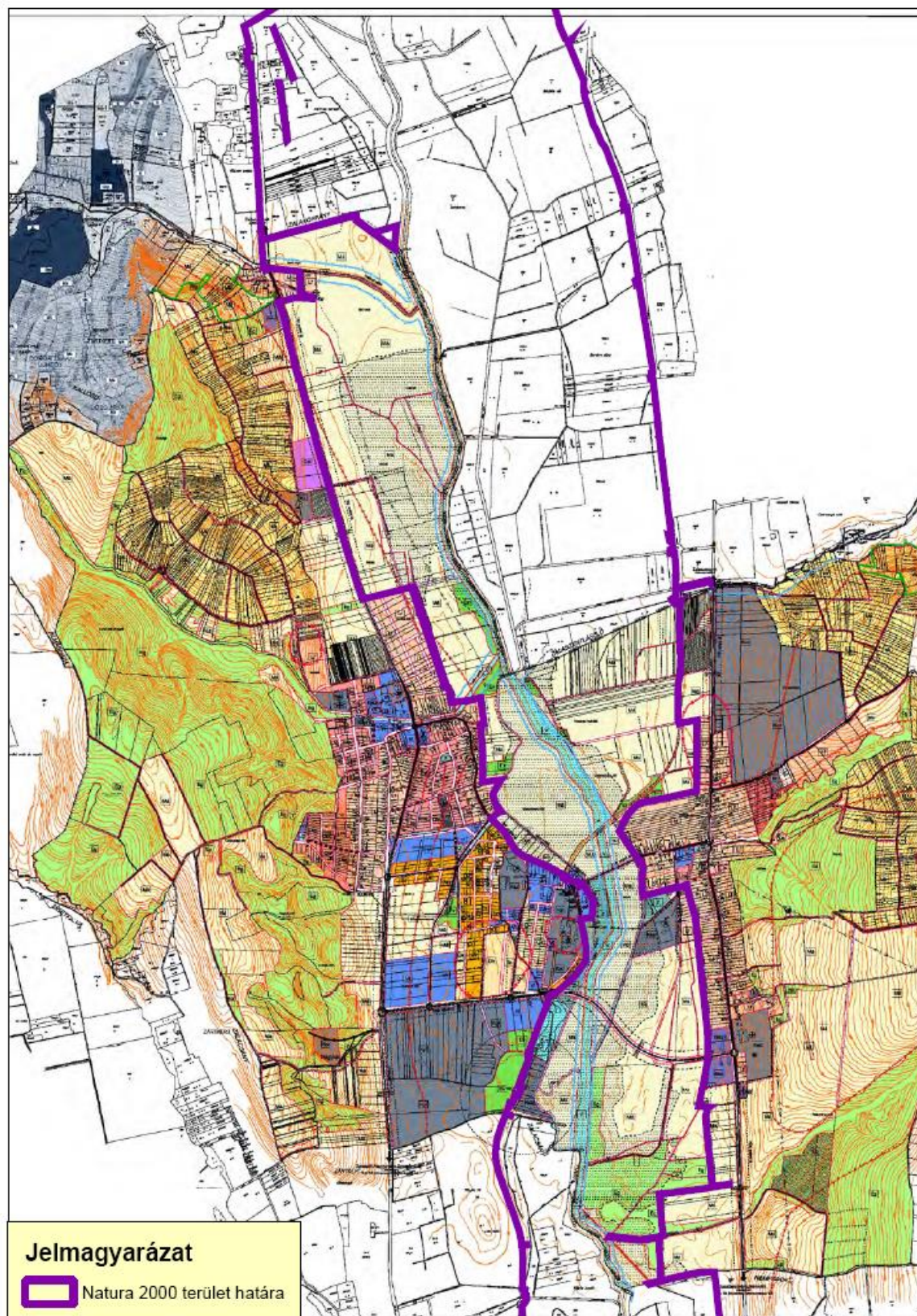

[illegible]

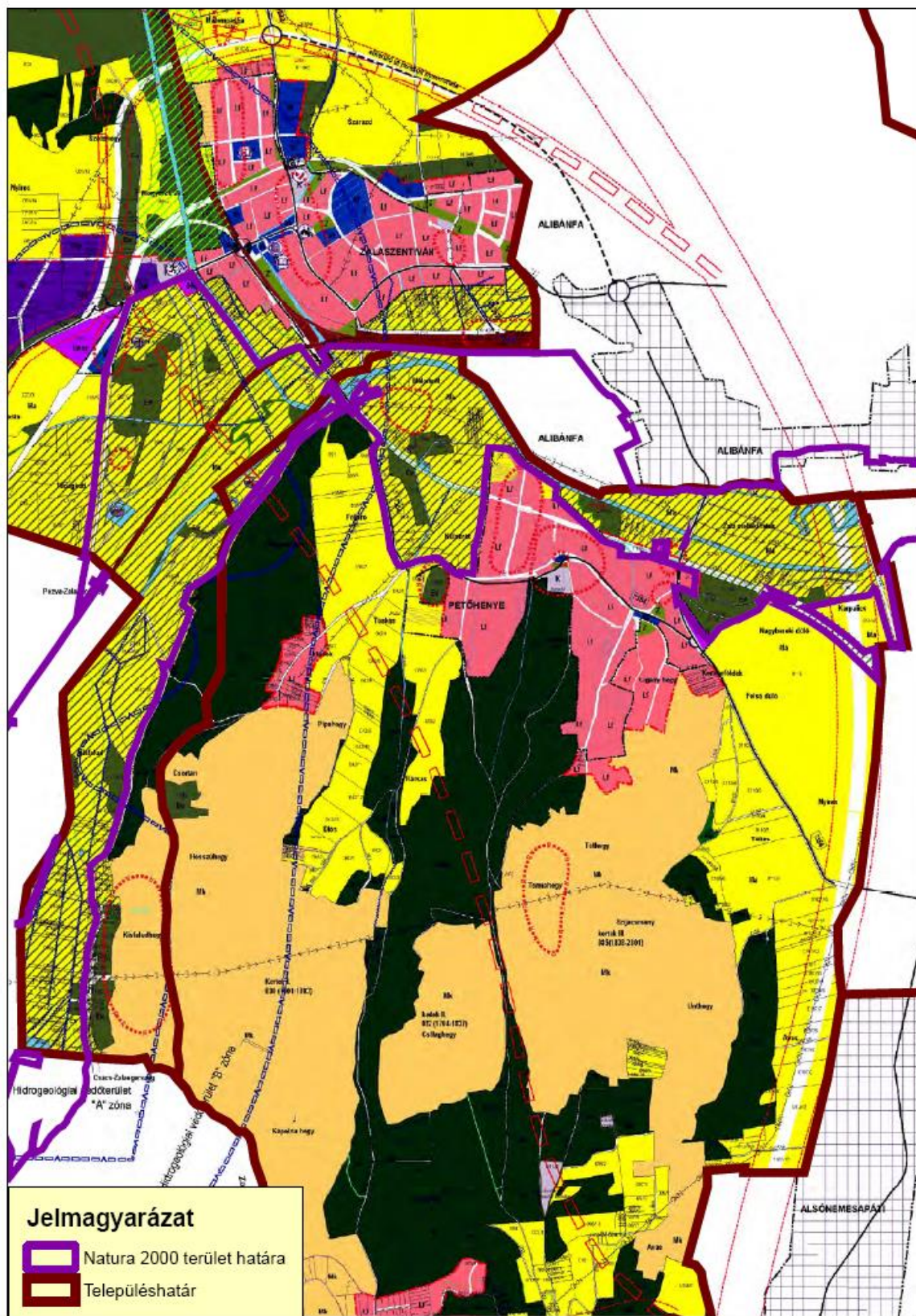
A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Esztergályhorváti településszerkezeti tervén

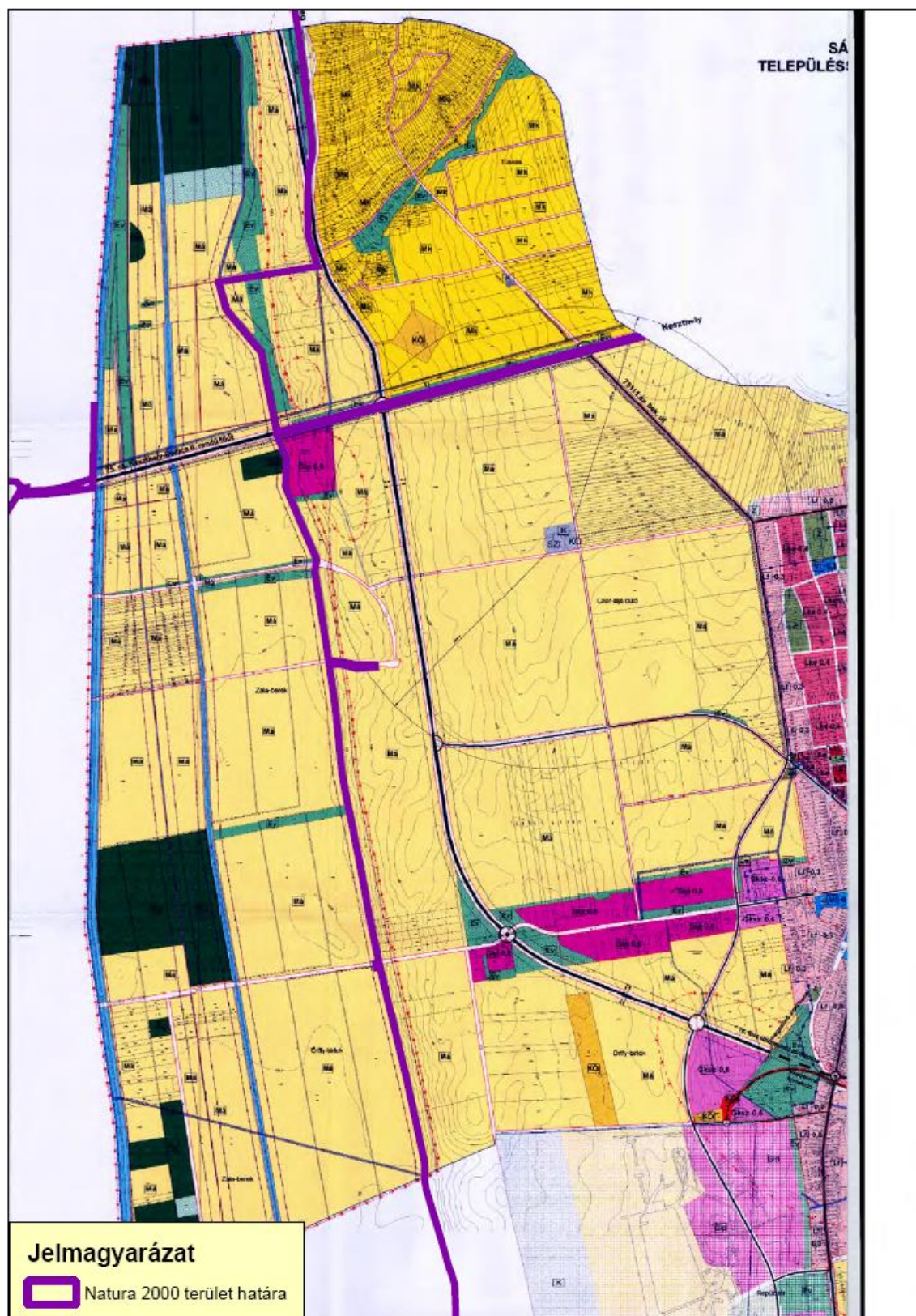
A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Kehidakustány településszerkezeti tervén

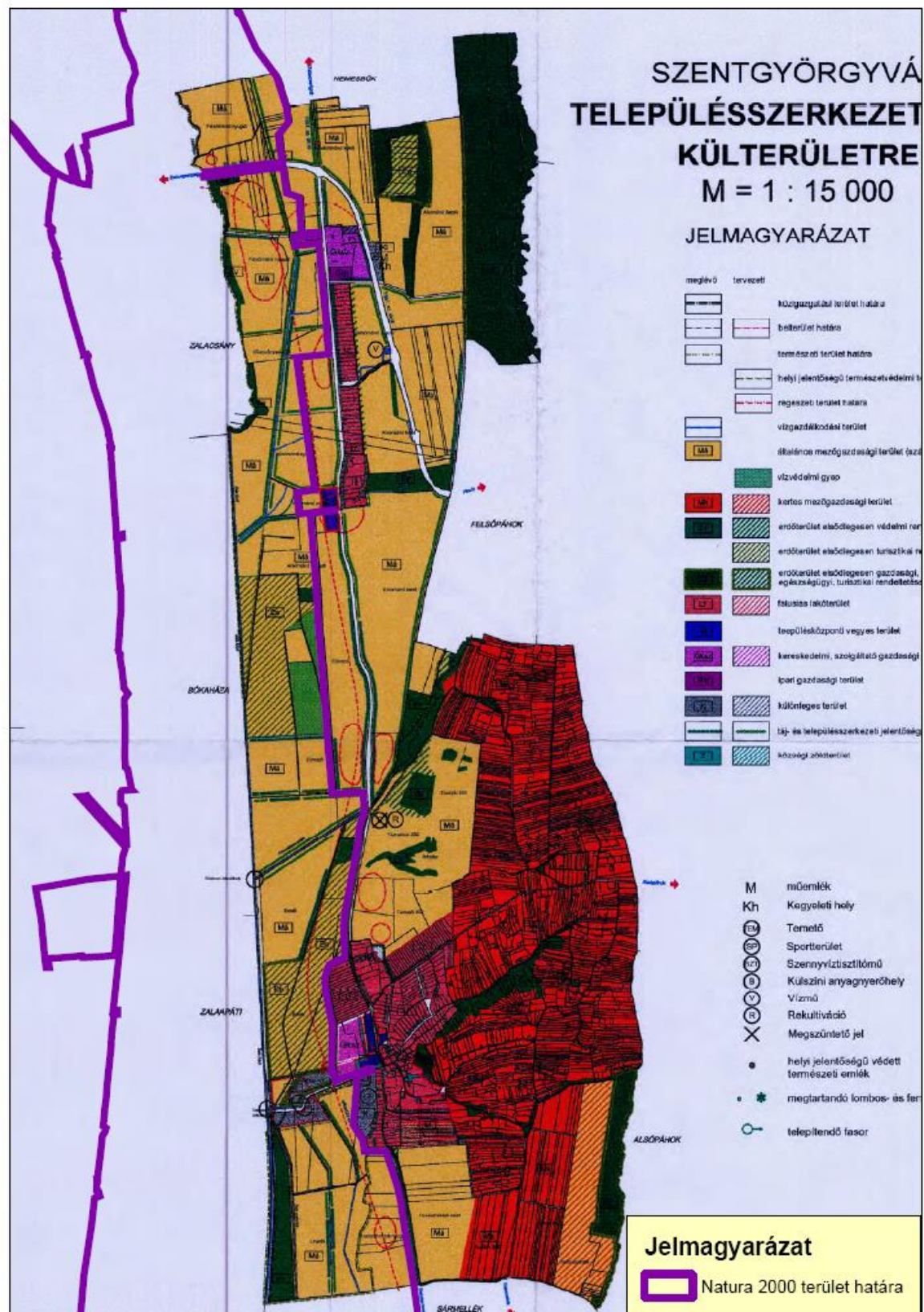
A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Zalaszentiván és Petőhenye településszerkezeti tervén

A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Sármellék településszerkezeti tervén

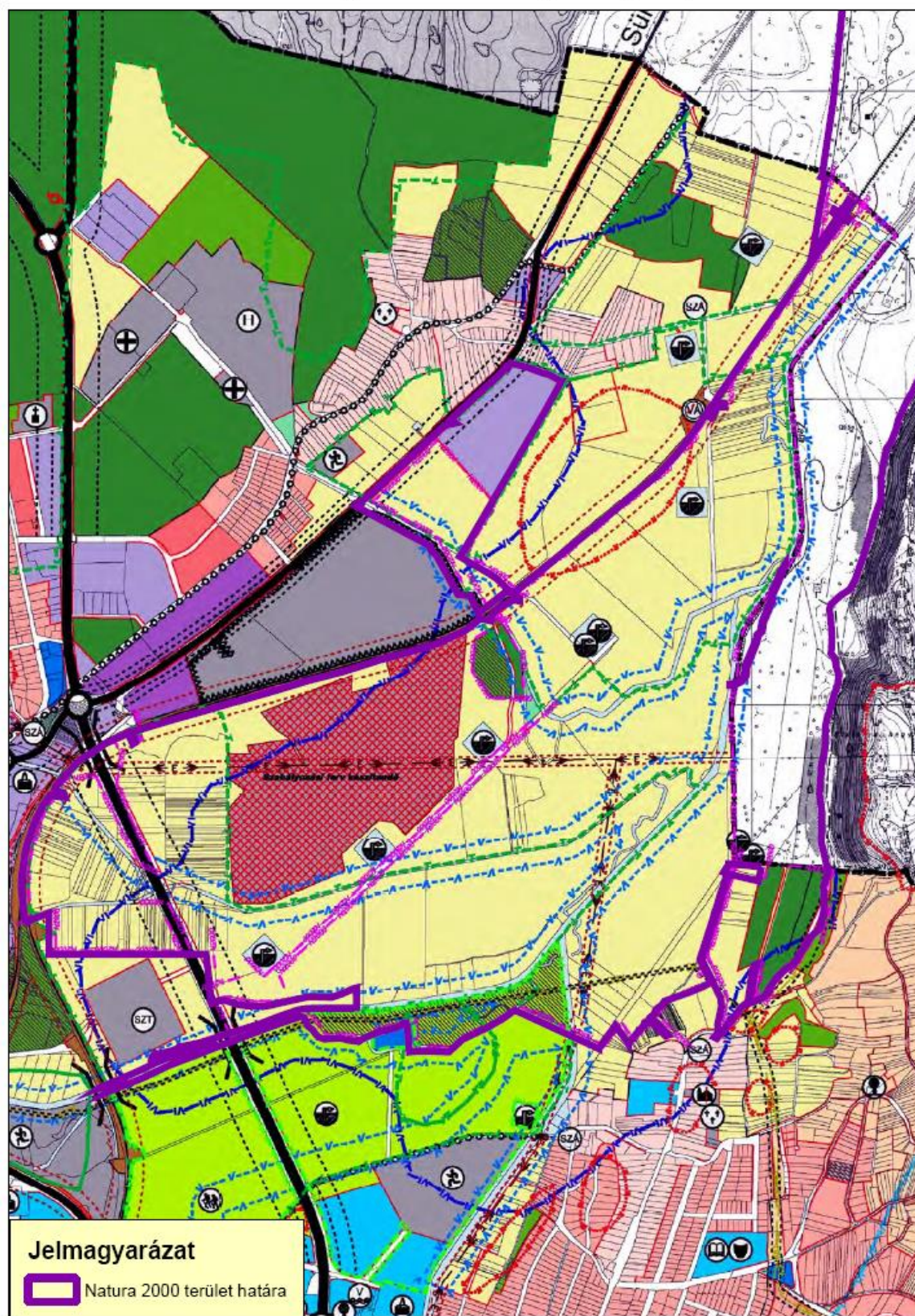
A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Szentgyörgyvár településszerkezeti tervén

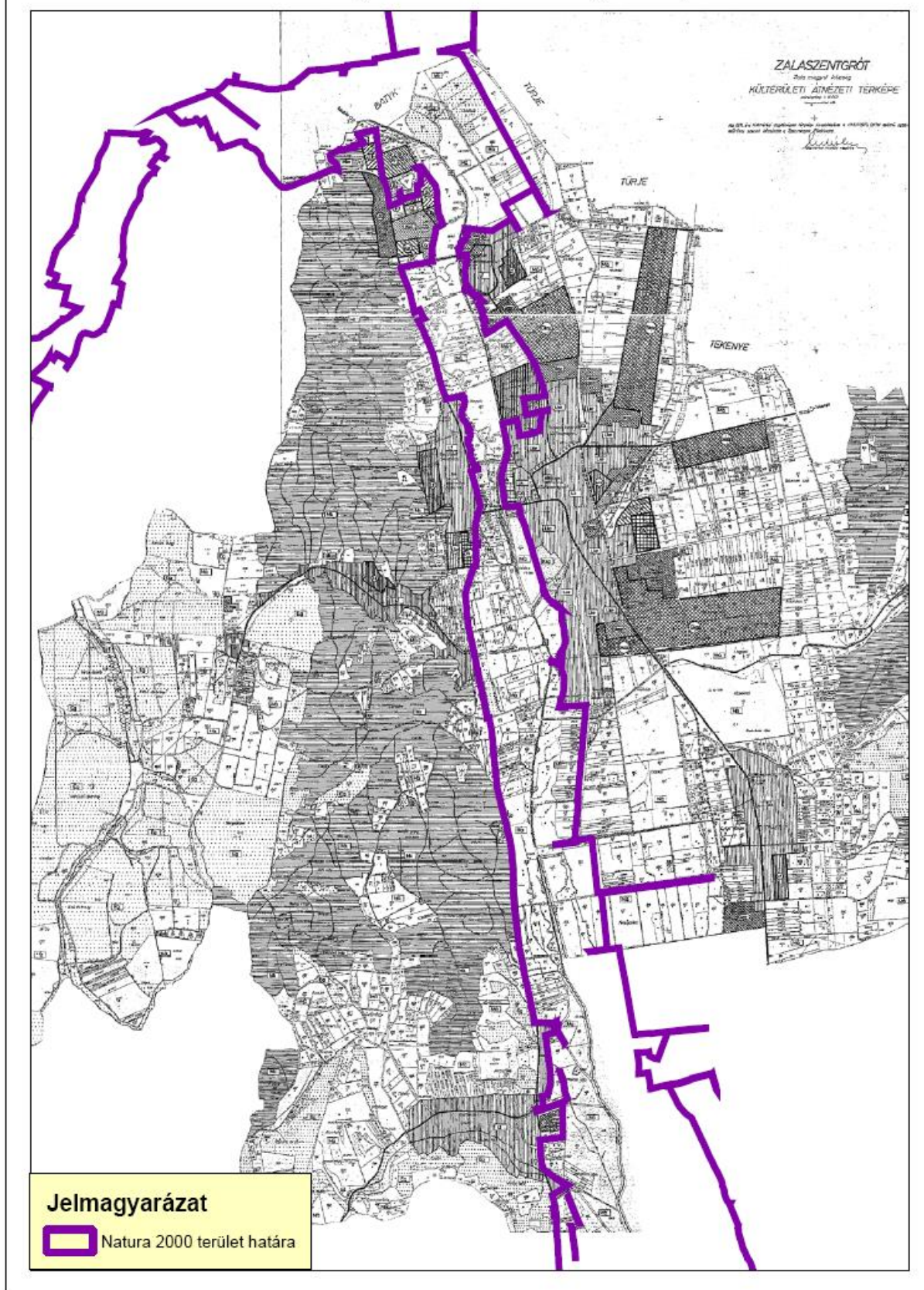
Jelmagyarázat

Natura 2000 terület határa

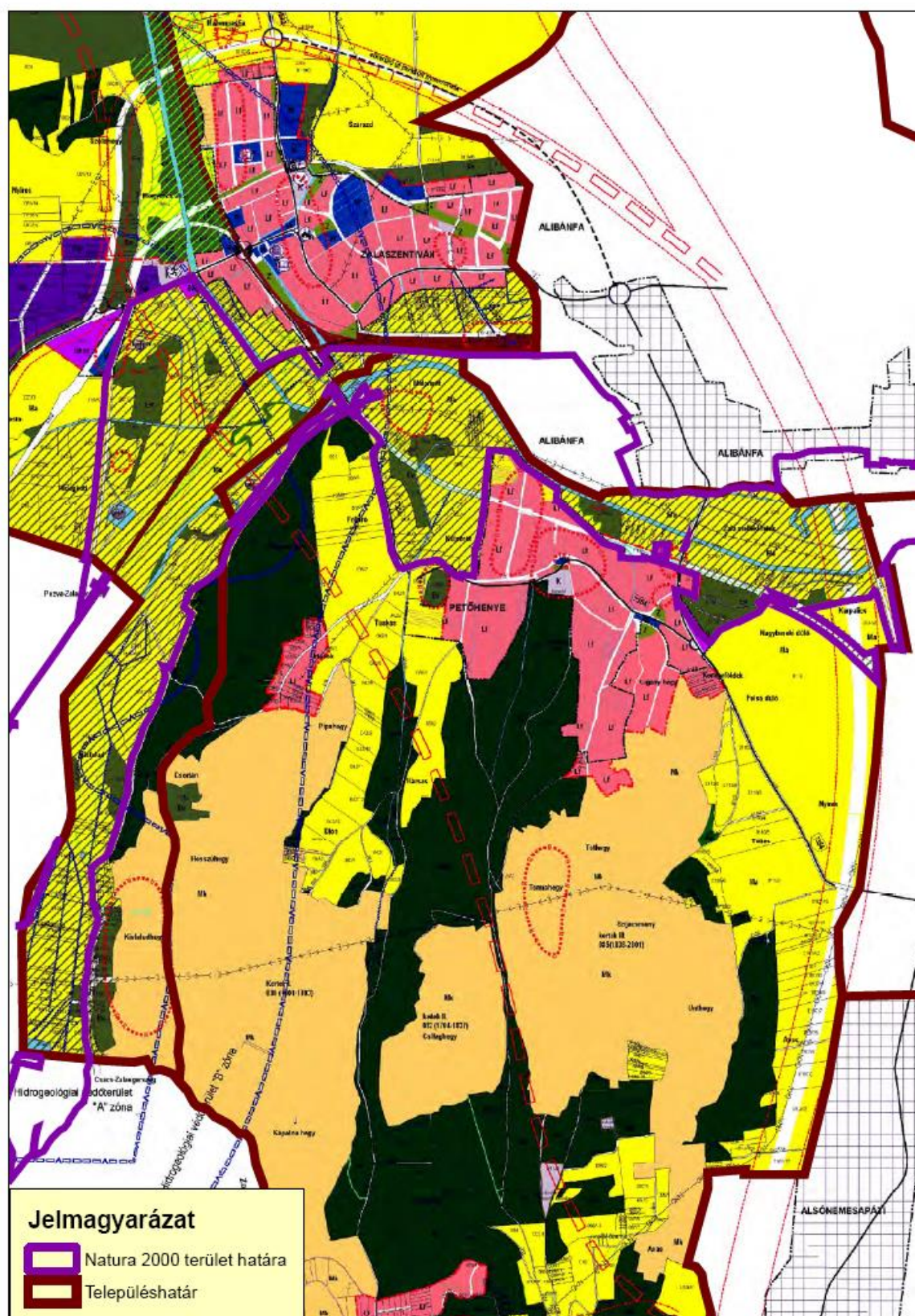
A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Zalaegerszeg településszerkezeti tervén

A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Zalaszentgrót településszerkezeti tervén

A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Zalaszentiván és Petőhenye településszerkezeti tervén

A fenntartási terv véleményezése

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. kormányrendelet szerint érintett véleményezők

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatos vélemény
512.	Általános	Alsó - Zala	Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	144/2	Az ingatlan-nyilvántartási állapot nem egyezik teljes mértékben az Országos Erdőállomány Adattár szerint erdőként nyilvántartott területekkel. Nem erdőművelési ágban is vannak a jogszabály alapján erdőnek minősülő területek, melyeken az üzemtervi előírások a meghatározóak. Az ilyen területeken a művelési ág átvezetése folyamatosan zajlik, de eltérés mindig marad. Helyesebb ezért erdő esetében az Adattárra és nem az ingatlan-nyilvántartásra hivatkozni.
511.	Általános	Alsó-Zala	Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	144/1	Erdőgazdálkodási tevékenységet a körzeti erdőterv, illetve az erdőterv-határozatok (üzemtervek) alapján lehet végezni. Natura 2000 területeken az üzemtervi előírásokat 2010. közepéig a természetvédelmi kezelésért felelős szerv bevonásával felül kell vizsgálni. A felülvizsgálat után az üzemtervi előírások összhangban lesznek a természetvédelmi kezelés céljaival. EZ alapján indokolt a fenntartási tervekben az üzemtervekre (erdőtervekre) való hivatkozás, azaz annak kimondása, hogy az ezekben foglalt előírások alapján lehet erdőgazdálkodási tevékenységet végezni a Natura 2000 területeken.
513.	Általános	Alsó-Zala	Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	144/3	Magántulajdonban lévő erdők esetében a faanyag-nyerés vagy az erdő egyéb hozamának az üzemtervben foglaltakat meghaladó korlátozását abban az esetben tartjuk kivitelezhetőnek, ha emellé a hozamkieséssel arányos, normatív kompenzáció társul. Állami területek esetében a tulajdonost képviselő szerv megkeresését is indokoltnak tartjuk.
657.	Általános	Alsó-Zala	Nyugat-Dunántúli Környe-	106/1	Egyetértünk azzal, hogy a Natura 2000 kijelölésű területekre fenntartási

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatos vélemény
		völgy	zetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság		tervek készüljenek, előzetes egyeztetés után. Igazgatóságunk a kezelője a Zala folyónak és a betorkolló vízfolyások bizonyos szakaszának, valamint a Kis-Balaton Belvízvédelmi Rendszernek.
658.	Általános	Alsó-Zala völgy	Nyugat-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	106/2	Konfliktus állhat fenn a Natura 2000 területen történő árvíz és belvízvédekezés és a vízügyi ágazatban kötelező jelleggel végzendő fenntartási munkák miatt. A terv egyáltalán nem foglalkozik ilyen lényeges problémákkal.
659.	Általános	Alsó-Zala völgy	Nyugat-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	106/3	Nagyon sok Natura 2000 hrsz magába foglalja nemcsak a vízfolyást, de a töltést és a töltésláb melletti szivárgó árkot is (nincs alrészletezve). A terv nem ad javaslatot arra, hogy ebben az esetben hogyan lehet a fenntartási munkákat végezni és az előírások melyik része vonatkozik ezekre a területekre.
660.	Általános	Alsó-Zala völgy	Nyugat-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	106/4	A vízfolyás kezelőjét be kellett volna vonni szakértői szinten a tervkészítés folyamatába. A terv ugyan említést tesz interjúkra, de egy ilyen volumenű terv készítéséhez részletesebb állásfoglalások kellenének. Az elnevezések pontatlanok, pl. 3.4.1. pont a 60. oldalon (a NYUDU KÖVIZIG-hez a Kis-Balaton Üzem-mérnökség tartozik).
664.	Általános	Alsó-Zala völgy	Pécsi Bányakapitányság	171/1	Folytassanak egyeztetéseket a FGSZ Földgázszállító Zrt.-vel és az E.ON KÖGÁZ Zrt.-vel a kezelési területen található szénhidrogén szállítóvezeték és gázelosztó vezeték üzemeltetésével kapcsolatos műszaki-biztonsági előírások betartásának feltételeiről.
665.	Általános	Alsó-Zala völgy	Pécsi Bányakapitányság	171/2	T Cím megkereséshez melléklete az Alsó-Zala-völgy Natura 2000 terület fenntartási tervének egyeztetési anyagát, amelynek átnézeti légifotói alapján a Bk. megállapította, hogy a külszíni bányát, alábányászott területet, valamint CH-bányászati célú létesítményt nem érint. Ugyanakkor a Bk. megállapította, hogy a tárgyi területen CH szállítóvezeték és gázelosztó vezeték üzemel. A terület kezelési előírásainak meghatározásakor figyelembe kell venni a vezetékek üzemeltetésével kapcsolatos műszaki-biztonsági előírásokat(79/2005 és 80/2008 GKM rend.), ezért a

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Véleményező szervezet	Véleményazonosító	Kivonatos vélemény
					Bk. kéri a vezetékek üzemeltetőivel az egyeztetések lefolytatását.
666.	Általános	Alsó-Zala völgy	Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	124/1	Általánosságban megállapítható, hogy az anyag mezőgazdasági szakmai szempontból jól megalapozott. Látszik, hogy megfelelő – a szakmát mélyen ismertető- agrár-agytröszt működött közre az agro technológiai javaslatok, előírások, korlátozások, meghatározásánál.
667.	Általános	Alsó-Zala völgy	Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	124/2	A Zala-völgy érintett részén a Natura 2000 területbe szántók is bevonásra kerültek. Tudniuk kell, hogy ezek a szántók zalai összehasonlításban igen jó, országosan és EU tekintetben jó adottságúak, főleg a tiltásba vett kukorica-termesztés területén. Annnyira jó adottságúak, hogy ezek korlátozása kártékonyan hathat.
668.	Általános	Alsó-Zala völgy	Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	124/3	A Natura 2000 területek kijelölésének kommunikációja a korábbi években igen hiányosan zajlott. Akkor az érintettek minimális tájékoztatást kaptak ennek lényegéről és működéséről. Ennek következményét mutatja, hogy a Natura 2000 gyepek földhasználati szabályaival az érintettek egy része van csak tisztában, főként a terepalapú támogatás igénylése kapcsán. A földtulajdonra bejegyzett védettségről nem minden tulajdonosnak van kellő ismerete, a védettség megkérdőjelezheti az ingatlan forgalmi értékét is.
669.	Általános	Alsó-Zala völgy	Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	124/4	A jelenlegi gazdasági helyzet nem ad motivációt az állattartási kedv újbóli visszatérésére, ezt a Natura 2000 gyepek esetében komolyan szem előtt kell tartani.
670.	Általános	Alsó-Zala völgy	Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	124/5	Felmerül a kérdés, hogy újabb egységes földhasználati jogszabály alapjait jelenti-e a terv vagy egy új jogszabály megalkotását párhuzamosan a meglévőkkel. A túl sok szabályozás nehezen nyomon követhető és így a hatékonysága bizonytalan lehet. A szigorú szabályozások nem segítik elő a természetkímélő gazdálkodást, ennek a szemléletnek a megerősödését és az élőhely megóvását.
671.	Általános	Alsó-Zala	Zala Megyei Mezőgazdasági	124/6	„Öntözés tilos”

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Véleményező szervezet	Véleményazonosító	Kivonatos vélemény
		völgy	Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság		A Zala mint vízbázis helyben van, a Vízügyi Hatóság engedélye szükséges, tehát az ellenőrzés biztosított. A szántók esetében indokolatlannak és ésszerűtlennek tartjuk a korlátozást.
672.	Általános	Alsó-Zala völgy	Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	124/7	„Meszezés tilos” A Talajvédelmi Hatóság engedélye szükséges, az ellenőrzés biztosított. A kötött talajok termőképessége fenntartásának elengedhetetlen feltétele. Környezetkárosítást nem okoz. A bemosódó kalcium-karbonát a tápanyagokkal szennyezett befogadók esetében vízminőség javulást eredményez. A szántók esetében indokolatlannak és ésszerűtlennek tartjuk a korlátozást.
673.	Általános	Alsó-Zala völgy	Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	124/8	„Melioráció tilos” A melioráció a talajok termőképessége fenntartásának eszköze, mint ilyen társadalmilag hasznos törvényi elvárással alátámasztott tevékenység. Indokolatlannak és ésszerűtlennek tartjuk a korlátozást.
674.	Általános	Alsó-Zala völgy	Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	124/9	Altalajlazítás „25 cm mélységig” A kötött talajok esetében a megfelelő vízháztartás fenntartásának elengedhetetlen eszköze. Ideális mélysége 60-90 cm. Ha nem vágja át a kötött „vízzáró” fedőréteget (már pedig ezen a területen ilyen a fedőréteg) környezeti káros hatása nincs, ökológiai káros hatásról még nem halottunk. A szántók esetében indokolatlannak és ésszerűtlennek tartjuk a korlátozást.
675.	Általános	Alsó-Zala völgy	Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	124/10	A megállapított kezelési javaslatok nagyon speciálisan, adott élőhelyekhez, kezelési egységekre, kialakítottak, melyek betartása és ellenőrizhetősége megkérdőjelezhető. Több tevékenység engedélyezését és ellenőrzését, au illetékes nemzeti parknak kellene elvégezni. Van-e, lesz-e személyi kapacitása a szakmai szervnek?
676.	Általános	Alsó-Zala völgy	Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	124/11	A terv olyan szemlélettel készült, hogy a Natura 2000 területeket használók kompenzációs támogatást kaphatnak, ha ilyen területen gazdálkodnak, illetve javasolja a támogatások integrálását. Erre nem lehet

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatos vélemény
			ság		alapozni, ugyanis a támogatásigénylés önkéntes. Meg kellene nézni, hogy a jelenleg működő Natura 2000 gyepekre vonatkozó támogatási igények és kifizetések hány %-át teszik ki a jelenleg megállapított területeknek és milyen hatékonysággal működnek e jelenleg hatályba lévő földhasználati szabályok, aki nem igényel támogatást hogyan tartja be a földhasználati szabályokat.
677.	Általános	Alsó-Zala völgy	Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	124/12	Technikai észrevételek: A Kiskunsági Nemzeti Park védettségének fenntartásáról szóló 134/2007. (XII. 27) KvVM rendelet- Az Alsó-Zala völgy esetében furcsán néz ki ez a jogszabályi hivatkozás Fontos a pontos mértékegységek használata: q/ha? (SZ31) Fogalomtár: mezőgazdasági parcella- A fogalmat nem a AKG rendeletre hivatkozva célszerű megadni 796/2004/EK bizottsági rendelet 2. cikk 1.a pont
678.	Általános	Alsó-Zala völgy	Zala Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	124/13	Javaslat: Nagyon aktív szakmai kommunikáció a földhasználókkal, földtulajdonosokkal a terv készítéséről és céljáról. A könnyebb érthetőség céljából akár konkrét, életszerű példa kidolgozása bemutatásra. Fontos volna hangsúlyozni, hogy a fenntartási terv jogszabályi előkészítés-e vagy nem, illetve milyen módon lesz a harmonizáció a már működő jogszabályokkal. Javasolt lenne egy gazdaságossági számítás bemutatása is.

Ábrák, táblázatok

1. számú táblázat

<i>Alsó-Zala-völgy Natura 2000 terület érintett helyrajzi számai 45/2006.(XII.8.) KvVM rendelet szerint</i>
<i>Alibánfa</i> 02/1, 02/2, 02/3, 02/4, 02/5, 02/6, 02/7, 02/8, 03, 04, 05, 06, 07, 08/1, 08/2, 074, 077, 079/2, 080, 081/2, 081/4, 081/5, 081/6, 081/7, 081/8, 081/9, 082, 083, 084, 085/1, 085/2, 085/3, 086, 087, 088, 089/1, 089/2, 090/1, 090/2, 090/3, 090/4, 090/5, 090/6, 090/7, 090/8, 090/9, 090/10, 091, 092, 093, 094/1, 094/2, 094/3, 095, 096, 097, 098/1, 098/2, 098/3, 098/4, 098/5, 099
<i>Batyk</i> 022, 023, 024/2, 024/4, 024/5, 024/7, 024/8, 024/9, 024/10, 024/11, 024/12, 024/13, 024/14, 050/2, 051/2, 051/3, 051/4, 051/6, 051/7, 051/8, 051/9, 051/10, 051/11, 051/12, 052, 053, 054/1, 054/2, 054/3, 055/1, 055/2, 056, 057, 060, 061/2, 061/3, 062, 063/19, 063/20
<i>Bókaháza</i> 08/2, 08/5, 08/6, 09/1, 09/2, 09/3, 09/4, 09/5, 09/6, 09/7, 09/8, 09/9, 09/10, 09/11, 015/1, 015/2, 015/3, 015/4, 015/5, 015/6, 015/7, 015/8, 016, 018/2, 024, 026, 029, 031, 032, 035/1, 035/2
<i>Csáford (nem önálló Zalaszentgrót része)</i> 016/4, 016/5, 016/6, 016/7, 016/8, 016/9, 016/10, 016/11, 016/12, 016/13, 017, 018/2, 018/3, 018/4, 018/5, 018/6, 018/7, 018/8, 018/9, 018/10, 018/11, 019, 020/1, 020/3, 020/4, 020/4, 020/5, 020/6, 021, 022, 023, 024/1, 024/2, 024/3, 024/5, 025/1, 025/2, 026, 027, 028/1, 028/2, 028/3, 028/4, 029, 030, 031/1, 031/2, 031/3, 031/4, 031/5, 031/6, 031/8, 031/9, 031/10, 031/11, 032, 033, 034/2, 034/3, 034/4, 034/5, 034/6, 034/7, 034/8, 034/9, 034/10, 034/11, 034/12, 034/13, 034/15, 034/16, 034/18, 034/19, 034/20, 034/21, 034/23, 034/25, 034/26, 034/27, 034/28, 034/29, 034/30, 034/31, 034/32, 035, 036, 037, 038, 039, 040/1, 040/2, 040/3, 040/4, 040/5, 040/6, 040/7, 040/9, 041, 042, 043, 044, 045, 046, 047/2, 047/3, 047/5, 047/6, 047/7, 047/8, 047/9, 047/10, 047/11, 047/12, 047/13, 047/14, 047/15, 047/16
<i>Dők</i> 02/3, 06/1, 06/2, 07, 08, 09/1, 09/2, 09/3, 09/4, 09/5, 09/6, 010, 011, 012/3, 012/4, 012/5, 013/1, 013/2, 013/3, 013/4, 013/5, 013/7, 013/10, 013/16, 013/18, 013/19, 013/20, 013/21, 013/22, 013/23, 013/24, 013/25, 015, 023/4, 023/5, 023/8
<i>Esztergályhorvát</i> 061, 063/1, 063/2, 064/2, 064/3, 064/4, 064/5, 064/6, 064/7, 064/8, 064/9, 067, 068/2, 068/4, 068/7, 068/8, 068/9, 068/11, 068/12, 068/13, 068/14, 068/15, 068/16, 068/17, 068/18, 068/19, 068/20, 068/21, 068/22, 068/23, 068/24, 068/25, 068/26, 068/27, 068/28, 068/29, 068/30, 068/31, 068/32, 068/33, 068/34, 068/35, 068/36, 068/37, 068/38, 068/39, 068/40, 068/41, 68/42, 068/43, 068/44, 071, 072, 074, 075, 081/2, 081/4, 081/6, 081/7, 081/8, 081/9, 081/10, 081/11, 081/12, 081/13, 081/14, 081/15, 081/16, 081/17, 081/18, 081/19, 081/20, 081/21, 081/22, 081/23, 081/24, 081/25, 081/26, 081/27, 081/28, 081/29, 081/31, 083, 084/2, 085, 086/2, 086/3, 086/5, 086/6, 087, 088, 090, 093, 094, 095, 096, 098, 099, 0101, 0102/1, 0102/2, 0103, 0104, 0105, 0106, 0107, 0108/2, 0108/3, 0108/4, 0108/5, 0109/1, 0109/2, 0109/3, 0109/4, 0109/5, 0109/6, 0109/7, 0109/8, 0110/1, 0110/2, 0113, 0161/1, 0161/2, 0161/3, 0170, 0171, 0172, 0174, 0175, 0176/2
<i>Kehidakustány</i> 02, 03/1, 03/2, 03/3, 03/4, 03/5, 03/6, 03/7, 03/8, 03/9, 04, 05, 06/1, 06/2, 06/3, 06/4, 06/7, 06/8, 06/9, 06/11, 06/12, 06/13, 06/14, 06/15, 06/16, 06/17, 06/18, 06/19, 06/42, 06/44, 06/45, 06/46, 06/47, 06/48, 06/49, 06/50, 06/51, 06/52, 06/53, 06/54, 06/55, 06/56, 09, 012, 013, 015, 018, 019, 020, 021, 022, 023, 024, 025, 026, 027/1, 027/2, 028/2, 029/1, 029/2, 029/3, 030, 031, 0156, 0157/3, 0157/4, 0157/5, 0157/6, 0157/7, 0157/8, 0157/9, 0157/10, 0157/11, 0157/12, 0158, 0159, 0160, 0161/1, 0161/2, 0161/3, 0161/4, 0162, 0163, 0164, 0165, 0166, 0167, 0168, 0169/1, 0169/2, 0171, 0172, 0173, 0174/1, 0174/2, 0179/2, 0179/9, 0217, 0218, 0219, 0220, 0221, 0327/5, 0327/6, 0327/7, 0328/4, 0329/4, 0330/1, 0330/2, 0330/3, 0330/4, 0330/5, 0331, 0332/1, 0333/1, 0333/2, 0334, 0335/1, 0335/2, 0335/3, 0335/4, 0335/5, 0336, 0337/1, 0337/5, 0337/6, 0337/9, 0337/11, 0337/13, 0337/14, 0337/15, 0337/16, 0337/17, 0337/18, 0337/20, 0337/21, 0337/22, 0337/23, 0337/24, 0337/25, 0337/26, 0337/27, 0337/28, 0337/29, 0337/30, 0337/31, 0337/32, 0337/33, 0337/34, 0337/35, 0337/36, 0337/37, 0337/38, 0337/39, 0337/40, 0337/41, 0337/42, 0337/43, 0337/44, 0337/45, 0337/46, 0337/47, 0337/48, 0337/49, 0337/50, 0337/51, 0337/52, 0337/53, 0337/54, 0338/1, 0338/2, 0339, 0340, 0341/1, 0341/2, 0341/3, 0341/4, 0341/5, 0341/6, 0341/7, 0341/8, 0341/9, 0342, 0343, 0344, 0345/1, 0345/2, 0345/3, 0345/4, 0345/5, 0345/6, 0345/7, 0345/8, 0347, 0348, 0349, 0351, 0352, 0353/1, 0353/2, 0353/3, 0353/4, 0353/5, 0353/6, 0354/1, 0354/2, 0354/3, 0355, 0356, 0357, 0358/1, 0358/2, 0358/3, 0358/4, 0358/5, 0359, 0360, 0361/1, 0361/2,

0361/3, 0361/4, 0361/5, 0361/6, 0361/7, 0361/8, 0361/9, 0361/10, 0361/11, 0361/13, 0361/14, 0361/15, 0361/16, 0361/17, 0361/19, 0361/20, 0362, 0363, 0364, 0365, 0366/1, 0366/2, 0368, 0369, 0370, 0371, 0372, 0373, 0374, 0375, 0376/1, 0376/2, 0377, 0378, 0379, 0380, 0381, 0382, 0383, 0384/1, 0384/2, 0385, 0390, 0392, 0393, 0394, 0395, 0396, 0397/2
Kemendollár 02, 03,05, 06, 08, 09/1, 09/2, 09/3, 09/4, 09/5, 09/6, 010, 011, 012, 013, 014, 015, 016, 017, 018, 0116/1, 0116/2, 0116/3, 0116/4, 0116/5, 0117, 0118, 0119/1, 0119/2, 0120, 0121/1, 0121/2, 0122, 0123, 0124, 0125/1, 0125/2, 0125/3, 0126, 0127/1, 0127/2, 0128, 0129, 0130, 0131/1, 0131/2, 0133/1, 0133/2, 0133/3, 0133/4, 0133/5, 0133/6, 0133/7, 0133/8, 0133/9, 0132, 0134, 0135, 0136, 0137/1, 0137/2, 0137/3, 0137/4, 0138, 0139, 0140, 0141, 0142,
Nemesapáti 015/1, 015/5, 021, 022, 023, 024, 025, 026, 027, 028, 029, 030, 031, 032, 034, 035, 036/2,
Nemesbük 068, 069/1, 069/2, 069/3, 070, 071, 072, 073, 077/1, 077/3, 077/5, 077/6, 077/7, 077/8, 077/10, 077/11, 077/12, 077/13, 078, 079, 080/1, 080/2, 080/3, 081/2, 081/3, 081/4, 081/5, 082
Pakod 2002/1, 2002/2, 2002/3, 2003, 2004, 2009/2, 2009/3, 2070/1, 2070/2, 2070/3, 2071, 2072, 2073/1, 2073/2, 2073/3, 2074/1, 2079/1, 2079/2, 2079/4, 2079/6, 2080/2, 2081/1, 2081/2, 2082, 2083/2, 2083/3, 2088/2, 2091, 2094, 2097/1, 2097/2, 2098/4, 2098/6, 2099/1, 2099/4, 2099/7, 2099/8, 2099/9, 2099/11, 2099/12, 2100/3, 2101/1, 2102/2, 2107, 2108/3, 2108/5, 2108/6, 2108/7, 2108/8, 2108/9, 2108/10, 2108/11, 2108/12, 2108/13, 2108/14, 2108/15, 2108/16, 2108/17, 2143, 2146, 2147/2, 2147/3, 2147/4, 2147/5, 2147/6, 2149, 2151/3, 2151/4, 2151/5, 2151/6, 2153, 2154/2, 2155/2, 2204, 2208, 2210/8, 2210/9, 2210/10, 2211/3, 2211/5, 2211/6, 2212/2, 2212/4, 2212/5, 2212/6, 2212/7, 2212/8, 2212/10, 2212/11, 2212/12, 2214/1, 2215/1, 2217, 2219/1, 2219/2
Pethőhenye 02/1, 02/2, 03, 04/1, 04/2, 04/3, 04/4, 04/5, 04/6, 04/7, 04/8, 04/9, 05, 06/1, 06/3, 06/5, 06/6, 07, 08/4, 08/5, 08/7, 08/8, 08/9, 08/10, 08/12, 08/14, 08/15, 08/16, 08/17, 08/18, 08/19, 08/20, 08/21, 08/22, 08/23, 08/24, 08/25, 010, 011, 012, 013, 014/1, 014/3, 014/4, 016, 017, 022/2, 022/3, 022/4, 023, 024, 025/1, 025/3, 025/4, 0124, 0125, 0126, 0127, 0128/1, 0129, 0132, 0133, 0134/2, 0134/3, 0134/4, 0134/5, 0134/6, 0134/7, 0134/8, 0134/9, 0134/10, 0134/11, 0134/12, 0134/13, 0134/14, 0134/15, 0134/16, 0134/17, 0135/1, 0136, 0138, 0139, 0140/1, 0140/2, 0140/3, 0141, 0142, 0143/1, 0143/2, 0143/3, 0143/4, 0143/5, 0144, 0145, 0146, 0147, 0148/2, 0148/3, 0148/4, 0148/5, 0148/6, 0148/7, 0148/8, 0148/9, 0148/10, 0148/11, 0148/12, 0149, 0150/1, 0150/2, 0150/3, 0151, 0152
Pókaszeptk 05, 06/1, 06/2, 07, 08/1, 08/2, 08/3, 013/9, 013/10, 013/11, 0155/3, 0155/5, 0155/6, 0155/7, 0156/1, 0156/2, 0157, 0158, 0160/2, 0161, 0168, 0172, 0173, 0174, 0176, 0178/1, 0178/2, 0178/3, 0178/4, 0179/1, 0179/2, 0179/3, 0186, 0187, 0188, 0189, 0190, 0191, 0192, 0193
Sármellék 069, 070, 071, 072, 073/1, 073/2, 073/3, 073/4, 073/5, 073/6, 073/7, 073/8, 074, 075/1, 075/2, 075/3, 075/4, 075/5, 075/6, 075/7, 077, 078/2, 078/4, 078/5, 078/6, 078/7, 078/8, 078/9, 078/10, 078/11, 078/12, 078/13, 078/14, 078/15, 078/16, 078/17, 078/18, 079/1, 079/2, 080, 081, 082/1, 082/2, 082/3, 083/1, 083/2, 083/3, 083/4, 083/5, 083/6, 083/7, 083/8, 083/9, 083/10, 083/11, 083/12, 083/13, 083/14, 083/15, 083/16, 083/17, 083/18, 083/19, 083/20, 083/21, 083/22, 083/23, 083/24, 083/25, 083/26, 083/27, 083/28, 083/29, 083/30, 083/31, 083/32, 083/33, 083/34, 083/35, 084, 085/1, 085/2, 085/3, 085/4, 085/5, 085/6, 085/7, 085/8, 085/9, 085/10, 085/11, 085/12, 085/13, 085/14, 085/15, 085/16, 085/17, 085/18, 085/19, 085/20, 085/21, 085/22, 085/23, 085/24, 085/25, 085/26, 085/27, 085/28, 085/29, 085/30, 085/31, 085/32, 085/33, 085/34, 085/35, 086/1, 086/2, 086/3, 087, 088, 089, 090, 092, 093, 094, 0104, 0105, 0106, 0107, 0108, 0109, 0110, 0111, 0112, 0113, 0114/1, 0114/2, 0115, 0116, 0117, 0118, 0119, 0120/3, 0120/4, 0120/5, 0120/6, 0120/7, 0120/8, 0120/9, 0120/10, 0121, 0122/3, 0122/4, 0122/5, 0122/6, 0122/7, 0122/8, 0122/10, 0122/11, 0123, 0124/1, 0124/3, 0124/4, 0124/5, 0125/1, 0125/2, 0125/4, 0125/5, 0125/6, 0125/7, 0125/8, 0125/9, 0125/10, 0126, 0129
Szentgyörgyvár 02, 03, 04, 05, 06, 07, 08, 09, 010, 011, 012, 013, 014/2, 014/3, 014/4, 014/5, 014/6, 014/7, 014/8, 014/9, 014/10, 015, 016, 017/1, 017/2, 017/3, 017/4, 017/5, 017/6, 017/7, 062/4, 062/5, 063, 064, 065, 066, 067, 088/1, 088/2, 089, 092/1, 092/2, 092/3, 092/4, 092/5, 092/6, 092/7, 092/8, 094, 095, 098, 099, 0100, 0101/1, 0101/2, 0102, 0103, 0104, 0105/1, 0105/2, 0106/1, 0106/2, 0107, 0108, 0109, 0113, 0114, 0115/1, 0115/2, 0115/3, 0115/4, 0115/5, 0115/6, 0115/7, 0115/8, 0116, 0117, 0118, 0119, 0121, 0122, 0123/1, 0123/2, 0123/3, 0123/4, 0124, 0125/1, 0125/2, 0125/3, 0125/4, 0125/5, 0125/6, 0126, 0127/1, 0127/2, 0127/3, 0127/4, 0127/5, 0127/6, 0127/7, 0127/8, 0127/9, 0128, 0129

Vöckönd 010/1, 010/2, 010/3, 012, 013, 014/1, 014/2, 014/3, 014/4, 014/5, 014/6, 014/7, 015, 016, 017, 018, 022/2, 022/3, 022/4
Zalaapáti 03/1, 03/2, 06, 07/1, 07/2, 07/3, 07/4, 07/5, 07/6, 07/7, 07/8, 07/9, 07/10, 07/11, 07/13, 07/14, 011, 012/1, 012/2, 014, 015/2, 015/3, 015/4, 015/5, 015/6, 015/7, 015/8, 015/9, 015/10, 015/11, 015/12, 015/13, 015/14, 018, 019, 020/1, 020/2, 020/3, 021, 023, 024, 025/1, 025/2, 025/3, 025/5, 025/6, 025/7, 025/10, 025/11, 025/12, 025/13, 025/14, 025/15, 025/13, 028/1, 028/2, 030, 031, 032/3, 032/4, 032/5, 032/6, 032/7, 032/8, 032/9, 032/10, 035, 036/1, 036/2, 036/3, 036/4, 036/5, 036/6, 036/7, 036/9, 036/10, 036/11, 036/12, 037, 038, 040, 041, 042, 043, 044/1, 044/3, 046/1, 046/2, 047/1, 047/2, 049/1, 049/2, 049/3, 050, 051/1, 051/2, 051/3, 051/4, 051/5, 051/6, 051/7, 051/8, 051/9, 051/10, 052, 053/2, 053/3, 053/4, 053/5, 053/6, 053/7, 054, 056/2, 056/4, 056/6, 056/7, 056/8, 056/9, 056/10, 056/11, 057, 058/2, 058/3, 058/4, 058/5, 058/6, 058/7, 058/9, 058/10, 058/11, 058/12, 058/13, 058/14, 058/15, 058/16, 058/17, 058/18, 058/19, 058/20, 058/21, 058/22, 058/23, 058/24, 058/25, 058/26, 058/27, 058/28, 058/29, 058/30, 059, 060, 061, 062, 063, 064, 0212, 0213/1, 0213/2
Zalabér 02/1, 02/2, 03/2, 03/3, 03/4, 03/6, 04/1, 04/2, 05, 06/1, 06/2, 06/3, 07, 08/1, 09, 011/4, 015/2, 015/9, 015/10, 015/11, 015/12, 015/13, 015/14, 015/15, 015/16, 015/17, 016/6, 018/2, 018/6, 018/8, 022/2, 025, 0155/2, 0155/3, 0155/4, 0155/5, 0155/6, 0155/7, 0155/8, 0155/9, 0155/10, 0155/11, 0155/12, 0155/13, 0155/14, 0155/15, 0155/16, 0155/17, 0155/18, 0155/19, 0155/22, 0155/23, 0155/24, 0156/1, 0156/3, 0156/4, 0156/5, 0156/7, 0156/8, 0157/1, 0157/2, 0158, 0159/2, 0159/5, 0227/1, 0227/2, 0227/3, 0227/4, 0227/5, 0227/6, 0228, 0238, 0239, 0240, 0241
Zalacsány 027, 028, 029, 030, 031, 032, 033, 034/1, 034/2, 035, 036/1, 036/2, 036/3, 036/4, 036/5, 036/6, 036/7, 036/8, 037, 039, 043/1, 043/4, 044, 045, 047, 048/1, 048/2, 048/3, 049, 050, 051, 052/1, 052/3, 052/4, 052/5, 052/6, 052/7, 052/8, 052/9, 052/10, 052/11, 053, 054, 055/1, 055/3, 055/4, 055/5, 055/6, 055/7, 056/1, 056/2, 057, 058, 059/1, 059/2, 060/1, 060/2, 060/3, 061/1, 062/4, 062/6, 062/7, 063/2, 063/3, 063/4, 063/6, 063/7, 064, 065, 066, 067, 068/1, 068/2, 069, 070, 071/1, 071/2, 071/3, 071/4, 071/5, 072, 073, 074, 075, 076/1, 076/2, 076/3, 076/4, 076/6, 076/7, 076/8, 076/9, 076/10
Zalaegerszeg 0852, 0853, 0854, 0862/3, 0864/4, 0862/5, 0863, 0864/1, 0865/1, 0865/2, 0865/4, 0888/1, 0888/2, 0889, 0890/3, 0890/4, 0890/5, 0890/7, 0890/9, 0890/10, 0890/11, 0890/13, 0890/14, 0890/15, 0890/16, 0890/17, 0890/18, 0891, 0892/1, 0892/2, 0892/3, 0892/4, 0892/5, 0892/6, 0892/7, 0892/8, 0892/9, 0892/13, 0892/14, 0892/16, 0892/18, 0892/19, 0892/21, 0892/23, 0892/24, 0892/25, 0892/26, 0892/27, 0892/28, 0892/29, 0892/30, 0892/31, 0892/32, 0893, 0894, 0895, 0896, 0897/1, 0897/2, 0898/1, 0898/2, 0898/3, 0898/4, 0899, 0900/2, 0900/3, 0900/4, 0900/5, 0900/6, 0900/7, 0900/8, 0900/9, 0904/2, 0904/4, 0904/9, 0904/10, 0904/12, 0904/14, 0905, 0907/1, 0907/3, 0907/4, 0907/5, 0908/1, 0908/2, 0908/3, 0908/4, 0909/1, 0909/2, 0910, 0911, 0912, 0913, 0914, 0915, 0917/1, 0917/2, 0917/3, 0917/4, 0917/5, 0917/7, 0917/9, 0918/2, 0918/3, 0918/4, 0920, 0921/1, 0921/2, 0921/3, 0921/4, 0923, 0925, 0926/2, 0926/3, 0927, 0929, 0930, 0931/1, 0931/2, 0931/3, 0931/4, 0931/5, 0931/6, 0931/7, 0931/8, 0931/9, 0931/10, 0931/11, 0931/12, 0931/13, 0931/14, 0931/15, 0931/16, 0931/17, 0931/18, 0931/19, 0931/20, 0931/21, 0931/22, 0931/23, 0931/24, 0931/25, 0931/26, 0931/27, 0931/28, 0931/29, 0931/30, 0931/32, 0931/34, 0931/35, 0931/36, 0931/37, 0932/1, 0932/2, 0932/3, 0932/4, 0932/5, 0932/6, 0932/9, 0932/10, 0932/11, 0932/12, 0933/1, 0933/3, 0933/4, 0933/5, 0933/6, 0933/7, 0933/8, 0934/1, 0934/2, 0936/1, 0936/2, 0936/3, 0936/4, 0936/5, 0936/6, 0936/7, 0936/8, 0936/9, 0936/10, 0936/12, 0936/13, 0936/14, 0936/15, 0936/16, 0936/17, 0936/18, 0936/19, 0937/2, 0937/3, 0937/4, 0937/5, 0937/6, 0937/7, 0937/8, 0937/9, 0937/10, 0937/11, 0937/12, 0937/13, 0937/14, 0937/15, 0937/16, 0937/17, 0937/18, 0937/19, 0937/20, 0937/21, 0937/22, 0937/23, 0937/24, 0937/25, 0937/26, 0937/27, 0938, 0939/2, 0939/3, 0939/4, 0939/5, 0939/6, 0939/8, 0939/9, 0939/10, 0939/12, 0939/13, 0939/14, 0939/15, 0939/16, 0939/17, 0939/18, 0939/19, 0939/20, 0939/21, 0939/22, 0939/23, 0939/24, 0939/25, 0939/26, 0939/27, 0939/28, 0939/30, 0939/31, 0939/32, 0939/33, 0939/34, 0939/35, 0939/36, 0939/37, 0939/38, 0939/39, 0939/40, 0939/41, 0939/42, 0939/43, 0939/44, 0939/45, 0940/13, 0940/14, 0940/15, 0942, 0943, 0944, 0945/1, 0945/2, 0945/3, 0945/4, 0945/5, 0945/6, 0945/7, 0945/8, 0947, 0948, 0949, 0950, 0951, 0954, 0955, 0956, 0957, 0958, 0960, 0961/1, 0961/2, 0961/4, 0961/5, 0961/6, 0961/7, 0962, 0964, 0965, 0966, 0967/1, 0967/2, 0967/3, 0967/4, 0967/5, 0967/6, 0967/7, 0967/8, 0967/9, 0968, 0972/1, 0969/4, 0969/32, 0972/2, 0972/3, 0972/4, 0972/5, 0972/6, 0972/7, 0972/8, 0973, 0974
Zalaistvánd 02, 03, 04/2, 05/1, 05/2, 05/3, 06/1, 06/2, 06/3, 06/4, 07/3, 07/4, 07/5, 07/6, 07/7, 07/8, 08/3, 08/4, 08/6, 08/7, 08/8, 08/9, 08/10, 08/11, 08/12, 08/13, 08/14, 08/15, 08/16, 09/1, 054/1, 059, 064/1, 064/10, 064/11, 064/12, 064/13, 064/14, 064/15, 064/16, 064/17, 064/18, 064/19, 067/4, 067/5, 067/9, 067/10, 068, 072, 076, 078, 081, 085, 095, 096, 097, 098, 099, 100

Zalakoppány (nem önálló Zalaszentgrót része)

02/1, 02/2, 02/3, 02/4, 02/5, 02/6, 02/6, 02/7, 02/8, 03, 04, 05, 06/1, 06/2, 07, 08/1, 08/2, 08/4, 08/5, 010, 011/1, 011/2, 011/3, 011/4, 012, 014/2, 014/3, 014/6, 014/7, 014/8, 014/9, 014/14, 014/15, 014/16, 014/17, 014/18, 014/19, 015, 016, 017, 018, 019/1, 019/2, 019/3, 019/4, 019/5, 019/6, 019/7, 019/8, 019/9, 019/10, 019/11, 019/12, 020/3, 020/4, 020/5, 020/6, 020/7, 020/8, 020/9, 020/10, 020/11, 020/12, 020/13, 020/14, 020/15, 020/16, 020/17, 020/18, 020/19, 020/20, 020/21, 020/22, 020/23, 020/24, 020/25, 020/26, 020/27, 020/28, 020/29, 020/30, 020/31

Zalaszentgrót

0201/1, 0201/2, 0201/5, 0201/6, 0201/7, 0201/8, 0201/9, 0201/10, 0201/11, 0201/12, 0201/13, 0201/14, 0201/15, 0201/16, 0201/17, 0201/18, 0201/19, 0201/20, 0201/21, 0201/22, 0201/23, 0201/24, 0201/25, 0201/26, 0201/27, 0201/28, 0201/29, 0201/30, 0201/31, 0201/32, 0201/33, 0201/34, 0201/35, 0201/36, 0201/37, 0201/39, 0201/40, 0201/41, 0201/42, 0201/43, 0201/44, 0202, 0203, 0204, 0205, 0206, 0207, 0208, 0209, 0210, 0211, 0212, 0214, 0215, 0219/2, 0219/3, 0219/4, 0219/5, 0220/1, 0221/2, 0221/3, 0221/4, 0221/5, 0221/6, 0222, 0223/1, 0223/2, 0224/1, 0224/2, 0225/1, 0225/5, 0225/6, 0225/7, 0225/8, 0225/9, 0225/10, 0225/11, 0225/12, 0225/13, 0225/14, 0225/16, 0225/19, 0225/20, 0225/21, 0225/22, 0225/23, 0225/24, 0225/25, 0225/26, 0225/27, 0275, 0277/2, 0276, 0277, 0278, 0279/1, 0279/2, 0280/1, 0280/2, 0280/3, 0280/4, 0280/5, 0281/1, 0281/2, 0281/3, 0282, 0283/1, 0283/2, 0288, 0289/1, 0289/2, 0290, 0291/1, 0291/2, 0291/3, 0291/4, 0292/2, 0292/4, 0292/6, 0292/9, 0292/11, 0292/13, 0292/14, 0292/15, 0292/17, 0292/18, 0292/19, 0292/20, 0293, 0294, 0295, 0296, 0297, 0300, 0301/1, 0301/3, 0301/4, 0301/5, 0301/6, 0301/8, 0301/9, 0301/10, 0301/11, 0301/12, 0301/13, 0301/15, 0302, 0303, 0304, 0305/2, 0305/3, 0305/5, 0305/6, 0305/7, 0305/8, 0305/9, 0305/10, 0305/11, 0305/12, 0305/13, 0306/1, 0306/3, 0306/4, 0307, 0308/1, 0308/3, 0308/4, 0308/5, 0309, 0310, 0311/13, 0311/16, 0312, 0313/1, 0313/2, 0313/3, 0313/4, 0313/6, 0313/7, 0315, 0316/1, 0316/3, 0318, 0320/1, 0320/2, 0321, 0322, 0323, 0324, 0326/1, 0326/2, 0326/3, 0328/2, 0329, 0331/1, 0331/4, 0331/5, 0331/7, 0331/8, 0331/9, 0331/10, 0331/11, 0331/12, 0331/13, 0331/14, 0331/15, 0331/16, 0332/2, 0332/3, 0332/4, 0332/5, 0332/6, 0332/7, 0332/8, 0332/9, 0332/10, 0332/11, 0332/12, 0332/13, 0332/14, 0332/17, 0332/18, 0332/19, 0333, 0334/2, 0334/4, 0334/15, 0334/16, 0334/17, 0334/19, 0334/20, 0334/21, 0334/22, 0334/23, 0334/24, 0334/25, 0334/26, 0334/27, 0334/28, 0334/29, 0334/30, 0334/31, 0334/32, 0334/33, 0334/34, 0334/36, 0334/37, 0334/38, 0334/39, 0344/5, 0346/3, 0346/4, 0347, 0348/1, 0348/2, 0348/3, 0349, 0350, 0351/1, 0351/2, 0352, 0353/1, 0353/2, 0354, 0355/2, 0355/4, 0355/5, 0357/2, 0357/3, 0357/4, 0359/2, 0359/3, 0359/4, 0359/5, 0359/6, 0359/7, 0359/8, 0359/9, 0359/11, 0359/12, 0359/13, 0359/14, 0359/15, 0360, 0361/2, 0361/3, 0361/4, 0361/6, 0361/7, 0362, 0363, 0364/2, 0364/4, 0364/5, 0364/6

Zalaszentiván

03/3, 04, 05/2, 05/3, 05/4, 05/4, 05/5, 05/6, 05/7, 05/8, 05/9, 05/10, 05/11, 05/12, 05/13, 05/14, 06/1, 06/2, 06/3, 06/4, 06/5, 06/6, 06/7, 06/8, 06/9, 06/10, 06/11, 06/12, 06/13, 06/14, 06/15, 06/16, 07/1, 07/2, 08, 09/1, 09/2, 09/3, 09/4, 09/5, 09/6, 09/7, 09/8, 010, 011, 012/2, 0143/1, 0143/2, 0144, 0145, 0146, 0147, 0148, 0149/2, 0150, 0151, 0152, 0153, 0154, 0155, 0156, 0157, 0158, 0159/1, 0159/2, 0160, 0161, 0162/1, 0162/2, 0162/3, 0162/4, 0179, 0180, 0181, 0182/2, 0182/3, 0182/4, 0182/5, 0182/6, 0182/7, 0182/8, 0182/10, 0182/11, 0182/12, 0182/13, 0182/14, 0182/15, 0182/16, 0182/18, 0182/19, 0183, 0184, 0185/1, 0185/2, 0185/3, 0185/4, 0186, 0187/1, 0187/2, 0187/3, 0187/4, 0187/5, 0187/6, 0187/7, 0187/8, 0187/9, 0187/10, 0187/11, 0187/12, 0187/13, 0187/14, 0187/15, 0187/16, 0187/17, 0187/18, 0188, 0189/1, 0189/2, 0189/3, 0189/4, 0189/5, 0190, 0192, 0193, 0194, 0195/1, 0195/2, 0195/3, 0195/4, 0195/5, 0195/6, 0195/7, 0195/8, 0195/9, 0195/10, 0195/11, 0195/12, 0195/13, 0195/14, 0195/15, 0195/16, 0196, 0197/1, 0197/2, 0197/3, 0197/4, 0197/5

Zalaszentlászló

020, 021, 022, 023, 024, 025, 026, 027, 028, 029, 030, 031, 032, 033, 034, 035, 036/1, 036/2, 036/3, 036/4, 036/5, 036/6, 037/1, 037/2, 037/3, 038, 039, 040, 041/1, 041/2, 041/3, 042, 043, 045, 046, 047, 050, 051, 052, 053, 054, 055, 056, 057, 058/1, 058/2, 058/3, 058/4, 064, 065, 066, 067, 068/1, 068/2, 069, 070/1, 070/2, 070/3, 070/4, 070/5, 070/6, 071, 072, 073, 077, 078/1, 078/2, 078/3, 078/4, 078/5, 079/1, 079/2, 079/3, 079/4, 079/5, 084, 085/1, 085/2, 085/3, 086, 087, 088, 089/1, 089/2, 090, 091, 092, 093, 094, 095, 0100, 0113, 0114, 0115, 0116/5, 0116/6, 0116/7, 0116/8, 0116/9, 0116/10, 0116/11, 0116/12, 0116/13, 0116/14, 0117, 0118, 0119, 0120, 0121, 0122, 0123, 0124, 0125, 0126, 0127, 0128/1, 0128/2, 0286, 0290/1, 0290/2, 0290/3, 0290/4, 0290/5, 0290/6, 0290/7, 0290/8, 0290/9, 0290/10, 0291, 0292, 0293/1, 0293/2, 0293/3, 0293/4, 0299, 0300/1, 0300/2, 0300/3, 0301, 0302, 0303, 0304/1, 0304/2, 0304/3, 0304/4, 0305, 0306, 0307, 0309/1, 0309/2, 0309/3, 0309/4, 0309/5, 0309/6, 0311, 0312, 0313, 0314, 0315, 0316/1, 0316/2, 0316/3, 0316/4, 0316/5, 0316/6, 0316/7, 0316/8, 0316/9, 0316/10, 0316/11, 0316/12, 0316/13, 0316/14, 0316/15, 0316/16

Zalaudvarnok (nem önálló Zalaszentgrót része)

014/9, 014/10, 014/11, 024, 025/1, 025/2, 025/3, 025/4, 025/5, 026, 027, 028/1, 028/2, 028/3, 028/4, 028/5, 028/6, 028/7, 028/8, 028/9, 028/10

Zalavár

085, 086, 088, 089, 090, 091/3, 091/6, 091/7, 091/8, 091/10, 091/11, 091/12, 091/13, 091/14, 091/15, 091/16, 091/17, 091/18, 091/19, 091/20, 091/21, 091/22, 091/23, 091/24, 091/25, 091/26, 091/27, 091/28, 091/29, 091/30, 091/31, 091/32, 091/33, 091/34, 091/35, 091/36, 091/37, 091/38, 091/39, 091/40, 091/41, 091/42, 092, 093, 094/1, 094/2, 094/3, 094/4, 094/6, 094/7, 094/8, 094/9, 095, 096/1, 096/2, 096/3, 096/4, 096/5, 096/6, 097/1, 097/2, 097/3, 097/4, 097/5, 097/6, 097/7, 097/8, 097/9, 097/10, 098

Alsó-Zala-völgy Natura 2000 területen belüli ex lege védett láp és szikes tó érintett helyrajzi számai a 8005/2001 (MK 156.) KöM tájékoztató és a 8006/2001.(MK.156.) KöM tájékoztató szerint

Kehidakustány

03/1, 03/2, 03/3, 03/4, 03/5, 03/6, 03/7, 03/8, 03/9, 021, 022, 023, 024, 025, 026, 0157/3, 0157/4, 0157/5, 0157/6, 0157/7, 0157/8, 0157/9, 0157/10, 0157/11, 0157/12, 0159, 0160, 0161/1, 0161/2, 0161/3, 0161/4, 0162, 0163, 0164, 0165, 0167, 0168, 0169/2, 0172, 0173, 0218, 0219, 0220, 0337/20, 0337/21, 0337/52, 0337/53, 0338/2, , 0345/4, 0345/5, 0345/6, 0345/7, 0345/8, 0347, 0352, 0353/1, 0353/2, 0353/3, 0353/4, 0353/5, 0353/6, 0362, 0363, 0366/1, 0369, 0373, 0374, 0375, 0378, 0379, 0380, 0381, 0382, 0383, 0384/1, 0384/2, 0393, 0394, 0395, 0396, 0397/2

Nemesbük

070, 072, 077/1, 077/3, 077/5, 077/6, 077/7, 077/8, 077/13, 081/2, 081/3, 081/4, 081/5

Szentgyörgyvár

0123/1, 0123/2, 0123/3, 0123/4, 0127/1, 0127/2, 0127/3, 0127/4, 0127/5, 0127/6, 0127/7, 0127/8, 0127/9

Zalakoppány (nem önálló Zalaszentgrót része)

019/1a, 019/1b, 019/7a, 019/7b, 019/8a, 019/8b, 019/9a, 019/9b, 019/10a, 019/10b, 019/11a, 019/11c, 019/11b, 019/12a, 019/12c, 019/12b, 019/12d, 019/12f

Zalaudvarnok (nem önálló Zalaszentgrót része)

025/1, 025/2, 025/3, 025/4, 025/5, 028/2, 028/6a, 028/6b, 028/7, 028/8, 028/9, 028/10

Digitális melléklet:

1. Natura élőhelyek térképi shp fájlok
2. Á-NÉR élőhelyek térképi shp fájlok
3. Kezelési szempontból kiemelt növényfaj térképi shp fájlok
4. Kezelési szempontból kiemelt állatfajok térképi shp fájlok

Kezelési egységek térképi shp fájlok

IV. Natura 2000 foglalomtár

Agrár-erdészeti rendszer: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételeének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV.16.) FVM rendeletben részletezett földhasználat (főként fás legelők létesítése szántó, gyepterületen)

Á-NÉR: Az Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR) Magyarország növényzetének és élőhelyeinek térképezéséhez napjainkban leggyakrabban használt, többszörösen tesztelt és javított élőhely-osztályozási rendszer [Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR2007) Szerkesztők:Bölöni János, Molnár Zsolt, Kun András és Biró Marianna Vácrátót 2007]

Erdősítés: Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény értelmében erdőtelepítés és erdőfelújítás

Erdőtelepítés: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételeének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV. 16.) FVM rendelet értelmében erdei faállomány korábban más művelési ágú ingatlanon való telepítése

Élőhely-védelmi irányelv – A Tanács 1992. május 21-i 92/43/EGK irányelve a természetes élőhelyek, illetve vadon élő növény- és állatvilág védelméről.

Fásítás: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételeének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV. 16.) FVM rendelet értelmében a külterületen található fa, fasor, facsoport és fás legelő

a) fasornak kell tekinteni a miniszter által rendeletben meghatározott fajú, egy sorban lévő fák összességét, ahol a fák tötávolsága nem nagyobb a fák idős korában várható korona átmérőjének a kétszeresénél;

b) facsoportnak kell tekinteni a miniszter által rendeletben meghatározott fajú fák idős korára várható korona vetülete által legalább hatvan százalékban fedett, ezerötszáz négyzetméternél kisebb földterületet;

c) fás legelőnek kell tekinteni az olyan legelőterületet, amely a miniszter által rendeletben meghatározott fajú fák idős korára várható korona vetülete által egyenletes elosztásban legalább harminc százalékban fedett

Fenntartási terv - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormányrendelet alapján a Natura 2000 területen található közösségi jelentőségű és a kiemelt közösségi jelentőségű fajok, illetve élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzését, fenntartását, valamint helyreállítását szolgáló intézkedéseket magába foglaló terv

Irányelv - A közösségi joganyag egyik gyakran alkalmazott típusa, amely elsődlegesen csak a célt vagy célokat fogalmazza meg. A tagállamoknak az irányelvben rögzített célokat el kell

érniük, de a nemzeti jog alapján meghozott intézkedésekkel ők maguk választhatják meg a megvalósítás módját és eszközeit.

Jelölő faj/élőhely: A Natura 2000 területek kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek, amelyek Natura adatbázisban (Standard Data Form) az A, B, C értékkel azonosított populációkat jelenti, illetve reprezentativitást jelenti.

Kezelési egység: a Natura 2000 területen belül azon élőhelyfoltok, amelyek egységes kezelése indokolt, illetve amelynél a célok eléréséhez a földhasználati előírások nem különülnek el.

Kiemelt közösségi jelentőségű faj - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormányrendelet 2. B) és a 3. B) számú mellékletben meghatározott azon fajok, amelyek közösségi szempontból veszélyeztetettek, sérülékenyek, ritkák, illetőleg bennszülöttek, és amelyek megőrzéséért a Közösség kiemelt felelősséggel tartozik. Az élőhelyvédelmi irányelv II. mellékletében ezek a fajok *-gal vannak megjelölve.

Kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusok - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 4. B) számú mellékletben meghatározott azon közösségi élőhelytípusok, amelyeket közösségi szinten eltűnés veszélye fenyeget, és amelyek megőrzéséért a Közösség különleges felelősséggel tartozik.

Kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület¹: olyan közösségi jelentőségű terület, amelyen legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű faj állománya, élőhelye vagy legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus található, az Európai Unió jogi aktusával történt jóváhagyást követően az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikke (4) bekezdésének megfelelő természetvédelmi célkitűzés meghatározásával jogszabályban kihirdetésre került, és amelyre a kiemelt jelentőségű közösségi fajok, illetve kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípusok természetvédelmi helyzetének helyreállítása, illetve fenntartása érdekében az e rendelet szerinti természetvédelmi előírások alkalmazandók.

Közösségi jelentőségű élőhelytípusok: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet a 4. A) számú mellékletében meghatározott azon közösségi élőhelytípusok, amelyeket közösségi szinten az eltűnés veszélye fenyeget, vagy elterjedési területük zsugorodása, illetőleg eredendően korlátozott elterjedésük következtében kis területen lelhetők fel.

Közösségi jelentőségű faj: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 2. A) és a 3. A) számú mellékletben, illetve az élőhelyvédelmi irányelv. mellékletében felsorolt növény- és állatfajok, amelyek közösségi szempontból veszélyeztetettek, sérülékenyek, ritkák, illetőleg bennszülöttek, megőrzésükhöz különleges természet-megőrzési területek kijelölése szükséges.

Különleges madárvédelmi terület: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 5. melléklet szerinti, olyan közösségi szempontból jelentős természeti értékekkel rendelkező terület, amelyen az 1. A) számú mellékletben meghatározott közösségi jelentőségű madárfaj, valamint az 1. B) számú mellékletben meghatározott vonuló madárfaj jelentős állománya, illetve élőhelye található, különös tekintettel a nemzetközi jelentőségű és egyéb vizes élőhelyekre.

Különleges természet-megőrzési terület: olyan közösségi jelentőségű terület, amelyen közösségi jelentőségű faj jelentős állománya, élőhelye vagy közösségi jelentőségű élőhelytípus található, az Európai Unió jogi aktusával történt jóváhagyást követően a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő növény- és állatvilág védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK tanácsi irányelv (a továbbiakban: élőhelyvédelmi irányelv) 4. cikke (4) bekezdésének megfelelő természetvédelmi célkitűzés meghatározásával jogszabályban kihirdetésre került, és amelyre a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok vagy közösségi jelentőségű élőhelytípusok természetvédelmi helyzetének helyreállítása, illetve fenntartása érdekében az e rendelet szerinti természetvédelmi előírások alkalmazandók.

KÜVET: Magyarország külterületi vektoros digitális ingatlan nyilvántartási térképe.

Madárvédelmi irányelv: A Tanács 1979. április 2-i 79/409/EGK irányelve a vadon élő madarak védelméről.

MEPAR: mezőgazdasági parcellaazonosító rendszer: a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről és az ezzel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2003. évi LXXIII. Törvény 3.§ d) pontjában és a 115/2003.(XÓ.13.) FVM rendeletben szabályozott azonosító rendszer

NBmR: Nemzeti Biodiverzitás Monitorozó Rendszer

Fizikai blokk: a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerről szóló 115/2003. (XI. 13.) FVM rendelet alapján a földfelszínnek az e jogszabály rendelkezései alapján lehatárolt része.

Mezőgazdasági parcella: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételeinek részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet alapján egy vagy több szomszédos táblából álló összefüggő földterület, amelyen egy növénycsoportot termeszt egy földhasználó

Tábla: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételeinek részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet alapján a mezőgazdasági parcellán belüli, azonos hasznosítási irányú összefüggő földterület, amelyen egy földhasználó egy növényfajt termeszt, beleértve a takarmánykeverékeket és a vegyes gyümölcsösöket is

Natura 2000 hálózat: Az Európai Unió élőhelyvédelmi és madárvédelmi irányelvei alapján, az irányelvek mellékletein szereplő növény- és állatfajok, valamint élőhelytípusokra kijelölt területek (ökológiai) hálózata. A Natura 2000 fantázia név, amely többek közt 3 féle terület típust is takarhat ld. a Natura 2000 terület magyarázatánál.

Natura 2000 terület: A Natura 2000 hálózat részét képező, konkrét területek. Az egyes területek egyedi kódszámmal (pl. HUBN20067) és névvel (pl. Szilvásvárad Aszaló és Szilvás-patak mente) rendelkeznek. Az egyes területeket bizonyos faj/fajok és/vagy élőhelytípusok megőrzése érdekében jelölték ki. A Natura 2000 területnek 3 típusát különböztetjük meg: különleges természet-megőrzési terület, kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület és különleges madárvédelmi terület.

Természetesség/degradáltság: A felmért élőhelyfoltok természetességi-degradáltsági értékelése SEREGÉLYES TIBOR (1995, in NÉMETH, 1995) 5 fokozatú skálája alapján történik

BID	Név
D00	Nincs adat
D01	Teljesen leromlott / a regeneráció elején járó állapot
D02	Erősen leromlott / gyengén regenerálódott állapot
D03	Közepesen leromlott / közepesen regenerálódott állapot
D04	„Jónak nevezett”, „természetközeli” / „jól” regenerálódott állapot
D05	Természetes állapot

Veszélyeztető tényező: A területre ható természetes – ökológiai, geomorfológiai folyamatok, klimatikus, hidrológiai változások – , és mesterséges tényezők – emberi tevékenységből származó bányászati, katonai, művelési, szennyezési és egyéb tevékenységek – összessége hazai kódrendszerrel ellátva, amelyek elérhetősége a TIR.

TIR: Természetvédelmi Információs Rendszer